

III. INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON MYTHOLOGY

III. ULUSLARARASI
MİTOLOJİ SEMPOZYUMU

18-20 OCTOBER 2022, ARDAHAN

BOOK OF ABSTRACTS

III. INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON MYTHOLOGY

BOOK OF ABSTRACTS

18 - 20 OCTOBER 2022

ARDAHAN UNIVERSITY

EDITORIAL BOARD

Erman Kaçar (Editor in Chief)
Fasih Dinç
Seçkin Sarpkaya
Semra Çevik
Serpil Ahmetkocaoğlu
Yavuz Yeğın
Zeynep Uludağ

ISBN

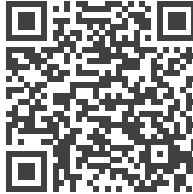
DESIGNED AND TYPESET BY
Pharmakon

CONTACT

mythologysymposium.com
mythologysymposium@ardahan.edu.tr

Responsibility for the information and views set out in this book lies entirely with the authors.

Scan the QR code below to download the symposium program.

Ardahan, October 2022

HONORARY BOARD

Professor Mehmet Biber
Rector of Ardahan University

SCIENTIFIC COMMITTEE

Abdulkadir Çüçen

Prof. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi

Agâh Aydın

Dr. Psikiyatrist

Ahmet Cüneyt Gültekin

Dr. Öğr. Üyesi Ankara Üniversitesi

Ahmet Keskin

Doç. Dr. Samsun Üniversitesi

Ahmet Özalp

Doç. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey
Üniversitesi

Alev Sınar Uğurlu

Prof. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi

Ayabek Bainiyazov

Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi

Ayşe Emel Erten

Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Ayşe Yücel Çetin

Prof. Dr. Gazi Üniversitesi

Banu Akçeşme

Dr. Öğr. Üyesi Erciyes Üniversitesi

Banu Alan Sümer

Doç. Dr. İzmir Demokrasi Üniversitesi

Behruz Bekbabayi

Dr. Öğr. Üyesi Allameh Tabataba'i
Üniversitesi

Berivan Vargün

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Bülent Akın

Doç. Dr. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Cansu Yılmaz

Arş. Gör. Ankara Bilim Üniversitesi

Cevriye Demir Güneş

Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Claudio Garcia Ehrenfeld

Dr. Universidad Nacional Autonoma De
Mexico

Csáki Éva

Dr. Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Çetin Türkyılmaz

Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi

Debbie Hill

Dr. Kirklees Council

Derya Nacaroğlu

Dr. Öğr. Üyesi Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Dilara Tüfekçioğlu

Dr. Öğr. Üyesi Hacettepe Üniversitesi

Dilem Dinç

Dr. Öğr. Üyesi Kahramanmaraş İstiklal
Üniversitesi

Doğan Göçmen

Prof. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi

Duygu Altınoluk

Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Emine Akkuş

Dr. Yozgat Bozok Üniversitesi

Eray Yağanak

Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi

Erhan Solmaz

Doç. Dr. Uşak Üniversitesi

Erman Kaçar

Dr. Ardahan Üniversitesi

Esmâ Esen Çiftçi

Dr. Öğr. Üyesi Anadolu Üniversitesi

Esra Atıcı

Dr. Öğr. Üyesi Karamanoğlu Mehmetbey
Üniversitesi

Esra Daşçı

Dr. Kastamonu Üniversitesi

Fasih Dinc

Dr. Ardahan Üniversitesi

Fatih Balcı

Dr. Öğr. Üyesi Kayseri Üniversitesi

Faye Clancy

Dr. Government Statistical Service

Fazıl Özdamar

Dr. Ege Üniversitesi

Fevzi Burhan Ayaz

Öğr. Gör. Bilkent Üniversitesi

Feyza Şule Güngör

Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi

Filiz Bayoğlu Kına

Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

Filiz Çömez Polat

Dr. Psikolog

Filiz Öztürk

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Galina Mişkiniene

Dr. Vilnius Üniversitesi

Gamze Yücutürk Kurtulmuş

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Gonca Kuzay Demir

Doç. Dr. İzmir Demokrasi Üniversitesi

Gökçe Emeç

Arş. Gör. Ege Üniversitesi

Gönül Yonar Şişman

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Güçlü Ateşoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar
Üniversitesi

Gül Erbay Aslıtürk

Doç. Dr. Aydın Adnan Menderes
Üniversitesi

Gülnara Goca Memmedli

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Gürol Pehlivan

Dr. Manisa Celâl Bayar Üniversitesi

Güzin Altan Ayrancıoğlu

Doç. Dr. Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar
Üniversitesi

Hamdi Bravo

Prof. Dr. Ankara Üniversitesi

Hanzade Güzeloğlu

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Hasan Aydın

Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Hasan Hüseyin Güneş

Doç. Dr. Bartın Üniversitesi

Hatice Derya Can

Prof. Dr. Ankara Üniversitesi

Hatice Doğan

Dr. Öğr. Üyesi Atatürk Üniversitesi

Hatice Nur Erkızan

Prof. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Hayrettin İhsan Erkoç

Doç. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi

Hüseyin Aksoy

Dr. Öğr. Üyesi Karamanoğlu Mehmetbey
Üniversitesi

Işık Eren

Prof. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi

Işıl Bayar Bravo

Prof. Dr. Ankara Üniversitesi

Işıl Çeşmeli

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Üniversitesi

İbrahim Ethem Koçak

Dr. Gaziantep Üniversitesi

İbrahim Okan Akkın

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

İnci İnce Erdoğan

Doç. Dr. Ankara Üniversitesi

İrem Şengül

Dr. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İsaf Bozoğlu Bay

Dr. Ardahan Üniversitesi

Jenny Butler

Dr. Öğr. Üyesi University College Cork

Necdet Yıldız
Dr. Öğr. Üyesi Anadolu Üniversitesi

Kasım Oyarçın

Dr. Öğr. Üyesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Nesimi Gökşen
Dr. Ardahan Üniversitesi

Kemal İbrahimzade

Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi

Nesrin Karaca
Prof. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi

Kutay Üstün

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Neşe Şenel
Dr. Öğr. Üyesi Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Mare Kõiva

Dr. Estonian Literary Museum

Nihan Osmanağaoğlu
Dr. Öğr. Üyesi Amasya Üniversitesi

Marguerite Johnson

The University of Newcastle

Nimet Yıldırım
Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi

Mayrambek Orozobayev

Doç. Dr. Ardahan Üniversitesi

Nina Petrovici
Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Mehmet Cafer Şakar

Dr. Öğr. Üyesi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Nurgül Bağcı
Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Melek Gedik

Dr. Ardahan Üniversitesi

Nurgül Moldalievaa Orozobayev
Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Melike Molacı

Dr. Öğr. Üyesi Necmettin Erbakan Üniversitesi

Nurten Birlik
Prof. Dr. Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Mert Kozan

Dr. Öğr. Üyesi Ankara Üniversitesi

Öner Tolan
Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Murat Aydınay

Dr. Ericsson - Korn Ferry

Özgür Öğütçen
Dr. Psikiyatri

Murat Özyıldırım

Öğr. Gör. Mersin Üniversitesi

Özlem Gürpınar
Arş. Gör. Ardahan Üniversitesi

Musa Duman

Prof. Dr. Ardahan Üniversitesi

Özlem Ünlü
Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Üniversitesi

Mustafa Duman

Dr. Öğr. Üyesi Uşak Üniversitesi

Panos Eliopoulos
Dr. Öğr. Üyesi University of Ioannina

Mustafa Gürbüz Beydiz

Doç. Dr. Çankırı Karatekin Üniversitesi

Pınar Fedakar
Doç. Dr. Ege Üniversitesi

Muvaffak Duranlı

Doç. Dr. Ege Üniversitesi

Rabia Ebrar Akıncı
Dr. Öğr. Üyesi İstanbul Üniversitesi

Mürüvvet Türken Çakır

Dr. Öğr. Üyesi Mardin Artuklu Üniversitesi

Resul Ay
Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi

Nazile Kalaycı

Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi

Sabri Arıcı
Dr. Öğr. Üyesi Mersin Üniversitesi

Sami Patacı

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Seçkin Sarpkaya

Dr. Ege Üniversitesi Türk Dünyası
Araştırmaları Enstitüsü

Selami Fedakar

Prof. Dr. Ege Üniversitesi

Selim Ferruh Adalı

Doç. Dr. Ankara Sosyal Bilimler
Üniversitesi

Selma Aydın Bayram

Dr. Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Semra Çevik

Doç. Dr. Ardahan Üniversitesi

Senem Kurtar

Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi

Sengün Meltem Acar Keskin

Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Serap Buyurgan

Prof. Dr. Başkent Üniversitesi

Sermin Çakıcı Alp

Dr. Öğr. Üyesi Hacettepe Üniversitesi

Serpil Ahmetkocaoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Soner Akpınar

Prof. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Ş. Halil Turan

Prof. Dr. Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Şamil Yırşen

Dr. Akdeniz Üniversitesi

Takeshi Kimura

Prof. Dr. Tsukuba University

Tonguç Seferoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Tufan Çötök

Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi

Tuğba Metinyurt

Dr. University of Massachusetts Lowell

Turgay Akdağoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Turgay Kabak

Dr. Öğr. Üyesi Bayburt Üniversitesi

Ufuk Bircan

Dr. Öğr. Üyesi Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Ulanbek Alimov

Dr. Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi

Ülkü Eliuz

Prof. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi

Vedat Özsoy

Prof. Dr. Tobb

Yasemin Bayraktar

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Demirel
Üniversitesi

Yasin Karaman

Dr. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Yavuz Yeğin

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Yüksel Gögebakan

Prof. Dr. İnönü Üniversitesi

Zafer Ceylan

Dr. Öğr. Üyesi Karamanoğlu Mehmetbey
Üniversitesi

Zekiye Sönmez

Dr. Öğr. Üyesi Afyon Kocatepe Üniversitesi

Zennure Elgün Gündüz

Dr. Öğr. Üyesi Ardahan Üniversitesi

Zeynep Tarım

Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi

Zeynep Uludağ

Dr. Ardahan Üniversitesi

ORGANIZATION COMMITTEE

Erman Kaçar (Symposium President)

Serpil Ahmetkocaoğlu (Vice President)

İbrahim Okan Akkın

Özlem Gürpınar

Tonguç Seferoğlu

Zeynep Uludağ

Yaşar Öztürk (Press Advisor)

ABSTRACTS

KEYNOTES

Mitleri Sınıflandırma Problemi

Metin Ekici*

Halk bilgisinin önemli bir kısmını oluşturan sözlü anlatma türleri çok çeşitlidir; bunun sebebi insan tarafından temelde sözlü olmakla birlikte yazılı olarak da yazılıp aktarılan ve edebî estetik mesafe sahibi bu ürünlerin bu kapsamda yer almasıdır. Bu durum sözlü anlatmalara yönelik metin veya bağlam merkezli olmak üzere birçok inceleme yönteminin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Halk bilgisi ürünleri arasında yer alan mit, destan, efsane gibi türlerin bu yöntemlerle incelenmesinin yanında bu yöntemlerin bakış açısıyla sınıflandırılmaları da bir başka bilimsel problem olarak tartışılmıştır. Halk bilgisi ürünleri yaratım ve aktarım bağlamı, şekil ve yapı, içerik ve konu ile işlev özelliklerine sahiptir ve tanımlar, tasnifler ve tahliller bu özelliklerden hareketle yapılmalıdır. Halk bilgisi ürünlerini veya sözlü anlatma türlerini sınıflandırırken bu özelliklerden hareket edilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta esas alınan temel özelliğe sınıflandırmanın sonuna kadar bağlı kalınmasıdır. Örnek olarak, bir sözlü anlatma türü yapısal özelliklerine göre sınıflandırılıyorsa sınıflandırmanın tamamında bu kritere bağlı kalınması gerekmektedir. Bir sözlü anlatma türü olarak mitler için de bu durum geçerlidir. Mitler uzak geçmişe ait, kutsal ve başlangıcın veya bitişin anlatmalarıdır ve kendilerine has anlatıcıları, anlatma zaman ve mekânları, yapı, içerik ile işlev özelliklerine sahiptir. Destan, efsane, masal gibi anlatma türleri de mitlerle bir bağ içerisindedir. Mit, diğer anlatma türleri için temel teşkil eden bir tür olması ve geniş bir kapsama sahip olmasıyla tanımlanması ve sınıflandırılması zor bir türdür. Mitlerle ilgili çalışmalara bakıldığında türün genellikle konu ve işleve göre sınıflandırıldığı görülmektedir. Birçok araştırmacı ritüel mitleri, köken mitleri, yaratılış mitleri, kozmogoni mitleri, eskatoloji mitleri, av ve ziraat mitleri, takvim mitleri gibi başlıklarla mitleri tasnif etmeye çalışmıştır. Biz bu bildiride mitleri halk biliminin bakış açısıyla sınıflandıracğıız. İlk olarak mit türü hakkında halk biliminin bakıl açısıyla bilgi vereceğiz. Ardından mevcut sınıflandırma girişimlerini ele alacağız ve Türk mitolojisinden verilerden de faydalanarak mitleri sınıflandırmayla problemiyle ilgili teklif ve önerilerimizi sunacağız.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Sınıflandırma, Mit

* Türk Halkbilimi, Ege Üniversitesi
mekici@yahoo.com

Biyolojik Perspektiften Mitler

Nevzat Kaya*

Mitler, insanlaşma sürecinin “karanlık” yani “bilgisiz” çağları boyunca insanoğluna “kültürel evrimselleşme” bağlamında destek olan “nereden geldiği meçhul”, “karanlık” logosantrik olmayan “bilgidir”. Dolayısıyla “evrensel” olmaktan ziyade son derece yerel ve zamana bağlıdır. Demek oluyor ki bu “nereden geldiği meçhul” anlatılar insanın biyolojik yapısıyla, bedeni ile ve de özellikle bilişsel sistemi ile son derece yakından ilintilidir: Bulunduğu topografya, karşılaştığı ve paydaşı olduğu biyotop, o biyotop ile bulunan diyalektik ilişki mitlerin dışavurumunu sağlayan unsurların başında gelir. Bu bildiride belli başlı mitlerden yola çıkarak ileride yerini “Aydınlanmaya” (mitos’tan logos’a geçiş süreci) bıraktığı iddia edilecek olan mitlerin insan bedeni ile nasıl ilintili olduğu gerçeği tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mit, Biyoloji, Kültür, Aydınlanma

* Karşılaştırmalı Edebiyat, Dokuz Eylül Üniversitesi
nevezat.kaya@deu.edu.tr

Kalypso, the Divine Among the Goddesses: Allegorisation and Reception from Homer to Star Trek

Bär Silvio*

According to Homer's *Odyssey*, Odysseus needs ten years to return home from the Trojan War, yet seven of these he spends on a beautiful island in the company of an equally beautiful goddess. Kalypso, "the divine among the goddesses" (as she is repeatedly called by Homer), has not only enchanted Odysseus, but also intrigued millions of readers and inspired countless writers and artists. In a *tour de force* covering almost three thousand years of reception and reworking, this keynote address traces the different ways and trails that Kalypso has taken ever since she offered Odysseus hospitality and – albeit unsuccessfully – immortality. Emphasis will be put on different allegorical interpretations of the goddess from antiquity onward, as well as on a selection of receptions in the modern world, ranging from Arnold Böcklin's painting *Odysseus und Kalypso* and Alfred Döblin's dialogue *Gespräche mit Kalypso* to popular representations as we can find them, for example, in Rick Riordan's novel series *Percy Jackson* and in the science fiction media franchise *Star Trek*.

Anahtar Kelimeler: Kalypso, Goddess, Homer, Allegorisation, Reception

* Department of Philosophy, Classics, History of Art and Ideas University of Oslo
silvio.baer@ifikk.uio.no

Karşılaştırmalı Edebiyat Açısından Mit, Mitokritik ve Sembolik İmgelem

Medine Sivri*

Günümüzün disiplinlerarası çalışmalara en müsait alanlarından biri olan karşılaştırmalı edebiyat bilimi bu yönüyle birçok disiplini kucaklamakta ve oldukça zengin bir araştırma alanını içerisinde barındırmaktadır. Başlangıç itibariyle özellikle Avrupa Fransa merkezli daha çok ulusal edebiyata odaklanan bir etkinlik sahası oluşturan karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları zamanla ulusal edebiyat sınırlarını aşip uluslararası boyutta çalışmalara kapı aralamış ve birçok disiplinle işbirliği yaparak çalışma sınırlarını oldukça genişletmiştir. Son dönemlerde özellikle kültürel çalışmaları daha çok odak noktası haline getiren karşılaştırmalı edebiyat biliminin sosyoloji, psikoloji, arkeoloji, sanat tarihi, felsefe, tarih, sinema, antropoloji, etnoloji, folklor ve mitoloji gibi bilim dallarıyla da yakın ilişkisi vardır. Karşılaştırmalı edebiyatın önemli temel çalışma alanlarından biri de kaçınılmaz olarak mitolojidir. Dünya mitlerini merkeze alarak evren, toplum ve insan ilişkisini edebi metinler üzerinden okuyup yorumlayan karşılaştırmalı edebiyat bilimi her açıdan bir nevi toplum mühendisliği olan mitlerin edebi eserlerde ve filmlerde nasıl işlendiğini, neden yeniden yeniden yazıldıklarını ve nelerin eklenip çıkarıldığını irdeleyerek dünya kültür havuzunun ortak paydası olan mitler aracılığıyla toplumlar ve insanlara dair genel bir bakış ortaya koymaya çalışmaktadır. Bir tür evren ve insan yazılımı ya da tasarımı olan, özü açıklayan, kaosu düzene çeviren, makrokozmoz mikrokozmoz ilişkisini ve evrensel birliği sembolik ve alegorik anlatımlar yoluyla dile getiren ve Carl Gustav Jung'un deyimiyle kolektif bilinçdışına ait olan mitler karşılaştırmalı edebiyat bilimi aracılığıyla ve bu alanda çok kıymetli fikirler ortaya atmış Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Jacques Lacan, Otto Rank, Claude Lévi-Strauss, Gaston Bachelard, Charles Mauron, Gilbert Durand, Joseph Campbell, Bronislaw Malinowski, Ernst Cassirer, Mircea Eliade gibi çeşitli kuramcılarının ışığında çözümlenmeye çalışılmaktadır. Biz bu çalışmada karşılaştırmalı edebiyat mit ilişkisini irdelerken, mitokritiğin ne olduğunu açıklayarak, tarihsel bağlamda alanda gelişmiş belli başlı mit eleştirilerini ve eleştirmenlerini tespit edeceğiz. Özellikle Jung, Bachelard ve Durand'ın yaklaşımlarından hareketle mitlerin nasıl ele alındığını ortaya koymaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Edebiyat, Mit, Mitokritik, C. G. Jung, G. Bachelard, G. Durand

* Karşılaştırmalı Edebiyat, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
medinesivri@gmail.com

Epics and Myths as Tools of Elite Self-Representation: The Trojan Circle and the Aeneid in Late Antique Upper-Class Houses

Inge Uytterhoeven*

In both the Late Antique East and West, aristocratic house owners frequently applied depictions taken from 'Classical' works and mythological stories in their residences. Since a 'Classical' training (in Greek called *paideia*) focusing on Latin or Greek grammar (language and literature) and rhetoric was a fixed element of the Late Antique elite education, displaying the knowledge of important literary works, epics, and myths within the domestic context through mosaics, paintings, statuary, and material culture functioned as a valuable tool to express the high socio-economic and cultural status of the inhabitants and their guests. For both pagans and Christians, 'Classical' culture was considered a privilege and status symbol. Taking the Homeric epics and Vergil's *Aeneid* as a starting point, this paper explores how Late Antique elite members deliberately selected references to ancient texts and myths to underscore their highly-ranked societal position. It will discuss how the specific choice of epic and mythological scenes and their aesthetic value were crucial aspects in the Late Antique house and illustrate that the place of the insertion of the depictions into the architectural framework was also based on well-considered decisions. In line with the general theme of the conference, the elite message brought by the represented scenes and figures will be approached by paying special attention to female characters of epics and myths, such as the Carthaginian queen Dido and the goddesses Venus and Juno, to show how these well-known figures functioned alongside their male counterparts as tools of self-representation, often in versions of the stories that were variations on the original literary tradition.

Anahtar Kelimeler: The Trojan Circle, Late Antique, Epics

* Arkeoloji, Koç Üniversitesi
IUYTTERHOEVEN@ku.edu.tr

PARTICIPANTS

Mitoloji ve Hümanizma: Mitsel Anlatılardaki Hümaniter Tutum -Ülken'in "Siyavüş" Destanı Örneğinde Bir İnceleme-

Mehmet Latif Bakış*

Çeşitli anlamlarda kullanıldığı bilinen *mit* (mitos/mitoloji) kavramı, toplumların kendi değer yargılarını kendi nesillerine ve başka toplumlara aktarma işlemleri ile felsefe, edebiyat, folklor, tarih ve kültürün de konusunu oluşturmaktadır. Çoğunlukla efsane, hayal, kurgu, hikâye vb. anlamlarda kullanıldığı görülen mitoloji; esasen insan aklının varlığa duyduğu ilgi ve merakın farklı bir tasavvuru olarak da tezahür etmektedir. Bu bağlamda felsefi düşüncenin ilk kıvılcımlarının mitolojilerle tutuşturulduğu kabul edilmektedir. Nitekim Hilmi Ziya Ülken çoğunlukla kahramanlık örneklerini içerdiğini düşündüğü mitolojilerin insanlığa fayda sağlayıcı realist destanlara dönüşmesi gerektiğini belirtir. Ona göre insanlık tarihi asıl şerefini söz konusu değişimde bulacaktır. Bu nedenle Ülken mitsel anlatıların daha reel bir zemine dayandırılması ve insanlık için rehberlik edebilir bir konuma getirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Zira söz konusu yazın türleri aynı zamanda insanlığın kadim mirası olan değer ve kültürleri de taşımaktadırlar. Tanrı'dan adâlete, iyi-kötü dikotomisinden değerlere ve varlıkların keşfine kadar pek çok alan hakkında ilk bilgilerin yazın türlerinde işlendiği bilinmektedir. Ülken'in de Anadolu'nun kültür ve değerleriyle ilişkilendirdiği efsane, hikâye ve mitolojilere kıymet atfettiği görülmektedir. Hepsinin ortak gayesinin 'insanîyet' olduğu görülen Ülken'in destan yazıları hümaniter birer ders niteliğini taşımaktadır. Ülken'in bu tutumu, onun kaleme aldığı *Hâkimiyet*, *Aşk Ahlâkı*, *İnsani Vatanseverlik* isimli eserlerinde görülmektedir. İnsanı integral vasfıyla ele alan ve milletlerden teşekkül edecek bir konfederatif dünya devleti düşüncesi de Ülken'in söz konusu anlatılarla esasen bir ders vermek istediğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda *Tahir ile Zühre*, *Siyâvüş veya Hayalperes* ve *Destanlar* isimli eserleri de Ülken'in Anadolu kültürünü yansıttığı mitoloji tarzı çalışmalar olarak zikredilebilir. Toplumların kimliğini kendi efsanelerinde görmek mümkün ise şayet, Yunan toplumunun sorgulayıcılığı esas aldığı gibi Anadolu destanlarında da insanîyetin öncelendiğini ileri sürebilir ve bunu söz konusu yazın türlerinde tespit edebiliriz. Nitekim biz de çalışmamızı Ülken'in yaklaşımını esas alarak sürdüreceğimizden, zikri geçen iddiayı yine Ülken'in çalışmalarıyla ispatlamaya çalışacağız. Özellikle de onun *Anadolu Köklerini Arayış* eserindeki destanlar ile *Anadolu Hayali* eserlerindeki diyalog metinlerini esas başvuru kaynaklarımız olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Destan, Efsane, İnsan, Hümanizm, Siyavüş

* İslami İlimler Fakültesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
bakislatif@gmail.com

Müşterek Deneyimin Sembolü Olarak Ayakkabı

Ümit Kartal*

Müşterek deneyim ve duyarlılığın inşası insanın tarihsel ve toplumsal varlığının gerekçe ve güvencesidir. İnsanın siyasal bir varlık olduğuna yönelik kadim yaklaşıma dönük kuşkucu tutum sergileyenlerin, küresel pandemi süresince tecridin özgün tecrübesiyle ağır bir biçimde yüzleşmekle, meseleyi bir kez daha muhtelif boyutlarında düşünme gerekliliğinde olduğumuza itiraz etmeyecekleri beklenebilir. Müşterek deneyim ve duyarlılığı inşa etme üzerine düşüncüyü sanat ve edebiyatın muhtelif sahalarında ortaya konan belirli eserler üzerine felsefi yorumlardan yola çıkarak tartışmak ön açıcı olabilir. Bu tartışmayı sanatta müşterek deneyimin sembollerinden biri olarak özellikle öne çıkan bir nesne, ayakkabı, civarında sürdürmenin meselenin anlaşılmasına sunacağı olanakları denemek gerekir. Bu inceleme, meselesini Van Gogh'un *Ayakkabılar* (1887) tablosu, Lois Weber'in *Ayakkabılar* (1916) siyah beyaz ve sessiz filmi, Gerald Waller'in *Yeni Ayakkabılar* (1946) fotoğrafı ve Charles Perrault'nun on yedinci yüzyılda kendine has yorumuyla yazıya geçirdiği, maruf *Külkedisi* masalı üzerinden temellendirmeyi deneyecektir. Van Gogh'un ayakkabıları hem resme hem de temsile ilişkin önemli sorular ortaya çıkarır. Lois Weber'in ayakkabıları henüz sahip olunmamış bir nesne üzerinden toplumsal eşitsizliğe, hatta anakronizme düşmekten imtina etmeyi beyan ederek, toplumsal cinsiyet üzerine öncü radikal eleştirel bir söylem etrafında kurulur. Waller'in ayakkabıları savaş sonrası umuda işaret eden, henüz gelmemiş olanın müjdecisi olarak seyredeni izlediği durum karşısında merhamet duygusuna sevk eden ve kişiye mevcut felaketten muaf olduğunu hatırlatmasıyla bir duygu müşterekliğine, duygudaşlığa açılır. Bu anlamda ayrıksı duran Külkedisi gibidir, diğer örnekler belirli tarihsel uğrakları ya da eleştirel bir tutum olarak görülebilir. Külkedisi ise masalın zaman aşırılığında meseleyi mesele tahvil ederek yere ve zamana bağlı müşterek anlama kendi payına düşeni inşa etmek bakımından ön açar. Soru şudur, ayakkabının "çözülmüş bağları" neyi çözer, çözdüğünü neye bağlar? Bu sorular, söz konusu örneklerden yola çıkılarak Martin Heidegger'in *Gestell*, Jacques Derrida'nın *parergon*, Roland Barthes'in *punctum*, Walter Benjamin'in estetiğin siyasallaşmasını taşıyan *aura* ve *kült* yaklaşımlarını rehber alarak deneyimin parçalanmışlığına *alegorik* müdahaleyle meselenin müşterek deneyimin inşasında nasıl bir katkı sunacağını görmeyi deneyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Müşterek Deneyim, Müşterek Duyarlık, Alegori, Çerçeve, Ayakkabı

* Felsefe, Muş Alparslan Üniversitesi
umutkartal@gmail.com

The Role of Narrative as a Construct of Lived Cultures

Seyed Amirreza Mazari*

Human experiences contain an intrinsic narrative feature. In other words, when we want to talk about our experiences for ourselves and others in the form of a story, we subconsciously use a form or format influenced by our lived culture. This particular form or format is the inherent feature of experiences, i.e. narration, which brings us two important possibilities. First, by shaping our experiences, we gain a correct understanding of what has happened to us, or in other words, a new knowledge of ourselves. Second, by narrating what we have experienced, we display an identity in which the metaphors and symbols of our living culture are evident. In other words, by expressing or representing the experienced event, we also present our identity (for example, a man, an Asian, or a doctor). These two possibilities arise from the fact that our experiences are shaped by a particular culture that is influenced by myths, that according to Eliade are lived ones. What it suggests is forms create certain role models for human behaviors which give meaning to life. These myths have been told to us in a particular form or narrative. In other words, in addition to using metaphors and symbols of our culture in narrating our experiences, we also use the narrative form of stories or allegories that are rooted in our own cultural myths. This shows that narrative constructs a person's identity in a culture, just as it uses the culture living in it to construct its own narrative. This article seeks to show what narrative is and how it is placed in a two-way relationship with our experiences and also how narrative, as a new epistemology, changes our beliefs rooted in our cultural myths and builds our personal identity.

Anahtar Kelimeler: Narrative, Experience, Culture, Personal Identity, Epistemology

* Department of Philosophy Phd of Philosophy of Religion, Islamic Azad University, Tehran
mazari.amir@gmail.com

Batı Felsefesine Metaforik Yaklaşım: Tarih, Yazı ve Mit İlişkisi

Cemre Uğural Yamuç*

Bu çalışma hakikatin tarih, mit ve yazı ilişkisi aracılığıyla kurgulandığı varsayımından hareket etmektedir. Bu varsayıma göre tarih yalnızca pozitif bir disiplin değildir; aynı zamanda hakikat üreten söylem alanıdır. Söylem alanı olarak tarih, hakikat kavramına atfettiğimiz evrenselliğin geçmişten günümüze uzanan düşünsel bir miras olduğunu göstermektedir. Bu miras mutlak anlam veya varlıkla (logos) kurulan ilişki sonucunda şekillenmiş felsefi düşünce geleneğinin ürünüdür. Dolayısıyla logosa duyulan inanç zamanla rasyonelliğin ölçütü haline gelen Batı'ya ait tarihsel bir söylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Hakikat ve mit ilişkisi bu yönüyle ele alındığında anlamın zamanla nasıl yer değiştirdiğini/aktarıldığını belirleyen bir stratejiye ihtiyaç vardır. Bu strateji yazıdır. Tarih ve mit bağlantısını geçmiş ve şimdinin diyalektiğinde çözümleyen yazı, mutlak anlamın çeşitli dilsel figürler veya mecazlarla sürekli parçalandığını göstermekte ve bu yolla logosun gölgesindeki mitosları aydınlatmaktadır. Bu bağlamda çalışma, hakikat söylemlerinin yazıyla olan tarihsel birlikteliğini incelemektedir. Rasyonel tarih disiplininin söz gelimi Napolyon'un eylemlerini, Aristoteles'in töz anlayışını, Newton'un "serbest düşme" kavrayışını hakikat olarak sunmasının aksine yazı Napolyon çağının isimsiz kahramanlarının, Newton fiziğinin belirlediği söylem düzeninin dışındaki ifadelerin "doğruluk" kaygısıyla tarih boyunca nasıl göz ardı edildiğine dair deliller ortaya koymaktadır. Söylemsel tarihin mitsel alanla kesişimi rasyonelitenin sınırdaki "öteki" anlam ve ifadelerin, kısacası metaforların gün yüzüne çıkarılmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşım logosantrik düşüncenin eleştirisinde de vardır. Söz konusu eleştiri, logosa yüklenen mutlak anlamın gerçekte metaforların izinin silinmesiyle oluştuğu fikrine dayanır. Yazının, anlam birliğini bozması hakikatin evrenselliğini yitirmesine yol açarak köken fikrini tarihsel bir metafora, yani mite dönüştürmektedir. Böyle düşünüldüğünde yazının olanaklarına açılan Batı merkezli aşkınsallık ideali metafor olarak kabul edilebileceği gibi hakikat de çift yönlü bir madalyona benzetilebilir. Bu konuşmada yazı, metafor ve hakikat bağlantısını merkeze alarak mutlak anlamın yitirilmesine zemin hazırlayan tarihsel söylem alanını detaylandırmaya ve Batı felsefesi geleneğinin metaforik yönünü vurgulamaya çalışacağım.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Tarih, Yazı, Mit, Hakikat

* Felsefe
cugural@hotmail.com

Descartes'ın Mimarlık Metaforlarıyla Açılan Oluklar

Barişcan Demir*

Allos (öteki) ile *agoreuo*'yu (konuşmayı) buluşturan *allegoria* (alegori) kavramını "öteki konuşma" olarak değerlendirebiliriz. Konuşmada öteki olan, yani *allos*, toplu halde söylenenin, yani *agoreuo*'nun dışında olduğu için ötekidir. Bu anlamda öteki olan, ilk bakışta dışarıda bırakılmış olanı imliyor gibi görünse de, aslında her alegorik bütün, okurun metnin gövdesinden dışarı çıkıp tekrar içeri girmesine, yani aynı metne bir de ötekinin konuşmasıyla bakabilmesine izin veren bir biçim olarak da değerlendirilebilir. Dolayısıyla bir alegori bütünü oluşturulan her metaforik gösterge dizisini, yazar tarafından metne yerleştirilmiş olan bilinçdışı bir oluk, metnin dışarıyla içerisini birbirine bağlayan sembolik bir kanal olarak da değerlendirebiliriz. Her metaforun bir miktar böyle bir alan açtığı söylenebilecek olsa da, özellikle mimarlık metaforları, söz konusu alegorik geçitleri metinlerin katı duvarları arasındaki kapılar ya da pencereler olarak yorumlamamızı kolaylaştıracak biçimleri de karşımıza çıkarmaktadır. Bu yazıda da, Descartes'ın *Yöntem Üzeine Konuşma*'sına, filozofun kendisi tarafından metne yerleştirilmiş olan mimarlık metaforlarının dışarıya açılan bu geçitlerinden sızmayı deneyeceğiz. Dolayısıyla, Descartes'ı bir mimar olarak değerlendirebilmek için, ilkin felsefeyi zaman parantezinden kurtarıp filozofun nasıl bir düşünce *topos*'unda (mekânında) iş gördüğünü anlayabilmek adına, geçmişi, geçmişin sırtını yasladığı mekânsal alegori bütünleri üzerinden ele alacağız. Bu amaç doğrultusunda ilkin, Ortaçağ'ın dünya merkezli, sabit ve sınırlı mekân tasarımı; ardından da Ortaçağ'ın ezberini hemen hemen her alanda yıkılmış olan Rönesans'ın merkezsiz ve sınırsız mekân tasarımı belirgin hale getireceğiz. Böylece karşımızda, iki farklı alegorik mekânın iç içe geçmesiyle oluşan bir düşünce *topos*'u belirmiş olacak. Söz konusu *topos*, bir yandan bir mimar olarak Descartes'ın üzerine kendi dizgesini bina edeceği mekân olarak belirirken, bir yandan da karşımıza filozofun mimarlık metaforları aracılığıyla geçiş yapabileceğimiz "dışarı" çıkarmış olacak.

Anahtar Kelimeler: Descartes, Mimari, Ortaçağ, Rönesans, Mekân

* Felsefe, Hacettepe Üniversitesi
bariscandemir01@gmail.com

Nazar ve Gözışın Kuramına Mitoloji ve Bilimsel Açıklama Açısından Kısa Bir Bakış

Tarık Tuna Gözütok*

Antik uygarlıklardan günümüze kadar varlığını sürdürmüş olan nazar ya da kem göz inancı tarih boyunca neredeyse bütün kültürlerde kendisine yer edinmiştir. Temelinde -kötü niyetli- bakışlarla bir kişiye veya nesneye zarar verilebileceği varsayımı bulunan bu inancın kökenleri Sümerlere dayandırılmıştır. Benzer şekilde Antik Yunan mitolojisindeki Medusa'nın bakışlarına maruz kalanları taşa çevirebilmesi de nazar inancının kökenlerine dair fikir verebilir. Nazara ilişkin çeşitli inanışların temelinde her ne kadar antik uygarlıklarda görülen mitolojik hikayeler ve pagan inanç sistemleri yer alsada Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi dinlerin de nazar olgusuna dair tartışmalı olmakla birlikte bazı kabulleri bulunmaktadır. Bakışlarla bir nesneyi etkilemeye dair inancın ortaya çıkmasında büyük ihtimalle görme eyleminin açıklanma biçimi etkili olmuştur. Çünkü Antik Yunan ve sonrasında görme eylemi tıpkı nazarda olduğu gibi gözden çıkan ışınlarla açıklanmıştır. Dönemin bu "bilimsel açıklaması"na Gözışın Teorisi adı verilmiştir. Euclides ve çağdaşlarının büyük bir kısmının başvurmuş oldukları bu kuram asırlar boyunca geçerliliğini korumuştur. Çalışmamızda gözden çıkan ışınlarla görmenin nasıl açıklandığı ve nazarın nasıl etkili olabileceğine dair inanışlar arasındaki bağ, seçilmiş bazı mitler ve konuya ilişkin görüşlerine rastladığımız filozofların metinleri üzerinden kısaca tartışılacaktır. Ayrıca İbnü'l Heysem'in *Kitâbü'l-Menâzır* adlı eserinde Gözışın Teorisini çeşitli argümanlarla çürütmüş olmasına ve günümüzde de kabul gören Nesneışın Teorisini ispatlamasına rağmen nazar inancının neden halen korunabildiğine dair çeşitli fikirler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nazar, Gözışın Teorisi, Bilimsel Açıklama

* Felsefe, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
tunatg@gmail.com

Mitos'tan Protreptikos'a Geçiş: Aristotelesçi Bir Çağrı

Erman Kar*

Felsefe birden fazla yol ve yöntem ile tanımlanabilir. Ancak onun işlevsel olarak yapısına en uygun tanım mitos'tan logos'a geçiş ifadesi üzerinden verilmektedir. Bu ifade dünyayı tanımlama ve anlamlandırmada yeni ve farklı bir yola geçişi de kısaca özetlemektedir. Bu kavramsal ikiliğin ifade ettiği geçiş, mitosun dinsel olana vurgu yapmasının yanında logosun akılsallığı temsil ediyor olmasıdır. Felsefenin, dolayısıyla bu rasyonel faliyetin temelinde merak olduğunu aporia kavramı ile ifade eden Aristoteles için bu geçiş bir çağrıya dönüşür ve Protreptikos adlı yapıtını, felsefe yapmaya bir çağrı üzerine kurgular. Aristoteles bu süreci Metafizik yapıtında bilgisiz veya merak içinde olmayan insanı zincire vurulmuş insan olarak tanımlayarak ifade eder. Merak içinde olan insan zincirlerinden kurtulmuştur ve merak duygusunun temelinde bu duyguya eşlik eden aporialar, çıkmaz veya güçlükler mevcuttur. Sözü edilen süreç Aristoteles tarafından merak duygusuna eşlik eden aporia'ların belli bir hal alması veya çıkar bir yol (diaporia)'a ulaşması haline evrilerek devam eder. Böylelikle doğası gereği bilmek isteyen insanın merak duygusu ve bu duyguya eşlik eden aporia'lar ile başlattığı bu süreç diyakletiğin belli bir formunu almış olur. Bu çalışmanın amacı felsefenin işlevsel tanımlamalarından birisi olan mitos'tan logos'a geçişi Aristotelesçi bir analiz üzerinden sunmaktır. Bu bakımdan ilk olarak Aristoteles felsefesinde mitos ve logos kavramlarının yansımaları, Metafizik adlı yapıtında aporia, Poetika adlı yapıtında tragedya kavramları ve bağlantıları üzerinden analiz edilecektir. Son olarak logos, Aristoteles'in felsefe yapmaya çağrısı olan Protreptikos adlı yapıtı üzerinden serimlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mitos, Logos, Aporia, Diaporia, Tragedya

* Felsefe, Çankırı Karatekin Üniversitesi
ermankar@karatekin.edu.tr

Homeros'tan Günümüze Eğitimin Dönüşümü

Pınar Erdoğan*

Bu çalışma, Homeros'un "Odysseia" destanı temel alınarak Antik Yunan eğitiminin (paideia) nasıl şekillendiğine ve kendisinden sonraki dönemlerdeki eğitim anlayışını ne yönde etkilediğine açıklık getirmeyi amaçlamaktadır. Odysseia destanı döneminin kültürel yapısına ilişkin bize önemli bilgiler sunarken bir yandan da ideal yurttaş anlayışını betimler. Böylelikle ideal bir eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin bilgiler ediniriz. Destanda eğitim meselesini Odysseus'un oğlu Telemakhos ve ona Mentor kılığında rehberlik eden tanrıça Athena üzerinden okuyabiliriz. Odysseus Truva Savaşı'ndan sonra evine dönmemiştir. Babasının yokluğunda arada kalan Telemakhos ise sahip olması gereken erdem ve askeri güçten yoksun bir gençtir. Athena Telemakhos'un bu değerleri kazanması için ona yol gösterici olur. Homeros'tan yüzyıllar sonra, 17.yy'da Fransız eğitimci Fénelon "Télémaque" adlı eseri kaleme alır. Fénelon'un bu eseri, Homeros'un "Odysseia" destanında Telamakhos'un başından geçenleri anlattığı ilk dört bölümün devamı niteliğindedir. Fénelon, babasını arayan Telemakhos'un yaptığı yolculuklara yenilerini ekleyerek onun yurda varışını geciktirir ve olgunlaşmasını sağlar. Amaç, genç prens Telemakhos üzerinden halk ile kral arasındaki ilişkiyi yapılandırmak ve dönemin insanlarını ahlakî yönden eğitmektir. Günümüze doğru yaklaştığımızda 20.yy düşünürlerinden John Dewey kendi eğitim anlayışının en önemli kavramlarından birisi olan "deneyim" ile karşımıza çıkar. Dewey'in deneyim kavramının temelinde insanın sosyal çevresiyle etkin ilişkisi bulunmaktadır. Bunun sonucunda ise insan hem kendisini hem de sosyal çevreyi tanıır. Telemakhos'un eğitim sürecini Dewey'in deneyim kavramı üzerinden okuyabiliriz. Bununla birlikte Dewey, deneyim kavramının Antik Yunan ve Roma'dan bu yana değişen anlamına da dikkat çekerek akıl ile deneyim arasındaki ilişkiyi ele alır. Bu doğrultuda Homeros, Fénelon ve Dewey'in eğitime ilişkin görüşleri karşılaştırılarak Antik Yunan eğitim anlayışının günümüz eğitimine etkileri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Erdem, Homeros, Odysseia, Fénelon, Dewey, Deneyim

* Felsefe, Hacettepe Üniversitesi
pinarna@gmail.com

İmgesel-Mitolojik Dünya ve Bilincin Gelişimi: Schelling'in Mitoloji Felsefesi Üzerine

Çetin Türkyılmaz*

Felsefi düşüncenin *mythos*'tan *logos*'a geçişle ortaya çıktığı hep söylenegeldir. Dolayısıyla, bu bakışa göre, felsefenin ortaya çıkışı ve gelişimi, mitolojik olana karşı bir hareketi ifade eder. Felsefe *logos*'un anlam içeriklerinin tamamını kendisine dahil eder: söz, akıl, tanım, temellendirme, neden gösterme, yargılama vs. Bütün bunlara karşı olarak ise genelde imgeleme (*phantasia* / *imaginatio*) dayandırılan mitolojik kavrayış biçimi felsefe açısından belirlenmeye çalışılır. Bu çerçevede de hem dinsel hem de şiirsel (*poietik*) bir ifade ya da aktarım tarzı olarak akıl ölçütünün dışına çıkarılır. Felsefe tarihinin başlarında Aristoteles mitoslar anlatmayı ve sevmeyi felsefi bir hakikat arayışının dışına koyarken, 18 yüzyılda Hume, mitolojik dünyayı (çoktanrıcılık bakımından) imgeleme dayalı bir şiirleştirme biçimine dayandırır. Felsefenin mitosla (ve genel olarak şiirsel olanla) bu sorunlu ilişkisi, Schelling'in 1840'ların sonu ve 1850'lerin başında Berlin Üniversitesi'nde verdiği derslerle çözümlenmeye çalışılmıştır. Schelling kendi doğa-sanat ve tarih görüşü çerçevesinde mitolojik dünyayı detaylı bir şekilde ele almış ve bu mitolojik dünyayı, kendi varlık tasarımı içerisinde, Tanrıların ve insanların ortak tohumu olan 'mutlak kaos'a doğru, insanlık tarihinin ilk başlangıçlarına doğru gidildiğinde, insan imgeleminde açığa çıkan sanatsal / dinsel öğeler olarak *bilincin* açığa çıktığı ilk biçimler şeklinde sunmuştur. Mitoloji yoluyla insanlığın bu ilk bilinç biçimleri aydınlanır ve Tanrılar birer doğa gücü (*Potenz*) olarak kendisini gösterir. Böylece mitoloji, insan imgeleminde (üretici, sanatsal bir imgelemede) kendini açığa çıkaran hakikat ögesi olarak görülebilir. Şiir (*Poesie*) olmak bakımından tek tek mitoslarda mevcut olmayan hakikat, bilinç düzlemindeki tarihsel gelişiminin kurucu ögesi olarak mitolojik olanı kendisine dahil eder ve bu tarihsel gelişimde mitolojik olanı sürekli hesaba katar. Mitoloji sanatın egzotik bitkilerinin çiçek açabileceği ve gelişebileceği topraktır. Schelling'in felsefesinin doruğunu da estetik bilincin oluşturduğunu göz önünde bulundurursak, mitolojiyi felsefe açısından hesaba katmanın zorunluluğu ortaya çıkar. Bu konuşmada, mitos-*logos* karşıtlığı düşüncesinin aşılmaya çalışıldığı bu görüş hesaba katılacak ve imgelem kavramı temelinde ve doğa-sanat-bilinç çerçevesinde mitolojinin felsefeyle olan ilişkisi yeniden düşünölmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mitos-*logos*, İmgelem, Schelling, Mitoloji, Sanat, Doğa, Bilinç

* Felsefe, Hacettepe Üniversitesi
cetinturkyilmaz69@gmail.com

Kuraldışı Kadınların Platon'a ve Felsefeye Meydan Okuması

Muharrem Açıkgöz* - Aslı Şentürk*

1970'lerde feminist hareketlerin etkisiyle, diğer birçok alanda olduğu gibi, felsefede de eril düşünceyi, patriyarkal tahakkümü tematize eden, eleştiren bir feminist felsefenin doğuşuna tanık oluyoruz. Feminist Felsefe bir yandan felsefe tarihinde silinip görünmez kılınan kadın filozofları gün yüzüne çıkarırken diğer yandan da felsefenin başat kavramlarını kadınların perspektifinden ele almaya ve felsefenin "kurucu babalarıyla" hesaplaşmaya girişmiştir. Bu "hesaplaşmanın" önemli örneklerinden birini İtalyan feminist felsefeci Adriana Cavarero *Platon'a Rağmen: Antik Felsefenin Feminist Bir Yeniden Yazımı* adlı yapıtıyla vermiştir. Platon'un eserlerinde doğrudan karşımıza çıkmayan, metinlere serpiştirilen kadın figürleri, Cavarero'ya göre Batı metafiziğinin patriyarkal iktidar söylemini oluşturan önemli unsurlardandır. Platon'un düşüncelerini temellendirirken kadınların ikincilliğini de göstermek için değişik yapıtlarında değindiği Penelope, Trakyalı Kadın Hizmetçi, Diotima, Demeter gibi tarihsel/mitolojik "dişil figürleri" Cavarero "bağlamlarından söküp çalma" stratejisiyle tersinden okur. Bu sunumda iki mitolojik kadın figür olan "Penelope" ve "Trakyalı Kadın Hizmetçi" üzerinden toplumsal cinsiyet, felsefe ve mitoloji bağlamında irdelenecektir: Dokuma tezgahında kocası Odysseus'u bekleyen Penelope, kendi mekânını kuran, "kendine ait odaya" sahip olan, kendisine ait zamanı kuran bir özneye dönüşür; sakarlığından dolayı çukura düşen Batı felsefesinin kurucu filozofu Thales'e kahkahayla gülen "cahil" Trakyalı Kadın Hizmetçi, birden Batı felsefesinin, metafiziğinin yaşamdan kopuşunun bir eleştirmeni haline gelir. Böylesi bir "kuraldışı" okumada Cavarero özellikle cinsel fark teorisini ve hermenötik yaklaşımı temel olarak alıyor. Sunumumuzda bu yaklaşımların feminist felsefe için ne gibi olanaklar sağladığı ve ne gibi sorunlara yol açtığı; bağlamları değiştiren kavramsal ve yöntemsel hırsızlığın genel olarak patriyarkal iktidar söylemlerine, özel olarak da felsefe içindeki eril geleceğe karşı ne denli yararlı olduğu inceleneyecektir.

Anahtar Kelimeler: Cavarero, Feminist Felsefe, Mitoloji, Patriyarka, Kuraldışılık

* Felsefe, Gaziantep Üniversitesi
muharrema@gmail.com

Pierre Clastres: Mitler, Politik Felsefe Hakkında Ne Anlatır?

Eylem Yolsal Murteza*

Fransız etnolog ve antropolog Pierre Clastres, Amerikan primitif toplumları hakkında yaptığı kültürel ve mitsel çalışmalarla yapısalcılık ve Marksizm boyunduruğundaki 1970lerin çağdaş Fransız düşüncesine toplumların bölünme tarzı hakkında önemli bir alternatif sunmuştu. Söz konusu bu düşünceler ilkel toplumlarda devlet ve kurumlarının olmayışı, tarih-siz yapılanma, iktidarın merkezileşmesi, politikanın kurulmayışı gibi unsurlar yüzünden ilkelerin politik toplumlar olamayacağı argümanını savunuyorlardı. Clastres, bu toplumların politikayı (la politique) bilmemelerine rağmen özünde politik olduğunu çünkü politik-olanın (le politique) özü bölünmeyi sezdiklerini belirtir. Ayrıca Clastres, ilkel toplumların devletin ortaya çıkışını sağlayan politik bedendeki 'dahili bölünmeyi' bilinçli olarak tercih etmediklerini vurgular. Şöyle ki Hobbes'un ilkelerde doğa durumunu savaş ile eşitlemesine karşılık, Clastres ilkelerin devletten kaçarak doğa durumunda kalmayı istediklerini ve ebedi bir savaş halinde olmadıklarını belirtir. Clastres, doğa durumuna Rousseau gibi bir olumlamayla da yaklaşmaz. İlkelerin doğa durumunda kalarak varoluş tarzlarını sürdürdüklerini ifade eder. İlkeler 'harici bölünmeyi' sağlayan kutsallarını (görünmez olanı) toplumun dışında tutarlar ama yine de birlik içinde yaşarlar. Oysa modern toplumlara geçişte kutsal, iktidar aracılığıyla içeri alınarak kral veya monarşik bir figürde cisimleşir. İlkelerin bilinçli olarak 'durgun toplumlar' olmayı seçtikleri, kabile şefinin totalitarizm veya despotizmdeki gibi totaliter bir figür olmadığı ve iktidarın yerini sahiplenmediği kısaca politik-olan ve toplumsal-olanın iç içe geçtiği bu toplumların Clastres mitler aracılığıyla modern toplumlarda başka oluşumların nasıl olacağına dair bizlere fikirler vereceğini öne sürer. Fakat Clastres mitlere özellikle yapısalcıların fazlasıyla düşüneli ağırlık vermesi nedeniyle mitlerin mizahi gerçekliğinin unutulduğunu da belirtir. Bu ikaza uyarak bu çalışmada onun çağdaş politik felsefeye yön veren bölünme ve politik-olan kavramları incelenirken, ayrıca bu kavramların Clastres'in 'yerlilerin gülyüzlü bilimi' adını verdiği mitlerle (güldürü ve yergi ögesiyle beraber) derin bir bağı olduğu olduğu gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Politik-Olan, Bölünme, Modernizm, Mit, Güldürü

* Felsefe, Kırklareli Üniversitesi
eyolsal@yahoo.com

Politik Mücadelede Değerlerin Kritik Önemi: Hint ve Yunan Mitolojilerinde Öne Çıkan Metinler Üzerinden Felsefi Bir Tartışma

Ferdi Selim*

Politika felsefesi kendine özgü yapısıyla belirli karakterlerin tespit edilmesinden başlayarak bunların kazandırılmasına yönelik soruşturmalar etrafında şekillenmektedir. Bu durum Antikçağda daha belirgindir. Mitosla logosun birlikte işlenmesiyle özgünleşen politik söylem özellikle Hint ve Yunan metinlerinde şaşırtıcı biçimde daha yakındır. Yöneticileri belirli bir ideale yakın tutmak, cesaretlendirmek ve varoluşsal kaygılarıyla baş edebilmek bakımından mitler olgulara kıyasla daha etkilidirler. Trajediyle yüzleşen öznelere, “kaderini sevdiren, amor fati”, insan olmanın imkânını sunan olumsuzlukların, ahlaki tercihlerin çetrefilliğinin onların bütünselliğini besleyen yapısını hatırlatan mitler önemli işlevleri yerine getirmektedir. Bununla birlikte değerleri arasında sıkışmış kahramanların tercihleriyle dikotominin eşliğine getirilen kimselerin ciddi bir karar anının değerini ve özellikle kendisinin “ne olacağına” karar verebileceğini derinden hissetmesi sağlanır. Ayrıca Yunan toplumlarında olduğu gibi “politik olan” kavramı altında literatüre dâhil olan sosyopolitik terminoloji “polis”e ait işleri ve ilişkileri de anlatmaktadır. Bir var olma biçimini bünyesinde barındıran kamusal alan bu doğrultuda erkekçe bir başkaldırıya da muhakkak gerektirir. Kaldı ki “virtue” kelimesi ve yarattığı örüntü de bu bağlamda filizlenmiş bir düşüncedir. Hint ve Yunan düşüncesinin temel motifleri olan mitolojik söylemler aynı zamanda genel olarak kutsal metinler olarak da bilinmektedir. Bahsi geçen köklü iki gelenekte de pek çok mitoloji örneği bulunmaktadır. Hint düşünce yapısının genel karakteristiğini belirleyebilmek adına *Bhagavadgita* tercih edilmiştir. Düşünce tarihi açısından önemli bir yazın olan bu metinlerde politik bir mücadelede akrabalarıyla savaşın eşliğinde olan Arcuna adlı kahramanın hikâyesi üzerinden “kişinin kendisiyle savaşı”, “gerçek düşmanın yanlış yönlendirilmiş bir bilinç olduğu” destansı yapısıyla anlatılmaktadır. Yunan mitolojisinde ise bilindiği gibi teogonilerde ve felsefe metinlerinde geçen politik kahramanların trajedisi öne çıkarılarak politik erdemler tartışılacaktır. Homeros’un bu bağlamda yalnızca Antikçağ’ın değil günümüze varana kadar bütün bir Batı geleneğinin kolektif bilincine, imgesine ve nihayet hayal dünyasına nüfuz eden gücü düşünüldüğünde bugünün düşün iklimini anlamak bakımından önemi anlaşılacaktır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı antik mitlerin imgesel ufkundan hareketle kişinin kendisiyle başlayan mücadelesini, toplumsal rolleri ve karakteristiğini, politik erdemlerin mahiyetini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Hint ve Yunan Mitolojileri, Felsefe, Politika, Bhagavadgita, Homeros

* Felsefe, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
ferdiselim@gmail.com

Felsefe-Mitos İlişkisinde Platoncu İzler: Hegel ve Derrida'nın Platon Yorumu

Eda Bozkurt Kireççi*

G.W.F. Hegel temel ögesi düşünce olan felsefenin mitik öğelerden arındırılması gerektiğini belirtirken Jacques Derrida felsefenin tamamıyla *logos* merkezli bir etkinlik olması gerektiği düşüncesine karşı çıkar. Bu düşünceleri onların Platon yorumunu belirlemiştir. Platon, Hegel tarafından felsefesinde *mitos* barındırması gerekçesiyle, Derrida tarafından da *mitos*'tan arındırılmış *logos* merkezli bir felsefe yapma geleneğini başlatması gerekçesiyle eleştirilir. Platon'un bir yandan *mitos*'u *logos*'a karşı aşağı konumlandığını bir yandan da felsefesini *mitos*'la beslediğini anımsadığımızda neden birbiriyle çelişen yorumlara açık olduğunu anlarız. Felsefeyi küçük bir grubun içine mahkûm etmemek, anlayabilecek olan herkesle paylaşmak Platon için filozofun asli amaçlarından. Platon sadece halihazırda hakikatin yolunu bilen filozofa ve hakikate ulaşmayı amaçlamayan cahile hitap etme kaygısı gütmemiştir. Bilge ve cahillerin arasında kalan geniş bir kitleye ulaşmayı hedeflemiştir. Bu hedef kitesine felsefi doktrinleri anlatmanın bir aracı olarak *mitos*'u kullanmış olmalıdır. Bu anlamda Platon'un *mitos* kullanmaktaki amaçlarından birinin önemli meselelere insanların ilgisini çekmek olduğu söylenebilir. Ancak *mitos*'ların diyaloglardaki işlevi, kolayca ilgi çekebilecek fantastik öğeler barındırmasına indirgenememektedir. Zira onlar ruhun ölümsüzlüğü düşüncesindeki gibi gözle görülemeyi için anlaşılması zor olan ama Platon'un felsefesinde temel olan kimi doğruları iletmenin aracıdır. Ayrıca diyaloglarda *mitos*'ların, düşünce akışını düzenlemeye yardım ettiğinin ve çıkmazla (*aporia*) karşılaşıldığında bir tartışmanın sonucunu oluşturabileceğinin örneklerine rastlamaktayız. Nitekim felsefi argümanları önceleyen ya da takip eden *mitos*'ların diyaloglardaki işlevlerinin azımsanamayacak bir öneme sahip olduğu anlaşılır. Felsefe tarihindeki yerini anımsadığımızda görülür ki Platon felsefesinde *mitos*'ların varlığı diyalektiğin varlığına gölge düşürmemiş, onun felsefesini iletmekte bir güçlük yaratmamıştır. Aksine Platon *doxa*'nın alanındaki *mitos*'un felsefi hakikati taşımanın bir aracı olabileceğinin iyi bir örneği olarak okunabilir. Nitekim hem Hegel hem de Derrida'nın Platon felsefesini değerlendirirken felsefe ile eğitim arasındaki ilişkiyi göz ardı ettikleri görülür. Oysa Platon'un mitosları neden kullandığı sorusu bu ilişkinin aydınlanması ile cevaplanabilir. Bu çalışmada Platon'un felsefenin neliğine ve nasıl başkalarına aktarılabilceğine ilişkin düşünceleri açık kılınarak *mitos*'u eğitim amaçlı kullanmış olduğu savunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mitos, Logos, Platon, Hegel, Derrida

* Felsefe (Doktora Öğrencisi), Hacettepe Üniversitesi
edabozkurtkirecci@gmail.com

Hangi Medea? Kadınlar, Euripides ve Simon Stone

Eylem Canaslan*

Batı kültürel imgeleminin en karmaşık mitolojik figürlerinden biri olan Medea, antik dönemden günümüze dek birçok sanat eserinde temsil edilmiş ve yeniden yorumlanmıştır. Euripides'in *Medea*'sı bu temsillerin en iyi bilineni ve içeriği bakımından en tartışılmalı, yazar ve yönetmen Simon Stone'un aynı adlı oyunu da en güncelidir. İlk defa 2014'te Toneelgroep Amsterdam tarafından sahnelenen bu oyun, 2021'de İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında ülkemizde de gösterilmiştir. Stone'un yorumu Euripides'in meşhur tragedyasına dayanır ama ondan epey uzaklaşır. Bu uzaklık yalnızca oyunun çağdaş bir uyarlama olmasıyla, 1995'te Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen trajik bir olaydan, Debora Green vakasından esinle kaleme alınmış olmasıyla değil, aynı zamanda anlatım dilindeki farkla ve Medea tasvirindeki dönüşümle ilgilidir. Stone'un *Medea*'sı öfkeli ve kararlı bir intikamcı olarak değil, fedakarlığı hiçe sayılmış ve çaresiz bırakılmış bir kurban olarak karşımıza çıkar. Bu bakımdan Stone'un versiyonunun, Christa Wolf'un *Medea.Sesler* romanını andıran bir tarzda, eril bir antik anlatının kadınca bir perspektiften yeniden inşası olduğu düşünülebilir. Kendisinin de bir söyleşide belirttiği gibi, Stone tarih boyunca bastırılan "dişil enerji"ye hak ettiği itibarı vermeyi amaçlamıştır. Fakat gerçekten böyle midir? Stone amacına ulaşabilmiş midir? Bu bildiride, Stone'un çağdaş yorumuna tesir eden belli anlatsal kabulleri sorgulayarak, aslında tam tersi bir durumun ortaya çıktığını savunacağım. Euripides'in *Medea*'sı "kimse beni çaresiz, korkak ve zayıf sanmasın" (3: 807) diye haykıran, tüm ruhsal çalkantılarına rağmen tragedyaya boyunca planlı hareket eden ve yaptıklarının sonuçlarının farkında olan bir fail iken, Stone'un *Medea*'sı (oyunda Anna) uğradığı haksızlıklara rağmen benimsediği "fedakâr eş" rolünden vazgeçmek istemeyen ve nihayet gerçeklik algısını bütünüyle yitiren bir mağdurdur. Bu dönüşümle birlikte aslında *Medea*'nın güçten düşürüldüğünü ve toplumsal bakımdan daha kabul edilebilir olan bir norma (deliliğe) hapsedildiğini vurgulayacağım. Tartışmamın çağdaş bir tiyatro oyunu değerlendirmesiyle sınırlı kalmamasına özen göstererek, Euripides'in orijinal tragedyasına geri döneceğim ve bu tragedyanın *Medea* figürü üzerinden toplumsal cinsiyet rollerine yönelttiği ayrık bakışı irdeleyeceğim.

Anahtar Kelimeler: Medea, Tragedya, Toplumsal Cinsiyet, Euripides, Simon Stone

* Felsefe, Kırklareli Üniversitesi
canaslaneylem@gmail.com

Nietzsche'nin Düşüncesi Bakımından Bellek, Rüya ve Mit İlişkisi

Zülal Hazal Karakaş*

Nietzsche, *İnsanca Pek İnsanca* adlı yapıtında, uyku sırasında belleğin yavaşlaması ile ortaya çıkan yetersizlik halinin rüyalarındaki imgelerde kendini gösterme biçimini, insanlığın kadim zamanlarında gündüz vakti ve herkes uyanırken ortaya çıkan mitlere benzetmekte; uyku ve uyanıklıkla ikiye bölünen yaşamı birbirine bağlamaktadır. Hem uyku hem de uyanıklık durumunda keyfi ve darmadağın bir halde, şeyleri sürekli en geçici benzerlikler temelinde birbiriyle karıştıran belleğin uyku halinde rüyaları, uyanıklık halinde ise mitleri ortaya çıkardığını söyleyen Nietzsche, *İnsanca Pek İnsanca* adlı yapıtında, tam da bu nedenle yaşamımızın rasyonel ve irrasyonel olduğunu düşündüğümüz yönlerinin aslında iç içe geçtiğini söyler. Bu nedenle tarihsel, toplumsal ve kültürel ürünler olan mitleri, iç ve dış uyarıcılar nedeniyle bellekteki imgelerin canlanmasıyla ortaya çıkan yani tamamen fizyolojik olarak açıklanan bireysel rüyaların bir devamı olarak ele almak mümkündür. Çünkü Nietzsche'ye göre, rüyalar ile mitler, zihnin, açıklama gerektiren bir şeyi açıklamak için düşündüğü ilk sebebi yeterli bulması ve hakikat olarak kabul etmesinden kaynaklanan aynı yanlıgıdan doğarlar ancak farklı yönlere doğru dallanarak yaşamın ayrıksı iki yönünü temsil ediyormuş gibi görünürler. Nietzsche bu noktada, olağandışılık durumunda zihnin ilk ortaya çıkan nedene sarılmasının yalnızca kadim zamanlarda ortaya çıkan mitlerle sınırlandırılmayacağını, düzensiz dünyaya düzen veren her türlü postulanın da aynı yolla ortaya çıktığını söyleyerek yalnızca kehanetleri, efsaneleri, rüyaları değil, yaşamımızı üzerine inşa ettiğimiz en temel yargılarımızı tartışmaya açmış olur. Bu çalışmada da, uyku halinde rüyaların, uyanıklık halinde ise hem mitlerin hem de akla ve sağduyuya en uygun görünen, insanca yaşamının ve insanın yapısal olanaklarına uygun davranmasının koşulu sayılan ve kendisine referansla dünyayı yorumlarken kaymaz bir zemin sağladığını düşündüğümüz pozitif bilimin hakikatlerinin, düzensiz dünyaya düzen verme (Deleuzyen bir ifadeyle söylersek *kaos* içinde bir *kosmos* kurma) girişimi olarak aynı kaynaktan türediği iddiası, Nietzsche'nin *İnsanca Pek İnsanca* adlı yapıtında kullandığı rüya ve uyku metaforları kullanılarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İmge, Rüya, Mitos, Nietzsche, Hakikat

* Felsefe, Hacettepe Üniversitesi
zhkarakas@gmail.com

Türk ve Yunan Mitolojisinde Kadın Arketipinin Günümüz Toplumlarında Kadın Statüsüne Yansımaları

Meryem Şule Öktem*

Mitoloji, insan bilgisinin evreni ve varoluşu açıklamada yetersiz olduğu çağlarda aklın ötesine geçerek, doğaüstü güçlerle bilinmeyi anlamlandırma çalışmasının ürünüdür. Varoluşun neden ve nasıl gerçekleştiğine ilişkin soruların cevabı, tanrı ve tanrıçaların varoluş amaçlarını, keline özgü düzen ve güçlerini anlatan mitolojik kurgularda aranmıştır. Eski çağlardan günümüze sözlü, yazılı veya sembolik biçimde aktarların bu mitler, toplumların inançları hakkında bilgi vermekle kalmayıp, günümüz toplumlarının kolektif bilinçlerini şekillendirmiştir. Mitoloji denildiğinde ilk akla gelen; Yunan, İran, veya Hint mitolojileri olsa da hemen hemen her ulusun mitolojik aktarımları vardır. Mitolojiler, toplumu hem etkilemiş hem de toplumdaki etkilenmiştir. Bu doğrultuda toplumsal kimliklerin oluşumu ve güçlenmesinde etkilidir. Kadın ve erkek cinsiyetlerinin tarihsel serüveni, her ulusun mitolojisinde bazı farklılıklarla sunulmuştur. Cinsiyet ayrımının belirgin bir biçimde görüldüğü mitsel varlıklar, günümüzde toplum tarafından benimsenen sonrasında dayatılan kadın ve erkek rollerinin belirlendiği ilk örneklerdir. Toplumların neredeyse tamamında kadına yüklenen sıfatların başında; cinsellik, doğurganlık, güzellik, kıskançlık ve şeytansı kimlik özellikleri gelmektedir. Batı ve Doğu toplumlarında kadının günümüzdeki statüsünü mitolojik kurgularla ilişkilendirmek mümkündür. Bu bağlamda Batı ve Doğu toplumları, Yunan ve Türk mitolojileri ele alınarak değerlendirildiğinde, benzerlik gösteren kadın sıfatlarının süreç içinde yorumlanış biçimlerinin farklılaştığı göze çarpmaktadır. Genellikle kadının Batı toplumlarında cinsel rolünün, Doğu toplumlarında ise doğurganlık rolünün ön planda olması kadın arketipinin toplumun dini, ahlaki ve siyasi yapılarından etkilendiğini düşündürmektedir. Bu nedenle mitlerde kalıplaşmış kadın rollerinin analizi günümüz toplumlarında kadına yüklenen sıfatların anlamlandırılması için önem teşkil etmektedir. Kadına atfedilen temel niteliklerin belirlenmesi, bu niteliklerin oluşum süreçleri ve arka planlarını tartışma olanağı sağlamaktadır. Literatür taraması kullanılarak oluşturulan bu çalışmanın amacı: Yunan ve Türk mitolojisinde, kadın imgesinin karşılaştırılıp, tarihsel süreçte belirlenen cinsiyetçi rollerinin değişimi ve günümüze yansıyan etkilerini analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Kadın İmgesi, Cinsiyetçilik, Doğu Toplumları, Batı Toplumları

* Felsefe, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
suleoktem1@gmail.com

Kadim Dünyadan Günümüze Kadın Algısı: Pandora'nın Kutusu

Hülya Uruk*

Bu çalışmanın amacı, kadının ve erkeğin doğası üzerinden gerçekleşen modern ve postmodern söylemlerin temelinde yer alan sorunlara, mitoloji bağlamında yaklaşmanın mümkün olup olmayacağını tartışmaktır. Bu doğrultuda, mitolojik söylemlerdeki kadın yaklaşımının, erilliğin yüceltilmesine karşın, dişillik ya yok sayılması ya da kötülükle ilişkilendirilmesi şeklinde olduğu söylenebilir. Mitolojik kaynaklardaki kadın kavramının, içeriği zayıflatılarak küçük düşürülmesi, tehlikeli ya da uğursuz olarak nitelendirilmesi, sosyalizasyon sürecinde asimilasyona uğratılması bu şekilde kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüzdeki kadın algısını şekillendirmiştir. İlk yaratılan kadın olarak Pandora ve *Pandora'nın Kutusu* miti düşünüldüğünde kadın doğasının hastalık, felaket, tehlike ve benzeri kavramlarla ele alınması, günümüz kadın algısını oluşturmuş ve özellikle feminist felsefenin de temel problemi haline gelmiştir. Kökenlerini mitolojide de bulabileceğimiz bir problem olarak kadın algısı, kadim zamanlardaki tarihsel bellekler, ön kabuller, metafiziksel yaklaşımlar gibi tarihsel faktörler devre dışı bırakılarak yeniden okunmalıdır. Kadın ve erkek arasındaki iş birliğinin yok sayıldığı sistemlerin tümü sorgulamaya açıktır. Şeylere tarihin aracılık ettiği bakış açısının eksiklik ve sınırlılıkları, perspektifin oluşum sürecinde insani sübjektivitenin ötesinde, bağımsız bir kadın figürüne ulaşabilmeyi zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın yöntemi, literatür taramasına dayalı olup, kadın üzerine yazılmış olan *Pandora'nın kutusu* mitinin çağdaş zamanlara kadar uzanan serüvenindeki rasyonel aktiviteyi nasıl etkilediğini sorgulamaya çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Pandora'nın Kutusu, Mitoloji, Mit, Dişil

* Felsefe, Atatürk Üniversitesi
hulya_0902@hotmail.com

Aradalık: Antigone'nin Ontonomi'sini Anlama

Döndü Şahin*

Vernant, Atina tragediyalarının Şehir ve şehrin hukuk sistemiyle çağdaş olduğunu, tragedyada konuşan ve konuşulan şeyin Şehir olduğunu söyler. Atina tragediyasının yerelliğine rağmen, Hegel'in Antigone okumasıyla birlikte Sofokles'in *Antigone*'si yeniden yazıma ve farklı okumalara yol açan özel bir ilgiye mazhar olmuştur. Uzak geçmişe ait bir şehrin sakininin bu okumalarla birlikte zamanından günümüze yolculuğu elbette sadece bu şehrin kültürel dokusunu anlama amacını taşımaz. Bu okumalardaki yolculuğunda eşsiz trajik figür, Antigone bir imge olarak belirli amaçlarla birlikte dönüşür, bugünü şekillendirmenin aracı olur. Hegel tarafından "topluluğun ezeli ebedi ironisi" olarak nitelendirilen Antigone, bu ironinin yatıştırılması adına ev tanrılarının yasasına sıkıştırılıp etik düzenden silinerek akrabalığın temsiline dönüştürülür. Cezalandırıcı bir pratik olan silme işlemiyle, özne-kamusal ikililiğinin dayanağı olur. Cinsel farka da kapalı olan bu okuma karşısında Lacan, Antigone'yi Hegel'den özgürleştirse de otonom bir özne olarak sunarak Antigone'nin bugüne dair söyleyebileceklerinin sesini kısar. Antigone'yi tarihinden uzaklaştıran Lacan'a karşı Butler, Antigone'nin ediminin tuhaf *nomos*'una odaklanmayı önerir: Hâlihazırda temsili işlevi sallantıda olan Antigone, edimiyle ve edimine sahip çıkmasıyla egemenin keyfililiğinin karşısında basit temsili geçersizleştiren bir figürdür. Fakat Butler'ın Antigone'nin muğlaklığında odaklandığı ensest laneti, Antigone'nin temsili geçersizleştirmesini açıklamada yeterli değildir. Öyle ki "neden İsmene değil de Antigone" diye sorulabilir. Bu sorunun yanıtlanması imkânsız olsa da bunu sormayı geçersizleştirecek şey açıktır: Antigone'nin muğlaklığının farklı katmanlarına, ediminin *nomos*'unu oluşturan karmaşık ontolojik konumuna odaklanmak. Antigone'nin sözünde beliren "yabancılık", bu karmaşık konumun yol verdiği edimi ve *nomos*'unu anlamaya ışık tutar. Bu bağlamda, Antigone Anzaldúa'dan hareketle *nepantla*'da ikamet eden, edimi de Ortega'nın ev-taktik(*hometactics*) kavramsallaştırmasından hareketle ev inşası olarak okunacaktır. Atina tragediyasının yerelliğinde beliren *Antigone*'nin bu okuması, Wolin'in işaret ettiği teorik imgelemin yeni olasılıkları yeniden ifade etme görevini yerine getirir ve siyasi ufku daraltma tehlikesini giderir, çünkü kendisiyle özdeşleşmesi zor otonom bir özne olarak Antigone'ye değil onun *ontonom*'una odaklanmayı önerir. Antigone'nin aradalığının, muğlaklığının *nomos*'u, onu bugünün yabancılara, *mestizal*larına işaret eden, egemene musallat olan bir hayalet kılar.

Anahtar Kelimeler: Antigone, Butler, Anzaldúa, Ortega, Otonomi, Ontonomi

* Felsefe, Necmettin Erbakan Üniversitesi
dondusahin2@gmail.com

Cosmogonies and Hierarchies: Anthropocentric Assumptions in Creation Myths

Mara Varelaki*

In response to the challenge of the environmental crisis the discipline of environmental ethics examines the relation of human beings towards the environment and the value of the non-human constituents of the surrounding world. In the face of this crisis, assumptions regarding human and nature relations ought to be traced and reexamined because they can cause difficulties in diagnosing problematic attitudes towards the environment and non-human animals. This paper presents the claims that European and the Judea-Christian cosmogonic myths place the human figure in the core of the creation of the cosmos, thus verifying a hierarchical structure where humans occupy the top, and they establish a perception of nature as a non-human other. By doing so, these narratives provide some justification to the notion of the human-nature dichotomy and the human domination over other life forms and ecosystems. These anthropocentric assumptions evolved into what Hilde Lindemann (2020) terms master narratives and their influence extends to ecocentric ethical theories which attempt, and often fail, to shed the anthropocentrism of the western ethical tradition. The goal of this paper is (1) to trace the anthropocentric assumptions embedded in western thought and (2) articulate how they maintain their grip on our contemporary understanding of the human relation to and position within the environment, thus showing the need for a method of detecting and bracketing anthropocentric assumptions in social narratives and ethical frameworks.

Anahtar Kelimeler: Cosmogonies, Anthropocentrism, Human/Nature Dichotomy, Master Narratives, Ecocentrism

* Department of Humanities and Digital Sciences Tilburg University
v.m.varelaki@gmail.com

Heracles'ten Hacı Bektaş'a Aslan İmgesi

Yakup Kalın*

Sözlü kültürün egemen olduğu toplumsal yapıların dünyagörüşleri büyük ölçüde mitlerle belirlenir. Anadolu'da sözlü kültürün egemen olduğu dönemde menkıbeler, şiir türünden diğer kültürel unsurlarla birlikte benzer bir fonksiyon üstlenmiştir. Toplumsal hayat açısından önem arz eden şahsiyetlere ilişkin menkıbelerin derlendiği "menakıbname"ler, ilk bakışta yazılı kültürün ürünü gibi görünse de esasında sözlü kültüre ait eserlerdir. Bu nedenle yazılı kültürleri belirleyen eleştirel araçlardan ziyade ait oldukları kültürün kurucu aklı ile değerlendirilmeleri ve anlaşılmaları gerekmektedir. Aksi takdirde ne mitlerin ne de menkıbelerin anlam dünyasına nüfuz edilemez. Bu ilke doğrultusunda geliştirilen yöntemlerle Yunan mitolojisi açısından önemli bir figür olan Heracles ve görevlerinin anlamları hakkında yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Heracles, özellikle "Nemea aslanını yenme" görevi üzerinden başta Kinikler olmak üzere kimi ekollerin felsefi atası ve Yunan kültürünün kurucu kahramanlarından biri olarak alınır. Öte taraftan Hacı Bektaş hakkında söylenen menkıbelerde "aslan" eğretilmesine sıklıkla yer verilir. Menkıbelerde Hacı Bektaş -toplumsal hayat açısından önemli birçok şahsiyet hakkındaki menkıbelerde görüldüğü gibi- aslanı ehlileştiren ve hatta onun üzerinde yolculuk yapan biri olarak tasvir edilir. Bu çalışmada sözlü kültürlere yön veren kurucu aklı göz önünde bulunduran yöntemlerle Hacı Bektaş menkıbelerinde yer alan "aslan" imgesinin ve "aslana egemen olma" fikrinin anlamları araştırılacaktır. Ayrıca elde edilen bulgularla Heracles ve görevleri hakkında yapılan yorumlar arasında bir sorunlaştırma yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Heracles, Hacı Bektaş, Aslan, Sözlü Kültür, Menkıbe

* Felsefe Neü, Sbbf
yakubkalin@gmail.com

Feminist Bir Muhalefet Örneği Olarak Antigone

Ahmet Kadir Uslu*

Konusunu Labdakos ailesinin efsanesinden alan Antigone tragedyası, farkında olmayarak babası Laios'u öldürüp aynı zamanda annesi İokaste'yle evlenen Oidipus'un iki kızından birisi olan Antigone'nin hikayesini anlatmaktadır. Bu çalışmada genel olarak Judith Butler'ın Irigaray'ın Antigone yorumu üzerine yaptığı eleştiriler ele alınarak bu eleştirilerde haklılık payı olup olmadığı tartışılacaktır. Buna göre Butler, Irigaray'ın Antigone yorumunun aksine Antigone ile ilgili iki temel yargıda bulunur: Bunlardan ilki, Antigone'nin kendisine miras kalan ensest ilişkiler ağı ve bu ilişkiyi sürdürmeye çalışması nedeniyle akrabalığı temsil etmesinin mümkün olmadığıdır. Butler'ın bir diğer eleştirisine göre ise Antigone'nin devlete karşı izlenebilecek feminist bir başkaldırıyı temsil etmesi mümkün gözükmemektedir, çünkü o kadını ötekileştirerek ve komunca aşağıda görerek kendi iktidarını kuranların, yani eril bir otoritenin ağzıyla konuşan biridir. Kısaca Butler, Antigone'nin eril bir dille konuşmasını, onun kendisinden uzaklaşarak erkekleşmesi şeklinde yorumlar. Bizim bu çalışmada alacağımız konum ise, Butler'ın ilk eleştirisinde haklılık payı olduğu, ancak ikinci eleştirisinin tartışılmalı olduğu şeklinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antigone, Feminizm, Judith Butler, Sophokles, Luce Irigaray

* Felsefe, Çankırı Karatekin Üniversitesi
ahmetkadiruslu@karatekin.edu.tr

Sofokles'in Oidipus Kolonos'ta Adli Tragedyası Bağlamında Konukseverlik ve Yabancı Kavramlarına Bir Bakış

Fatma Erkek*

Bu bildirinin amacı, Sofokles'in ülkesinden sürgün edilen Kral Oidipus'un Kolonos'a sığınma hikayesini konu edindiği *Oidipus Kolonos'ta* adlı tragedyasında konukseverlik ve yabancı meselelerinin nasıl ele alındığını Jacques Derrida'nın görüşleri ışığında açığa çıkarmak ve sorgulamaktır. Bilindiği gibi Kral Oidipus bilmeden babasını öldürdükten sonra annesi ile evlenmiş bu durumun ortaya çıkması sonucunda ülkesinden sürgün edilmiştir. Oidipus ve kızı Antigone Kolonos'a vardıklarında karşılaştıkları ilk yerliler tarafından kim oldukları ve nereden geldikleri sorgulanır ve bu sorgulamanın neticesinde Oidipus'un kirli geçmişi ve ülkesinden sürgün edilmiş bir insan olduğu öğrenilir. Bunun üzerine yerliler onları hemen ülkelerinden defetmeye çalışırlar. Ancak Oidipus'un kral Theseus ile görüşme isteği kabul edilir. Kral Theseus, Oidipus'un yanına vardığında Oidipus, bir Tanrı misafiri olduğunu ve konuk edildiği taktirde bu ülkenin insanlarına iyilik getireceğini söyler. Theseus, onun başına gelenlerden haberdar olduğunu ve yaşamının büyük bir kısmını sürgünde geçirmiş bir insan olarak onun içinde bulunduğu durumun çok iyi bilincinde olduğunu, ona yardım etmek için elinden geleni yapacağını, hatta sadece ona değil, yerinden yurdundan ayrılmış her insana yardım etmeden yapamayacağını, bu nedenle onu topraklarında konuk edeceğini ifade eder. Oidipus, kendisini ülkesinde konuk etmek isteyen Theseus'a kısa süre içinde öleceğini, kızları dahi kendisi dışında hiç kimsenin bilmeyeceği bir yere gömülmesini ve bu yer saklandığı müddetçe onun ülkesini gelecek tehlikelerden kurtaracağını sözlerine ekler. Ancak Derrida, Oidipus'un sığındığı bu ülkede konuk edilmesine karşın mezarının yerinin belirsiz kalmasının onun mutlak olarak yabancı kalmasına yol açtığını söyler. Genel hatlarıyla anlattığımız bu tragedya bağlamında bu bildiride bir yandan yabancılara karşı Atina demokrasisinin, özellikle de Theseus'un yönetimi altında nasıl olduğu irdelenecektir. Diğer yandan hem Antik Yunan kültürü bağlamında bir Tanrı misafiri olarak düşünülen yabancıya karşı nasıl bir konukseverlik gösterildiği ele alınacak hem de Derrida'nın görüşleri bağlamında bu konukseverliğin nasıl bir konukseverlik olduğu ve onun mutlak, koşulsuz bir konukseverlik olup olmadığı sorgulanacaktır. Ayrıca bu tragedya bağlamında Derrida'nın düşüncelerinden hareketle yabancıya ilişkin bir sorgulama yürütülecektir.

Anahtar Kelimeler: Kral Oidipus, Jacques Derrida, Konukseverlik, Yabancı, Sürgün, Atina Demokrasisi

* Felsefe, Çankırı Karatekin Üniversitesi
fatoserkek@gmail.com

Ölümsüzlük Peşinden İnsan Olmaklığa Gidilen Yol: Gilgamiş Destanı

Ceyhun Akın Cengiz*

Gilgamiş Destanı bilinen en eski edebi metindir. Bu destanda Kral Gilgamiş'in ve Enkidu'nun var olma mücadeleleri ve ölüm karşısındaki tavırları anlatılmaktadır. Eserin özünü oluşturan "ölüm" teması, Gilgamiş'in dostu Enkidu'nun ölümüyle yüzleşmesiyle işlenmeye başlanmıştır. Gilgamiş artık ölümü alt etmek için bir çaba içine girmiştir. Ölümle yüzleşme ve onu aşma çabası, eserin felsefi içeriğine de şekil vermektedir. İncelenen destandaki felsefi temalar göz ardı edilemeyecek kadar çarpıcıdır. Eserde, insanın kendi varlığını, ölüm teması üzerinden sorgulaması gözler önüne serilmektedir. Sonluluğunu aşma arayışında insanın kendisinin neliğini belirlemesi izah edilmektedir. Ölümle karşı karşıya gelen kişinin, nasıl anlamlı bir hayat oluşturabileceği açık bir şekilde ortaya konmaktadır. İnsan için elde edilemez olan ölümsüzlük/sonsuzluk, aynı zamanda insanın kendisini dünyada farklı bir varlık olarak inşa etmesinde belirleyici bir rol üstlenir. İnsan kendisini anlayabilmek ve anlamlandırabilmek için varlığın tümüne yönelmek zorundadır. Sonsuzluk bilinci insanı diğer var olanlardan ayırmaktadır. Fakat sonsuzluk bilincine sahip olan insan, ölümsüzlüğü yani sonsuz olabilmeyi elde edememektedir. Bu çelişkili yapı içinde insan çırpınmaktadır. Metnin sonunda ölümsüzlüğü elde edemeyen Gilgamiş'in kent yaşamı içinde, dünyadaki yaşamını değerli görmesiyle varlığını sürdürmesi gerektiği sonucuna ulaşılır. Çünkü kent yaşamında medenileşmek mümkündür. Eserde benimsenen anlayışa göre medeni olmayan, insan olarak değerlendirilmez. Böylece insanın doğadaki farklı konumu ve hayvandan ayrı olması izah edilmektedir. Bu bildiri de, Gilgamiş Destanı'nda ölüm ve medeniyet arasında kurulan ilişki bağlamında, insanın kendisini anlamlandırırken doğayı, Tanrıyı nasıl yorumladığı ve insanın ne olduğuna dair getirilen yanıt incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gilgamiş, İnsan, Ölüm, Sonsuzluk

* Felsefe, Manisa Celâl Bayar Üniversitesi
ceyhunakincengiz@gmail.com

Oidipus Mitine Lacanyen Bakış: Baba-nın-Adı Olarak Babasal Metafor

Erman Kaçar*

Lacan metafor kavramını bir gösterenin başka bir gösterenin yerine geçmesi olarak tanımlar. Bir gösterenin başka bir gösterenin yerine geçmesi, temel bir direnç noktasının da aşılması anlamına da gelir: *anlamın ortaya çıkması*. Böylece anlam, bir gösterenin başka bir gösterenin yerine geçmek marifetiyle bir gösterilene dönüşürken ortaya çıkan ürün olarak ele alınır. Lacan, Freud'un her türden psikopatolojinin kökü olarak ifade ettiği Oidipus kompleksini de benzer bir metaforik düzlem üzerinde ele alır. 'Semptom bir metafordur' şeklindeki Lacanyen ifade, Oidipus kompleksindeki yer değiştirmenin kuramsal dayanağıdır. Lacan'a göre Oidipus kompleksindeki gösterenlerin yer değiştirmesi, tümüyle metaforiktir: bu yer değiştirme, Baba-nın-Adı'nın annenin arzusunun yerine geçmesi olarak verilir. Lacan, Oidipus mitini ele alırken genel anlamda Freud'a sadık gözükse de aslında metaforun sembolik işlevi ve *anlamın ortaya çıkışı* arasında kurduğu özgün ilişki onu Freud'dan ayırır. Gerçek babadan babasal metafora geçiş yaparak Lacan, öznenin cinsiyetinden bağımsız bir Ödipal üçgenden söz etmiş olur. İşte bu çalışmada, Freud'un Oidipus mitinden hareketle geliştirdiği Oidipus kompleksinde baba-anne-çocuk üçgenini Lacan'ın sembolik düzeyde nasıl yeniden yapılandığı ve bu yeni yapının özne kuramı bakımından ne gibi sonuçları beraberinde getirdiği ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Lacan, Freud, Oidipus Kompleksi, Ödipal Üçgen, Metafor

* Felsefe, Ardahan Üniversitesi
ermankacar@ardahan.edu.tr

Virtuous Troglodytes of Montesquieu

Işıl Çeşmeli*

Eighteenth-century travel tales involve elements of satire that enable readers to analyze their own society from a certain distance while developing a perspective concerning social, cultural and moral characteristics of their society. Montesquieu, like Diderot and Jonathan Swift, invites readers to make such comparison and analysis in *Persian Letters* (1721). This epistolary novel is generally regarded as a critique of eighteenth-century European and Persian culture. It comprises reviews of European customs, politics, principles of morals as well as a critical analysis of social mores and governmental principles of the East through two Persian travelers, Usbek and Rica. Some letters are of great importance in terms of revealing Montesquieu's stance regarding morality. His enquiry about morality, in particular, the practice of virtue and the source of happiness is clearly seen through a myth related to an Arabian tribe called Troglodytes. It is a tale of virtue that begins with Hobbesian state of war and ends with François Fénelon's kingdom of Bétique. Montesquieu narrates this myth in order to show how a society of the brutish and the wicked turns into the just and the virtuous. This study aims to analyze how Montesquieu exposes justice, generosity, simplicity and moderation by pulling out avarice, injustice, prodigality and malice in the myth of Troglodytes. In this context, the reasons why Troglodytes opt for virtue over vice will be discussed. This study will also focus on perils and ill effects of pure self-interest and explore how self-interest evolves into public interest in such a society.

Anahtar Kelimeler: Montesquieu, Troglodytes, Virtue, Justice, Self-Interest

* Felsefe, Selçuk Üniversitesi
isil.cesmeli@selcuk.edu.tr

Medusa ile Perseus: Bir Mitin İlmeklerini Sökmek, Baştan Örmek

Gülben Salman*

2008 senesinde heykeltraş Luciano Garbati, klasik Medusa mitine dair alternatif bir tersine çevirme yaparak, Perseus'un Medusa'nın kafasını elinde tuttuğu 16. Yüzyılda yapılan ve günümüzde Floransa'da sergilenen Cellini'nin klasik heykel tasvirinin yerine, Medusa'nın Perseus'un kafasını elinde tuttuğu bir heykel yapmıştır. Bu heykel ilk yapıldığı yıllarda çok dikkat çekmemesine rağmen, 2020 yılında #metoo hareketinin yargılandığı davaların görüldüğü New York Ceza Mahkemesi'nin önündeki parkta sergilenmeye başlandıktan sonra, bir sembol haline gelmiştir. Bu sunumda mitik bir hikâyenin bir heykel tasviri ile Judith Butler'dan ilhamla söylersek, "yaratıcı bir tekrarın" nasıl başarılı bir örneği olduğunun incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla öncelikle Medusa ve Perseus arasındaki çetrefil ilişki, toplumsal cinsiyet kuramlarından, özellikle de Harding ve Longino'ya referanslarla duruş kuramı (*standpoint theory*) çerçevesinde yeniden değerlendirilecektir. Bu incelemeyi takip eden sonra, Judith Butler düşüncesi, ve dolayısıyla postyapısalcı bir noktadan 'mit' nasıl anlaşılabilir sorusu üzerine "yaratıcı tekrar" kavramı çerçevesinde yeniden düşünülecektir. Son olarak Garbati'nin heykelinin nasıl böyle bir "yaratıcı tekrar" ihtimalini seferber ettiği üzerinde durulacaktır. Sonuç olarak bu sunumda, klasik bir mitin nasıl bugüne dair başka bir anlam kuşanabildiği üzerine bir soruşturma yapmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Medusa, Perseus, Yaratıcı Tekrar, Duruş Teorisi

* Felsefe, Bölümü Ankara Üniversitesi
gulbensalman@gmail.com

Mitos-Logos İlişkisi Bir Aşk İlişkisi Mi Yoksa Bir Nefret İlişkisi Mi?

Tuğba Yazıcı*

Mitos-logos ilişkisi, kadim dönemden bu yana felsefede birçok farklı şekilde tartışılan bir konudur. Felsefe, Thales ile başlatılan rasyonel bir düşünce tarzı iken, Thales'ten önce Homeros'un metinlerinde mitik, epik bir dönem görülmektedir. Yani felsefe öncesi bir mitoetik düşünüş biçimi hakimdir ki, bu dönemde de felsefi düşüncenin temelleri atılmıştır. Dolayısıyla Antik Yunan düşünce dünyasında felsefe ve kavram, birdenbire ortaya çıkmamış olup, mitsel düşüncedeki metaforik olandan kavrama bir geçiş söz konusudur. En temelde söz vardır ve eski Yunanda söz; epos, mitos ve logos olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların Homeros'un metinlerinde bir arada ve ayrılmaz bir şekilde bulunduğu çok net görülmektedir. Klasik anlamıyla olmasa bile, Homeros'un metinlerinde felsefi olanı bulmak mümkündür. Bu bağlamda söz konusu Yunan mucizesi olarak adlandırılan kırılma, yani mitostan logosa geçiş, mucizevi bir şekilde bir anda gerçekleşen ve rafine bir geçiş değildir. Özellikle Grek felsefesinde karşımıza çıkan şiirsel metinler ve tragediyalar, mitostan logosa rafine bir geçişin söz konusu olmadığını en önemli kanıtıdır. Dahası felsefe tarihine bakıldığında, bugün dahi felsefe, mitoetik ve metaforik düşünüş biçiminden tamamen kopmuş değildir. Bu açıdan bakıldığında mitos-logos hesaplaşması felsefe tarihi boyunca devam etmiştir demek hiç de yanlış olmayacaktır. Ancak bu hesaplaşmanın nasıl olduğu, yani mitos-logos hesaplaşmasının bir aşka mı dönüştüğü yoksa bir nefret ilişkisi olarak mı devam ettiği merakı bu çalışmanın temel motivasyonunu teşkil etmektedir. Bu merak neticesinde ortaya çıkan çalışma, felsefe tarihinde sıkça karşılaştığımız örnekler üzerinden ve bu örneklerde söz konusu meselenin epistemolojik, metafizik, etik ve politik boyutlarına da kısaca dikkat çekerek, mitos-logos ilişkisini tartışmayı hedeflemektedir. Nihayetinde varılan nokta ise nedeni veya boyutu ne olursa olsun, mitoetik düşüncenin metaforik düşünüş ve yazım biçiminden kopamayan bir logos ilişkisinin hem bir aşk ilişkisi hem de bir nefret ilişkisi olduğudur. Bu teze ulaşırken, Platon'un ve Nietzsche'nin metinlerindeki mitik söylemlerden, Deleuze'ün ve sanatçı-filozof olarak adlandırılan bazı filozofların, mitos-logos hesaplaşmasını net bir şekilde görebildiğimiz bazı metinlerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mitos, Logos, Mitoetik Düşünce, Sanatçı-Filozof, Platon, Nietzsche

* Felsefe, Atatürk Üniversitesi
yazicitugba88@gmail.com

Lockean Myth of State of Nature in Early Modern Political Philosophy

Özlem Ünlü*

The sixteenth century European nations claimed to exercise sovereignty over the indigenous Americans who were regarded as being incapable of founding civil society for themselves without European settlement first. North American Indians, regarded as childish people and their life as primitive, savage, and miserable, look quite unfamiliar and entirely new to Europeans. The early modern philosophizing for dealing with the New World was conducted accordingly. English political philosophy comes forward among others, especially the philosophy of John Locke (1632), who is theoretical observer of America, as well as practitioner of colonial strategies as he is member of the Board of Trade and secretary of Lord Shaftesbury. He intends to provide a proper description of how America is ordered by improving and inventing lots of mythical concepts to justify colonial policy of England. In this study, I examine how Lockean concept of nature is identical with America and the mythical image of natural man with American Indian. Lockean myth of state of nature bears great importance in terms of providing colonial practices with the origin of political authority along with a theory of sovereignty in *Two Treatise of Government*. In this way, I also indicate postcolonial significance of Locke's theory of property according to which the land without labour is worthless.

Anahtar Kelimeler: John Locke, America, Nature, Colonialism, Post-Colonialism

* Felsefe, Selçuk Üniversitesi
ozlmunlu@gmail.com

Modern Bilim ve Mitler Arasındaki İlişki

Filiz Bayoğlu Kına*

İnsan doğasına özgü bir semboller sistemi olan mitoloji tıpkı bilim gibi insanın evreni ve dünyayı algılama, açıklama ve anlamlandırma çabasının bir ürünüdür. İnsan yaratıcılığının dışavurumu olan mitoloji, günümüz biliminde özellikle terminolojik bağlamda yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu noktada mitolojik semboller; insanın varoluşsal oluşumuna ışık tutarlar. Levi Strauss da “somutun bilimi” olarak mitlerin doğayı ve doğadaki ilişkileri kavramanın-en az Batı bilimi kadar- temel bir yolu olduğunu vurgular. Buradan hareketle çalışmamız Strauss’un mitlerin anlamı ve yapısı üzerinden modern bilimle kurduğu ilişki bağlamında şekillenecektir. Modern Batının tarihi söylemi icat edilen “ilerleme” fikrine dayanır. İnsanlık akıl ve bilimim ışığında ilerler. Bu seyirde başka kültür ya da toplumlarla karşılaşan Avrupalılar onları “ilkel” olarak niteleyerek evrim skalasının başlangıç aşamasına yerleştirirler. Kendi medeniyetlerini insanlığın gelişmişlik düzeyi ile özdeşleştirerek ilerlemenin son halkası olarak “uygar” olarak konumlandırırlar. Strauss’a göre “ileri” “geri” gibi adlandırmaların bir geçerliliği yoktur farklı tercihlerin yol açtığı farklı kültürel serüvenler vardır. “İlkel” denilen insanların düşünme tarzları, mantık kategorileri ve kültürel tasnifleri ilkel değildi; sadece kendini insanlığın ve evrensel uygarlığın yazgısı olarak gören Batı’dan farklıydı. Levi Strauss’un işaret ettiği insan zihninin her yerde aynı olduğudur. O, “ilkel” yerine yazısız halklar olarak ifade ettiği toplumların düşüncesinin çıkar gütmediği ve zihinsel olduğu kanaatindedir. Bu bağlamda ona göre, mitik düşüncenin mantık tarzıyla modern biliminki arasında bir nitelik farkı yoktur. Sadece bu düşünme tarzlarının uygulandığı şeylerin doğası farklıdır. Mitik düşünce “her şeyi anlamazsan, hiçbir şeyi açıklayamazsın”ı dile getiren bütüncül bir evren anlayışına dayanan düşünme tarzıdır. Oysa bilimsel düşünme Descartes’ın da söylediği gibi bir güçlüğü, gerektiği kadar parçaya ayırarak çözmeyi hedefler. Sınırlı fenomenler hakkında açıklamalar sunmaya çalışsan, ardından başka türden fenomenlerle adım adım ilerleyen düşünme şeklidir.

Anahtar Kelimeler: Mit, Modern Bilim, Anlam, Levi Strauss

* Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
filizof@atauni.edu.tr

Toplumsal Rol olarak Annelik ve Kutsallık

Serpil Ahmetkocaoğlu*

Anne arketipi tanrıça mitolojisiyle ilgili tüm arketipler arasında kolektif bilinç-dışını belki de en çok etkileyendir; çünkü hem erkeği hem kadını -yalnızca özel alan açısından değil- toplumsal ve dinsel tecrübeleri açısından da etkiler. Tüm güçleri elinde toplayan mitolojik ana tanrıça figürünün, insanoğlunun yarattığı, insan özelliklerine sahip ilk ilahi varlık olduğuna inanılır. Anneliği temsil eden ilahenin bir simgesi de gök ile yerin annenin gövdesinde buluşmasıdır; çünkü anne bir yandan insani özelliklerin vücut bulmasıdır, bir yandan da her şeyin oluşmasında, beslemesinde ve dünyaya getirilmesinde rol oynayan ilahi yasanın aracısı ve başlatıcısıdır. Eski çağlarda bebek bekleyen kadınların gök-sel ananın iradesine vücut kazandırdıklarına, bu iradeyi sürekli kıldıklarına inanılırdı. Yani onların insani yazgısı, dişilik ilkesine özgü yasanın bir yansımasıydı. Makalemizde mitsel kaynaklı dişiliğin kutsallığı temele alınarak, bu kutsallığın dinsel yönü ön plana çıkartılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Annelik, Mitoloji ve Kutsallık

* Felsefe, Ardahan Üniversitesi
serpilahmetkocaoglu@ardahan.edu.tr

George Lakoff'un Kavramsal Metafor Teorisi'nden Hareketle Mitlere Bakış

Emine Aslan*

Bilişsel dilbilimin önde gelen temsilcilerinden George Lakoff, metaforların dilde figüratif ögeler olmaktan çok daha fazlasını içerdiğini düşünerek insanın düşünüş biçiminin temelde metaforik olduğunu iddia etmektedir. Tıpkı diğer bilişsel dilbilimcilerde olduğu gibi Lakoff'un da dilbilimsel yapının incelenmesindeki temel motivasyonu, insanın genel bilişsel kapasitelerini açığa çıkarmaktır. Zihinde temsil olunan kavramsal yapıyı devasa bir buzdağına benzetecek olursak dil, Lakoff'a göre buzdağının görünen yüzüdür. "Bir şeyi başka bir şeye göre anlamak" şeklinde tanımlanabilecek olan metaforlar kimi durumlarda metonimiler ile bir araya gelerek mitolojide yoğun bir şekilde kullanım alanı bulmakta, mitlerin sahip olduğu metaforik doğa çeşitli tartışmalara konu olmaktadır. Görece ihmal edilen cihet ise metaforların dilde sadece anlam genişlemesi ve zenginleşmesine yol açmadıkları, bir araya gelerek kavramsal bir çeşitlilik de oluşturduklarıdır. George Lakoff'un bilişsel dilbilim yaklaşımı kapsamında yer verdiği kavramsal metafor teorisini baz alacağımız bu çalışmada, dilde figüratif olanın görece ayrıcalıklı konumunu mitler üzerinden soruşturmakla birlikte, barındırdıkları metaforik ögeler ve dilde tuttıkları geniş çaplı yer bakımından mitleri kavramsal (semantik) bir analize tabi tutmayı hedefliyoruz.

Anahtar Kelimeler: George Lakoff, Mit, Metafor, Metonimi, Bilişsel Dilbilim, Kavramsal Yapı

* İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
emine29mayis@gmail.com

Erken Dönem Nietzsche Tragedyasında Grek Mitolojisi

Emine Aydoğan*

Geçmişten günümüze Batı kültürünün “bu kültürü ören sembolik düzenin kendi kendisinin bir temsilini oluşturmasını sağlayan mitsel figürlerle” dolu olduğu görülür. Bu süreç antik mitolojiye kadar geri götürülebildiği gibi her türlü edebi metinde, modern dönemde ya da daha doğrusu antik figürlerin modernler tarafından yeniden alımlanmasında izlenebilir. Bu minvalde bir ozan filozofu, bir aforizma yazarı olarak kabul edilen Friedrich Nietzsche üç döneme ayrıldığında onun ilk dönemine karşılık gelen tragedya, bir sanat türü olarak tanımlandığı gibi onun, Yunan dinindeki iki ‘sanat tanrısı’ Apollon ve Dionysos’un simgelediği iki karşıt güdü arasındaki etkileşimden ya da sentezden doğduğu ifade edilir. Diğer bir deyişle tragedya, birbirlerine karşıtlıklarıyla bilinen ve sürekli bir savaş halindeki Apollon ve Dionysosçu uzlaşım içinde üretilir. Nietzsche’nin bu Yunan tragedyasına yönelmesinin nedeni çağının hastalığıdır ve bu anlamda Yunan tragedyasında yönelen Nietzsche için ‘insanlık tarihinin en parlak ve en ileri kültürü’ trajik çağ iken ve bu çağın estetik icadı da tragedya olarak öne çıkar. Nietzsche *Tragedyanın Doğuşu*’nda Yunanlı, varoluşun korkularını ve dehşetlerini biliyor ve duyumsuyordu: yaşayabilmek için, bunların önüne, Olympos’taki parlak düş ürününü koymasına gerekiyordu’ derken Eski Yunanlıların varoluşu bu tanrılar vasıtasıyla katlanılabilir hale getirdiklerini ifade eder. Zira bu biçimler bir anlamda iyileşmek için bir iksir vazifesi görür. Bu nedenden dolayıdır ki Nietzsche, Sokratik rasyonalizmin, miti ve varoluşun trajik haklı kılınışını ortadan kaldırmak suretiyle, insan varlığının trajik algılanışının engellediğini düşünür ve bu düşünceyi trajik olanın karşısına yerleştirir. Sonuç olarak bu çalışmada Nietzsche’nin, Yunan mitolojisinden aldığı ve kendisinde varlık ve oluşa tekabül eden Apollon ve Dionysos kavramları onlara kaynaklık eden Eski Yunan Mitolojisinden yola çıkılarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nietzsche, Tragedya, Apollon, Dionysos

* Felsefe, Atatürk Üniversitesi
e.aydogan@atauni.edu.tr

Platon'un Asil Yalanı ve Filozof-Yöneticilerin Mağaraya Dönüşü

Tonguç Seferoğlu*

Platon'un *Devlet* kitabında karşımıza çıkan "asil yalan" (*Respublica*, 414-415) düşüncesi özellikle 20. yüzyılda yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Eleştirilerin temel çıkış noktası asil yalan ile ortaya konulan yaratılış mitinin totaliter ve baskıcı bir toplum yaratmanın başlıca aygıtı olarak kullanılmasıdır. Zira bu mit, toplumdaki tüm sınıflarının içinde buldukları koşulları olduğu gibi kabul etmesi gerektiğini ve bu koşulları değiştirmeye çalışmanın doğal yasaya aykırı olacağını beyan etmektedir. Peki Platon'un kendisi bir mit olarak adlandırdığı asil yalanı ne kadar ciddiye alıyor? İşte bu çalışmada, yine *Devlet* kitabında sunulan mağara alegorisi (*Respublica*, 514-520) üzerinden Platon'un asil yalanın epistemik statüsü hakkında ne düşündüğü araştırılacaktır. Bu inceleme sonucunda üç ana bulguya ulaşılmıştır: (1) Platon'un asil yalanın gerçekliği resmetmekten uzak olduğunun farkındadır; (2) Asil yalanın temel hedefi filozof-yöneticilerdir çünkü bu kişiler *polis*in işlerinden uzak durup mağaranın dışında tattıkları entelektüel hazzı takip etmek isteyeceklerdir, bu yüzden de filozof-yöneticileri bu entelektüel dünyadan *polise* indirmek için bu asil yalana ihtiyaç vardır; (3) Ne var ki, en yüce bilgiye, yani İyi Formunun bilgisine, ulaşan gerçek filozof-yöneticiler bu mitin aslında bir yalan olduğunu anlayacak ancak *polis*in iyiliği için yine de bu yalanı filozof-yönetici olma adayı genç kadın ve erkekleri eğitmek için bir aygıt olarak kullanacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Asil Yalan, Mağara, Devlet, Filozof-Yöneticiler

* Felsefe, Ardahan Üniversitesi
tongucseferoglu@ardahan.edu.tr

Olympos'lu Tanrıların Doğumu

Uğur Dündar* & Sefa Köse**

Antik insan; varoluş sebebini idrak etmek ve içinde yaşadığı doğayı anlayabilmek amacıyla sürekli bir arayış halinde olmuştur. Doğa ile içi içe yaşayan insan, soyut güçlerin varlığını kabullenmiştir. "Tanrı" ya da "Tanrıça" diye isimlendirildiği bu varlıklara kendisine ait, insani nitelikler yüklemiştir. Doğum, yaşam ve ölüm gibi olguları çeşitli şekillerde deneyimleyen insanoğluna göre; tanrı ya da tanrıçalar mutlaka doğmuş olmalıdır. Kendisi gibi her şeyin bir şekilde meydana gelmiş olduğunu düşünen antik insan; bu doğrultuda tanrılarına zamanla mit halini alacak doğum efsanelerini oluşturmuştur. Grekler de evren ve dünya ile ilgili sorularının cevaplarını din olgusu çerçevesinde aramışlardır. Böylece kendi içsel dünyalarını somutlaştırarak özgün bir mitoloji ortaya koyabilmişlerdir. Evrenin yaratılışı miti; birçok mitos içeren Grek dininde sıkça işlenen bir konudur. Hesiodos'un anlatımına göre evrenin başlangıcı Khaos'tur. Daha sonra Gaia ve Uranos birlikteliğinden doğan Titanlar kâinata hükmetmişlerdir. Tanrıların bu hâkimiyete son vererek yönetimi ellerine almışlardır. Titanlar çağında var olan on iki sayısı tanrılar zamanında devam etmiş ve on iki tanrı Olympos dağında ikamet etmeye başlamıştır. Olympos'ta yaşayan bu tanrılar, çok sayıda fantastik efsanelere konu edilmiş olsalar da çalışmanın konusunu onların doğum sahneleri oluşturmaktadır. Bu doğum sahnelerine örnek olarak Olympos'lu tanrılar olan Kronos'un çocuklarının doğuşu, Athena'nın Zeus'un kafasından, Dionysos'un ise Zeus'un dizinden doğması gösterilebilir. Çalışma içerisinde bütün Olympos'lu tanrıların doğum sahneleri ve buna bağlı mitolojik olgulara değinilecek olmasının yanı sıra ölümünden sonra tanrıların mabedi Olympos'a kabul edilen Herakles'in doğum efsanesine de yer verilecektir. Görsel temalar ve öz bilgilerle metodolojik bir çalışma amaçlanmıştır. Çalışmada; doğum sahnelerinin yanı sıra tanrıların doğum yerleri ve kült merkezleri harita üzerinde belirtilerek Yunan Ana karasının yanında Anadolu coğrafyasının da etkinliği gözlemlenebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Grek Mitolojisi, Olympos'lu Tanrılar, Tanrıların Doğumu, Yaratılış

* Klasik Arkeoloji, Atatürk Üniversitesi

** Sanat Tarihi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
sefa.kose69@gmail.com

Geç Hitit Sanatında Mitolojik Yaratıklar

Bilcan Gökce*

Bu çalışmada bugüne kadar ele geçmiş arkeolojik veriler toplanarak Geç Hitit sanatında mitolojik yaratıklar yeniden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada mitolojik yaratıklar kendi içerisinde üslup özellikleri, çevre kültürler ile benzerlikleri, kökenleri, betimlendikleri yerler ve işlevleri açısından ele alınmıştır. Geç Hitit sanatında birçok figür ve motif ile birlikte mitolojik yaratıklara sıklıkla orthostatlar ve nadiren de olsa mühür, at alınlığı ve fildişinden eserler üzerinde betimlenmiştir. Söz konusu eserlerde görülen mitolojik yaratıklar arasında grifon, sfenks, grifon-demon, boğa adam, khimaira, aslan başlı insan, akrep adam, pegasos ve aslan-ejder yer alır. Mitolojik yaratıklardan sfenks fazla sayıda betimlenmiş olup bunu grifon-demon, boğa adam, aslan başlı insan ve grifon izler. Az sayıda tasvir edilmiş mitolojik yaratıklar arasında ise aslan-ejder başta olmak üzere akrep-adam ve pegasos gelir. Mitolojik yaratıklar çevre kültürlerde çoğunlukla dinsel bir boyut içerirler. Nitekim Geç Hitit sanatında da mitolojik yaratıkların bir kısmı hayat ağacı, kanatlı güneş kursu, mızrak, bakraç ve başak demeti ile birlikte tasvir edilmiştir. Böylelikle Yakındoğu örneklerinde olduğu gibi Geç Hitit örneklerinin de ağırlıklı olarak dinsel amaçlı betimlendiği sonucuna varılabilir. Geç Hititli sanatçıların çevre kültürlerden aldıkları mitolojik yaratıkların başlık, giyim kuşam, kanat gibi kısımlarına yeni eklemeler yaparak geliştirdikleri de görülür. Ayrıca Geç Hititli sanatçılar bu mitolojik yaratıkları sadece şekilsel olarak betimlememiş bunlara farklı işlevler de kazandırarak kendilerine özgü bir betim sanatı da yaratmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Geç Hitit, Mitolojik Yaratık, Orthostat, Din

* Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi, İğdır Üniversitesi
bilcan.g@gmail.com

Yeni Assur Sanatında Hayvanlar Hakimi

Esra Kaçmaz Levent*

Bu çalışmada Yeni Assur sanatında hayvanlar hâkimi figürü yeniden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme dokuz adet silindir mühür ve bir adet kabartma örneğinden yola çıkılarak yapılmıştır. Eldeki verilerden hayvanlar hakimi figürlerinin çoğunlukla silindir mühürlerde betimlendiği anlaşılmıştır. Ele almış olduğumuz hayvanlar hakimi figürleri kendi içerisinde üslup, stil ve ikonografik açıdan değerlendirilmiş olup çevre kültürler ile benzerlikleri, betimlendikleri yerler ve işlevleri açısından ele alınmıştır. Böylelikle bu betimin Assur'dan bilinen örneklerin, Önasya'da bilinen hayvanlar hakimi betimlerinden ayrılan yönleri ve benzerlikleri değerlendirilmiştir. Hayvanlar hakimi, kanatlı at (pegasos), dağ keçisi, aslan, kartal, sfenks ve kentauros üzerinde hakimiyet kurarken tasvir edilmiştir. Söz konusu mitolojik yaratıklar ve hayvanların Yeni Assur ikonografisinde önemli bir yerinin olduğu da bilinmektedir. Böylelikle Assurlu sanatçıların hayvanlar hakimini, Assur sanatında önemli bir yeri olan hayvanlar ve mitolojik yaratıklar ile birlikte tasvir ettiği anlaşılmaktadır. Figür, kanatlı cin ve insan biçiminde tasvir edilmiştir. Hayvanlar hakimi betimlemeleri giyim kuşam, ellerinde tuttukları hayvan ile karışık yaratıklar açısından farklılıklar sergilerler. Hayvanlar hakimi figürlerinde üslup farklıları da mevcuttur. Bu üslup farklılığı özellikle kanat, sakal ve duruş pozisyonlarında görülmektedir. Yeni Assur sanatında betimlenmiş hayvanlar hakimi figürlerinde yerel özellikler ile birlikte kısmen de olsa Kuzey Suriye ve Anadolu geleneklerinin özelliklerinin de bulunduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Assur, Hayvanlar Hakimi, Karışık Yaratık, Mühür, Kabartma

* Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi, Batman Üniversitesi
arkeoesra@hotmail.com

İlyada ve Homeros'un Gözüyle Yunan Dini

Baki Burak Acil*

Bu çalışmanın amacı, Homeros'un İlyada metninde yer alan dinsel yapının izini sürerek dönemin din ve söylem ilişkisini ortaya çıkarmak; dönemin tapınak, sunak gibi kutsal alanlarının, metinden doğru izini sürmek olmuştur. İlyada metninin en önemli özelliklerinden birisi savaşa müdahil olan *he theos***'un varlığıdır. *He theos* dünyasını ve o dünyanın insanlarla kurduğu ilişkileri daha iyi anlayabilmek için İlyada metni dışında, Hesiodos'un "İşler ve Günler" ve özellikle "Theogonia" adlı eserlerine bakılmıştır. İlyada'da *he theos* insan şeklinde tasarlanmış olup emreden değil öneren figürler olarak yer almıştır. Aralarındaki güç farkı ve ölümsüzlük özelliği dışında *he theos* dünyası ile insanlar dünyası arasında herhangi bir farklılık göze çarpmamıştır. Metni oluşturan Troya savaşında gerçekleşen çoğu eylemde *he theos*'un parmağı olduğu ortaya çıkmış olmasına rağmen sorumluluk hem insanlarda hem de *he theos*'ta olmuştur. Zira İlyada destanında insanlar *he theos* karşısında özgür bir şekilde durmuş, insan istenci öne çıkarılmıştır. İlyada metninde, varlık sona erdiğinde, ruh yaşamaya devam etmemiş; ölümden sonra yaşamın çok da önemli olmadığı bir tasavvur göze çarpmıştır. Homeros tarafından tasarlanmış olduğu biçimiyle çoktanrı, mitolojik ve insan biçimci din; aslında varlıklı, kudretli, zengin, kendine güvenen, maddi ve fiziki imkânlarla sahip olduğu için hayatı seven ve onun nimetlerinden yararlanmaya çalışan bir sınıfın dünya görüşü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Homeros, İlyada, Dinsel Yapı

* Sanat Tarihi, Anadolu Üniversitesi
burak.acil@gmail.com

** Özellikle cinsiyete dayalı bir ayırım yapılmadığı veya başka bir yazardan alıntı yapılmadığı sürece, eril bir ifade olan *theos* (tanrılar) demek yerine, önüne dişil bir tanım edatı olarak kullanılarak dişilleştirilen DUBY & Perrot'nun (2005) önerdiği şekliyle ve daha kapsayıcı bulduğum *he theos* ifadesini, "erkek tanrılar, kadın tanrıçalar ve varsa nonbinary tanrısallıklar.." yerine kullanacağım.

Neapolis ad Harpasum Şehir Sikkelerinde Tanrı ve Tanrıça İkonografileri

Mesut Ceylan* & Ayşe Avli*

Aydın ili, Bozdoğan ilçesi, Yazıkent Beldesi sınırları içerisinde konumlanan Neapolis ad Harpasum, Batı Anadolu'nun güneyinde, Büyük Menderes (Maiandros)'e karışan Harpasos (Akçay/Bozdoğan) çayının bereketli vadisinde konumlanan Karia kentlerinden biridir. Kente ait ilk yerleşim izleri Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilmektedir. Yunan dilinde "Νεά"nın "yeni", "πολις"nin ise "kent" anlamına geldiği bilinen, hakkında çok az bilgi sahibi olduğumuz Neapolis ad Harpasum, Karia bölgesi kentleri arasında birkaç kurtarma kazısı dışında arkeolojik çalışma gerçekleştirilmemiş bir kenttir. Kente dair en somut bilgiler, Nümismatik veriler sayesinde elde edilmektedir. Bu çalışmada kentin darp ettiği Helenistik ve Roma Dönemi sikkeleri ile kentte saygı gören tanrı ve tanrıçalar ikonografik olarak değerlendirilmiştir. Nümismatik kaynaklardan yararlanarak Helenistik ve Roma Dönemi olmak üzere iki ayrı grupta sınıflandırılan sikkeler, üzerlerindeki betimlere göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Kent adına darp edilen az sayıdaki Helenistik Dönem sikkede Apollon, Artemis ve Zeus betimleri kullanılırken Roma Döneminde basılan sikkelerde Apollon, Aphrodite, Artemis, Asklepios, Athena, Demeter, Dionysos, Hera, Herakles, Nemesis, Tykhe ve Zeus gibi tanrı ve tanrıça tipleri kullanılmıştır. Apollon ve Artemis her dönem sikkeler üzerinde en çok betimlenen tanrı ve tanrıça betimi olurken, Artemis'in Ephesos tipiyle işlenmesi kente özgü yerel bir Artemis inancı olmadığını izlenimi vermektedir. Sonuç itibarıyla kentin bölge kentleri ile olan ilişkileri kentte saygı gören tanrı ve tanrıça sayısını artırırken, Roma Panteonunun çok tanrılı inancı bu dönemde basılan sikkelere de yansımıştır. Her iki dönemde de sikkeler üzerinde en çok betimlenen Apollon'un kentin baş tanrısı olarak saygı duyduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Neapolis ad Harpasum, Sikke, Roma, Helenistik, Tanrı, Tanrıça, İkonografi

* Arkeoloji, Atatürk Üniversitesi
mesutcyl@gmail.com

Ermeni Hıristiyanlık İnancında Sayıların Alegorik Yorumları

İsaf Bozoğlu Bay*

Tarih boyunca insanlar, sahip oldukları inanç ve gelenekler doğrultusunda sayılara pek çok alegorik anlamlar yüklemiştir. Özellikle Hıristiyanlık inancı ele alındığında Pisagorcü ve Platoncu düşüncelerin temel oluşturduğu alegorik yorumlara göre sayıların, tanrı ile onun yarattığı dünya arasında aracı olduğu; her sayının, kendine özgü metafiziksel anlamlar içerdiği söylenebilir. Nitekim Orta Çağ boyunca, Tanrının ilahi tezahürleri olarak kabul edilen sayılar ile onların İncil'e dayalı alegorik yorumları, Hıristiyan topluluklar için önem arz etmiş, gerek arazinin ölçülmesi gerek astronomik olayların belirlenmesi gerekse yapıların planlanması ve oranlarının belirlenmesinde bunlara yer verilmiştir. Ermeni Hıristiyanlık inancı açısından bu konu irdelendiğinde Ermeni liturjisi ve sanatında da İncil'e dayalı alegorik yorumların önemli bir yer edindiği izlenebilir. Örneğin Ermeni Hıristiyanlık inancında erken dönemden itibaren Aziz Grigor'un vizyonu ile şekillenen Ermeni mimarisindeki sembolizm, İsa'nın yeryüzüne indiği Eçmiadzin Kilisesi'yle somut bir hâle bürünmüş ve ardından inşa edilen pek çok yapıda bu olgu devam ettirmiştir. Ayrıca Ortaçağ Ermeni teologların sayılarla ilgili sundukları İncil'e dayalı yorumlar da oldukça dikkat çekicidir. Ancak sayıların içerdiği alegorik yorumlar, pek çok araştırmaya konu olmakla birlikte bunların Ermeni liturjisi ve sanatına yansımalarına dair yapılan çalışmalar nispeten azınlıktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında önce Ermeni teologların aktarımları ile İncil'deki yorumlara yer verilerek özellikle bazı sayıların içerdiği sembolik anlam ve ifadeler tanıtılacak, ardından bunların Ermeni liturjisine ve dini mimarisine yansımaları irdelenerek sayıların Ermeni Hıristiyanlık inancındaki alegorik yorumları ile bunların sanata yansımaları aktarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hıristiyanlık, Ermeni, Sayı, Alegori

* Arkeoloji, Ardahan Üniversitesi
isafbozoglul@ardahan.edu.tr

Mitolojide Irmak Kavramı: Personifikasyon ve Toplumsal Yaşam

Hava Keskin* & Bilsen Şerife Özdemir**

Antikçağ insanının çevresindeki doğayı ve kendini anlamlandırma yolculuğunda mitoloji önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsal yaşamda önem arz eden kavramlar mitolojik anlatılarda açıklanabilmekte ve dahası kişileştirilebilmekteydi. Tarım ve ticaretin ana geçim kaynağı olduğu toplumlarda çok işlevli su kaynakları, ırmaklar ve nehirler kültürlerin oluşumunda ve gelişiminde kilit rol oynamışlardır. Bu bağlamda erken organize toplumların görüldüğü Mezopotamya'da Euphrates ve Tigris, Mısır'da Nil nehri olmak üzere güçlü nehirler çevresinde ırmak kültürleri başta gelmektedir. Söz konusu toplumlarda ırmakların davranışının toplumsal yaşamı yönlendirdiği görülmektedir. Örneğin Mısır uygarlığında takvim ve dolayısıyla yaşam Nil nehrinin taşkınlarına ve çekilmesine göre düzenlenmekteydi. Akarsular, su ve besin açısından temel yaşamsal kaynaklar olmalarının yanı sıra tarım toplumlarının besin üretme, elde etmelerine olanak sağlamıştır. Üretimin bir sonraki aşaması olan ticaretin gerçekleşmesinde de yine asal rol üstlenmişlerdir. Bu nedendir ki Demir Çağ'da Anadolu'nun batısında, Akdeniz ve Ege Denizi'ne dökülen akarsular çevresinde güçlü kentler oluşturulmuştur. Çok yönlü işlevleriyle yerleşimlerin kuruluşuna sebep olan akarsular taşıdıkları alüvyonlarla topoğrafyayı değiştirdiklerinde, zayıfladıkları veya işlevlerini yitirdiklerinde yerleşimlerin taşınmasına neden olabilmişlerdir. Antik çağda toplumsal açıdan bu denli önemi olan akarsular mitolojik anlatılarda insan görünümüne büründürülerek kişileştirilmişlerdir. Yunan mitolojik anlatılarında Okeanos'un çocukları olan ırmak tanrılarından sıklıkla bahsedilmektedir. Gaia'nın on iki titan çocuğundan biri olan Okeanos'un yine titan olan kız kardeşi Thetys'le evliliğinden üç bin civarında çocuğu olur. Esasen sayısız olduğu anlaşılan bu çocuklar antik dünyanın tüm akarsularının bir tanrıyla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Özellikle akarsuların önem arz ettiği yerleşimlerde tanrıların personifikasyonlarının kent peyzajında da yer aldığı görülmektedir. Batı Anadolu'nun birçok yerleşiminde, kent inşaatında, sütunlu caddesinde süslü *nymphaion* yapıları inşa edilmiştir. Süslemelerin arasında özellikle ırmak tanrısının personifikasyonu heykeller de yer almaktaydı. Ortak ikonografide betimlenmekle birlikte her tanrı farklı ve kent için önem arz bir ırmağı anlatmaktaydı. Bu çalışmada, erken toplumlardan itibaren kültürlerin oluşumunda ve gelişiminde etki eden ırmakların kişileştirilmesi ve tanrılaştırılması kavramından yola çıkılarak mitolojideki yeri, toplumsal yaşama olan etkileri ve yansımaları irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Personifikasyon, İkonografi, Toplumsal Yaşam, Antikçağ

* Turizm Rehberliği, Akdeniz Üniversitesi
hvvkeskin@gmail.com

** Arkeoloji, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Urartular İlluyanka Mitosunu Biliyorlar mıydı? Urartu Sanatında Yılan-Ejder Sembolizmi Üzerine

Rıfat Kuvanç*

Urartu'lardan günümüze kalan çok sayıda bronz eser içinde hem figüratif hem de tasvir açısından yılan sembolünün sıklıkla işlendiğini görmekteyiz. Çoğunlukla bir ölü armağanı olarak karşımıza çıkan bronz bileziklerin uç kısımları sıklıkla yılan ve ejder başı olarak şekillendirilmiştir. Yine situla kulplarının bitim noktasında da yılan başlarının tercih edildiği görülür. Urartu tasvir sanatının en önemli temsilcisi konumundaki bronz kemerlerde ise, güç, iktidar ve krallığı sembolize eden boğa ve aslan gibi tasvirlerden ziyade, fantastik/karışık yaratıkların özellikle kuyruk kısımlarında yılan tasviri şeklinde karşımıza çıkar. Bütün bu örneklerin ötesinde özellikle bronz Urartu miğferleri üzerinde kabartma şeklinde yapılmış yan yana birden fazla yılan veya ejder başlı tasvirler en belirgin ve dikkat çekici uygulamalardır. Burada baş kısımları aslan, boğa veya keçi başı olarak tercih edilen çoklu kabartma yılanlar çoğu zaman bereket ile ilişkili hayat ağacını dölleme sahnelerini çevreleyen bir kompozisyonda gösterilir. Ayrıca krali törenler ile günlük hayata ilişkin sahneleri kuşatan çoklu kabartma yılan ejder tasvirine sahip miğfer örnekleri de bilinmektedir. Situla kulbu ve bilezik gibi nesnelerin form açısından yılan benzerliğinden dolayı tercih edilmiş olduğunu düşünürsek miğferlerdeki tasvirlerin bilinçli olarak uygulandığını söyleyebiliriz. Buradaki yılan ejderlerin kötü güçlere karşı koruyucu rolü olan mitolojik yaratıklar olduğu açıktır. Bunun yanında Urartu'da yılan-ejder tasvirleri Hurri-Hitit mitolojisindeki Fırtına Tanrısı Teşup/Tarhun tarafından öldürülen bir yılan-ejder olan İlluyanka mitosundan esinlenmiş olma olasılığı yüksektir. Söz konusu mitosla bağlantılı Hititlerin bahar ve bereket bayramı *Purulli* ile Urartu bronz miğferleri üzerinde yılan-ejderlerle sıklıkla işlenen hayat ağacını dölleme sahneleri destekler. Nitekim çok sayıda dağ tanrılarında oluşan Urartu dini Teşup-Teişeba, Kumarbi-Quera gibi tanrı eşleştirmelerinde de görüldüğü gibi ayrıca Hititlerinde kaynağından beslendiği Hurri dini inanış ve geleneğinin devamı niteliğindedir. Burada Urartu eserleri ve tasvir sanatı ışığında özellikle çoklu yılan-ejder motifleri ve olası mitolojik kökenleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Urartu, Mitolojik Yaratık, Hurri, İlluyanka, Yılan-Ejder

* Sanat Tarihi, İğdır Üniversitesi
rifatkuvanc@gmail.com

Oğuz Kağan Destanı'nda Astral Unsurlar

Dicle Cica*

Oğuz Kağan Destanı eski Türklerin dini inançları, mitolojik düşünceleri evren ve kâinat tasarımının izlerini taşıyan sembolik bir anlatıma sahiptir. Bu bildiri- de de eski dinsel inanç ve buna bağlı astral kültleri işaret eden sembolik unsur- lar ele alınacaktır. Öncelikle Oğuz Kağan Destanı kozmogonik bir mit olarak ele alınabileceği için kozmogoninin tanımı ile başlamak doğru olacaktır. Evrenin doğuşu ve varoluşunu anlatan kozmogonik mitler, evrenin oluşum süreci ile sırasını içermektedir. İlkel insan öncelikle bilinmez olan ve anlamlandıramadı- ğı göksel fenomenleri yaşadığı dünyanın sınırlarını belirleyen tabii ve tanıdık unsurlar aracılığı ile açıklayarak bilinir hale getirmeye çalışmıştır. İlkel insan- ların bu göksel arketipleri aslında kaosu (bilinmeyen) kozmosa (bilinen) dö- nüştürme çabasıdır. Kozmogonik unsurlar başlangıçtan beri Türklerin düşün- ce sisteminde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu kozmogonik unsurlara dair ilk kayıtlar "Göktürk Kitabeleri"nde geçen "Üstte mavi gök (yüzü) altta yağız yer yaratıldığında, ikisinin arasında insanoğulları yaratılmış, İnsanoğullarının üzerine de atalarım, dedelerim Bumin Kağan ve İstemi Kağan (hükümdar olarak) tahta oturmuş." ifadeleridir. Daha kapsamlı kozmogoniler geç dönem derlenen mitolojik metinlerde mevcuttur. Kozmogoni ve kozmogonik unsur- lar arasında sayabileceğimiz kaos-kozmos ve gök-yer dikotomisi Oğuz Kağan Destanı'nın sembolik yapısının temelini oluşturmaktadır. Destanda karşımıza çıkan ilk göksel unsur Oğuz Kağan'ın Ay Kağan tarafından tek başına dünyaya getirilmesidir. Oğuz Kağan'ın sembolü olan boğa da göksel bir unsur olan Ayın yeryüzündeki sembolüdür. Yine Oğuz, destanda kaosu simgeleyen gergedan ve düşmanları alt ederek kozmosu sağlamada büyük bir adım atar. Evlendiği göksel ve yersel eşler ve onlardan doğan çocuklar ile evren tasarımı tamam- lanmış olur. Bildiride bütün bu unsurlar astral kültler bağlamında ele alınarak sembolik yapı çözümlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Oğuz Kağan Destanı, Mitoloji, Kozmogoni, Astral, Kült

* Türk Halkbilimi, Ege Üniversitesi
duskielle@gmail.com

Harry Potter Kitaplarında Ruh Parçalanması ve Saklanması Motifinin Türk Mitolojisindeki Köklerinin İncelenmesi

Özlem Korkmaz Baba*

J.K. Rowling yakın tarihimizin en çok okunan fantastik edebiyat kitaplarından birinin yazarıdır. Yarattığı kurgusal evrende J.R.R. Tolkien, C.S. Lewis gibi isimleri örnek almış ve anlatının dramaturjik yapısının evren içinde tutarlı olmasına özen göstermiştir. Harry Potter serisi filmografisine baktığımızda aynı özeni Warner Bros Film şirketinin de gösterdiğini söyleyebiliriz. Elbette bu tutarlılığın nedenini, yazarın, tüm fantastik karakterleri, mekanları, olayları ve olguları yeniden yaratmak yerine, farklı milletlerin mitlerinin izlerini sürerek, mitlerden ve efsanelerden beslenerek geliştirdiği gerçeğine dayandırmak ve Türk Mitolojisinin bu kaynaklar arasında önemli bir yer tuttuğunu ifade etmek hatalı olmayacaktır. Rowling'in dünyası sihirli yaratıklarla dolu, ak ve kara büyülerin olduğu gizli bir dünyadır. Bu dünyada "büyücülük yasaları" ile düzen oluşturulmuştur. Yasaya göre bazı davranışlar ve büyüler kesinlikle affedilmezdir. Çalışmamızda değineceğimiz ve dilimize "Hortkuluk" olarak çevrilen "ruhun parçalanması" anlamına gelen önemli ve gizli bir lanet vardır ki bu parçalanma "öldürme" eyleminin sonucu olarak en affedilmez büyülerden biridir. Frazer ilk insanların ölümden ne anladıklarını ve ölümü nasıl yorumladıklarını "Altın Dal" adlı eserinde derinlemesine irdelemiştir. Frazer'e göre, ilk insanların inanışlarında insanın ya da hayvanın eylemleri "ruh" iradesi ve gücüyle gerçekleşmekte, uyku ya da ölüm gibi eylemsizlikler ise ruhun bedenden ayrılması ya da dinlenmesi şeklinde tasavvur edilmiştir. Türklerde ise ölüm "uçmak, yükselmek, göğe yükselmek" gibi kavramlarla tanımlanmıştır. Ruhun uçarak ya da başka bir yolla bedenden temelli olarak ayrılmasının ölüm getirdiği inancı, ölümü engellemenin yolu olarak ruhu güvenli bir alanda saklama çözümünü düşündürmüş olabilir. Ruhun beden dışında saklanması motifi mitik unsurlarla beslenen anlatılarda karşımıza çıkar. Türk anlatımlarında öldürülmeleri zor olarak bilinen devlerin "can"larını başka bir yerde saklamaları ya da kahramanın yolculuğa çıkmadan önce ruhunu veya ruhundan bir parçayı sazına bırakması gibi motifler ölümü zorlaştırma ve belki de ölümsüzlüğe erme yolunda ruhun parçalanması inancının Türk inanç sisteminde kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır. Parçalanmış ruhun saklandıkları objelerle ilgili literatürdeki görüşler ve yorumlara da yer vereceğimiz bu bildiriye, J.K. Rowling'in kurgusal evrenindeki "ruh parçalanmasının" izlerini Türk mitik anlatımları üzerinden inceleyecek ve değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: Harry Potter, Hortkuluk, Ruh, Türk Mitolojisi

* Arge İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü
ozlemkorkmazbaba@gmail.com

Billur Köşk Masallarında Erkeklik Temsilleri

Aynur Genç*

Mitler yalnızca arkaik dönemlerde üretilmiş tüketilmiş metinler değildir. Üretildikleri zamandan günümüze kadar belli bir dinamizim içerisinde üretilmeye devam etmektedirler. Masal, hikaye, roman vs. gibi metinlerin arkeolojik okumasını yapınca metinlerin katmanlarında mitlere rastlanıldığı görülecektir. Mitler bir şeyin başlangıcını veya sonunu anlatan tek düze metinler olmayıp günümüzde de sosyo-politik, sosyo-kültürel birçok konuda üretilen mitlerin olduğu bilinmektedir. Masallar bireyselliğe karşı kolektif bir bilincin ürünleridir. Anlatıldığı toplumun bireylerinin davranışlarının modelini teşkil eden, bireyin kendisini, yaşadığı toplumdaki sosyal yapıları, davranış biçimlerini ve kurumlar bütününde anlamlandırmasını sağladığı anlatılardır. Performans açısından kadınların tekelinde olan masallar, metinsellik bağlamında kadın ve erkek ilişkilerinin beraber işlendiği, kadınlık ve erkeklik rollerinin hangi süreçler sonucunda kazanıldığı, kadına ve erkeğe atfedilmiş mekânlar, kılık kıyafetten cinselliğe kadar birçok mesele atistik bir yapının içine yerleştirilmiştir. Böylelikle sürekliliği ve yeniden üretimi sağlamak için anlatılan bu metinler ile geçmiş ve şimdi arasında bir köprü işlevi göyerek kimlik ve eylemlerin oluşumunda rol oynar. Bu çalışmada geleneksel Türk toplumu içinde erkeklığe yüklenmiş sosyo-kültürel anlamlar, Billur Köşk masalları üzerinden analiz edilmeye çalışılacaktır. Çalışmada toplumsal cinsiyet literatürünün kategorilerinden olan eleştirel erkeklik ve feminist teori çalışmalarının kuramsal bilgilerinden faydalanılacaktır. Bu bağlamda Billur Köşk masalları olarak adlandırılan 14 masal metni; toplumsal cinsiyet ve özellikle eleştirel erkeklik çalışmaları literatürünün verileri kapsamında hermönetik yöntemle çözümlenmeye çalışılacaktır. Böylelikle Türk toplumunun kültürel belleği içerisinde erkek kimliğine tanınmış olan özerk alanları tespit etmek amacıyla araştırma boyunca takip edilen yönetsel izlek; esasında feminist eleştiri kuramından esinlenen ve topluluğun temel dinamiklerine veya kolektivitelere nüfuz etmiş olan cinsiyetlendirilmiş kategorilerin rasyonel bir çerçeve içerisinde yorumlanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Masal, İdeoloji, Toplumsal Cinsiyet, Eleştirel Erkeklik Çalışmaları, Kadınlık-Erkeklik

* Türk Halkbilimi Ana Bilim Dalı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
aynuragenc7@gmail.com

Mitik Bir Ritüel: Sudan Koyun Geçirme

Mehmet Gökdoğan*

Mitler kutsal kabul edilen, eski zamanda olup bitmiş olayları anlatan, kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan kozmik bilgilerin sembolleşmiş kaynağıdır. Ritüel ise tanrıya dönük, dönemsel ve karşılıklı çıkar ilişkisine dayalı bir ilişkiyi tanımlarken kullanılır. Orta Asya Şamanist Türk kültüründe Gök Tanrı kültü, Yer- Su kültü, buna bağlı Dağ kültü, Orman ve Ağaç kültürünün, günlük ve törensel yaşamın şekillenmesinde etkili olduğu bilinmektedir. Günlük ve törensel yaşamda yer alan mitolojik ritüeller Türk toplumları tarafından kendine özgü uygulamalarla günümüzde de yaşatılmaya devam etmektedir. Su bilindiği üzere bütün varoluşun kaynağı, bütün dünyanın temeli, sonsuzluğun simgesi, tedavilerin esasıdır. Canlı olan her şey, varlığını suya borçludur. Su aynı zamanda dirilik, ebedi yaşam ve ölümsüzlük verme nitelikleriyle "hayat suyu"nda kendisini göstermektedir. Tüm varlıkların kökeni suya dayanırken bu durum, onun evrenin simgesi olarak kabul edilmesini de sağlamıştır. Tedavi etme işleviyle birçok kültürde kutsal büyü ve hekimliğin de kaynağıdır. Su hastalıkları tedavi eder, varlıkları canlandırarak gençleştirir, onlara sonsuz yaşam sağlar. Mitolojik bir ritüel olan sudan geçirme, Türkistan coğrafyası başta olmak üzere ülkemizde ve dünyadaki diğer kültürlerde de günümüzde icra edilmektedir. Bu çalışmada Denizli ili Çal ilçesi Aşağıseyit Mahallesinde her yıl düzenlenen sudan koyun geçirme ritüeli üzerinden mitolojik bağlamda suyun ritüellere yansımaları detaylı bir şekilde açıklanarak suyun Türk kültür evrenindeki yeri ve önemine dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mit, Mitoloji, Ritüel, Su

* Türk Dili ve Edebiyatı, Uşak Üniversitesi
mehmetgokdogan@gmail.com

İlkel Toplumlardaki Mezar Kültünden Hareketle Tanrıça Merkezli İnançlarda Ölüm

Elif Duman*

İlkel dönemlerde özellikle paleolitik dönemlere ait kalıntılarda karşımıza çıkmakta olan bazı unsurlar bize evren hakkında bazı kabullerin var olduğunu göstermektedir. Bu kabullerin başında tanrıça ya da toprak ana inancı gelmektedir. Evrenin, toprağın anne yani kadın olarak algılanmış olduğu çağlarda doğumun ne kadar önemli olduğu mağara çizimlerinden anlaşılan ritüellerin varlığıyla kendini göstermektedir. Doğum bir tohumun hayat bulmasıdır ve en kutsal unsurlardandır. Fakat bu dönemlere ait olan mezarlıklarda karşımıza çıkan bazı unsurlar ölüm algısının günümüzdeki zıtlığının aksine olduğunu bize göstermektedir. Bazı unsurlar ölümün aslında bir son değil döngünün dolayısıyla doğumun bir parçası olduğunu göstermektedir. Bu döngüyü sağlayan unsur ise kadın olarak algılanmıştır. Kadın; doğum ve ölümü birbirine bağlayan döngünün en önemli parçalarından biri olarak kabul edilmiştir. Güney Fransa'da La Ferrassie'de toprağın rahmine dönmeyi ifade eden bir törenle gömülen yetişkin bir kadının fetüs konumunda olması buna bir örnektir (Ateş, 2001:57). Mezarlarda görülen en önemli sembol çeşitli şekillere sahip venüs heykelcikleridir. Bunun yanında mezarlıklarda cenin pozisyonunda gömülmüş kadın bedenleri ve yanlarında kimi zaman kırmızı boyalar, kimi zaman inci, istiridye ya da farklı unsurlardan oluşan aksesuarlar ve hayvan boynuzları da önemli göstergeler arasındadır. Bu göstergeler ışığında doğum ritüellerinde doğum unsurunun yanında ölüm unsurunun değil, yeniden doğum unsurunun var olduğu anlaşılmaktadır. Dünyanın anne olarak algılandığı bu dönemde toprak; ana rahmidir. Yeniden doğum için ise ana rahmine geri dönmek gerekmektedir. Günümüzde ölüm algısının geçmişteki anlamını tamamıyla yitirdiğini söyleyememekle birlikte ölümün bir bitişi bir sonu temsil ettiği anlayış yüksek ölçüde kabul görmektedir. Bu çalışmada metin merkezli bir bakış açısıyla kaynak tarama yöntemi kullanılarak, öncelikle doğumun önemine değinilecektir. Devamında ölümün ilkel dönemlerde algılanışını üzerinde durulacaktır. Kadının evren olarak düşünüldüğü bu dönemlerde ölüm ve doğum arasında nasıl bir bağ vardır? Kadın bu bağın hangi parçasıdır? Gibi sorulara ilkel dönemlere ait mezarlarda saptanmış semboller dâhilinde cevaplar verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sembol, Kadın, Doğum, Ölüm, Mezarlık

* Türk Halkbilimi, İstanbul Kültür Üniversitesi
elifduman61@gmail.com

Gagauz Türklerinin Kültüründe At Motifi

Nina Petrovici*

Geçmişten günümüze kadar Gagauz Türkleri arasında, diğer Türk boylarında olduğu gibi, at önemli bir yere sahip olmuştur. Bunun pek çok nedeni bulunmaktadır, ama asıl neden atın göçebe Türk toplulukları açısından yaşamı kolaylaştıran çok önemli bir unsur olmasıdır. Bu yüzden, hem yaşamsal uygulamalarda hem de dini ve kültürel alanlarda at bir motif olarak çok önemli işlevlerle donatılmış, efsanelerde kendine önemli bir yer edinmiş, simgesel değeri açısından da pek çok anlamla bezenmiştir. Gagauz Türklerin kültüründe at, sözlü edebiyat ürünlerinde, geçiş dönemlerde, bayram ve koşu yarışlarında, inanç ve inanışlarda, kehanet ve hurafeler gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Nogay Türklerinden miras olarak kalan at kökenli Komrat kasabasının ismi ve efsanesi yaşatılmakta ve kasabanın armasında da yer almaktadır. Bildirimizde basılı literatüre dayanarak Gagauz Türklerinin sözlü edebiyat ve sosyo-kültürel hayatında atın yeri ve önemi üzerine tespitlerimiz sunulacaktır. Geçmişten günümüze kadar Gagauz Türkleri arasında, diğer Türk boylarında olduğu gibi, at önemli bir yere sahip olmuştur. Bunun pek çok nedeni bulunmaktadır, ama asıl neden atın göçebe Türk toplulukları açısından yaşamı kolaylaştıran çok önemli bir unsur olmasıdır. Bu yüzden, hem yaşamsal uygulamalarda hem de dini ve kültürel alanlarda at bir motif olarak çok önemli işlevlerle donatılmış, efsanelerde kendine önemli bir yer edinmiş, simgesel değeri açısından da pek çok anlamla bezenmiştir. Gagauz Türklerin kültüründe at, sözlü edebiyat ürünlerinde, geçiş dönemlerde, bayram ve koşu yarışlarında, inanç ve inanışlarda, kehanet ve hurafeler gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Nogay Türklerinden miras olarak kalan at kökenli Komrat kasabasının ismi ve efsanesi yaşatılmakta ve kasabanın armasında da yer almaktadır. Bildirimizde basılı literatüre dayanarak Gagauz Türklerinin sözlü edebiyat ve sosyo-kültürel hayatında atın yeri ve önemi üzerine tespitlerimiz sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gagauz Türkleri, Sözlü Edebiyat, At, Komrat, Gagauz Kültürü

* Ardahan Üniversitesi
nina.petrovici@ardahan.edu.tr

Gökyüzündeki Mor Bulutlar Kitabında Mitolojik ve Modern Kahramanların Bütünleşmesi Bağlamında Kahramanın Sonsuz Yolculuğu

Ceylan İlhan*

Evreni anlamlandırma çabasının tümünü ifade eden mitoloji, bünyesine sembollerini alarak canlılığın var olma bilincinin oluşturulmasına katkı sağlar. Düzensizlik karşısında düzenin açarı olan mitoloji ben olma bilincinin dışavurumu olarak gözükmesiyle birlikte sözlü ve yazılı kültürümüzde yer bulmaktadır. Böylelikle benlik inşasını sağlayarak edebi metinlerde kendisine yer edinmiş dolayısıyla varlığını sonsuzluğa iterek içselleşmiştir. Edebi metinlerinde muhtevasında doğayı ve evreni anlama/anlamlandırma çabası yattığı için bu metinler mitoloji ile bütünleşerek düzensizliğe ve insanın bilinmezlik karşısında bilinirliğine köprü görevi oluşturmuştur. Anlatılar insanın merak duygusu paralelinde oluşmuş böylelikle de bilinmezliğe olan korku köreltmeye çalışılmıştır. Anlamlandırma çabasının ve bilinme dürtüsünün somut tezahürleri olan anlatılar, hep bir kahramanın etrafında şekillenerek bir benzeşim meydana getirmiştir. Tüm anlatılardaki ortak ve benzer olan yapı Joseph Campbell tarafından “monomit” olarak adlandırılmıştır. Kolektif bilinçdışı ile birliktelik sağlayan monomit oluşumuna insanı katarak onun ortak yaptırımları sonucu benzer anlatıların oluşumu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada Joseph Campbell’in Kahramanın Sonsuz Yolculuğu adlı çalışmasından hareketle Gülten Dayıoğlu tarafından yazılan Gökyüzündeki Mor Bulutlar başlığını taşıyan eser “monomit”i ifade eden yola çıkış erginlenme ve dönüş aşamaları, mitolojik ve modern kahramanın birlikteliği bağlamında açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Mor Bulutlar, Arketip, Kahraman

* Türk Halkbilimi, Ardahan Üniversitesi
ceylan_ilhn@hotmail.com

Anadolu'dan Derlenmiş İki Türk Masalında Yeralan Anaerkil Ögelere Dair Bir İnceleme

Ünsal Çimen*

Bu çalışmada, Macar Türkolog Ignacz Kunos (1860–1945) ve Alman kökenli masal anlatıcısı Elsa Sophia von Kamphoener (1878–1963) tarafından Anadolu'dan derlenmiş olan *Büyülü Nar Dalı Ve Güzel Kız* ile *Altın Elma* adlarındaki iki Türk masalı, barındırmış oldukları anaerkil ögeler açısından incelenecektir. İncelenen ögeler, oğul/sevgili/tanrı/kral'ın kurban edilmesi ile oğul/sevgili/tanrı/kral'ın ve tanrıça/kraliçe'nin kutsal evliliği hakkındaki ögeler olup, benzer ögeler Anadolu'da tanrı Attis ve tanrıça Kibele, eski Mısır'da tanrı Osiris ve tanrıça İsis, Sümer'de ise tanrı Dumuzi ve tanrıça İnanna hakkındaki söylencelerde görülebilmektedir. Kutsal evlilik ve kutsal kralın kurban töreni hakkındaki ögeler ise şunlardır: Sahte kral, ölüp dirilme, evlilik, ay, bakire/anne/kocakarı, kurtarıcı, elma, nar ve koç.

Anahtar Kelimeler: Anaerki, Türk Masalları, Kutsal Evlilik, Kurban Töreni, Sahte Kral

* Felsefe, Muş Alparslan Üniversitesi
u.cimen@alparslan.edu.tr

Türk Mitolojisinde Aydınlık ve Karanlık Yönleriyle İmgelem Çözümlemesi Denemesi

Seçkin Sarpkaya* & Pınar Fedakar**

Mitik tasavvurlar, toplumların zihin arkeolojilerini ortaya koyan motifler, semboller ve imgeler içerir. Mitik tasavvurları ve anlatmaları üreten toplumlar, mit ve destan gibi anlatmalarında dünyayı algılama yollarını, yöntemlerini, biçimlerini, amaçlarını ve sonuçlarını ortaya koyarlar. Toplumun düşünme biçimleri, düşünceyi yaratma ve aktarma yolları mitik tasavvurlarda evrene, doğaya, insana, kısaca her şeye dair yer alabilir ve bu yer alma imgeler yoluyla gerçekleşir. Bu imgelerin açıklanması bir toplumun mitik düşüncesi üzerinden o toplumun zihin dünyasını ve estetik algısını açıklamaktır. Bunu yapmanın birçok yolundan biri de mitik tasavvurlara yönelik imgelem çözümlemesidir. İmgelem çözümlemesinde aydınlık ve karanlığı bir arada sunan ve bu sunumdan bir anlam üreten mitik tasavvurun düalist ve dikotomik durumu bir arada verilir ve bütüncül bir açıklama ortaya konulur. Türk mitolojisinde mit, destan ve efsane gibi anlatmalarda yer alan çeşitli unsurlar imgelem çözümlemesiyle açıklanarak bu unsurların özellikleri tüm yönleriyle ortaya konulabilir. Bu düşünceden hareketle bu bildiride Türk mitolojisinden Oğuz Kağan, Korkut Ata ve Umay imgelem çözümlemesi yöntemiyle ele alınacaktır. Bildiride ilk olarak söz konusu yöntem tanıtılacak, ardından belirlenen örneklemin ve unsurların genel özellikleri ve neden seçtikleri ortaya konulacaktır. Bunu takiben seçilen unsurların aydınlık ve karanlık yönleri Türk mitolojisindeki verilerle çözümlenecek ve sonuç olarak Türk mitolojisi üzerine imgelem çözümlemesi yapmanın yolları ve bu çözümlemenin olası sonuçları üzerine bir deneme ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İmge, İmgelem Çözümlemesi, Aydınlık ve Karanlık, Türk Mitolojisi

* Töbir Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü
seckin.sarpkaya@ege.edu.tr

** Türk Halkbilimi, Ege Üniversitesi

Akbuzat Destanı'ndaki Mitik Unsurların Ekofolklor Bakış Açısıyla İncelenmesi

Emine Varışoğlu Sarpkaya*

Destanlar, yaratılıp aktarıldığı kültür dairesine dair birçok unsur barındırır. Bu sözlü kültür ürünlerinin arka planında yaşam, doğa, ölüm ve inançlarla ilgili semboller ve öğeler vardır. İnsan-doğa ilişkisi, mit-doğa ilişkisi gibi temalar destanların temel konularındandır. Sözlü ve yazılı edebi ürünlerdeki insan ve doğanın ilişkisini incelemek; çevre, tabiat, hayvan kavramlarını ele almak amacıyla ekoeleştiri, ekofolklor, biyoetik gibi yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Bu yaklaşımlar, edebi ürünler başta olmak üzere kültürel yaratımlardaki çevreci yönü ortaya koymak için oluşturulmuştur. Bu çevreci yönün mitik ve kutsal olarak kabul edilen davranış ve inançlarla ilgisi bulunabilir ve anlatımlar, insan zihnindeki yaşam ve doğa algısının tezahürü olarak görülür. Türk dünyası destanlık geleneği de insan zihninin mitik arka planının bir yansıması olarak insan-doğa ve mit-doğa incelemesi bakımından incelenmesi gereken bir birikime sahiptir. Başkurt Türklerinin destanları Türk kültürünün doğayla olan ilişkisini gösterebilecek niteliklere sahiptir. Bundan hareketle bu bildiriye Başkurt Türklerinin destanlarından olan "Akbuzat Destanı" ekofolklor bakış açısıyla incelenecektir. Bu çalışmada ilk olarak Başkurt Türkleri ve "Akbuzat Destanı" hakkında bilgi verilecektir. Ardından destanda insanın doğada var olma yolculuğu, su altı dünyası ile yeryüzü arasındaki ilişki, "Akbuz" atın ve diğer hayvanların destan dünyasındaki ekofolklorik işlevi üzerinde durulacaktır. Sonuç olarak insanın çevreye karşı olan sorumluluklarının destan dünyasında yansıması bir örnek üzerinden tahlil edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Doğa, Ekofolklor, Başkurt Destanları, Akbuzat Destanı

* Türk Halkbilimi, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü
e.varisoglu@gmail.com

Dünya'da Buğday Mitleri ve Ritleri

Adile Türeyaen*

Mitler, toplumların düş gücünü ve düşünce biçimini yansıtan halk yaratılarıdır. Anlam ve fayda arayışındaki insan, duyumsadığı her şey için önce bir isim sonra bir hikaye oluşturma gayretine girmiş ve yaratımlarında da tahayyül sınırlarını oldukça geniş tutmuştur. Bu yaratımların kaynağı da özellikle ilk zamanlar onu ısıtan güneş, aydınlatan ay, yaşamını sağlayıp kolaylaştıran hayvan ve bitki gibi doğa varlıklarıdır. Bir süre sonra hikayelerine aşkın güçleri de ekleyen insan, dilek ve şükranlarını aşkın kabul ettiği güce sunma eylemi ile ritüeller meydana getirmiştir. Bu çalışmada insanların günlük beslenmesinde önemli yer tutan ekmek, makarna, bulgur gibi besin maddelerinin elde edildiği buğday bitkisi işlenmiş, dünyadaki çeşitli halkların kültürel belleklerinde buğdayla ilgili söylenceler ve bu insan topluluklarının buğdayı kullanarak yaptıkları ritüeller toplanmıştır. Çalışmanın amacı farklı kültürlerde buğday bitkisinin varlığının ne şekilde tanımlandığını, ne ile ilişkilendirildiğini ortaya koymak ve bu konuda farklı kültürler arasındaki benzerlikleri saptamaktır. Çalışma belge taraması yöntemi ile oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda ulaşılan şudur; avcı toplayıcılıktan yerleşik tarım düzenine geçen insanoğlu, farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda buğdayı bolluğun ve bereketin simgesi olarak görmüş, ondan sorumlu tanrılar yaratmıştır. İleriki zamanlarda ise tek tanrılı dinlerin içinde buğday kutsiyetini korumuş, bolluk ve bereket ritüellerinde kullanılmaya devam etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Buğday, Mitoloji, Bereket Ritüeller

* Türk Halkbilimi, Ardahan Üniversitesi
adiletireyaen@gmail.com

Kendi Mitini Bilmek

Gülçin Önel*

Bundan binlerce yıl önceki mitler hala nefes alırlar çünkü anlatıldıkça havaya karışmış, oradan bir ulak eşliğinde kimi zaman edebiyata kimi zaman sanata aktarılmışlardır. Bolen'inde ifade ettiği gibi mitlerdeki, Tanrı ve tanrıçalar bize insan doğası hakkındaki gerçekleri söylerler. Tanrı ve tanrıçalar hakkında bilgi sahibi olmak kişinin kendi ruhunun derinliklerinde kim ya da neyin aktif olduğunu söyler. Mitlerde bahsedilen karakterler ve olaylar arketipsel imgelere karşılık gelir. Jung'a göre bir arketip veya arketipsel imgenin hareket geçmesi için tetiklenmeye ihtiyacı vardır. Mitleri tanımak, yaşantımızda nelerin bizi tetiklediği ve bu vesile ile hangi arketipin etkisinde gündelik yaşantımızı sürdürdüğümüzü de bize hatırlatacaktır. Elbette bu hatırlanış bilinçdışında saklı olanı bilince taşıyan bir köprü olacaktır. O köprü derinliğimizde var olan ama sadece potansiyel olarak orada duran ruhsal niteliklerimizi de (yaratıcılık, güç, direyet, cesaret) gün ışığına çıkartacaktır. Çünkü Campbell'ın dediği gibi binlerce yolcu bizden önce bu yolu yürüdü. Mitler, arketipleri ve arketipsel imgeleri içinde barındırır. Arketiplerse entellektüel yolla kavranamaz o bize kendini her daim ruhun dili ile görünür kılar. Ruhun dili ise semboller, metaforik anlatımlar, rüyalar, masallar ve imgelerdir. Mitlerimizin bize tuttuğu ışığı bulmak için öncelikle de ruhun diline yeniden kullanmaya başlamamız gerekir. Bir miti tanımak buna yol açacak en önemli adımdır. Ve elbetteki her daim yolda olan insanın bireyleşmesine de açılacak bir yoldur bu. Kişinin arketiplerini tanıması bireysel seçimlerini ve değerlerini tanıması ve farkındalık kazanması açısından önemlidir. Özellikle bireyin güçlü ve zayıf yönlerini tanımasına yardımcı olur. Böylece kolektif olandan aldığı ışık ile kendi mitini tanıyarak bütünleşmeye doğru giden en büyük ivmeyi kazanır. Bu sunumda bahsettiğim konulara çeşitli mitler eşliğinde değilinirken, o mitlerin gündelik yaşantımızda nasıl kendini açığa çıkardığı ve bir miti tanıyarak arketipleri yaşantımıza entegre etmemizin bireyleşme yolculuğundaki önemi ve sağaltıcı etkisine değinilecektir. Bunu yaparken de ağırlıklı olarak literatür taraması kullanılarak, sembolik çözümlemelere yer verilerek ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Arketip, Yaşamda Mit

* Felsefe, İstanbul Üniversitesi
gulcinonel@gmail.com

A Psycho-mythological Outlook on “Barren Woman”: Sylvia Plath

Özge Dural Özer*

In the poem “Barren Woman”, Plath ties herself to Greek Mythology with Nike and Apollo. She experiences several identities in this poem. She identifies herself through the goddess of victory and the God of poetry. In this study, both the artwork itself “Barren Woman” and its subject poet/artist “Sylvia Plath” will be considered in a psychoanalytic stance. While investigating Sylvia Plath’s “Barren Woman” poem, it is quite usual to forge a bond between Sylvia Plath’s life and her work of art. Turkish and English version of the poem “Barren Woman” will be reviewed in this study to analyze it psycho-mythologically and reveal multiple identities captured in the poem. Plath might be stressing on gender & sexuality in a sense, I should not ignore libidinal concepts Plath mentions. Nevertheless, it must be somehow overstatement of sexuality, reduction of whole poem’s evokes to sexuality might be objected as well. What I want to emphasize is to extend conventional attitude in psycho-mythological outlook by dwelling on libidinal concepts. Reduction of human psychology to one single cause – sexuality – is a strong interpretation, whereas cross-cultural studies on psychology might also be a method to comment on artworks. Jungian theories put emphasis on archetypes which we come up in myths and fairytales. These archetypes are similar motives belong to whole people. They are the earliest, primitive imaginations of the entire people. As analyzing the poem “Barren Woman” by Sylvia Plath, I aim to review “mother archetype” proposed by Jung. Barren Woman can be read by touching upon mother archetype related symbols, and mother archetype become more concrete in this poem as well.

Anahtar Kelimeler: Freud, Jung, Psycho-mythology, Barren Woman, Sylvia Plath

* Psikoloji, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
ozge.dural@bilecik.edu.tr

Penelope'nin Arzusu

Hande Aydın*

Uygarlığın oluşum aşamalarından bize kalmış her özel kültür ürünü gibi Homeros'un *Odysseia*'sı da günümüze kadar felsefe ve psikanalizin uğrak noktası olmuştur. Odysseus'un eve dönüş yolculuğundaki uğraklar, hem felsefi hem psikanalitik metodoloji ile pek çok çalışmada ele alınmış ve Odysseus'un bu uğraklarda yaşadığı sorunları ele alışı ile uygarlık sürecinde modern bireyin geçirdiği evreler arasında paralellikler kurulmuştur. Edebiyat eserlerinin bu tür bir analizi, toplumsal ilişki biçimlerine dair tanımların, rollerin ve anlamların kuşaklar boyunca sabitlenmesini önlemek açısından önemli olmakla beraber, bu tür analizlerin feminist psikanalitik şablonlar üzerinden bakılmaya başlanmasının görece yeni olduğunu söyleyebiliriz. İnsanların olduğu gibi toplumların ve tarihin de bir bilinçdışı olduğunu varsaymak, bu tür kültürel eserlerde yer alan rüya süreçlerini analiz etmeyi de mümkün kılmaktadır. Bilindiği üzere, *Odysseia* boyunca Penelope kocasını bekleyen sadık eş şeklinde resmedilmiş; gerek talipleri oyalamak adına bulduğu yöntem ve gerek kendi bahisleri bu sadakatinin bir kanıtı olarak gösterilmiştir. Neyse ki, Egemen'in arzusu ile karışan Penelope'nin arzusuna daha yakından bakmak üzere Homeros bize açık bir kapı, bir rüya bırakmıştır. Bu çalışmada, öncelikle Odysseus'un yolculuğuna psikanalitik metodolojinin nasıl nüfuz ettiği tartışılacak, sonrasında psikanalist Edward Teach'in Penelope'nin kaz rüyasına yönelik analizi üzerinde durulacaktır. Psikanalitik rüya yorumu ilkeleri ve kavramları ile paralel olarak Penelope'nin *Odysseia* boyunca resmedilen gözü yaşlı, kocasını bekleyen sadık eş profiline uyup uymadığı tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Penelope, Rüya Süreçleri, Feminist Psikanaliz

* Psikoloji, Özel
handesi@yahoo.com

Jung'un Arketip Teorisi Bağlamında Mitik İkilikler ve İnsan Psikolojisi

Nilgün Türkileri* & Duygu Tanık**

En eski çağlardan bu yana insan için gökyüzü Tanrı'nın ya da tanrıların oturduğu mekân ve kutsallığın bir göstergesi olarak, bir gizem ve merak konusu olmuştur. Gök cisimleri belirli mitolojik karakter ve anlatılarla ilişkilendirilmiş ve böylece astroloji, insan deneyimi ile güneş sistemindeki gezegenlerin konumları, ilişkileri ve döngüleri arasında gözlenen ilişkilerin yorumlanmasını içeren bir pratik olarak var olmuştur. Buna karşın Aydınlanma Çağı ile birlikte modern bilimsel yöntemlerin gelişimiyle astronomi bilimi ortaya çıkmış ve astroloji bilim dışı olarak görülmeye başlanmıştır. İnsanın duygu, düşünce ve davranışlarını bilimsel yöntemle inceleyen psikoloji bilimi ve daha genel anlamda sosyal bilimler de astrolojiye temkinli yaklaşmıştır. Oysaki psikoloji alanında temel yaklaşımlardan biri olan Analitik Kuram'ın önde gelen isimlerinden Carl Gustav Jung (1875-1961), gezegenleri tanrılara ve arketiplere benzeten astrolojiyi kullanarak kişilik özellikleri ile arketipsel stilleri ilişkilendirmiştir. Jung'un arketip teorisi, insanlık düşüncesi tarihindeki iyi-kötü, ben-öteki, mitos-logos, beden-ruh gibi ikilikleri mitler ve mitik semboller üzerinden anlamamıza olanak sağlayan ve astrolojik mitlerle insan zihni arasında köprü kuran bir teori olarak ele alınabilir. Mitolojik hikayeleri ve tanrıları artık hakikatin kendisi olarak görmesek bile, mitolojiden miras kalan düşünme biçiminin farklı tezahürlerini modern insanın zihninde görmek mümkündür. Zeminini mitolojik hikayelerden ve sembollerden kurarak insan psikolojisine sistematik bir açıklama getirmeye çalışan astrolojik çıkarımlar, mitik sembollerle düşünme biçimimizin ve kişilik eğilimlerimizin yansımalarından biri olarak görülebilir. Bu çalışmanın amacı, astrolojideki mitik sembolleri ve açıklamaları esas alarak gökyüzü-yeryüzü, mitos-logos ve zihin-beden gibi ikilikleri, Jung'un arketip teorisi ekseninde bütüncül bir yerden ele alarak incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Jung, Astroloji, Mitoloji, Zihin, Karşıtlık

* Psikoloji, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

** Felsefe, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
duygutanik@gmail.com

Antik Dünya Mitolojisinde Kadın Mitleri ve Toplumsal Algı

Kevser Taşdöner*

Genellikle erkek egemenliğinin hakim olduğu Antik çağda, yönetim dahil devletin tüm kurumlarında, toplumun söz hakkı olmayan vatandaşları olan kadınlar, Mezopotamya, Antik Mısır, Antik Yunan ve Roma gibi Antik çağ devletlerinin mitoslarında ise fazlasıyla rol almışlardır. Antik çağın pek çok uygarlığı oluşturdukları inanç sisteminin bir paralelini kendi siyasi ve sosyal yapılarına uyarlamışlardır. Bugün Mitoloji Bilimi adı altında ele aldığımız konular, Antik Çağ insanının ritüelleri ile taçlandığı inanç sistemini oluşturuyordu. Bu inanç sistemlerinde yer alan baş tanrının bir yansıması olan kral etrafında toplanan halk, tanrı ve tanrıçalarına duydukları saygıyı krallarına da göstermişlerdi. Zira burada dikkati çeken inançları içinde yer alan dişil tanrıların kudret ve meziyetlerini, devletin gölgede kalan vatandaşları kadınların yaşamında rastlamamış olmamızdır. Aksine Antik çağın insanı, yarattıkları tanrıçaların meziyetlerini biçimlerken, onlara kadınsal özelliklerle beraber insanüstü güçler vermişlerdi. Kadının doğurganlık özelliğine sahip olmasından dolayı kutsal bir varlık olarak kabul eden inançlarının yanı sıra, yarattıkları tanrıçaları insanoğlunun başına gelen felaketlerin, yıkımların ve savaşların kaynağı olarak da göstermişlerdi. Bundan dolayıdır ki günümüzde, Antik çağ devletlerinin sosyal yapılarında kadın algısının kısıtlı bilimsel veriler ışığında değerlendirmesini yaparken, onlara ait mitoslardan da oldukça faydalanıyoruz. Bu çalışmada amacımız, Antik dünya mitolojisinde, savaşları başlatan, felaketlere sebep olan aynı zamanda canlıların doğumunu sağlayan, aşkı var eden, kadına dair çok sayıda mitosu ele alarak, toplum yapısı ve algısı üzerinde bir değerlendirme yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Antik Dünya, Mitoloji, Kadın

* Tarih Bölümü, Adıyaman Üniversitesi
ktasdoner@gmail.com

Kuzey Mitolojisinin Alman Hristiyan İnancı Üzerindeki Etkileri

Mert Kozan*

Kuzey dini, İskandinavya ve Almanya Hristiyanlığa dönüştürülmeden önce halk tarafından benimsenmiş bir dindi. Bu benimsenme hali kendisini ritüelleşmiş bir ibadet sisteminden çok kültürle özümsemiş, sözlü hikâyelere ve genel uygulamalara dayanan çok katmanlı bir inanç sistemi olarak karakterize etmekteydi. Kayıtlı İskandinav mitlerinin yazılı kayıtlara geçişi ancak Hristiyanlığın bölgede kesin olarak yerleşmesinden sonra gerçekleşmiştir, bu nedenle yeni dinin etkisi hikâyelerde ve anlatılarda görülmektedir. Yine de söz konusu hikâyelerden de mitolojinin önemli unsurları da tespit edilebilir. Kuzey halkının dini, hayatlarını ve yaşam tarzlarını tam olarak yansıtıyordu. Kuzey halkının yaşam biçimi, kültürlerinin karakteriyle bütünleşmişti. Bu durum günümüzde hâlâ yoğun olarak devam etmektedir. Hristiyanlık bölgede kabul görmeye başladığında, Germenler kilise tarafından empoze edilen değerlere tam olarak teslim olmadılar, bunun yerine İskandinav halkının bazı temel değerlerini koruyan bir "Germen Hristiyanlık" versiyonu yarattılar. Roma Katolik Kilisesi, diğer putperest dinler için ifade ettiği gibi Germen paganizmine karşı aynı hoşgörüsüzlüğe sahip değildi, bu nedenle İskandinav mitleri ve kültürü nihayetinde, diğer putperest dinlerinde meydana gelen geleneklerin yok edilmesi sürecinden zarar görmedi. Kuzey mitolojisinin bu şekilde korunması, büyük ölçüde Papa Büyük Gregorius'dan kaynaklanmaktadır. Bunun neticesinde kuzeyde, kendisini Roma Kilisesi ile sık sık çatışma içinde bulan orijinal bir Hristiyanlık versiyonu ortaya çıktı. İskandinavların putperest dinlerinde görülen karakter, bugün bilinen Protestanlığa ulaşana kadar Hristiyanlığa nüfuz etmiş ve yeniden şekillendirmiştir. Tebliğimizdeki temel amaç bu nüfuzun karakterini ortaya koymak ve ortaya çıkan yeni inanış biçimini Kuzey dini ile karşılaştırarak incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Mitolojisi, Hristiyanlık, Dönüşüm

* Ankara Üniversitesi
mkozan@ankara.edu.tr

Türk Mitolojisindeki Kızıl Elma Mitinin Osmanlı Fetihlerine Etkisi

Erdoğan Polat*

Türk mitolojisinde önemli bir yeri olan Kızıl Elma miti, Oğuz Türklerinden Osmanlılara kadar her dönemin toplumsal hafızasında varlığını sürdürmüştür. Üzerinde düşünüldükçe kendisinden uzaklaşan, ancak uzaklaşıldığı oranda cazibesi artan düşleri ifade eden Kızıl Elma imgesi; ulaşılmaması gereken bir yer, fet-hedilmesi gereken bir belde olduğu kadar kimi zaman bir devlet kurma ve kimi zaman da cihan hâkimiyeti idealinin karşılığı olarak da kullanılmıştır. Menşei tam olarak açıklanamayan Kızıl Elma imgesi Osmanlılarla birlikte tarihe ve edebiyata mal olmuştur. Bu dönemde Avrupa şehirlerine doğru yürütülen fe-tihlerin bir sembolü olan Kızıl Elma mefkûresi özellikle yeniçeriler arasında yaygınlaşmış ve onların savaş azmini yüksek tutmak için de zaman zaman kul-lanılmıştır. Osmanlılarda Kızıl Elma hükümdarlık alameti olarak kullanılırdı. Bu yüzden Osmanlı padişahlarından birçoğu elinde birer elma ile resmedil-mişti. Hatta Yavuz Sultan Selim resmedilirken ellerinde iki elma bulunmaktay-dı. Fatih Sultan Mehmed devrinden III. Selim devrine kadar Türk askerlerinin, “Padişahım, biz senin uğrunda ta Kafdağı’nın ötesine, Kızıl Elmaya dek varırız” sözlerini dillerinden düşürmediği dönem kaynaklarında yazılıdır. Şiirlerinde Kızıl Elma kavramını kullanan birçok Osmanlı şairi de padişah ve askerlerine ilham kaynağı olmuştur. Kızıl Elma idealiyle sefere çıkan birçok Osmanlı pa-şası da yüzyılların bu mitolojik imgesinden beslenmiştir. Gedik Ahmed Paşa tarafından Güney İtalya’ya yapılan Otranto seferiyle Kanuni’nin Viyana seferi de Kızıl Elma hayalleri gören gazilerin fethetmek istedikleri şehirler üzerine düzenlenmişti. Bildiride Kızıl Elma kavramının Osmanlı Devleti’nin kuruluş ve yükseliş devrindeki fetihler üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılacaktır. Bunun için ise dönemin şairleriyle müelliflerinin eserlerinden yararlanılarak bir sonuca gidilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk Mitolojisi, Kızıl Elma, Mit, Osmanlı Devleti, Fetihler

* İlahiyat Fakültesi, Ardahan Üniversitesi
erdoganpolat@ardahan.edu.tr

Bir Tanrıça'dan Dişi Demona Dönüşüm: Lamaştu

Kübra Karaköz*

Mitoslar, toplumun belleğidir. Yazı öncesi toplumların düşünce ve normları, mitoslar aracılığıyla aktarılırdı. Her toplum, kültürel kodlarını kendi dinamikleri çerçevesinde şekillendirmektedir. Aktarımdaki anlatılarda, iyi-kötü karakterler ön plana çıkmaktadır. Fakat bu dinamik, değişime açık ve öngörülmesi kısıtlıdır. Değişkenlik, dönemin sosyo-kültürel, siyasi ve ekonomik koşullarına bağlantılıdır. Doğaüstü fenomenler, ortak bir terminolojide kategorize edilmesi mümkün olmayan varlıklardır. Bu karmaşık gruplardan biri, demonlardır. Demonlar, toplum beklentilerinin ve sosyolojik düzenin yansımasıdır. Hastalık, ölüm, kaza, felaketle ilişkilendirilen antagonist varlıklardır. Bu varlıklar, tanrılar tarafından yaratılanlar, insan-hayvan kökenli olanlar ya da sosyo-kültürel, politik nedenlerden dolayı demon olanlar şeklinde ayırt edilebilmektedir. Eski Mezopotamyalılar, demonları genellikle gruplar halinde belirsiz, ıssız ve tekinsiz varlıklar olarak düşünmüştür. Bu demonlardan biri Lamaştu ise bir kişiliğe ve karaktere sahiptir. Tanrı Anu'nun kızı, bir tanrıçadır. Lamaştu, Sumer öncesi dönemin yerel ana tanrıçalarından, koruyucu figürlerinden biridir. Sumer dininin, yerel halkın dini değer ve unsurlarına asimile sürecinde Lamaştu, yeni bir figüre dönüşmüştür. Lamaştu'ya dair en eski kayıtlar MÖ II. Binyılın ilk yarısında, Sumerce, Eski Babilce ve Eski Assurca büyü metinleridir. Metinlerde, Lamaştu'nun belirli etkin alanları yer almaktadır. Bu kanonik veriler, abortus, çocuk ölümleri, anne ölümleri, kısırlık, iktidarsızlık, cinsel işlev bozuklukları, lohusalık sendromu, salgın hastalıklar, enfeksiyonel hastalıklar, hepatit, sarılık, depresyon, panik atak, anksiyete, histerik kişilik bozuklukları, yıkım, kıtlık, çöl rüzgârları, hayvan ölümleri ve bitki-hayvan hastalıklarıdır. Lamaştu'nun hastalık ve ölümle eşitlenmesi, kötülüğün kozmik yansımasının doldurulmasından kaynaklanmaktadır. Lamaştu'nun antagonist karakteri ikonografisine yansımsı; aslan başlı, eşek dilli, eşek kulaklı ve anzu ayaklı betimlenmiştir. Demonun, kovuluşu ve vahşiliğini temsilen bedeni çıplak, kıllarla kaplı ve saçları dağıktır. Ayrıca ellerinden kan damlayan demonun, hamileleri, lohusaları ve bebekleri temsilen göğüsleri, sarkık ve çıplaktır.

Anahtar Kelimeler: Demon, Lamaştu, Amulet, Büyü, Hastalık, Cinsellik, Ana Tanrıça

* Tarih, Ankara Üniversitesi
karakozkubraa@gmail.com

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Ugarit Mitolojisinden Bakmak

Aslıhan Çayrak Çalışkan* & Şeyma Ay-Arçın**

Ugarit siyasi ve sosyal tarihine ışık tutan ve “Ras Şamra Tabletleri” Ugarit kentinin 1928 yılındaki keşfi ile gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu tabletler arasında önemli bir yere sahip olan mitolojik/edebi içerikli metinler; Ugarit toplumunda kadın ve erkeğin neredeyse eşit statüde olduğunu işaret etmesi bakımından dikkat çekicidir. Söz konusu metinler, Eski Yakındoğu toplumlarında ve günümüzde kadının vazifesi olarak görülen ev işlerinin Ugarit’te hanenin erkekleri ve kadınları tarafından iş birliği içerisinde yapıldığını göstermektedir. Yine bu belgelerde hane erkeklerinin ev sahibi olarak yemek hazırladıkları ve sundukları belirtilmektedir. Bununla birlikte çamaşır yıkama işinin de hem erkekler hem de kadınlar tarafından yapıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca erkek mesleği olarak kabul edilen meslek grupları, çivi yazılı Ugaritçe metinlere göre, kadınlar tarafından da ifa edilmektedir. Öte yandan Ugarit orijinli edebi metinlerde kadınların alışılmışın dışında güçlü ve korkusuz şekilde tasvir edildiğine rastlanılmıştır. Hatta kardeşinin ölümü üzerine, kardeşini öldüren kişiden intikam almak için yola çıkan bir tanrıçanın başından geçenlerin kaydına rastlamak mümkündür. Yine kadının, erkek kardeşi ile babası arasında aracılık rolü üstlendiği ve gücünü kullanarak zaman zaman babasını tehdit ettiği de belgelere yansımıştır. Davranış, tutum ve rollerle ilgili olan kadınlık ve erkeklik (toplumsal cinsiyet) ile dişi veya er oluş (biyolojik cinsiyet) temelinde şekillenen iki farklı boyutu ifade etmektedir. Toplum, bireyden biyolojik cinsiyetine göre davranışlar sergilemesini ister. Cinsiyete dayalı iş bölümü, kadının erkek otoritesine ve toplumsal kurallara uymasını ifade eder. Ugarit kentindeki toplumsal cinsiyet algısının çağdaşlarına göre farklı olması ve Ugarit özelinde bu algı hakkında herhangi bir akademik çalışma bulunmaması, bu eksikliğin giderilmesindeki en önemli sebepler arasındadır. Çalışmamızda kullanacağımız, öncelikli eserler PRU, KTU,RS, RSO ve UGARITICA olacaktır. Söz konusu eserlerde konumuz ile ilgili bilgi veren çivi yazılı materyallerin transkripsiyon ve tercüme yapıp bunlar değerlendirilecek, Ugarit’teki toplumsal cinsiyet algısının çağdaşlarından farklılığı ortaya konulup ve bu farklılığın sebepleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ugarit, Keret, Anat, Baal, Yakındoğu Mitolojisi

* Tarih/eskiçağ, Pamukkale Üniversitesi

** Turizm Rehberliği, Pamukkale Üniversitesi
seymaay@gmail.com

Hellen Mitolojisine Ait Kutsal ve Lanetli Kadın İmgesinin Toplumsal Yaşamdaki Yansımaları

Serpil Aytüre*

Hellen toplumunun zihnindeki kadın imgesinin oluşumunda Hellen Karanlık Çağı'nda yaşamış olan Homeros ve Hesiodos'un kutsal kitap niteliği taşıyan eserlerinde işlenen tanrıça ve kadın karakterlere ait mitoslar etkili bir role sahiptir. Özellikle Hesiodos'un "Theogonia ve İşler ve Günler" adlı eserlerinde yer alan kadının kutsallığına ve lanetli doğasına ilişkin mitosları, kadının Hellen toplum yapısı içinde yeniden konumlandırılmasında ya da kadın kimliğinin yeniden kurgulanmasında belirleyici olmuştur. Söz konusu mitoslarda bir taraftan kadının doğurma/yaratma becerisi, anneliği, kutsallığı ve saflığı, aile birliği, ocak ve bereket kavramları ile bağlantılı yönleri vurgulanırken bir yandan da ceza ve lanet kavramları ile ilişkilendirilerek olumsuz bir söylem geliştirilmiştir. Bu bağlamda kurgulanan mitoslar, kadının statüsünün değişime uğradığı bir kırılma noktasını teşkil etmekle birlikte bu dönüşümün toplumsal yönüne de işaret etmektedir. Bu algının oluştuğu düzen içerisinde Ege dünyasında Zeus'un önderliğinde kurulan, göç ve savaşlarla biçimlenen yeni feodal yapıda anaerkil unsurlar eril bir yapı içinde yeniden inşa edilmiş, bunun sonucu olarak kadın sosyal ve siyasi hayattan soyutlanmıştır. Sonuç olarak kadına yönelik "doğal farklılık söylemi" temelinde toplumsal belleğin inşasında önemli bir rol oynayarak kadının hiyerarşik yapılanmada eşitsiz ve sınırlandırılmış bir yaşam tarzının benimsetilmesinde etkili olmuştur. Bu çalışmada Hellen mitolojisindeki bu yeni dünya düzeninde kadın kimliğine atfedilen kutsallık ve lanet motifleri temel alınarak Hellen toplumunda kadının ötekileştirilme nedenleri seçilmiş örnekler üzerinden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mitos, Kadın, Kutsallık, Lanet, Ötekileştirme

* Tarih, Bitlis Eren Üniversitesi
sayture@beu.edu.tr

Türk Dünyasında Mevcut Olan Bazı Nevruz Efsanelerindeki Benzer Motifler

Khanoghlan Hajiyev*

Farsça'da "yeni gün" manasına gelen Nevruz, 21 Mart'ta Orta Asya'dan Orta Doğu'ya ve Balkanlar'a kadar geniş bir coğrafyada yaşayan halklar tarafından kutlanmaktadır. Nevruz genel anlamda bir doğa bayramı olup baharın başlangıcı, bütün canlıların uyanması, canlanması ve tazelenmesidir. Ziraatla uğraşan eski toplumlar daha çok ürün elde etmek için tabiatın yenilendiği günü bayram kabul ederek kutlamışlardır. Bugünün doğu dünyasındaki öneminden dolayı çeşitli uluslar bu yeni yılın ilk gününü çeşitli mitolojik unsurlarla örüp, kendi adet ve gelenekleriyle mezcederek yüzyıllar boyu devam ettirmişlerdir. Çeşitli Türk boyları da orta çağlardan beri tabiatın yeniden uyanışı, tarımsal faaliyetlerin başlangıcı ve yeni yıl olarak bu bahar bayramını kutlamışlardır. Ayrıca tarihi serüven içerisinde Nevruz, Türk topluluklarında zorluklardan kurtuluşun, yeniden toparlanmanın bir sembolü haline gelmiş, bugünle ilgili tarih ve efsane karışımı destanlar oluşturulmuştur. Bu destanlarda genellikle Türklerin, düşman saldırısı veya zor doğa şartları karşısında geçici olarak sığındıkları mağaralardan çıkarak yeryüzüne yayılmalarının ve yeniden şahlanmalarının Nevruz gününe denk gelmesi, bugünü Türk topluluklarının miladı kılmıştır. Ergenekon destanı, Oğuzoğlu efsanesi, Türk yaratılış efsanesi gibi destanlarda bu hususları görmek mümkündür. Çeşitli Türk toplulukları bu vesileyle sıkıntılardan kurtuldukları ve hürriyetlerine kavuştukları Nevruz gününü törenler eşliğinde bir bayram sevinci ile kutlamışlardır. Bu bildirimizde Türk dünyasında kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar ulaşan birkaç Nevruz efsanesi hakkında bilgi verilecek, bu efsanelerdeki ortak ve benzeri motifler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkler, Mitoloji, Nevruz

* İlahiyat Fakültesi, Ardahan Üniversitesi
khanoghlanhajiyev@ardahan.edu.tr

Kumarbi Mitosunda Doğurganlık ve Kadın Kimliği Hakkında Bazı Gözlemler

Fatma Sevinç Erbaşı*

Kozmopolit bir nitelik arz eden Hitit dini ve mitolojisi içinde çarpıcı bir yeri olan Kumarbi Destanı / Miti /Şarkısı genel olarak tanrılar arasındaki iktidar mücadelesine gönderme yapmaktadır. Bu bağlamda iktidar sembollerinin ve metaforların mit içinde geniş bir yere sahip olduğu gözlenmektedir. Anlatımın başından sonuna kadar erkeklerin (tanrıların) başrol oyuncusu olduğu izlenmekte, herhangi bir kadının (Tanrıçanın) belirleyici rol oynamadığı fark edilmektedir. Öyle ki kadına ait en ayırt edici nitelik olan doğurganlığın dahi erkekler tarafından gasp edildiği söylenebilmektedir. Mit içinde kadına sınırlı bir yer ayrılmış olması ya da geri planda tutulması ile ilgili açıklamalar ve yorumlar bu çalışmanın temel amacı olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hitit, Hurri, Din, Tanrı

* Tarih, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
fasevinc@yahoo.com

İmparatorluktan Ulus-Devlete Geçiş Sürecinde “Ordu-Millet Miti”: Rasyonel Düşünceden İrrasyonel Değerlere

Nesimi Gökşen*

Ordular, ulus-devletin sembolü olarak, milliyetçi ideolojilerde özel bir role sahiptir. Kurtuluş savaşları, vatandaş ordularının oluşumu ve zorunlu askerlik gibi elementler milliyetçilik ve ulus-devletin doğumuna eşlik ederler. Milliyetçi ideolojinin önemli ayaklarından olan “ordu-millet miti” sadece Türkiye’ye has bir durum değildi. 19. yüzyılın başından itibaren Fransa’yı örnek alan Avrupa’da paralı askerlik üzerine kurulu aristokrat orduları, yerlerini zorunlu askerlik görevine dayalı ulus-vatandaş ordularına bırakmaya başlamışlardır. “Topyekûn savaş”, “sosyal darwinizm” ve “Hobbesian” bir dünyanın egemen olduğu bu süreçte inşa edilen modern ulus-devletin sosyolojik tarlasına ekilen efsaneler, semboller, kahramanlıklar “militarizm”i hızla yaygınlaştırmıştır. İmparatorluktan ulus-devlete geçiş sürecinde Türkiye’de militarizmin her alana yayıldığı bir döneme tekabül eder. Bu zihniyetin ana referans noktası, 19. yüzyıl Alman siyasî ve askerî düşüncesidir. Alman General Colmar Freiherr von der Goltz’un “Millet-i Müsellaha” (silahlı millet) isimli kitabından ilham alınmıştır. Diğer bir ifadeyle, bu süreçte, ulus-devletin vatandaşlık modelini topluma benimsetmek amacıyla militarist metotlar izlenmiştir. Kışladan okula, romandan tiyatroya kadar; ideolojik aygıtlar vasıtasıyla askeri değerlerin sivil alana da genişletilmesi hedeflenmiştir. Milliyetçilik ana temasını simge, destan ve mitlerle özdeşleştiren militarizm, bu yönüyle rasyonel bir evrenden irrasyonel bir âleme geçişi de ifade eder. Çalışmanın temel argümanı, Fransız aydınlanmasından mülhem pozitivist rasyonel-seküler değerleri içselleştiren İttihatçı-Kemalist seçkinlerin diğer yandan ideolojik pozisyonlarını sağlamlaştırmak amacıyla irrasyonel doğaüstü güçlerden nasıl faydalandıklarını ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Millitarizm, Ulus-Devlet, Ordu-Millet Miti, Rasyonalite, İrrasyonalite

* Tarih, Ardahan Üniversitesi
nesimigoksen@hotmail.com

Bizans Devleti'nde Reel Politik ve Sosyo-kültürel Yaşantının Rüya Tabirnamelerine (Oneirokritika) Yansımaları

Öner Tolan*

Geleceği bilme arzusu ve geleceğin kendisine neler getireceğine olan merak insanın doğasında vardır. Bu merakı tatmin isteği insanları kahinlere ve falcılara yönlendirmiştir. Bunların yanında özellikle sıradan insanlar için rüyalar da gelecekte işaretler barındıran önemli bir kehanet vasıtası olarak görülmüştür. Zira diğer toplumlara benzer şekilde Bizanslılar da rüyaların gerçekliğine ve geleceğe dair kehanetler barındırdığına inanmaktaydı. İlahi birer ilham olarak algılanan rüyaların şifrelerini çözme anahtarı ise rüya yorumlarını içeren tabirnamelerdir. Rüya tabirnamesi (Grekçe *Oneirokritika*) geleneği Hellenistik dönemin sonuna kadar gider. Bizans döneminde de Hıristiyan geleneğine uygun birkaç Oneirokritika yazılmıştır. Kendilerinden önceki tabircilerin yaptığı gibi Bizanslı rüya tabircileri de rüya yorumlamada cinas-etimoloji, karşıtlık, analogi, dini literatürdeki semboller gibi yöntemler kullanmışlardır. Bununla birlikte Bizans'taki rüya tabirnamelerine baktığımızda mevcut kültürel durumun ve politik şartların da yapılan rüya yorumlarına doğrudan girmiş olduğunu görüyoruz. Örneğin Bizans'ta politik geleneğin önemli uygulamalarından biri olan iktidardan uzaklaştırmak için rakibin gözlerinin kör edilmesi rüya tabirlerine "kör olmak engellenme anlamına gelir" şeklinde yansımıştır. Yine "at arabası sürücüsü görmek kişinin komşularıyla kavga edeceğine işaretler" şeklindeki yorum sosyal grupların siyasal partilerine dönüşmüş olan başkent hipodromundaki araba yarışlarından ilham almıştır. Öte yandan VII. yüzyılda güçlü bir siyasi rakip olarak Bizans'ın doğu sınırında ortaya çıkan Araplarla yüzyıllar süren mücadele Bizans devletinin politik hayatının önemli sorunu haline gelmiş ve Araplara yönelik gelişen olumsuz bakış açısı bazı rüya tabirnamelerine de tesir etmiştir. Örneğin "bir Arap atının üstünde oturmak kayıplara işaretler", "İsmaililer tarafından esir alınmak: Bunu iyi bir şey olarak değerlendirir" ve "Sarazenler tarafından kuşatılmak kötü bir rüyadır" şeklindeki yorumlar Arapların Bizans'a verdiği zararların bir yansıması olarak tabirnamelerde yer almıştır. Aynı şekilde imparator II. Manuel'in kendi rüya tabirnamesinde "Frank elbisesi giymek" ile ilgili olumlu yorumu, Frankların kendi hükümdarlığı sırasında siyasal şartların zorlamasıyla yardım isteğinde bulunduğu topluluklardan biri olmasıyla alakalıdır. Bu çalışmada, Bizans toplumunun mevcut politik ve sosyo-kültürel yaşantısının rüya tabirlerine yansımaları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rüya, Bizans Rüya Tabirnameleri, Oneirokritika, Kehanet

* Tarih, Ardahan Üniversitesi
onertolan@ardahan.edu.tr

II. Abdülhamid Döneminde Osmanlı Toplumunda Doğaüstü Güç Arayışları

Fasih Dinç*

Osmanlı modernleşme tarihi anlatılarında değişim/yenilik söylemi egemendir. Ancak, 19. ve 20. yüzyıl Osmanlı tarihini salt yenilikler tarihi olarak nitelenecek, birbirine girift tarihsel olay ve olgular göz önüne alındığında oldukça indirgemeci bir tespit olur. Bu ekseninde, değişimler kadar geleneklerin, yeni kadar eski olanın, gerçek kadar gerçeküstünün kendini Osmanlı modern dönemine taşıdığı söylenebilir. Özellikle Osmanlı toplumunun sosyo-kültürel dokusunda bu durum daha net görülmektedir. İnsanların gündelik hayatlarında karşılaştıkları sorunlara dair başvurdukları çözüm yolları arasında salt aklın yanı sıra inançlar, gelenekler, batıl ve mistik öğeler barındıran ritüel ve söylenceler yer almaktaydı. Bu bildiride, II. Abdülhamid döneminde Osmanlı kayıtlarına yansıyan iki olay üzerinden toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik gelişmeler karşısında doğaüstü güçlere yönelmelerine odaklanılacaktır. Bunlardan ilki, bir Rum Kilisesi başrahibinin rüyasında Hz. İsa'yı görüp hastaları şifa etme yetkisini kendisine verdiğini ileri sürmesi ve halkın buna ilgi göstermesiydi. İkincisi ise sihirli olduğu söylenen yazı ve eşyaların padişahın arabasının altına ve İkinci Kâtip İzzet Paşa'nın konağına koyma girişimi iddialarıydı. Birbirinden farklı bağlam etrafında gelişen bu iki olaydan hareketle bildiride şu sorulara cevaplar aranacaktır: Bu olaylar bir istisna mı, yoksa dönemin ruhunun bir yansıması mıydı? Osmanlı'da insanlar, doğaüstü güçlere neden başvurmaktaydı? Bu tür inançların, mistik ve batıl öğelerin bir seçenek haline gelmesinde dönemin sosyal, siyasal ve ekonomik koşullarının etkisi var mıydı? Son olarak modernlik iddiası taşıyan Osmanlı Devleti'nin bu tür olaylar karşısında tutum ve politikası neydi?

Anahtar Kelimeler: Sihir, Rüya, İnanç, II. Abdülhamid, Osmanlı

* Tarih, Ardahan Üniversitesi
fasihdinc@ardahan.edu.tr

Hans Baldung Grien ve Cadı Avı Propaganda Resimleri

Berçem Gözde Ölmez*

Kıta Avrupası Almanya örneği üzerinden ilerleyen bu araştırmada *Hans Baldung Grien*'in cadı resimleri ikonolojik açıdan incelenmiştir. 14. ve 18. yüzyılları kapsayan dönemde, cadılık davaları ve cadı avcılığı üzerine olan bir çok araştırmada cadı imgelerinin doğrudan kadın cinsiyetine odaklandığı bilinmektedir. Cadı resimleri büyü ve kötülük faaliyetlerine karşı halkı tehlikelerden haberdar etmek için kullanılmıştır. Demonoloji kitaplarının bir kitle psikozu oluşturarak yarattığı imgelemlerden hareketle cadı avını desteklemek için yapılan propaganda resimlerinden yola çıkarak paganların ve bilge kadınların kötücül cadı imgesi yaratımındaki rolü incelenmiştir. Erken dönemde el ilanlarında, bildirilerde ve el yazması kitaplarda yer alan ve çoğunlukla anonim olarak görülen cadı imgelemleri hem Ortaçağ'ın geleneksel sanat formuyla uyumakta hem de dönemin biçim ve formlarına uygun bir gerçekçilikte resmedilmektedir. Cadının cinsiyeti kadar tasvirlerindeki çirkinlik de öne çıkmaktadır. Şeytan ile olan ilişkisinden ötürü çirkin ve yaşlı resmedilmesi bir yandan da bu imgeyi kadınsılıktan uzaklaştırmaktadır. Grien'in resimlerinde daha sonra rastlayacağımız çekici kadın cadı imgesi ise bu anlayışı değiştirir. Rönesans sanatçılarının katkı sağladığı daha geç dönemlerde figürler ve anlatım sembolik, fantastik bir hal almış cadı figürleri ise erotikleşmiştir. Bu çalışmanın amacı el yazmalarında ve demonoloji kitaplarında sanatçısı bilinmeyen erken dönem resimlerin kaynaklarını inceleyerek Hans Baldung Grien başta olmak üzere Alman Rönesans sanatına etkisini ve değişen cadı imgesini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Cadılık, Cadı Avcılığı, Demonoloji, Büyü, Paganizm, Hans Baldung Grien

* Resim Anasanat Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
gzd.olmez@gmail.com

Minotor Efsanesi ve Pablo Picasso'nun Çalışmalarına Yansımaları

Ahmet Demir*

Geçmişten günümüze kadar birçok uygarlık, dinsel inanış çevresinden kendi mitsel dünyalarını şekillendirmişlerdir. Hayal dünyası ile şekillenen mitolojik karakterlerin yansımaları ise; biçimler, şekiller, resimler ya da sözlü geleneğin bir parçası olarak öykülerle aktarılmıştır. Mitolojik öykülere konu olan doğaüstü olaylar ve olağanüstü güçlere sahip kahramanların hayat öyküleri her dönemde sanatsal bir ifade aracı olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada öncelikle, Yunan Mitolojisindeki "Minotor Efsanesi" konusu incelenecektir. Efsanedeki Poseidon, Girit Kral'ı Minos'un eşi olan Pasiphae'nin Girit boğası ile ilişkisi sırasında doğan çocuğu Minotor boğasını, Minos'a olan öfkesinden dolayı Minotor boğasını kullandırmıştır. Minotor'un saldırganlığı Girit adasını yerle bir etmiştir. Bunun yanı sıra şehri birçok zararlara uğratmasıyla meydana gelen olaylar konu edinmiştir. Yunan mitolojisinin önemli mitlerinden biri olan bu efsanenin kahramanı Minotor boğası, Theseus tarafından öldürülmüştür. Sonrasında, bu efsanede adı geçen kahramanlardan: Atina Kralı Aegeus, Daedalus, Poseidon, Ariadne ve Atina kahramanı Theseus karakterlerinin, efsanedeki etkin rolleri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda konu sanat tarihinde birçok sanatçı tarafından farklı biçimlerde ve sembolik yaklaşımlarla ele alınmıştır. Bu sanatçılardan biri de İspanyol sanatçısı Pablo Picasso'dur. Eğitim aldığı dönem içerisinde Antik Yunan ve Roma sanatını temel alan Picasso, yapıtlarında boğa figürünü, sembolik olarak mitolojideki kahramanlar ve anlatılardan esinlenmiştir. Bu doğrultuda sanatçı, "Suite Vollard" adlı gravür çalışmalarındaki Minotor figürünü, şiddetli ve vahşi tasvirlerle sanatsal bir anlatım biçimi göstermiştir. İspanya'daki boğa güreşlerinin bir temeli olarak da görebileceğimiz Minotor Efsanesi, Picasso'nun birçok çalışmalarında olduğu gibi Guernica tablosunda da boğa figürü, sembolik olarak görmek mümkündür. Farklı yaklaşımlarla ele alınmasının bir sonucu olarak bu çalışmada da boğa figürünün mitolojik değerlendirilmesi üzerinde durularak sanat içerisinde ve sanatçı olarak Picasso'nun çalışmalarındaki şiddet, vahşi, gaddar ve yıkıcı bir gücü barındıran, iç savaşın sarsıntıları ile beraber kendi zihninden yeniden yorumlaması üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Minotor, Minotor Efsanesi, Picasso

* Resim Anasanat Dalı Sanatta Yeterlilik Programı, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
ahmetdemir261291@gmail.com

Sanatta Annelik ve Babalık Mitlerinin Temsili: Annenin Bedeni, Babanın Hükümü

Hatice Doğan*

Kadın ve erkek arasındaki ilişkilerin tanımlanması ve düzenlenmesi toplum yaşamının temelini oluşturan dinamiklerdendir. Bu ilişkilerin en önemli sonucu olan annelik ve babalıkla, dolayısıyla aile hayatındaki rolleri ilgili durumlar bütün mitolojilerde kendine yer bulmuştur. Anne ve baba olan kadın ve erkeğe farklı roller biçilmiştir. Anne bedeni toprağa, doğaya ve eve ait görülürken; babalık, düzenle, yasayla ve medeniyet inşaa edilışı ile bağlantılı görülmüştür. Cinsiyete bağılı olarak değışen bu roller masallar ve mitolojik öyküler yolu ile kadın ve erkeklerin bilinçaltına işler ve bu şekilde nesilden nesile aktararak toplumsal kabullerin devamlılığı sağlanır. Sanat tarihinin her döneminde bu tür mitolojik öykülerin temsillerine rastlanmaktadır. Bu temsillerin sosyolojik ve psikanalitik okumaları günümüz dünyasında gelinen noktada kadının ve erkeğin toplumsal cinsiyet rolleri ve bununla bağlantılı olan annelik/kadınlık ve babalık/erkekliğe dair toplumsal kabullerin inşası ile ilgili fikir verebilecek önemli bir araçtır. Bu bildiri çalışmasında ilk olarak, annelik ve babalığa ait farklılaşan toplumsal tanımlamalar saptanmaya çalışılacak, bu farklılıkların farklı kültürlerle ait mitolojik öykülerden figürlerde yansımalarının izi sürülmeye çalışılacak, bu kişilerin/öykülerin sanat eserlerinde kendine yer bulma şekilleri ve bu eserlerdeki temsiller psikanalitik bir okuma ile anlamlandırılmaya çalışılacaktır. Sonuçta zamanla temsil biçimlerinin değışimi ile birlikte toplumsal bilinçaltında kadına ve erkeğe aile içinde uygun görülen rollerin kültürün değışimi ile paralel olarak farklılaşmasının sebepleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Annelik, Babalık, Mitler, Psikanaliz

* Resim, Atatürk Üniversitesi
haticeedogan@gmail.com

Yaşayan Ateş Kültü: Sanat ve Mitlerde Ateşin Sembolizmi

Esra Avcı Kurt*

Ateşin keşfi ve kontrol edilmesi ile insan, gelişimini etkilemiş ve yaşam piramidi-
nde kendini en üste çıkarmıştır.) Bu geçişle birlikte ateş, insanlar için vazge-
çilmez bir gereklilik halini almıştır. İnsanlar ateşi yaşamlarının içine almış, ate-
şi doğanın bir parçası olarak kabul etmiştir. Dolayısıyla ateşle ilgili inançların
doğması da kaçınılmaz olmuş, toplumsal kurallarına ve kültürlerine yön veren
önemli bir element olmuştur. Ateş, farklı kültürlerde ve mitlerde farklı birçok
anlamı ifade etmektedir. Arınma, iyileşme (sağlık), tutku, arzu, yeniden doğuş,
diriliş, sonsuzluk, yıkım, umut, ve cehennem gibi birçok kavramı sembolize et-
mektedir. Bu semboller sanat, sinema ve edebiyatta işlenmiş, dini metinlerin
bir parçası olmuştur. Çeşitli destanlarda ve menkıbelerde ateşe yer verilmiş,
toplumlar kendi kutsal ateş kültürünü yaşatmıştır. Tanrıların gazabı olarak kabul
edilen ateş, farklı bir kültürde din ve tapınılan olmuştur. Ateşin Türk kültürün-
deki kutsallığı ve inanışlar günümüze kadar devam etmiştir. Türk kültüründe
İslamiyet'in kabulünden önceki inanışlar daha sonrasında yeni anlamlar yük-
lenerek devam etmiştir. Ateşin bulunmasıyla birlikte insanlar yaşam tarzını
değiştirmiş, çağ atlamış ve büyük gelişmeler kaydetmiştir. Ateş, günümüzde
de kültürümüzün bir parçası olarak önemini korumaya devam etmektedir.
Bu çalışmada farklı mitlerde ve sanat eserlerinde işlenen ateşin ikonolojisini,
Türk mitolojisinde ateşin önemini, sanatın içinde ateşin ifadelerini incelemek;
ateşin tarihsel ve kültürel temellerine işaret ederek günümüzdeki davranış, ri-
tüeller gibi pek çok davranış ve inancı anlamlandırmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ateş Kültü, Mitoloji ve Ateş, Ateşin Sembolizmi, Ateş ve Sanat

* Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim Eğitimi Abd, Amasya Üniversitesi
esra.kurt@amasya.edu.tr

Gilgames Operası Örneğinde Opera Sanatında Mitoloji

Bernis Danışman* & Esin De Thorpe Millard**

Mitoloji, insanlık tarihi var olduğu andan itibaren, insanın hayatında olan bir olgudur. İnsanların, hiçbir bilimsel kaynağı olmadığı dönemlerde, doğa olaylarını anlama ve tanımlama biçimi, mitolojinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Mitoloji, tarih boyunca, her alanda olduğu gibi sanat alanında da karşımıza çıkmaktadır. Sanat alanına baktığımızda, mitoloji her zaman sanatçılara ilham kaynağı olmuştur. Sanatın ortaya çıktığı anlardan itibaren mitolojik karakterleri görebilmekteyiz. Bu durum gerek mimaride, gerek resim sanatında, gerekse heykel sanatında günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Opera sanatında da, mitoloji, diğer sanat dallarında olduğu gibi etkili bir rol üstlenmiştir. İlk bestecilerden itibaren mitolojik karakterler ve olaylar, sahnede boy göstermektedir. Opera tarihinin başından itibaren, birçok operanın konusu mitolojik öğeler içermektedir. Daha çok Yunan mitolojisi ile karşımıza çıkan opera eserlerinin, ilerleyen dönemlerde, opera sanatının farklı coğrafyalara yayılmasıyla birlikte, konu yelpazesi de genişlemiştir. Türk opera sanatı, Cumhuriyet'in ilanından sonra gelişmeye başlamış, aynı batıda olduğu gibi ülkemizde de öncelikli konular mitolojik olaylar olmuştur. Gilgames Destanı, tarihin ilk yazılı destanı olarak kabul edilmektedir ve on iki tablettten oluşmaktadır. Binlerce yıl önce Sümer'de yaşamış olan kahraman kralın hikâyelerini anlatan destan, kil tabletlere yazılmış ancak zaman içinde bozulmalardan kaynaklı bazı boşluklar oluşmuştur. Gilgames Destanı, Uruk kentinde yaşayan kral Gilgames'in ölümsüzlüğü aramak için çıktığı yolculukta başına gelenleri anlatmaktadır. Gilgames, ölümsüzlüğü arayan bir ölümlü olarak anılır ve günümüzde hala etkili bir biçimde karşımıza çıkmaktadır Gilgames Destanı, çok kez tiyatro ve opera sahnesinde, sinemada ve edebiyatta karşımıza çıkmıştır. İkinci kuşak Türk bestecilerinden Nevit Kodallı, *Gilgames Operası* ile, Sümer mitolojisini ele almış, günümüze kadar uzanan bu etkileyici hikâyeyi izleyiciyle buluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Opera, Gilgames Destanı, Gilgames Operası, Nevit Kodallı

* Opera Sanatçısı, İzmir Devlet Opera ve Balesi
bernisdanisman@gmail.com

** Türk Müziği Bölümü, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı

Çağlar Boyunca Erkeğin Asla Vazgeçemediği Düşü: Bir Kadın Yaratmak

Özkan Köse* & Semih Çınar**

İster pagan, isterse semavi olsun, bilinen insanlık tarihine ait kültür ürünleri bize yaratıcılarımızın daima erkeğin tarafını tuttuğunu gösteriyor. Bu taraf tutma hali zaman zaman inkâr edilemez ölçüde bariz olabildiği gibi kimi zaman ise üstü örtülü olabilmektedir. Zaman içerisinde, türlerden birinin daima diğerine üstün sayıldığı; her koşulda haklı bulunduğu ve her eylemin iyi sonuçlarının birinin, kötülerinin ise diğerinin hanesine yazılmasının yadsınamaz adaletsizliğinin görmezden gelindiği bir kültürel yapı inşa edilmiştir. Daha da ilginç olan tarih boyunca toplumların birbirinden habersiz bir şekilde bu yola tevessül etmiş olmalarıdır. Yunan mitlerinde erdemli, sebatkâr ve güvenilir erkeğin ödülü olan kadın, tek tanrılı dinlerde eşini günaha sürükleyen, kontrol edilemez bir baş belası olarak karşımıza çıksa da, değişen zamanlara uyarlanan ama özü itibarı ile asla değişmeyen rolü bu metnin konusunu oluşturmaktadır. Aynı motifin farklı zamanlarda güncellenerek hikayenin özü itibarı ile değişmeden tekrarlandığı öyküler o denli fazladır ki... Pygmalion ve Galatea, Adem ve Havva, Nathanael ve Olympia, Lord Ewal ve Hadalay gibi eşleştirmeler, kronolojik olarak bir erkek tarafından yaratılan "ideal" kadınlara ilişkin toplumun sahip olduğu projeksiyona ilişkin belli başlı örneklerden bazılarıdır. Başlangıçta erkeğin ihtiyaçlarını karşılaması, onun arzularının nesnesi olması için "yaratılan" kadın ön görüldüğü kadar itaatkâr ve özverili olamayınca sorunu çözmek ilahi bir kudret gerektirir. Erkeğin yaşadığı düş kırıklığı ve hüsranın kimi örnekte doğrudan yaratıcısının, bazen de yaratıcının bir başka faniyi aracı kılarak şefkatle uzanan yardım eli ile başlayan öykülerin, yalnızca birer anlatı olarak değerlendirilmesi kaçınılmaz olarak toplumların bir türlü çözemediği cinsiyet eşitsizliği sorununu örten bir sis perdesi yaratmaktadır. Bu çalışmanın amacı benzerlerine tarih boyunca pek çok kültür ürününde rastladığımız phallocentric anlayışın örnekler üzerinden tartışılmasıdır. Bu bağlamda metin, ilk emarelerine mitolojik söylencelerde rastladığımız, başlangıçta ilahi güçlerin iradesiyle, sonrasında aklın ve bilimin araçsallaştırılmasıyla sürdürülen, kadın erkek eşitsizliği olgusunun değişen zamana ve koşullara karşın varolageldiği gibi bir gerçeği de gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Mitoloji, İnanç

* Resim, Munzur Üniversitesi
ozkankose1981@gmail.com

** Resim, Adıyaman Üniversitesi

Müziğin Mitolojide Yolculuğu: Tanrılar, Tanrıçalar ve Mitler

Alper Sakız*

Müzik ve Müzik Kültürü zaman içindeki yolculuğunda Antik uygarlıklardan, tarih boyunca, farklı toplumlarda ve kültürlerde mitolojik kökenleri açısından Tanrılarla, Tanrıçalarla ve mitlerle birlikte ilişkilendirilmiştir. Mitolojide yer alan Tanrılar, Tanrıçalar; sembolize ettiği kavramlar ile kullandıkları enstrümanlarla müzik ve müziğin kültürünün temellerini birbirinden farklı toplumlarda meydana getirmiştir. Müzik ve Mitoloji ilişkisi Antik çağlardan şimdiki zamana müziğin tarihsel yolculuğu içinde kültürel farklılık gösterebilir fakat mitler ve mitolojik kökenleri sayesinde bütün kültürleri ve toplumların hayatını etkilemiştir. Mitlerin müziğe olan etkisi içinde Tanrıların, Tanrıçaların mitlerdeki sembolize ettikleri konular ve enstrümanlarla beraber müzik kültürü gelişerek toplumlarda yer almıştır. Müzik tarih boyunca, ritüellerin, eğlencenin ve kültürün önemli bir parçası olmuştur. Mitler çeşitli coğrafyalarda, farklı kültürlerde, Tanrılar ve Tanrıçalar başka isimlerle toplumun hayatını ve kültürünü etkilemiştir. Müzik ile ilgili düşüncenin Antik Yunan da geniş bir müzik kültürünü açığa çıkarması ve müziğin birinci dereceden öneme sahip olduğu bir topluma bakmamızı sağlar. Antik Yunan düşüncesinde müzik uygarlığımızın mitolojik kökenleri bulunmaktadır. Antik dünyanın müziğe ve müzik kültürüne dair ayrıntılı mitolojik anlatımları ve mitolojik enstrümanları tarihsel öneme sebep olmuşlardır. Mitolojide müziğin toplum ve insan hayatı içindeki yeri, algılanış biçimi, müzik kültürünün kadim yolculuğu sayılmıştır ve çeşitli kültürlerde içinde bulunduğu toplumun mitolojisine de yansımıştır. Bu çalışmada Müzik ile mitolojinin ilişkisi, kültür ve toplumlarda tanrıların müzikle ve mitlerle nasıl algılandığı ve müzik kültürü içinde yer alan mitolojik yolculuğu anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik Kültürü, Mitoloji

* Müzik, İstanbul Teknik Üniversitesi
alperskz@gmail.com

Batı Sanatında Yinelenen Başlıca Dinî Sembol ve Alegoriler

Görkem Kutluer*

Batı sanatı tarihini incelediğimizde; özellikle Modernizm öncesi akımları çalışırken, yolumuz mutlaka Hristiyan mitolojisinin ana temalarıyla kesişir. İsa'dan sonra, -özellikle II. yüzyıldan itibaren- sanatın dili, İncil propagandası için yoğun ve etkili bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır; kutsal metinlerdeki kıssalar, okuma-yazma bilmeyen geniş kalabalıklara resim ve heykel benzeri enstrümanlarla aktarılmıştır. Öğretilerin hızla yayılabilmesi için gerekli olan iletişim dili sanat vasıtasıyla kurulduğundan, sanat eserinin ontolojik yapısına eklenen dinî konular zaman içinde kemikleşmiş; bir yandan da biçimsel olarak evrimleşmiştir. Bu yüzden aynı konuların farklı yüzyıllarda, farklı sanatsal üsluplarda tekrar tekrar karşımıza çıktığını görürüz. Bazen de bir mitin, zamanla dönüşüme uğrayan birtakım sembollerle ifade edildiğini gözlemleriz; örneğin tüm Hristiyanlara sonsuz kurtuluşu müjdeleyen, "İsa'nın dirilmesi" hadisesinin sanatsal tasvirleri, zaman içinde aşamalı olarak değişim gösterir. Erken Hristiyan Sanatının ilk örneklerine rastladığımız katakomplarda üstü kapalı; imalı olarak işlenen "diriliş" temasının alegorisi bazen boş bir mezar, bazen de X ve P harflerinin üst üste yazılmasıyla oluşturulan (⌘ Chi-rho) bir monogram olabilir. Bu ve buna benzer sembollerin sanatta hangi saiklerle kullanıldığına ve tekrar eden konuların ne'liğine dair yeterli bilgimizin olduğu durumlarda, yapıt karşısındaki eylemimiz ön-ikonografik bir inceleme olmanın ötesine geçer. İkonolojik bir sentez yapabilmek, Batı sanatındaki bazı şablon temalara ve bu temaların ürettiği sembolizme hâkim olmayı gerektirir. Bu çalışmada Batı sanatında çok sık rastlanan ve Hristiyan mitolojisinin temelini oluşturan temaların dökümü yapılacak ve her bir temadan üreyen alegorik dil üstünde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Batı Sanatı, Dinî Semboller, Alegoriler, Hristiyan Sanatı, Mitoloji

* Güzel Sanatlar, Giresun Üniversitesi
kutluer.gorkem@gmail.com

Çağdaş Arap Şiirinde Mitolojik Temalar

İbrahim Usta*

Bu çalışmanın ana hedefi “insanlar neden mitolojik figürlere ihtiyaç duyarlar” ve “mitolojik figürler kullandıklarında değişen nedir” sorularına cevap aramaktır. Zira bu gibi sorular atalarımızı daha iyi anlamamıza yol açarken, bizim düşünce ufukumuzu da genişletecektir. Bir açıdan mitoloji; yazının, kâğıdın ve kalemin keşfedilmediği, eğitimin ve eğitim kurumlarının bulunmadığı geçmiş dönemlerde yaşayan insanlar için bir tür okul görevi görmüştür. Ayrıca mitoloji; insanların yaşadığı coğrafyaya ait önemli gördükleri kişileri, nesnelere ve mekânları kutsallaştırıp, sırrını çözemedikleri olayları -metafizik âlem- gerek nesir ve gerekse şiirde çeşitli olağanüstü şekillerde yorumlamasına yardımcı olan bir olgudur. Arap mitolojisine gelecek olursak; kökeni İslam öncesi dönemle başlamış olan Arap şiirinde mitolojik öge kullanımı, çağdaş Arap edebiyatı olarak isimlendirilen evrede farklı ivmeler kazanmıştır. Arap şiirinin Batı edebiyatı ile olan ilişkisi yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde, gerek şekil, gerekse konu açısından klâsik döneme nispeten çok farklı bir çizgiye yönelmiştir. Batı’da öğrenim görmüş, Batı edebiyatlarını okumuş ve bunların etkisinde kalmış şair ve yazarların sayısı Arapça konuşan dünyanın pek çok yerinde her geçen gün artmış, bu modernleşme sürecinde Arap edip ve aydınlar tarafından kurulan *İhyâ, Dîvân, er-Râbitatu'l-kalemîyye, el-'Usbetu'l-Endelüsîyye, Mecelletü's-şîr, Temmuz* ve *Apollo* gibi edebî ekol veya okullar sayesinde, Arap toplumu Batı ile entegre olmada çok hızlı bir yol almıştır. Bu aşamada şiirde zaten kullanılmakta olan mitoloji, sadece yerel mitolojik ögeler olmaktan çıkmış, Batı, Mısır, Mezopotamya ve Uzak Doğu gibi bölgesel ögelerde kullanılmaya başlamıştır. Şiirlerinde çokça mitolojik öge kullananların başında Bedr Şâkir es-Seyyâb, Nâzik el-Melâike, Mahmud Dervîş, Halîl Hâvî, Adonis, Abdulvehhâb el-Beyâtî, ve Emel Dunkul gibi şair ve entelektüeller gelmektedir. Bu şairler şiirlerinde bazen Doğu, bazen de Batı mitolojisini kullanarak; sosyo-politik konulara dikkat çekmek, eleştirilerine derin bir boyut kazandırmak ve kitleleri harekete geçirmek gibi amaçlar edinmişlerdir. Bu çalışmada Arap şiirinde kullanılan mitolojiye dair ana temalardan bahsedilecek, konuyla ilgili şiir örnekleri verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Modern Arap Şiiri, Mitoloji, Mitolojik Ögeler

* Doğu Dilleri ve Edebiyatı, Bingöl Üniversitesi
iusta@bingol.edu.tr

Sürgün Şair Nûri el-Cerrâh'ın Şiirlerinde Bir Sığınak Olarak Mitolojik Öğeler

Muhammet Bilal Tolan*

1956 Şam doğumlu olan çağdaş Suriyeli şair Nûri el-Cerrâh'ın daha erken dönemde bir takım şiir denemeleri olmuşsa da ilk şiiri, 1974 yılında dönemin askeri rejiminin kontrolü altında olmayan bağımsız bir edebiyat gazetesinde yayınlanmıştır. Bu dönemden itibaren diktatörlüğe ve sömürü düzenine karşıtlığıyla öne çıkan yazar, yetmişli yıllarda Filistin mücadelesinde yer almıştır. Siyasi baskılardan dolayı seksenlerde yurdunu terk eden yazar, bir süre Beyrut ve Lefkoşe'de kaldıktan sonra gittiği Londra'da otuz yıla yakındır sürgünde yaşamaktadır. Halen çeşitli faaliyetleri ile aktif olarak edebiyata katkı sunmaya devam etmektedir. Arap şiirindeki yenilik çabalarıyla bilinen yazarın şu ana kadar on beş şiir kitabı yayınlanmıştır. Bu şiirlerin bir kısmı İngilizce, Yunanca, Fransızca, Türkçe gibi çeşitli dünya dillerine çevrilmiştir. Yaşadığı uzun süreli sürgün, şairi toplumsal, ailevi ve siyasi bir yalnızlığa itmiştir. Bundan dolayı o, vatanından ayrıldıktan sonra varoluşsal bir maceraya çıkmış, efsanenin büyüsel dünyasında dolaşmaya başlamıştır. Bu macerasındaki en önemli sığınağı mitoloji, yalnızlığını gidermede kendisine eşlik eden en önemli dostları ise mitolojik kahramanlar olmuştur. Bundan dolayı el-Cerrâh'ın şiirleri mitoloji, destan ve eski halk hikayelerinden bolca motifler taşımaktadır. Enkidu ve Gilgamiş, İkarus, Poseidon, Teiresias, Nersis, orfeus, Odisseus, Daidalus, Osiris, Tilemahos şairin şiirlerinde karşılaşılan kahramanlardan bazılarıdır. Yazar bazen bu kahramanların hikayesinden esinlenmiş, bazen kendisi bizzat bu kahramanlardan birinin yerine geçmiştir. Şairin kullandığı mitsel öğeler ile yaşadığı sürgün, özgürlükleri kısıtlanan insanlar, savaş mağdurları, haksızlıklar, diktatörler, sömürgeciler arasında bir ilişki söz konusudur. Bu durum onun şiirinin metaforik bir anlatım kazanmasını sağlamıştır. Aslında yazar, şiirini efsane ve mitolojiyle yoğurarak ona değer katmıştır. Çünkü şair, şiirin modernizm, popüler kültür ve günlük olayların malzemesi olarak kullanılmasının şiiri bayağılaştırdığını düşünmektedir. Bu çalışmada öncelikle şair Nûri el-Cerrâh'ın duyu dünyasının şekillenmesinde etkili olan hayat serüvenine kısaca değinilmiş, ardından şiirleri incelenmek suretiyle mitolojiden ne ölçüde etkilendiği, şiirlerindeki mitolojik öğelerin şairin metaforik anlatımına hangi düzeyde katkı sunduğu örnekler verilmek suretiyle tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Arap Şiiri, Mitoloji, Nûri el-Cerrâh, Sürgün

* Arap Dili ve Edebiyatı, Bingöl Üniversitesi
mbtolan@bingol.edu.tr

Modern Arap Tiyatrosunda Dînî ve Mitolojik Unsurlar: Tevfîk El-Hakîm Örneği

Adem Doğan*

Arapçada, “rivayet, aslı olmayan söz, masal, efsane” gibi anlamlara gelen ve Türkçedeki karşılığı “mitoloji” olan “ustûre/esâtîr” sözcüğü Cahiliye döneminden beri kullanılan bir kelimedir. Mitoloji, “insanoğlunun doğa olaylarını ve metafizik âlemini anlama ve anlamlandırma amaçlı anlatıları; gerçekleşmesi mümkün olmayan, daha çok yazarın hayalciliğiyle oluşan hikâye; kutsal serüvenleri, fizik ötesi varlıkların doğaüstü maceraları, arkaik dönemlerdeki insanların hikâyelerini aktaran efsaneler veya gerçekte vuku bulduğu kesin olarak bilinmeyen ancak tarihi dayanakları bulunan anlatılar” olarak özetlenebilir. Gelişmişlik düzeyleri fark etmeksizin hemen hemen tüm toplumlarda mitolojik unsurlara rastlamak mümkündür. Ayinsel özellikleri nedeniyle mitolojiler ilk zamanlarda tiyatroya benzer bazı faaliyetler ile birlikte ortaya çıkmıştır. Sonraki zamanlarda dinsel ayinlerle gelişimine devam eden tiyatro giderek müstakil bir sanat olarak gelişimine devam etmiştir. Yunanlıların elinde gelişimini sürdüren tiyatro, 1847 yılında Mârûn en-Nakkâş tarafından ilk örnekleri ortaya konulana kadar Araplar tarafından bilinmemekteydi. Modern Arap tiyatrosu, Arap toplumunda anlatı sanatının gelişimi ve bu toplumun Batı ile etkileşim sonucunda gelişmeye başlamıştır. Ancak tiyatro faaliyetleri, diğer Arap ülkelerine nazaran kısmi bir özgürlük ortamının doğduğu Mısır’da gelişimine devam edebilmiştir. Tevfîk el-Hakîm ile birlikte Arap tiyatrosu yeni bir merhaleye girmeye başladı. Onun *Ehlu'l-kehf* (1933) adlı tiyatrosuyla birlikte Arap tiyatrosuna mitolojik unsurlar dahil edildi. Bu çalışmada ilk örnekleri el-Hakîm tarafından verilen Arap edebiyatında mitolojik unsurlar taşıyan tiyatrolar ele alınacaktır. el-Hakîm’in bu tür tiyatrolarını asıl mitolojilere dayanan, halk söylencelerine dayanan ve bunlardan hiç birine dayanmayan tiyatrolar şeklinde üç başlık altından incelemek mümkündür. Bu mitolojilerin kaynağı ise Firavunlar dönemi söylenceleri, Yunun mitolojisi, halk söylenceleri ve dînî söylencelere dayanıyordu. el-Hakîm, bu mitolojik unsurları; özgürlük, adalet, sevgi ve ölüm gibi olguları modern bağlamları çerçevesinde ele almak suretiyle kullanma yoluna gitmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Arap Tiyatrosu, Mitoloji, Modern, Tevfîk el-Hakîm

* Arap Dili ve Edebiyatı, Bingöl Üniversitesi
ensar.1980@hotmail.com

Yusuf el-Hâl'in Şiirlerinde Din ve Mit

Gamze Yüçetürk Kurtulmuş*

Lübnan'ın önde gelen şairlerinden Yusuf el-Hâl, Temmuzî şiir hareketinin beş şairinden biridir. el-Hâl, Amerikan ve Batılı şairlerin şiirlerinden yaptığı çevirilerle bu hareketin temellerinin atılmasında yol gösterici olmuştur. Arap dünyasının içinde bulunduğu sosyo-politik çöküntü durumunun benzerlerini ve bu durumdan kurtulmanın yollarını özellikle T.S Eliot'ın *the Waste Land* (Çorak Ülke) şiirinde gören Temmuzî şairler, geleceğe dair umutludur. Böylece şiirlerinde yeniden dirilişe inanma, en belirgin özellik olmuştur ve diğerlerinde olduğu gibi el-Hâl'in şiirlerinde de bereket tanrısı Temmuz mitinin işlevi, diriliş ve yeniden doğuşu ifade etmek olarak görülmüştür. Bu miti ise yine Eliot, Sir James Frazer gibi Batılı isimlerin öncülüğünde kendi kültürlerinden efsanelerle harmanlayarak eserlerine konu edinmişler ve mitolojik öğelere yeni anlamlar yüklemişlerdir. Asur, Babil ve Yunan medeniyetlerine ait mitlerden beslenen Yusuf el-Hâl'in şiirlerinde Eski ve Yeni Ahit'e göndermeler de sıkça görülmektedir. Özellikle bu çalışmada ele alınacak olan *el-Bi'ru'l-Mehcûra* (Terk Edilmiş Kuyu) adlı şiir koleksiyonunda İnsan-Mesih-Temmuz-Tanrı denklemi ile din ve mit ilişkisini ortaya koyar. el-Hâl'in şiirlerinde çokça görülen ekmeğe ve şarap kavramları kimi zaman eleştiri kimi zaman umut vermek amacıyla kullanılır. Çalışmada el-Hâl'in hayatı ve içinde yer aldığı şiir hareketinden kısaca söz edilecektir. Ardından 1958 yılında yayınlanmış söz konusu koleksiyonda geçen Mesih, ekmeğe, şarap, Habil, Kabil, İbrahim gibi dinî semboller ve Temmuz, Adonis, Astarte, Baal gibi mitolojik unsurlar; ölüm, diriliş ve yeniden doğuş, bereket kavramları kapsamında yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yusuf el-Hâl, Eski-Yeni Ahit, Din, Mit, Modern Arap Şiiri

* Ardahan Üniversitesi
gamzeyuceturk@ardahan.edu.tr

Çağdaşımız Sinbad: Salâh Abdussabûr'un Şiirinde Bir Orta Çağ Anlatısı

Zafer Ceylan*

Sinbad, Doğu Afrika ile Güney Asya arasında yaptığı deniz seferlerinde olağanüstü serüvenler yaşamış efsanevi bir denizcidir. Abbasiler döneminde, VIII. ve IX. yüzyıllar arasında, Bağdat'ta yaşamış zengin bir tüccarın oğludur. Joseph Charles Mardrus'un Fransızca derlemesinden Âlim Şerif Onaran'ın Türkçeye kazandırdığı 1001 Gece Masalları'nın 290-316. geceleri arasına denk gelen "Gemici Sinbad'ın Öyküsü" adlı masalda birbirinden ilginç yedi yolculuğu anlatılır. Modern Arap şiirinin önde gelen isimlerinden biri olan Ahmed Abdulmu'tf Hicâzî, Denizci Sinbad karakterinin hem Avrupa hem de Arap sembolü olarak iki farklı kategoride kullanıldığını ancak bu ikisi arasında kayda değer bir fark olduğunu dile getirir. Hicâzî'ye göre Sinbad'ın Avrupai sembolü, gerçeklikten bilinmeye kaçışın bir sonucu iken; Arap sembolü, bozulmuş gerçekliğin üzerinden ideal gerçekliğe doğru giden bir devrimin sonucudur ve modern Arap şiirinde bunu ilk keşfeden ve uygulamaya sokan kişi Mısırlı şair Salâh Abdussabûr (1931-1981)'dur. 1957 yılında yayımlanan ve o dönemde, klasik Arap vezninde şiirlerin kaleme alındığı Mısır'da, serbest ve modern şiire dair barındırdığı örneklerle adından çokça söz ettiren ilk şiir koleksiyonu en-Nâs fî Bilâdî (Memleketimde İnsanlar)'da, Denizci Sinbad'ı kendisine rehber olarak çağdaş bir öykü dili yaratır. Salâh Abdussabûr'un bu efsanevi karaktere yönelik ilgisi, onu bütün bir şiir koleksiyonunun odak noktası yapmasına neden olur. Hicâzî'nin de belirttiği üzere, Abdussabûr, bozulmuş bir gerçeklik üzerinden yola çıkar: Deniz, Sinbad'ın gözünde nasıl ki zenginlik, ganimet ve hazine anlamına geliyorsa, Abdussabûr'un şiirinde deniz imgesi acının, hiçliğin, karanlığın ve kaybolmuşluğun bir tasviri olarak okura sunulur. Ancak şair, kendisinin kurguladığı bu gidişatı, yine kendisinin yarattığı bir paradoksla keser: Bizzat Denizci Sinbad anlatısının içinden, kendi deneyimlerinin ve yeniden doğacak bir geleceğe yönelik umutlarının eşlik ettiği yeni bir mito-poetik anlatı dokumayı başarır. Böylece ideal gerçekliğe doğru yol alan başkaldırının da temelini atar. Çalışmamızda, Salâh Abdussabûr'un ilk şiir koleksiyonunun tamamına yayılan bu mito-poetik kurgunun şair tarafından nasıl tasarlandığı, ne tür sembollere yer verildiği ve bunun bir mesaj kaygısı taşıyıp taşımadığı irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Denizci Sinbad, Salâh Abdussabûr, Modern Arap Şiiri, Mitoloji, Mito-Poetik Üslup

* Arapça Mütercim-Tercümanlık, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
zaferceylan@kmu.edu.tr

Türk ve Mısır Mitolojilerinde Kadın Arketipi Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme

Turgay Kabak*

İnsanoğlunun yeryüzünde yaşamaya başladığı ilk dönemlerde kendisini, çevresini ve evreni sorgulamaya başlamasıyla hayat bulan mitoloji günümüze kadar varlığını devam ettiren ve insan düşüncesini şekillendiren en temel unsurlardan birisi olmuştur. İnsanlığın varoluş sürecindeki bütün sancılarını taşıması yanında sorduğu ilk felsefi, bir anlamda bilimsel sorular, ilk dini anlatılar ve ilk edebi ürünler olması sebebiyle tarihin en karanlık dönemlerine ışık tutmasının yanı sıra milletlerin geleceğini de şekillendirmeye devam eden mitoloji üzerine yapılan çalışmaların ve organizasyonların her geçen gün artması bizlere mitlerin zamanı geçmiş, geçmişin tortuları olan anlatılar değil insan yaşamının her döneminin önemli bir parçası olduğunu göstermektedir. İnsan hayatının içinde var olan her şeyi kapsayan mitolojilerin kadın konusuna da değinmemesi imkânsızdır. Bilindiği gibi yaşanan coğrafya, dini inançlar, toplum yapısı gibi çeşitli sebeplerle her toplumun kadına bakış açısı, onu toplum içerisinde konumlandığı mevki ve en önemlisi kadına biçilen değer farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların geçmişte yatan temel sebeplerinin anlaşılabilmesi için başvurulacak en temel ve güvenilir kaynaklardan birisi mitolojidir. Çünkü her toplumun mitolojisi aslında bize o toplum oluşurken kadına verilen konumun, önem ve yüklenen işlevin de ipuçlarını vermektedir. Bu bağlamda bu çalışmada iki köklü medeniyetin, Mısır ve Türk medeniyetlerinin mitolojilerinde yer alan kadın arketipleri alp kadın arketipi, bilge kadın arketipi, ideal eş arketipi, âşık kadın arketipi ve savaşçı kadın arketipi başlıkları altında mukayeseli olarak incelenecektir. Bu incelemeden elde edilen verilerden yola çıkarak bu iki köklü ancak farklı medeniyetin kadına bakış açısı, değerlendirme ölçütleri ve yükledikleri toplumsal işlevler analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk Mitolojisi, Mısır Mitolojisi, Kadın Arketipi

* Türk Dili ve Edebiyatı, Bayburt Üniversitesi
turgaykabak@gmail.com

Turgut Uyar'ın Kars Temalı Şiirlerinde Alegorik Unsurlar

Ertuğrul Aydın*

Edebiyatın/şiirin yolu, hem sözlü hem de yazılı gelenekte, gerek efsanevî hikâyeler, gerekse “mit” üst başlığıyla toplanan alegorik yansımalarla mitolojiyle keşişmiştir. Fenomenoloji arka plânlı zaman olarak *kodlanan* bu durum, insan-edebiyat-mitoloji arasında bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Ki, hem tabiatın gücünü, hem de insanın farklı yönlerini canlandırma işini sembolik olarak üstlenen *mit/mitoloji*, *metinlerarasılık* ve *metin çözümlerinde* edebiyatın başvurduğu alanlardan biridir. Modern Türk şiirinin önemli temsilcilerinden biri olan Turgut Uyar, şiirlerinde kimi zaman şiir-mitoloji, şiir-alegori ilişkisindeki anlatımlara başvurmuştur. Turgut Uyar'ın bu anlatımlarının yer aldığı şiirler arasında, 1940'ların sonunda personel subayı olarak görev yaptığı ilk yer olan o zaman Kars'a bağlı Posof ilçesinde yazdığı ve bu coğrafyanın referans alındığı şiirlerinde alegorik unsurlara yer vermiştir. Turgut Uyar'ın otuz kadar şiirinde doğrudan ya da dolaylı olarak Kars temasının işlendiğini görmekteyiz. Ki, Kars'ta/Posof'a çok yakın olan Çıldır ilçesinde doğup büyüyen biri olarak, Kuzeydoğu Anadolu-Kars-Posof ve çevresinin izlerini kolayca çözebileceğimiz bu şiirler, diyebiliriz ki Turgut Uyar'ın bütün şiirleri arasında, salt folklorik olmayan, varoluş ve mitoloji arka plânları da barındırmaktadır. Bu şiirler arasında, özellikle, “Bir Anadolu Vardır”, “O Köy Yine Kendi Rüyasındadır” ve “Yalağuz” adlı metinler şiir-alegori olarak kodlayacağımız anlatımlara sahiptirler. Bu çalışmamızda, Turgut Uyar'ın şiirlerini Kars-yerel/yerellik üzerinden okuyarak; şiir-mitoloji, şiir-alegori etrafında inceleyeceğiz. Böylece, XX. yüzyılın ortalarında Posof'tan yolu geçen bir II. Yeni temsilcisi olan Turgut Uyar'ın şiirinin mitolojik cephesine de ışık tutmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Turgut Uyar, Kars, Şiir-Mitoloji, Şiir-Alegori

* Türkçe Öğretmenliği, Doğu Akdeniz Üniversitesi
ertugrulaydin@gmail.com

Aynı Bedende İki Kadın ya da Lilith'in Güncel Bir Yorumu: Esra Pekin'in Lilith Romanı

Sibel Yılmaz*

Sümer mitolojisinde ve Tevrat'ta kendine yer bulan Lilith, Hz. Âdem'in ilk karısıdır. Tıpkı Âdem gibi topraktan yaratılan Lilith, eşitlik talebinin kabul görmemesi üzerine Âdem'le anlaşmazlığa düşer ve Tanrı tarafından cezalandırılarak cennetten kovulur. Yalnız kalmak istemeyen Âdem'in onu geri çağırması bir işe yaramayacak ve Lilith, tanrısal düzeni ihlal ettiği için ceza olarak çocuklarının ölümüne şahit olacaktır. Ayrıca Lilith cinlerin kralı Samael (Şeytan) ile birlikte olur ve ölü çocuklar doğurur. Çeşitli kaynaklarda farklı şekillere bürünse de Lilith, eril düzene başkaldıran ve ataerkil sistemin kurallarını benimsemeyi reddederek özgürlüğünü savunan kadın tipinin ilk örneğidir; ancak tam da bu nedenlerle dişi şeytan, vampir, büyücü ve canavar gibi olumsuz sıfatlarla nitelenmiş ve tarihin anlatısından dışlanmaya çalışılmıştır. Esra Pekin, 2011'de yayımlanan *Lilith* romanında, unutturulmaya ve görmezden gelinmeye çalışılan Lilith'lerin hâlen aramızda oldukları fikrinden yola çıkarak Lilith mitini güncel bir anlatı içinde yeniden inşa eder. Kuzey ve Güzey adlı ikiz kardeşler tarafından oyuna getirilen Lamia karakteri, tıpkı Lilith gibi intikam alacak ve onun duygularını sömüren erkeklere karşı "masumiyet"i değil, "suçlu" olmayı tercih edecektir. Lamia, Yunan mitolojisinde çocuklarını yiyen, şeytani bir yaratık olarak karşımıza çıkar. Poseidon (veya Belos) ve Libye'nin güzeller güzeli kızı Lamia, Zeus'un âşıklarından biridir ve kıskançlık nedeniyle Hera tarafından cezalandırılmıştır. Pekin'in roman karakteri olan Lamia, aynı bedende yaşayan bu iki farklı kadının, Lilith ve Lamia'nın günümüzdeki başka bir izdüşümüdür. Şimdi, Önce, Daha da Önce ve Fi Tarihi gibi farklı dönemlerde geçen olayların harmanlandığı romanda geçmiş ve günümüz arasında bağ kurularak, kadın-erkek ilişkileri, cinsellik, iktidar, toplumsal cinsiyet ve aşk gibi temalar işlenmiştir. Bu çalışmada öncelikle Lilith mitinin Pekin tarafından nasıl ele alındığı üzerinde durulacak, ardından romandaki diğer mitik ve dini göndermelerin kurgudaki işlevleri tartışılacak ve Lamia karakterinin inşası kötücül kadın imgesi çerçevesinde yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Lilith, Lamia, Esra Pekin, Kötücül Kadın

* Türk Dili, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
yisibel@metu.edu.tr

Destandan Gerçeğe: İran Mitolojisinde Hile Sembolü Rüstem ve Rüstem Paşa

Vesile Albayrak*

Fars edebiyatının önemli eserlerinden olan Şehnâme kahramanları ve vakaları şiirimize geçen kaynak eserlerdendir. Klasik Türk şiirinde Şehnâme kahramanlarının benzetme unsuru olarak ele alınması özellikle XVI ve XVII. yüzyılda zirveye ulaşmıştır. Şehnâme ve Şehnâme kahramanları kimi zaman övgü unsuru olarak ele alınırken kimi zaman da yergi unsuru olarak şiirde kullanılmıştır. İran'ın efsanevî kahramanlarından olan Rüstem Şehnâme'de anlatıldığı kadarıyla bir savaşta tanımadığı oğlu Sührab ile cenk ederken bir hile ile kurtulup oğlunu öldürmüştür. Farsçada "destan" kelimesi hile demek olup Rüstem'in bir ismi de "Rüstem-i Destan"dır. Böylece Rüstem ismi ve mekr/hile kelimesi arasında manadan kaynaklanan bir bağlantı kurulmuş, Rüstem İran mitolojisindeki olağanüstü kahramanlıklarının yanında mücadelede hile yapmanın sembolü olarak edebiyata geçmiştir. Rüstem Paşa ise Kanunî Sultan Süleyman devri veziriazamlarından biridir. On beş sene görevde kalan Rüstem Paşa kendisinin ve padişahın hazinesini zenginleştirme gayreti göstermiş, ilk kez tarafından yapılan memuriyetleri rüşvetle verme uygulamalarıyla tarihe geçmiştir. Tavırlarındaki sertlik sebebiyle bazı şairlerin onu ömründe hiç gülmemiş olmakla hicvettikleri Rüstem Paşa bu özelliklerinin ötesinde Şehzade Mustafa'nın katline hileli deliller hazırlaması sebebiyle suçlanmıştır. Klasik Türk şiirinde mekr-i Rüstem tarih ibaresi kasıtlı olarak Şehnâme kahramanı Zaloğlu Rüstem'den bahsedermiş görünümünde Rüstem Paşa için kullanılmıştır. Çalışmamız mit-tarih ilişkisine dayanan ve destandan gerçeğe uzanan bu çizgide klasik Türk edebiyatı şairlerinin hile yaparak Şehzade Mustafa'yı bertaraf ettiğini düşündükleri Rüstem Paşa'yı Zaloğlu Rüstem sembolüyle anlatımlarını ve olaya gösterdikleri tepkileri yansıtmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mit, Fars, Rüstem, Klasik Türk Edebiyatı, Rüstem Paşa

* Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Necmettin Erbakan Üniversitesi
albayrak_vesile@hotmail.com

Postmodern Anlatılarda Eskatolojinin Yeniden Üretimi İhsan Oktayanar'ın "Amat" İsimli Romanında Ölüm Miti

Merve Yılmaz*

Sanatsal bir tür olan roman, günümüz dünyasında üniter yapıdan sıyrılarak kendisine yeni yeni kimlikler inşa etmektedir. İnşa ettiği kimlikleri gelenekten beslemekten kaçınmayan yazarlar, geleneğin önemli bir parçası olan mitleri kendilerince yeniden yorumlamayı tercih ederler. Kompozisyonel yapıları itibarıyla de çoklu sese sahip olan eserler, mitolojiyi de pek çok sese bölerek kullanılmaktadırlar. İnsanoğlunun hafızası kozmik dönemden itibaren pek çok soruya ev sahipliği yapmakta, cevapları ise hem gerçek dünyada hem de muhayyel dünyalarında aramaktadırlar. Eskatoloji de böyle bir arayışın neticesinde ortaya çıkmıştır. Yunanca "son" anlamına gelen, İslamî literatürde "kıyamet" diye konumlandırılan bir mitolojik tür olan eskatoloji din, kült, sanatsal metinler tarafından farklı söylemler içerisinde yeniden kurgulanıp, yorumlanır. Eskatoloji, insan yaşamıyla organik olarak ilişkili olan sonu yani yaşamdan kaçış metaforu olan ölümü ve ölümden sonra var olan hayatı bazen birey bazen de topluluklar üzerinden verir. Postmodernizmin verdiği ayrıcalıklardan biri olan yeniden kurgunun serbestliği, İhsan Oktay Anar'ın romanlarında inşa mekanizması haline gelir. Anar, romanını İslamî mitleri, isim ve olaylar üzerinden sembolleştirerek kullanır. Postmodern tarihî romanlar yazan İhsan Oktay Anar, "Amat" isimli romanında yaşamı "mat" ederek bir gemi özelinde ölümü kurgular. Romanın bellğinde yer alan diğer mitler de bu sonu beslemektedirler. Bu çalışmada İhsan Okay Anar tarafından yazılan ve postmodern edebiyat yapıtlarından olan "Amat" isimli roman incelenmiştir. Öncelikle romanlarda mitin kullanılma ve yeniden üretilme meselesinden ve eskatoloji mitlerinden bahsedilmiş, eserin anlaşılır kılınması için özeti verilmiş ve sonrasında eserde yer alan eskatoloji mitlerinin yeniden üretimi örnekler üzerinden sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Roman, Mitoloji, Eskatoloji, Yeniden Üretim, İhsan Oktay Anar, Amat

* Tömer, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
mrve_60_ylmaz@hotmail.com

Erbil'in Kronos'u: Tanrıçay

Emre Yolcu*

Kaleme aldığı eserlerdeki özgün kurgulama biçimi, deneysel dil kullanımları ve sosyokültürel tematik evreni ile çağdaş olduğu elli kuşağı ve sonrası yazarlarından ayrılan Leyla Erbil; kadını, edebiyatımızın patriarkal anlayışı içerisinde görünür kılan ilk kadın yazarlardandır. Erbil'in uzun ve devrik cümle yapısı, şiire yakın üslubu, bilinç dışının sınırlarını zorlayan olay örgüsü ve gerçeklikle bağlantısını tam olarak koparamayan hayali karakterleri, romanlarındaki dikkat çekici anlatı unsurlarıdır. Yazarın 2005 yılında okuyucusu ile bulaşan "Üç Başlı Ejderha" adlı romanı; açık bir mekan olarak İstanbul'u odağa alan iki bölümlük bir toplum eleştirisidir. Roma'dan Bizans'a, Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar uzanan akronik olay örgüsünde iç monolog, bilinç akışı ve metinlerarasılık gibi anlatı tekniklerinin kullanılmış olması; Erbil'in yakından ilgili olduğu Mitoloji anlatılarını kurgusal evrenine dahil edebilmesinin de önünü açar. Bu anlamda Yunan Mitolojisinin önde gelen tanrı figürlerinden biri olan Kronos'tan yola çıkarak kurgulamış olduğu Tanrıçay karakteri; Üç Başlı Ejderha romanının mitoloji kökenli, sembol kişisi şeklinde yorumlanabilir. Erbil'in karakterin sanat ve iş çevresi ile ilgili ilişkileri üzerinden toplum, aile kavramı üzerinden ise birey eleştirisinde bulunduğu Tanrıçay; Kapitalist sistem, sanat, sanatçı, cinsellik ve enest kavramı üzerine çarpıcı bir ironi dili inşa ettiği Psikanalitik bir karakterdir. Bahsi geçen nitelikleri sebebiyle "Erbil'in Kronos'u: Tanrıçay"; incelenmeye değer bir kurgusal karakter olarak bu çalışmada ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Leyla Erbil, Mitoloji, Edebiyat, Kronos, Tanrıçay, Üç Başlı Ejderha, Roman

* Tömer Kafkas Üniversitesi
emreyolcu@kafkas.edu.tr

Yeni Bir Simge Evreni: Tanzimat Dönemi Şiirinde Yunan Mitolojisi

Soner Akpınar*

Türk şiiri Tanzimat Döneminden itibaren yönünü Batı Edebiyatına, özellikle Fransız Edebiyatına yöneltmiştir. Şinasi ile başlayan bu süreçte ilkin şiirin içerik yönünden değiştiği görülür. Her ne kadar Klasik Türk şiirinin duyuş ve ses özellikleri kendini korumaya devam etse de yeni girilen Batı medeniyet daresinin etkisiyle “medeniyet, kanun, anayasa” gibi daha önce edebi metinlerimizde yer almayan kavramlar şiire dâhil olmaya başlar. Dolayısıyla yeni zihniyet ve yeni kavramlar beraberinde yeni anlatım biçimlerine ve sembollere ihtiyaç doğurur Diğer taraftan Tanzimat aydınlarının gerek bizzat yurt dışına giderek gerekse tercüme aracılığıyla Batı klasiklerinin imaj dünyasına vakıf olmaya başlamaları düşünce dünyamıza yeni giren kavramları anlatmak için yeni bir yol olur. Bu yollardan birisi de Yunan Mitolojisi olmalıdır ki ilk roman tercümesi girişimi de konusunu Odyseia’dan alan Yusuf Kamil Paşa çevirisi Telemaque (1862)’tir. Bu eser sonrasında -ana metinde belirteceğimiz üzere-mitoloji konulu eserler yayımlanmaya başlar ve başta Ziya Paşa olmak üzere Abdülhak Hamid Tarhan, Recaizade Mahmut Ekrem gibi şairlerin şiirlerinde Yunan Mitolojisinden imge ve simgeler görülmeye başlar. Tanzimat dönemi şiirindeki mitoloji etkisi ile ilgili çalışmalarda çoğunlukla konuyla ilgili yazılmış eserlere ve yazarların mitoloji ile ilgili görüşlerine yer verildiği görülür. Bu çalışmada amaçlanan ise Yunan Mitolojisinin Tanzimat dönemi metinlerinde nasıl ve ne amaçla, hangi düzeyde yer aldığını tespit etmektir. Bu bakımdan incelemede, mitolojiden bir vesile ile yararlanmış tüm şairler değerlendirilmeye tabi tutulacak ve incelemenin esasını metinler oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tanzimat, Şiir, Mitolojisi, Simge, İmge

* Türk Dili ve Edebiyatı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
sonerakpinar06@hotmail.com

Kaygusuz Abdal'da Mitolojik Söylemin Terk Edilme Çabaları

Serkan Derin*

Halk İslamı ya da halk tasavvufu gibi tanımlamalarda İslam ya da tasavvuf "halk"a hitap etmenin bir gereği olarak vulgarize bir dil, popülerize bir anlatım ve eski "şamanik" adetlerden izler taşıyan, büyüsel özellikler gösteren, eklektik bir inanç ve uygulamalar bütünü olarak ele alınır. Tüm bu tavsiflerin bir realiteyi yansıttığı muhakkaktır. Bununla birlikte bugünkü terminoloji ile "heterodoks" olarak adlandırılan yapıların kendilerine bir zemin yaratabilmek için "ortodoks" yapı ile uyumlu bir söylem geliştirmeleri de gerekebilmektedir. Türk edebiyatında bazı isimlerin kendilerine has bazı özellikleri ile ön plana çıktıkları görülmektedir. Örneğin Ahmed Yesevi, göçebe Türk boylarının İslamîyet'i benimsemesinde; Hacı Bektaş-ı Veli, Anadolu'daki Türk boyları arasında Yesevi yolunun benimsenmesinde; Yunus Emre de saf ve temiz bir Türkçe ile halk İslamı'nın anlatılmasında önemli roller oynayan isimlerden bazılarıdır. Kaygusuz Abdal da Alevi-Bektaşî edebiyatının kurucusu olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada Kaygusuz Abdal bu özelliğinin dışında başka bir özelliği ile ele alınacaktır. Kaygusuz Abdal'ın eserlerinde geçen bazı ifadeler onun halk İslamı ya da halk tasavvufu olarak adlandırılan yapıyı düşünsel bir zemine oturtma çabası içinde olduğunu göstermektedir. Kaygusuz Abdal'a gelen kadar halk tasavvufu ya da halk İslamı elbette bir söylem üretme sürecine girmiş ve bu konuda başarılı eserler verilmişti; ancak Kaygusuz Abdal'ın mevcut söylemin kuvvetlendirilmesi adına söylemi felsefi-kelamî bir çizgiye çekmeye çalıştığı görülmektedir. Bu bildiride Kaygusuz Abdal'ın çabası eserlerinde tespit edilen bazı ifadeler ile tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kaygusuz Abdal, Halk İslamı, Halk Tasavvufu, Mitolojik Söylem

* İslam Sanatları ve Tarihi, Manisa Celâl Bayar Üniversitesi
serkanderin261@hotmail.com

Maaday- Kara Destanında Kahramanın Mitik Yolculuğu

Emir Can Tuğra Ergün*

Türk toplumlarında gelenekleşen destan ve destan anlatıcılığı, sözlü kültürün önemli öğelerindedir. Dinleyiciye olağanüstü dünyaların kapılarını açarak çağın sorunlarının kökenine dair açıklamalar yapan destan, aynı zamanda geleceğe dair öğütlerde de bulunur. Toplumda büyük etkiler uyandırmış olayları ve kişileri mitolojiden beslenerek anlatan destanlar, anlatıldığı zamanı aşarak dilden dile yayılır. Destan geleneği ile iç içe geçmiş mitoloji ise evreni ve insanı konu alan gerçek öykülerdir. Toplumun kolektif belleğini oluşturan bu anlatılar, bir kavmin başına neler gelebileceğini gösterir. Tecrübeye dayalı kadim bir miras olan mitoloji, insanın anlam arayışında karşılaştığı köken ve yaratılış sorularının cevabını vererek sırların nedenini açıklar. Mitik kahramanın yolculuğu belirli bir coğrafyada geçse de bütün kâinatı tasvir eder. Onun sorunları sadece bir milleti değil bütün insanlığı ilgilendirecek şekilde sunulur. Önder bir figür olarak kahraman, yerelden evrensele uzanan yolculuğunda tecrübesi ve doğru adımlarıyla ayakta kalır. Bu çalışmada, mitolojik öğelerle örülmüş Altay kahramanlık destanı *Maaday-Kara*'daki kahramanın üç dünya arasında geçen mitolojik yolculuğu; kahramanın anne ve babasını esaretten kurtarması, evlilik yolculuğuna çıkması ve yeraltı dünyasına gidişi konuları ele alınacaktır. Altay Türklerinin kâinat görüşüne ve yaşama şekillerine dair kültürel motifleri içeren destanda, kahraman Kögüdey-Mergen'in doğumundan yetişkinliğine uzanan süreci kronolojik bir şekilde gösterilecek ve karşısına çıkan engelleri aşarak kahramana dönüşmesi ruh ve tanrılarla olan ilişkileri bağlamında incelenecektir. Çalışmanın sonucunda Türklerin sosyo kültürel yaşamı, inanç gelenekleri ve sözlü anlatılarından yola çıkılarak psikomitolojik bağlamda destan kahramanın mitik yolculuğu incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kahraman, Mit, Destan, Maaday-Kara, Kögüdey-Mergen

* Türk Dili ve Edebiyatı, Hacettepe Üniversitesi
emir.ergun@outlook.com

Özbek Sözlü Edebiyatında: Yılan Motifi

Shohsanam Botirova* & Nina Petrovici**

Yılan, Özbek Türkleri arasında “ilon” şeklinde kullanılmaktadır. Edebiyatta sık olmazsa da rastlayabileceğimiz, Özbekçede “ajdar” veya “ajdarho” olarak adlandırılan ejder sözcüğüyle sıkça yan yana gelmesi veya yılanın evrim geçirerek, ejdere dönüşmesi görülmektedir. “Pari” peri sözcüğü ile birlikte gelen yılan ise, dişi olduğunu ifade etmekle birlikte, mitolojik varlık olarak tasvir edilmektedir. Fars kökenli “mor” yani “mar” yılan karşılığındaki sözcük halk arasında nadir kullanılan terimlerden biridir. Diğer Türk boylarında olduğu gibi yılan, Özbek halkında yaşı büyüdükçe ejdere dönüştüğü ve çoğu zaman yer altı varlıklarıyla ilişkilendirildiği kaydedilmektedir. Hayat ağacının köklerinde, mağarada yaşayan bu sürüngen, mitolojide aynı zamanda, halkı besleyen suların bekçisi/koruyucusu sıfatını üstlenmesiyle de bilinmektedir. Bolluk ve bereket sembolünü ifade eden yılan, bazı bölgelerde yağmur yağdırma ritüellerinde kullanılırken, ejder objesi rüzgar estirme duasında geniş yer edinmektedir. Kadim zamanlardan beri, tıpta evrensel sembol olan yılan, halk tıbbında epey hastalıklara şifa olduğu bilinir ve rivayetlere konu olduğunu tespit edilmiştir. Özbek halk edebiyatının atasözleri ve deyimlerinde yılan, mecaz ve düz olmak üzere iki türde ele alınmıştır. Metafor olarak yılan; zeki, dürüst, sinsiz iken, düz anlamda; zehirli, iğrenmesi gereken bir varlıktır. Tespit edilen bulmacalarda ise, vücut özellikleriyle nitelendirilmiş biçimde karşımıza çıkmaktadır. Özbek mit ve masallarında yer alan yılan, eril ve dişil olarak iki türdedir. Her iki cinste de yılanın ailesi olması, aile bireyini kaybederek insanlardan intikam alması söz konusudur. Örneğin, “Nigini Şoh-ı Maron” “Şahmeran’ın Yüzüğü” adlı masalda beyaz, padişah yilandan bahsedilmektedir. “İlon Pari” “Yılan Peri” masalında ise geceleri yılan, gündüzleri insan görünümlü kadın teması işlenmektedir. Özbek halkı arasında, her bir evin “koruyucu” bir yılanı olduğuna, bu yılanın kesinlikle öldürülmemesine, yoksa, aile fertlerinin başına kötülükler geleceğine dair inançlar mevcuttur. Dolayısıyla, yılan motifi, bu çalışmada Özbek Sözlü Edebiyatındaki deyim, atasözleri ve bulmacalar olmak üzere diğer rivayet, mit ve masal türleri incelenerek, arketipsel şeklindeki sembolize ettiği konular tespit edilmeye çalışılacaktır. Araştırma Özbek folkloru içerisinde mevcut olan yazılı literatüre başvurularak, hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kültür, Yılan, Mitoloji, Halk Edebiyatı

* Türk Dili ve Edebiyatı, Ardahan Üniversitesi
shohsanam.botirova@mail.ru

** Ardahan Üniversitesi

Servet-i Fünûn Şiir Estetiğinde Antik Yunan ve Roma Mitlerinin Simgesel Yorumu

Burcu Yılmaz Çebin*

1896-1901 yılları arasında *Servet-i Fünûn* dergisi etrafında ortak sanat anlayışı meydana getiren şair ve yazarlar “Servet-i Fünûn” (Edebîyat-ı Cedîde) dönemini oluştururlar. Bu bildirinin konusu, Servet-i Fünûn’un şiir türünde başat temsilcileri Tefik Fikret ve Cenap Şehabettin’in şiirlerindeki mitik unsurlardır. Bildirinin amacı ise Antik Yunan ve Roma mitlerinin şiirlerin kurgusal yapısında hangi düzeyde yer aldığını tespit etmek, tema ile bağlantısını ortaya koymaktır. Sanat serüveninde olgunluk dönemini Servet-i Fünûn döneminde yaşayan Tefik Fikret, sanatsal yönü ağır basan şiirler yazmakla birlikte kötümser ruh hâlinin etkisiyle gerçeklerden kaçıp hayal âlemine sığınan şiirler de yazar. Hayal-hakikat çatışması, şairin kendi benini araması, aşk, tabiat, vatan vb. işlediği diğer temalardır. Promete, Eros, musalar gibi mitik figürleri de bu temaları güçlendirmek için kullanır. Servet-i Fünûn’un şiirinin bir diğer önemli temsilcisi Cenap Şehabettin şiirlerinin ana temaları aşk ve tabiattır. Resim ve musikiyi ise söz konusu temaları güçlendirmek için kullanır. Cenap Şehabettin, her ne kadar Antik Yunan ve Roma klasiklerinin taklidine karşı çıksa da şiirlerinin kurgusal yapısında mitlere yer verir. Eros, Aphrodite, musalar bunlara verilecek ilk örneklerdir. Ayrıca “Diyojen”e şeklinde başlayan şiirinde Platon gibi Antik Yunan ve Roma düşünürlerine de yer verir. 1890’lı yıllarda yayımlanan düşünsel metinlerde de Antik Yunan ve Roma mitleri ele alınır ve edebiyatın bir kaynağı olarak görülür. Bu bağlamda Halit Ziya ve Mehmet Rauf’un kaleme aldığı eserler örnek olarak gösterilebilir. Aynı sanat estetiğine bağlı olmalarından dolayı Tefik Fikret ve Cenap Şehabettin’in şiirleri yorumlanırken söz konusu düşünsel metinler de kaynak olarak kullanılacaktır. Çalışmada şairlerin mitlere yüklediği imgesel, simgesel anlamlar tematik yöntem kullanılarak yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Servet-i Fünûn, Şiir, Tefik Fikret, Cenap Şehabettin

* Türk Dili ve Edebiyatı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
burcuylmazcebin@gmail.com

Mitolojik Karakter Alkarısı'nın Rize Yöresi Anlatılarına Yansımaları: Cazi Örneği

Sefacan Doğru*

Türk mitolojisinde dişil-eril; iyi-kötü ruhlu birçok kahraman bulunmaktadır. "Albıs, Almas, Almış, Albastı" ifadeleriyle de ilişkili olan Alkarısı, Türk mitolojisindeki kötü ruhlu karakterlerden biridir. Geçmişten günümüze Türk sözlü geleneğinde karşımıza çıkan ve doğumla ilgili inanışlar çerçevesinde gelişen Alkarısı anlatıları, günümüzde de etkisini kaybetmeden varlığını sürdürmektedir. Alkarısı'nın, uzun boylu, uzun parmaklı ve uzun/bakır tırnaklı olduğuna, yüzünün çirkin ve iri, saçlarının siyah, uzun ve darmadağınık, dişlerinin at dişi gibi iri ve seyrek, ayaklarının ise ters olduğuna inanılır. Genellikle kırmızı elbise giyen Alkarısı'nın, lohusaların veya yeni doğan çocukların ciğerlerini yiyerek beslendiği, subaşında ve ağaçlık yerlerde yaşadığı rivayet edilir. Bu tür varlıklardan korunmak için halk arasında bilinen belli başlı tedbirler vardır. Alkarısı, gerekli tedbirler alınmadığı takdirde başta lohusalar olmak üzere diğer kadınları, yeni doğan bebekleri, genç kızları, erkekleri ve atları/kısrakları rahatsız etmektedirler. Halk arasında, genellikle erkekler tarafından, göğsüne iğne saplanarak yakalanan bu tabiatüstü varlığın, yakalayan kişinin evinde hizmetkâr olarak çalıştığına dair çeşitli efsaneler anlatılmaktadır. Gerek Türk mitolojisinde gerekse Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Alkarısı'nın ilişkili olduğu birçok kavram vardır. Rize yöresinde Alkarısı inancına uygun anlatılarda yer alan "Cazi" de bunlardan birisidir. Cazi, "korkunç görünümlü olması, lohusa dönemindeki kadınlara ve çocuklarına musallat olması, sulak yerde yaşaması" gibi özellikleri ile Alkarısı ile benzer özellikler taşımaktadır. Bununla birlikte anlatı içerikleri incelendiğinde Cazi'nin çocukların ciğerlerini söküp yemek yerine onları kaçırmayı, kara örümcek biçiminde görülmesi, kaçırdığı kişiler tarafından aldatılabilmesi" gibi kendine has özellikleri de bulunmaktadır. Bu çalışmada mitolojik varlık Alkarısı'na değinildikten sonra; Alkarısı'na çok benzeyen "Cazi" kavramından bahsedilecek olup Rize yöresi sözlü kültür geleneğinden derlenen anlatılarla bu durum örneklendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Alkarısı, Albıs, Cazi, Rize, Sözlü Kültür

* Türk Dili ve Edebiyatı, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
s.candogru4@gmail.com

Antalya/Gündoğmuş Yöresindeki Doğum Âdetlerinde Mitolojik Unsurlar

Zeynep Arpa*

Çalışmamız, Antalya'nın Gündoğmuş ilçesinde tespit ettiğimiz geçiş döneminin ilk basamağı olan doğum âdetleri ve uygulamaları ile bunların Türk Mitolojik inanç sistemiyle olan ilişkisi üzerine durmaktadır. Bu çalışmada derleme yöntemi kullanılmıştır. Orta Torosların doğusunda bulunan ilçeye bağlı köylerde ve mahallelerde ritüelleri uygulayan kaynak kişilerle bizzat görüşme sağlanmış ve yürük olan bazı köylülerin benzer pratikleri uyguladıkları gözlemlenmiştir. Araştırmamızda gözlem, doküman analizi ve görüşme teknikleri kullanılmış ve yazılı kaynaklara başvurulmuştur. Çalışmamızda tespit ettiğimiz ve Türk mitolojik inanç sisteminde yer alan mitsel eylemin bizi başlangıçtaki öze götürerek bilinmeyene neden-sonuç dahilinde bakmamızı sağlaması bilinçaltısal dinamizmi oluşturmaktan öteye gittiği ve bunu yaşatıp aktarmaya ısrarla devam ettiğidir. Bu vesileyle köken bilgisine duyulan ihtiyaç ve bu anı canlandırmak için uygulanan bazı pratikler analiz edilmiştir. Geçiş ritüellerinin ilk aşaması olan doğum evresinde de, uygulanan pratikler ve inanışlar insanları geçmişten günümüze bir eşiksellik konumunda bırakmamak için doğum yapan kadın ve bebeğinin üzerinden yenilenme, iyileşme, korunmayı sağlayan arınma amaçlı bir ritüel haline gelmiştir. Bu ritüel alanında yapılan ve kutsal olduğuna inanılan, kutsiyet atfedilmeye devam edilen ve toplumun bilinçaltısından çeşitli durumlarda açığa çıkarak prototipin dönüşümü ve gelişimine ışık tutan, dolaşısıyla taşınmış olduğu ilahî özelliklerle beraber toplumun hafızasını bir bütün halinde güncelleyen büyük bir etkiden bahsedebiliriz. Eski Şamanizm inancından arta kalan çeşitli kültürler ise ritüellerin merkez kaynağına ulaşmamızda ipucu olmuştur. Sonuç olarak Gündoğmuş ilçesinde ve köylerinde doğum âdetlerinde görülen inanış ve uygulamalarda Türk mitolojisine ait unsurların kendini gösterdiğini söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Gündoğmuş, Doğum, Geçiş Dönemi, Mitoloji, Ritüel

* Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Zey06arpa@gmail.com

Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar Romanında Kahramanın "İsmi Taşıma Bilinci"nin Mitsel Metafor Olarak Ortaya Çıkması

Dilek İlhan*

Her insan dünyaya kahraman olarak gelir. Bu anlamda seçilmişliğinin ilk başarısıdır bu. Hayat yolu bir süreci ifade eder. Doğan büyüyen her insan kendi seçimleriyle kendi yazgısını yoğurur. Her insan tıpkı bir kar tanesi gibi birbirine benzemeyen öznel yapıya sahip olup bu öznel yapı bireyin eşsiz kendisine has mücevheridir. İnsan teknolojiyi son safhasına kadar kullanarak yine yıkıcı olabilmekte hem kendisine hem de evrene zarar vererek yokediciliği olabilmektedir. O halde aşkınlık ilimle bilgiyle ya da teknolojiyi son safhasına kadar kullanarak yeni icatlar yapılarak tanımlanamaz. Aşkınlık bireyin kar tanesi gibi başkasına benzemeyen kendi değerli özsel yanını tanıyıp ortaya çıkarıp ve seçimleriyle yaşam yolculuğunda eyleyerek adım atan insanlarda görülür. İçinde taşıdığı özsel güç potansiyelini insanlığa fayda sağlama yönünde kullanır. Mitsel anlatılarda bireyin hayat serüveni aşkın olanla bütünleşir. Bu anlamda birey kahraman olarak değerlendirilir. Nitekim Joseph Campbell Kahramanın Sonsuz Yolculuğu adlı eserinde bireyin bir seçimle hayat yolculuğuna çıkması anlatılır. Fakat Bireyin serüveni artık kahramanın serüveni olur. Seçimler ve sınavlar yoluyla erginleşen kahraman en başa döner. Fakat yolculuğunu tamamlayan kahraman, bilgelikle yoğrulmuştur. Çünkü bu yolculuk onu başarıya götürürken evreni kendi içinde anlamlandırmıştır. Bu anlamda kahraman, kendi öznel hiç kimseye benzemeyen özgünlüğünü ortaya çıkarmıştır. Tutunamayanlar romanında Turgut, sıradan bir bireydir. Henüz farkındalık bilinciyle kendini tanımamıştır. kendi olanaklarının farkında değildir. O da Modern Çağın aynileşen sıradanlaşan Modern insanından biridir. Arkadaşı Selim ölünce Selim'in kaybolan şarkılarını aramaya karar verir. Böylelikle Selim'e son görevini yaparak vicdanını rahatlatacaktır. Turgut bilinçli bir seçim yaparak mitsel yolculuğa ilk eşikten adımını atarak başlayacaktır. Uzun bir yolculuk sonunda Selim'in şarkılarının tümünü bulacak fakat ne gariptir ki gözünde devleştiği selim'in şarkılarının bittiği yerde kendi şarkısının sesini bulacak ve kendisinin kim olduğunu tanımlayarak yolculuğunu tamamlayacaktır. Bu çalışma Turgut'un yolculuğu monomitsel olarak değerlendirilerek modern çağ insanına verdiği mesajlarla dikkate değerdir.

Anahtar Kelimeler: Tutunamayanlar, Monomit, İsmi Taşıma Bilinci, Yolculuk, Aşkınlık

* Türk Dili ve Edebiyatı, Ardahan Üniversitesi
dilekilhan@ardahan.edu.tr

Taşlaşma Motifi Açısından Medusa ve Zülfü Mavi Hikayelerinin Karşılaştırılması

Nisa Beril Bora* & Onur Acar*

Taşlaşma motifi, neredeyse tüm dünya halklarının anlatılarında şekil değiştirme motifinin bir alt türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Taşlaşma motifine rastlanılan sözlü veya yazılı eserlerde kahraman, ya kendi vücuduyla taş hâline alır ya da dağ, kaya benzeri bir mevcudiyete dönüşür. Aynı şekilde hayvanların, nesnelere ve ejderha gibi hayali varlıkların da taşlaşması mümkündür. Bu motifin kullanıldığı anlatılar aracılığıyla simgesel olarak kutsal değerler ve toplumla iletişime geçilmiş olunur. Yunan mitolojisindeki Medusa, tanrıça Athena tarafından uğradığı lanet sonucu bakışlarıyla insanları taşa çevirir. Elâzığ masallarındaki Zülfü Mavi, kapısına gelen herkesi taş eder. Biz bu bildiriye, Medusa ve Zülfü Mavi anlatılarında taşlaşma motifinin işlenmesi açısından ortaklıkları ve farklılıkları tespit edip bunların sebeplerini ortaya koymaya çalıştık. Motifin evrensel olduğunu ve kolektif bilinç benzer şekilde yansıdığını gösterebilmek için Yunan mitolojisinden de bir taşlaşma anlatısı seçtik. Bildiride öncelikle taşlaşma motifi hakkında genel bilgi verip anlatılarda taş kesilmenin kim tarafından, ne için ve nasıl gerçekleştiği üzerinde durduk. Ardından sırasıyla Medusa ve Zülfü Mavi hikâyelerinden bahsedip bu anlatılarda taşlaşma motifinin ne şekilde işlendiğini inceledik. Anlatıların daha iyi anlaşılabilmesi için olay örgüsünde geçen diğer motifleri de açığa çıkartmaya çalıştık. Sonuç kısmında ise bu iki anlatıyı karşılaştırarak hem ortak ve farklı yönlerini tespit ettik hem de sosyal açıdan taşlaşma motifinin kolektif bilinçteki yansımalarını anlamaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Taşlaşma Motifi, Medusa, Zülfü Mavi, Türk Mitolojisi, Yunan Mitolojisi, Kolektif Bilinç

* Türk Dili ve Edebiyatı, Yıldız Teknik Üniversitesi
onuracar8224@gmail.com

William Blake'in "Cennet ile Cehennem Evliliği" Eseri ve *Coincidentia Oppositorum*

Fatma Büşra Günçel*

İngiliz Romantik edebiyat akımının öncü isimlerinden kabul edilen William Blake, şiirleri ve resimlerinde işlediği ruhsal, mitolojik temalarla edebiyat tarihinde ilgi uyandıran isimlerden biri olmuştur. Yaşamı, üslubu, düşünme biçimi, eserleri ile oldukça sıra dışı bir karaktere sahip olan William Blake yalnızca bir şair değildir. Fikirlerinde, döneme hâkim olan Hristiyan doktrinine yönelik bir derin düşünme ve daha zamansız olanın keşfi söz konusudur. Eserleri, genel anlamda tarz itibarıyla diyonizyak bir kimlik taşımakta fakat özellikle *Cennet ile Cehennem*in *Evliliği* eseri, üslubunun yanı sıra felsefe tarihine de, bilerek ya da bilmeyerek, referanslarda bulunmaktadır. Bu eser, Avrupa'da Aydınlanma Çağı'nın hüküm sürdüğü akılcı dönemde, bu devrin değer yargılarından bağımsız bir şekilde Blake'in kendine has mitolojik evreninde kurgulanmaktadır. Cennetten kovulan insanı, ruhundan ve tanrısallıktan keskin ve açık bir şekilde uzaklaştıran kutuplaşmayı reddederek, insanın bedeni ile ruhunun beraberliği fikrini öne sürmektedir. Bu karşıtlıklar âleminde Melek ve Şeytan yeniden kurgulanırken eserin temelinde yer alan "cehennemî bilgelik" bir oksimoron olmanın ötesine geçer. Ona göre, dinde cennet ve maddesel planı keskin bir şekilde ayırıştıran genel fikriyata rağmen, İsa insan sevgisi ile karşıtlıkları birleştirendir. Her şey bir bütünsellik içindedir, insan ise kendi tinsel yanını keşfetmeye muktedirdir. Karşıtların arasındaki dinamizme olan yaklaşımıyla William Blake'in tutumu, Heraklitos ve Tao felsefesi ile benzerlik göstermektedir. Karşıtlar nihai ve üstünlük mertebesiyle birbirinden ayrılmazlar; aksine özdeşirler ve daimi bir dönüşüm içerisindedirler. Bu yüzden de "Karşıtlık gerçek dostluktur." diyen Blake'in anlayışı *coincidentia oppositorum* olarak nitelendirilebilir. Blake'in *Cennet ile Cehennem*in *Evliliği* eserinin ana fikrini çok güçlü bir şekilde vurgulayan bu simgesel cümle, bir yandan Kilise'nin ortaya koyduğu monist anlayışa karşı çıkarken bir yandan da Blake'in yarattığı mitik evrenin ilkesini yansıtır. Bu evren, karşıtların bir arada çalıştığı diyalektik düalizmin evrenidir. Karşıtlar kozmik bir mücadele niteliği taşımaktansa dostluğu, tamamlayıcı olmayı ve uyumu ifade eder.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, İngiliz Romantizmi, Mitoloji, Felsefe, Karşıtların Birlikteliği, Tao, Herakleitos, Düalizm

* Batı Dilleri ve Edebiyatları, Boğaziçi Üniversitesi / Aktiffelsefe Araştırma Grubu
fatma.busra@hotmail.com

Embracing Medusa to Empower Women's Narrative

Sena Tuğçe Gürkan*

Medusa has been one of the most famous monsters of all time and she has been rewritten, restudied in many forms of media throughout history, however the greatest change has been with the rise of contemporary feminism. Considering the violation she has been exposed to with the use of ancient Greek and Roman mythology, this paper aims to discuss how she was villainised by the patriarchal narrative, who the real villains were and how the feminist revisionist rewritings of today reclaim the narrative of her story by questioning the reliability of the patriarchal narrative and therefore affecting how the stories of many women in history and of today are seen. The topics of women as monsters and men as heroes, Athena as the guard dog of the patriarchy, Poseidon raping Medusa and the language of it, Medusa's gaze versus male gaze, what her cursed snakes symbolise and how all these relate to the women of today will be under discussion under the theme of feminist rewriting. The paper will focus on the rewritings of Medusa by MacLaughlin, Kasenow and Stanford in light of Cohen's monster theory with the use of feminist theories by Zimmerman, Beauvoir, Cixous, Alban, Gilbert and Gubar, Morales, Ostriker, Atre and Godyn.

Anahtar Kelimeler: Feminism, Rewritings, Violation, Trauma, Medusa, Narrative

* Department of English Language and Literature, İstanbul Medipol University
tugcesenagurkan@gmail.com

The Rape of the Lock: The Myth of Apollonian and Dionysian Womanhood

Ece Özpınar*

Alexander Pope rewrites a western myth by achieving Miltonic richness without sacrificing unity of *The Rape of the Lock*. In this poem, it can be seen that Pope borrows mythological stories about various human experiences from Greeks, Romans, Christians, Hebrews but he does this some sort of mythopoeic activity going on in the poem by reifying Apollonian and Dionysian womanhood. Although the main problem in the poem seems to be between Belinda and the Baron on the surface, their rivalry creates not a love story, but a very old mythical nature concept with rich Apollonian and Dionysian overlays in terms of human experience and womanhood. For instance, in order to protect her 'moral virtue', Belinda resists all seductive attempts especially coming from the Baron; however, another female character Clarissa supplies the Baron with scissors for snipping of a curl, what is more, this is not her only 'two-edg'd Weapon'. For the women, their attributed heroism functions in a manlike environment which can be described on the goddess and epic level. My aim is to explore the process of creating two types of womanhood in Alexander Pope's *The Rape of the Lock* and its relation to Apollonian and Dionysian literary concepts from comparative perspective.

Anahtar Kelimeler: Poetry, Dionysian, Apollonian, Alexander Pope, Mythology, Womanhood

* İngiliz Dili ve Edebiyatı, Ordu Üniversitesi
ozpinarece@hotmail.com

Antigone Reconsidered: Collective Mythification and Women's Agency/Identity in Seamus Heaney's *The Burial at Thebes*

Hasret Sari*

Many myths emerging from ancient civilizations have cemented their positions as timeless tales finding their way into literary works, crossing temporal and spatial boundaries. Such a transparent nature of mythic stories empowers writers to reconsider these works with a new standpoint as required by historical, social, and cultural developments. Irish literature, since the turn of the 20th century, has witnessed a significant volume of writings tackling contemporary issues by referring to and revisiting stories of old as well as adapting them to new contexts. Arguably, Irish dramatists are known for their commitment to employ Greek mythic figures and literary works in their writings to question social and political values shared by separate societies and reassess them in light of current unfolding events within Irish landscape, attributing universal value to these pieces. Among such works is the story of Antigone, about which much has been written throughout centuries with diverse views. Seamus Heaney's *The Burial at Thebes*, an adaptation of Sophocles' *Antigone*, challenges political and social notions, which is achieved by Heaney implementation of Irish expressions along with making references to contemporary occasions. Philosopher and gender theorist Judith Butler, in her theory, focuses on discourses of gender and argues that gender is an identity which is socially constructed. Through performative acts, gender gains a stable position, which creates certain social and collective myths individuals may come to believe as simple reality. This 'mythic' reality is compelled further by social sanction and taboo, resulting in varying descriptions of femininity and masculinity. As gender is nothing more than constructed reality, reconsidering these notions by way of analysing different periods sheds light on mythic nature of social values. Accordingly, this paper aims to examine this notion of mythification and how women's agency and identity are represented in Heaney's *The Burial at Thebes*.

Anahtar Kelimeler: Gender, Social Myth, Agency, Butler, *The Burial at Thebes*

* İngiliz Dili ve Edebiyatı, Ordu Üniversitesi
hasretsr@gmail.com

Naomi Alderman'ın Güç romanında Mitlerin Tekrar Yazımı

Nagihan Haliloglu*

Mitlerin geçişkenliği, siyasi güç tarafından revizesi ve insanlar tarafından sürekli yeniden inşa edilmesi üzerine bir metin olan Naomi Alderman'ın 2016 tarihli romanı *Güç*, mit kategorisinin sabitliğini sorgulamanın çeşitli yöntemlerini bize sunar. Bu makale bu yöntemleri ortaya çıkararak bir takım inceleme birimleri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Mitler, içinde yaşadığımız dünyayı anlamdirmamıza yardımcı olurken, bir yandan da kökleşmiş birtakım haksızlıkların sonraki nesillere aktarılmasına sebep olabilir. Toplumların kültürel, tarihi ve coğrafi ihtiyaçlarına göre dönüşümlere de uğrayabilen mitler, bir bakıma kendi devamlılıklarını sağlayabilmek için insanlara, özellikle de madunlara biraz daha nefes alabilme hakkı tanıyacak şekilde 'zamana uyum' sağlayabilirler. *Güç* romanında kadınlar parmaklarıyla elektrik gücü kullanma yeteneği geliştirince cinsiyetler arasındaki güç dengesi tepetaklak olur. Bu güç değişimini takiben gezegenin 'sıfırlanması' için küçük bir 'kıyamet' yaratan kadınlar, 'Meryem Ana' mitini de tekrar yorumlayıp, dini inanın merkezine alıp, Hz. İsa'yı yan bir figür olarak tekrar tasarlar. Alderman romanının merkezine pagan mitlerden ziyade İbrahimi dinlere ait bir hikâyeyi alarak pagan ve İbrahimi anlatılar arasındaki benzerliklere dikkat çeker. Nitekim 'Meryem Ana' mitinin yeni halini nasıl aldığı hikayesinin izi de kamusal alanda olan ve olmayan heykeller üzerinden sürülmektedir. Romanın anlatıcı sesi, artık 'ikincil' cinsiyet olan erkek bir yazar Neil'dir. 'Meryem Ana' miti altında ezilen bu yazar, ulaşabildiği 'arşiv' bilgilerinden İsa'nın da bu kurucu mitte bir zamanlar önemli bir rol oynadığını kanıtlamaya çalışır. Neil erkeklerin kayıp tarihini ortaya çıkarmaya çalışırken, yeni bir Havva figürü Allie de iklimsel değişim parametreleri üzerinden Meryem Ana figürünün yerini almaya çalışmaktadır. Roman böylelikle mitlerin güç dengelerine uygun olarak nasıl şekil alabileceğinin altını çizer.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Güç, Distopi, Tarih Yazımı, Arşiv

* Karşılaştırmalı Edebiyat, İbn Haldun Üniversitesi
nagihan.haliloglu@gmail.com

The Fragments of the Self: Daoine Sidhe in Tomm Moore's *Song of The Sea*

Gülay Gülpınar Özoran*

This paper argues that Tomm Moore's animated film, *Song of the Sea* (2014) explores through the representation of the Daoine Sidhe, the fairies of the Irish mythology, how individuals can integrate alienated parts of their identities into their 'Self' after the loss of a loved one. Since the foundation of psychoanalysis, many different schools of thought in psychology have observed shifting states of mind in both psychopathological and non-psychopathological individuals to a varying extent. These shifting states of mind are termed differently in each psychological theory. 'Archetypes', 'subpersonalities', 'parts' and 'ego states' are some of the terms used in reference to these shifting states. These schools of thought have emphasized the difficulty of controlling oneself when one of these subpersonalities, which seem to have a life of their own, takes over the Self and the necessity to integrate them into consciousness. One way of recognizing and integrating these unconscious personalities into the conscious Self is what Jung calls the 'individuation process'. Theories of psychoanalysis that suggest that fragmentation of the Self can occur as a result of a difficult or traumatic experience also emphasize the exigency to integrate the fragmented parts into the conscious mind to heal. In line with this understanding of the Self as a fragmented entity, *Song of the Sea* represents the integration/individuation process of two little children who struggle to come to terms with the loss of their mother. This process is represented through the depiction of the mythical figures including the archetypal witch goddess, Macha, who accepts to free the other fairies whom she previously petrified at the end. This paper interprets this moment of liberation as the symbolic representation of the individuation process and the mythical figures as characters' inner personalities which come to be recognized and integrated into their consciousness.

Anahtar Kelimeler: Irish Mythology, Tuatha De Danann, Daoine Sidhe, Archetype, Subpersonality, Individuation Process, Jung, Freud

* İngiliz Dili ve Edebiyatı, İstanbul Atlas Üniversitesi
gulay.ozoran@atlas.edu.tr

Myth versus Reality: The Portrayal of Down Syndrome in Lindsey Ferrentino's *Amy and the Orphans*

Duygu Beste Başer Özcan*

Traditional narratives in literature and drama rely on disability as a metaphor to depict social problems that need to be fixed while associating good health with qualities such as being honorable, innocent, and decent. In these texts, disabled bodies are stereotyped as they are depicted as innocent victims, corrupt villains, or heroic overcomers. Contemporary writers and playwrights, on the other hand, challenge the myths about disabled bodies and dismantle these metaphorical associations. By presenting complexities of disability, care, and illness, they focus on the lived experience and expose the tyranny of the "normal." One example of such narratives is American playwright Lindsey Ferrentino's 2018 play *Amy and the Orphans*, which centers on a character with down syndrome, Amy. She was once institutionalized by her parents and now reunites with her siblings after their parents pass away. As this paper demonstrates, Ferrentino challenges the myth of disability as tragedy since she depicts Amy as a high-functioning individual with good interpersonal relationships as well as the necessary skills to survive in an ableist world. In the play, Amy's allegedly normal and healthy siblings both infantilize Amy and treat her as a fragile baby because of their stereotypical notions of down syndrome. However, it is revealed that Amy is much more capable and stronger than her siblings, both mentally and emotionally. This compels the audience to reconsider what it means to be a healthy and normal individual in a world where the rules of normalcy constantly change. Within this context, this paper argues that *Amy and the Orphans* is progressive and subversive in its depiction of disability since it calls for a change in socially and politically constructed myths.

Anahtar Kelimeler: American Theater, Amy And The Orphans, Down Syndrome, Myths, Disability

* Department of American Culture and Literature, Hacettepe University
duygubeste2@gmail.com

Mythological Illustrations and Their Cultural Representations in Pieter Brueghel's Paintings and William Carlos Williams' Poems

Gamze Ar*

Mythology is a universal truth because of connecting diverse cultures in that it creates a common language that all people communicate each other. The power of mythology is so strong that 15th century painter Pieter Brueghel connects to 20th century poet William Carlos Williams. Mythology here plays an important role in the cultural flows between two different centuries. When Williams sees the masterpieces of Brueghel in Kunsthistorisches Museum, he writes poems about them and these ekphrastic poems involve in mythological representations. This paper tells how these poems will be created besides the illustrations of mythic figures. The bridge between words and images merges with the mythology in the context of cultural responses of Williams and Brueghel. At that point, it can be said that mythology is omnipresent and its effects are continuing as an on-going process throughout history and so it does. Myth or mythology is always a superior notion and in the minds of humanity in that the ultimate power gives eternal illustrations to people. Pieter Brueghel is one of them who uses this power in his masterpieces. There are many mythological references in his paintings and each is a great allegory for understanding the society in Brueghel's period. These mythological embodiments are transferred into the words of William Carlos Williams and it indicates how two different centuries meet with an intimate connection in the context of mythology. Why is the mythology a universal reality? From which perspectives did Williams and Brueghel deal with myth in their works? What is the essence of mythological representations in art? This paper tries to reveal these questions and it will take you from 15th to 20th century like a journey.

Anahtar Kelimeler: Mythology, Pieter Brueghel, William Carlos Williams, Art, Modernism, Poetry

* Department of American Culture and Literature, Bartın University
gamzear@bartin.edu.tr

İnanç Kültürü Bağlamında Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarında Ağaç Sembolleri

Gülsün Ebiri*

Toplumlarda inancın etkisiyle farklı oluşumlar yer almıştır. İnsanoğlunun kaçınılmaz mutlak son olan ölüm karşısındaki duruşu, algılayışı ve hayata nasıl baktığı inancın etkisiyle oluşmuştur. Ölüm sonrası bâki bir hayat düşüncesi insanları sanatsal faaliyetler içerisindeki mezar taşlarını yapmaya yöneltmiştir. Türk kültüründe mezar taşı geleneği, İslamiyet öncesinde ve İslamiyet sonrasında belirli bir gelişim sergilemiştir. Bu süreç içerisinde en köklü oluşum Osmanlı Dönemine aittir. Osmanlı Dönemi mezar taşı, Türk-İslam geleneği çerçevesinde gelişerek kendi üslubunu ortaya koymuştur. Başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun birçok yöresinde Osmanlı mezar taşlarının çeşitli uygulamaları vardır. Osmanlı mezar taşlarında hem tipoloji, malzeme-teknik hem de süsleme açısından önemli örnekler yer almaktadır. Mezar taşı süslemelerinde inancın etkisini yansıtan farklı semboller bulunmaktadır. Bu sembollerden biri de ağaçtır. Ağaç sembolü, inanç çerçevesinde kutsiyet rolü üstlenmiştir. Sonsuzluğun, yenilenmenin, verimliliğin, cennete ulaşmanın bir aracı olarak görülmesinin yanı sıra kozmik ağaç olarak da üç katmanlı âlemi birleştirmesi özelliğiyle de karşımıza çıkmaktadır. İnanç dünyasında ana ekseninde yer alan ağaç sembolü hayat ağacı, hurma ağacı, servi (selvi) ağacı ve zeytin ağacı gibi örneklerle görülmektedir. Anadolu'daki mezar taşlarında ağaç sembolünün kullanımı dönem içerisinde dikkati çekmektedir. Bu bildiri kapsamında Osmanlı Dönemi mezar taşlarında kullanılan ağaç sembolleri incelenerek, inancın etkisiyle İslam kültürü içinde oluşan süreklilik hakkında değerlendirmeler yapılacaktır. Ayrıca Anadolu'da İslam mimarisinde ağaç sembolünün uygulama alanları vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mezar Taşları, Ağaç Sembolü, İnanç, Kültür, Osmanlı Dönemi

* Sanat Tarihi Kurum Yok
glsn_ebiri@hotmail.com

Osmanlı Minyatürlerinde Hz. Yusuf

Eda Eriş Kızgın*

Yazma eserlerde metni görselleştirmek amacı ile yapılan minyatürler İslam dünyasında yüzyıllar boyunca kullanılmıştır. İslam görsel kültürünün bir parçası olan minyatürlerin yapımı Osmanlı Dönemi'nde de gelişerek devam etmiştir. Bu dönemde tarih, edebiyat, astroloji ve dini konular üzerine yazılan eserlerin birçoğu minyatürler ile tasvir edilmiştir. Geniş konu repertuarına sahip Osmanlı minyatürlerinde, dini konuların ön plana çıktığı görülmektedir. Dini konulu minyatürler içerisinde ise peygamberlerin kıssaları dikkat çekmektedir. Bu kıssalardan biri de Kur'an-ı Kerim'de Ahsenü'l-Kasas yani, kıssalarının en güzeli olarak zikredilen Hz. Yusuf (a.s) kıssasıdır. Kur'an-ı Kerim'de hayatı ile ilgili en çok detay verilen peygamberlerden biri olması sebebi ile minyatür sanatçıları tarafından sık sık işlenen konular içerisinde yer almaktadır. İslam inancında önemli bir yere sahip Hz. Yusuf (a.s) ile ilgili farklı zamanlarda farklı sanatçılar tarafından çok sayıda minyatür yapılmıştır. Minyatürlerde Hz. Yusuf'un (a.s) kardeşleri tarafından kuyuya atılması, köle olarak Mısır'a götürülmesi, Züleyha ile karşılaşması, zindana atılması, Mısır kralının rüyasını yorumlaması, Mısır azizi olması, Züleyha ile evlenmesi ve Hz. Yakup (a.s) ile kavuşması gibi hayat hikâyesinden önemli konular ayrıntıları ile işlenmiştir. Bu çalışma kapsamında da, Hz. Yusuf (a.s) minyatürlerinin İslami kaynaklarda geçen metinlerle ilişkisi incelenerek ikonografileri ortaya konmaya çalışılacaktır. Aynı zamanda hayat hikâyesinden hangi konuların tercih edildiği ve nasıl tasvir edildiği de ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Minyatür, Osmanlı, İkonografi, Hz. Yusuf

* Sanat Tarihi Kurum Yok
eda.eris89@gmail.com

CANAN'ın Falname Serisi'nde Yer Alan Hayvan Tasvirlerinin Türk Mitolojisindeki Kökenleri

Hazal Orgun*

Paleolitik dönemlerden itibaren inanç sistemleri ve mitolojilerle sanatsal üretimler arasında bir bağlantı olmuştur. Sözlü bir gelenek olan mitlerin, efsanelerin aktarımı çeşitli sanat dalları (resim, edebiyat, heykel vb.) ile sağlanmıştır. Böylelikle toplum, sanat ve mitler beraber gelişmişlerdir. Tüm inanç sistemleri kendi mitolojilerini ve buna bağlı olarak sanatlarını oluşturmuşlardır. Türk mitolojisi de bu durumdan bağımsız değildir. Orta ve İç Asya'da gelişmeye başlayan Türk mitolojisi kendi efsanelerini, destanlarını, tapınma kültürlerini, dinsel tören ve ayinlerini yaratmıştır. Türk mitolojisinde gerek gerçek gerekse efsanevi hayvanlar her zaman önemli birer imge ve simge olmuşlar; efsane ve destanlarda önemli roller oynamışlardır. Süreç içerisinde Şamanizm'in de etkisiyle hayvan ve doğa kültürleri daha da ön plana çıkmıştır. Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra da Türklerin İslam öncesi inanç sistemleri gelenek-görenek, örf-adet, batıl inanç vb. formlarda ya da İslamiyet'le harmanlanarak Türklerin yaşayışından etkisini göstermiştir. Türk mitolojisinin bu etkisi modern ve çağdaş Türk sanatında da kendisini göstermektedir. CANAN (2010 yılından beri soyadı kullanmamaktadır.)'ın Falname Serisi bu devamlılığın en güncel örneklerinden birisidir. Kendisini aktivist feminist bir kültür işçisi olarak tanımlayan sanatçı, eserlerinden birden çok medyumunu kullanmaktadır. Yine kökleri İslam öncesi Türk kültürüne dayanan minyatür, sanatçının sıklıkla kullandığı bir yöntemdir. *Minyatür 2.0* isimli sergi için 2020 yılında üretilen Falname Serisi'nde Türk ve İslam mitolojilerinden kaynak alınarak hayvan, yaratık, burç, efsane vb. temalar "modern" minyatür sanatı kullanılarak tasvir edilmiştir. CANAN; kadının sanat sahnesindeki yok sayılmasına karşı duran, görünürlüğünü arttıran ve Batı temelli sanat tarihi kanonundan ötekileştirilen Doğu sanatının yok sayılmasına tepki gösteren işler üretmektedir. Falname Serisi kullandığı mecaz (minyatür) ve dayandığı temalarla (Türk ve İslam mitolojileri) bu amaçlara hizmet eden önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmamız kapsamında Falname Serisi'ndeki minyatürlerde yer alan hayvan tasvirlerinin Türk mitolojisindeki kökenleri ve anlamları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Canan, Falname Serisi, Türk Mitolojisi, Hayvan Tasvirleri

* Sanat Tarihi, Selçuk Üniversitesi
horgun@selcuk.edu.tr

Yılan Kadın Mitinin İstanbul'da Canlanması: Şahmeran 34 Sergisi

Bengi Basaran*

Şahmeran miti, tarih öncesi anaerkil döneme dayanan kökenleri ve Orta Doğu'dan Anadolu'ya uzanan farklı versiyonlarıyla geniş bir coğrafya için önemli bir kültürel dünya mirasının temsilidir. Mit, kadın ve yılanı birleştirmekle birlikte bunu kolektif düzeyde rağbet gören "kadın yilandır" kanısı üzerinden değil, bilge, yardımsever ve fedakar bir imaj üzerinden aktarmaktadır. Bununla birlikte Şahmeran anlatısı, özünde, inanmak, şifa bulmak, güven inşası ve yıkımı, ihanete uğramak ve yeniden güvenmek gibi insanın kökenine temas eden evrensel değerleri barındırması bakımından da güncelliğini yitirmeyen bir temaya sahiptir. Bu çalışma, Şahmeran'ın kamusal alanda izleyici ile buluşması ve öyküsünün yaygınlaşması için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin, Prof. Dr. Marcus Graf küratörlülüğünde, Mayıs-Ağustos 2022 tarihleri arasında düzenlediği, 34 çağdaş sanatçının farklı yorumlarının yer aldığı, heykeltıraş Ayla Turan'ın tasarladığı şahmeran heykellerinden oluşan 'Şahmeran 34' sergisinin incelemesine yer vermektedir. Bu bağlamda, 34 Şahmeran heykelinin her yorumu kendi içinde değişiklik göstermekte olup biri bezeme yoğunluklu bir üsluba sahipken bir diğeri sokak sanatına dair öğeler içermektedir. Bitiminde geliri kız çocuklarının eğitime katkı sağlayacak olan sergideki işler, İstanbul gibi yoğun nüfusa sahip bir kentin, en kalabalık noktalarından olan 34 ayrı meydanda yer aldığından, "kadın" algısına dair bir miti tekrar canlandırmak, bilmeyenlere aktarmak ve hatırlatmak adına toplumsal hafıza için önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Çalışma, Şahmeran 34 Sergisi'nin bu işlevleri ve yılan kadın imgesine, çağdaş sanat perspektifinden getirdiği güncel yorum ile hikayenin yeniden üretimi açısından misionunu değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yılan Kadın, Yılan, Şahmeran, Şahmeran 34, Yılan Miti, Mitolojik Sergi

* Sanat Tarihi, Bağımsız
bengibasaran@gmail.com

Bizans Resim Sanatında Lir Arkalıklı Taht Gösterimlerinin İkonografisi Üzerine Görüşler

Hülya Coşgunaras*

Çalışmanın konusu Bizans resim sanatında örneklerine rastlanan “lir arkalıklı taht” gösterimlerinin ikonografik kaynağının tartışılmasıdır. Bizans anıtsal resim sanatında lir arkalıklı taht tasvirinin ilk ve bilinen tek örneği geç antik erken Hıristiyanlık dönemine aittir. Tasvirin popülerlik kazanması ise Makedonya Hanedanlığı dönemine rastlar. Özellikle sikkeler ve Kappadokia’nın 9. ve 11. yüzyıllar arasına tarihlenen kayaya oyma kiliselerinin apsis resim programları lir arkalıklı taht tasvirlerinin günümüze ulaşan örnekleri arasındadır. Tarihsel süreçte pek çok uygarlık tarafından kullanılan ve mitolojik bir enstrüman olarak da görsel anlatımlarda yerini alan lirin, Bizans döneminin sözünü ettiğimiz yüzyıllarında özellikle İsa, kucağında çocuk İsa ile Meryem ve imparator tasvirlerinde niçin bir taht gösterimi olarak tercih edildiği ve bu tasvirin ikonografik kaynağı tartışmalıdır. Lir arkalıklı taht tasarımına mitolojik bir figür olan ve müziği ile hayvanları ehliştiren Orpheus’un lirin esin kaynağı olduğu yönünde görüşler bulunmakla birlikte bunun sadece tahtların biçimsel olarak liri andıran bir çeşitlemesi olduğunu savunan araştırmacılar vardır. Taht tasarımında lir biçiminin tercih edilmesi dönemin bir zevki ya da antik bir motifin aktarımından daha öte görünür. Lirin taht ile bütünleşmesinin hem lirin hem de tahtın ikonografik anlamlarından kaynaklandığını düşünmek gerekir. Lir arkalıklı taht, dünyaya uyum ve düzeni getiren rolü ile İsa’ya ve bununla bağlantılı olarak İsa’nın yeryüzündeki vekili dünyadaki uyumu sağlayan aracı olarak imparatorlara atfedilmiş olmalıdır. Bu nedenle çalışmamızda lir uyum ve düzenin, taht ise kutsal, egemen ya da erk sahibi figürlerin yönetme yetisinin bir sembolü olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Lir, Taht, Lir Arkalıklı Taht, İkonografi, Geç Antik Erken Hıristiyanlık Dönemi, Makedonya Hanedanlığı, Kappadokia

* Sanat Tarihi, Adıyaman Üniversitesi
hsahna@adiyaman.edu.tr

Rus Mitolojisinde Alkonost ve Sirin Adlı Kız-Kuş Tasvirleri

Kemal İbrahimzade*

İnsanlık tarihinde mitlerin önemli bir yeri ve rolü olduğu bilinmektedir. İnsan aklı, soyut olanı somutlaştırma, yani anlamlandırma adına doğada var olmayan mitolojik hayvan figürlerini şekillendirerek bu figürlere farklı efsanelerde farklı roller yüklemiştir. Ayrıca bu figürler, çeşitli dönemlerde elyazmaları, resim, heykel gibi sanat eserlerine konu edilmiş ve sadece bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Bugün, dünyanın birçok ülkesinde yeni yaklaşımlarla halk inançlarına ve mitolojik konulara büyük ilgi duyulmaktadır. Bunlardan biri de kadın başlı ve kuş gövdeli mitolojik yaratıklardır. Bu efsanevi kuşlar eski çağlardan beri dünyanın farklı coğrafyalarında karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki; Kadın-Kuş tasvirleri, İran, Mezopotamya ve eski Mısır'da aynı anda ortaya çıkmış, daha sonra Eski Yunan, Bizans ve Avrasya'nın neredeyse tüm kültürlerinde kendini göstermiştir. Slav kültürü de bunlardan biridir. Slav mitolojisinde hayvan figürleri arasında en sık karşılaşılan figürler kuşlardır. Birçok sembolik ve ikonografik anlamlar yüklenen kuş figürleri çeşitli betimlemelerle karşımıza çıkmaktadır. Slav Kültürü ve özellikle Rus mitolojisinde farklı şekillerde yorumlanan bu kuş figürlerinin başlıca ortak özelliği, insan üzerinde karşıt etkiler uyandırmalarıdır. Örneğin Sirin figürü, Antik Yunan mitolojisindeki Sirenlere benzer şekilde, insanda ölümle sonuçlanacak kadar yüksek bir haz duygusu uyandırırken, Alkonost'ta ise bu etkinin tersi gözlenmektedir. İki farklı karakteristik yapıya sahip bu iki kuş figürünün, Slav Kültürü ve Rus mitolojisinde özellikle bir arada tasvir edilmesi, insan doğasının bir projeksiyonu olarak görülebilir. Bu çalışmada, Slav Kültüründe ve özellikle Rus mitolojisinde önemli bir yer tutan ve çoğu zaman bir arada tasvir edilen kadın başlı ve kuş gövdeli Sirin ile Alkonost'un Rus tasvir sanatının çeşitli alanındaki yansımaları ele alınarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Rus Mitolojisi, Slav Kültürü, Alkonost, Sirin, Kuş Figürleri

* Sanat Tarihi, Ardahan Üniversitesi
kemalibrahimzade@ardahan.edu.tr

Duchamp ve Mitsel Söylem

Zeynep Gokgoz*

Çağdaş Sanat, kendinden önceki sanatın mitsel söylemini kırma amacıyla yola çıkar. Sanat dünyası dokunulmazlığı ile kendine göksel bir pozisyon edinmiş, gelen eleştiri oklarını bu dokunulmazlık zırhı ardında engellemiştir. Akademinin kuralları biçim ve içerik odaklı işlerken bir gün gelir, bir pisuar sanat olarak sergilenir. Sanatın tüm kurallarını çiğneyen bir yaklaşımla üretilen (!) eser, hemen sergi salonlarında kendisine yer bulur. Ready-made'ler -gündelik hayatın hazır nesnelere- bir anda kavramsal sanat adı altında kendi sembolik evrenlerini oluştururlar. Duchamp'ın 1917 tarihli *Fountain*'i bugün için yıkıcı misyonunun ötesinde mitleşmiş ve hatta bir otorite olarak sanat tarihinde kendisine yer edinmiştir. Kendisinden sonra "sanat asla eskisi gibi olmayacaktır". Mit kırıcı bir söylemin mit kurucu bir söyleme nasıl evrildiği Duchamp'ın bahsi geçen eseri üzerinden ele alınmaya çalışılacaktır. Kendinden önceki sanatla mücadelesinde "bir şeyin sanat olmasına kim karar veriyor" sorusunu sorduğunda, kimin iktidarı sorusunu da gündeme taşımaya, bir pisuarı çeşme olarak önererek neyi vurgular? Ranciere'in işaret ettiği gibi amacı iktidar mekanizmalarını bozmak mıdır? Peki bu yeni mit nasıl kırılacaktır, kırılmalı mıdır? Şahit olunan, estirdiği rüzgârın devamını yaşadığımız şekilde. Bağlamın sanatı belirlediği bir sanat evreninde sanatın aslında ne olduğunu sormanın yeni yolları ne olabilir, bağlam-duyarlı bir sanatın ötesi var mıdır? İtalyan sanatçı Maurizio Cattelan, çeşmeden mülhem ürettiği *America* adlı eseri ve devamında *Comedian* (Duvara Bantlanmış Muz) adlı işi ile aynı çizgiyi sürdürmekte mi yoksa başka bir sığrama gerçekleştirmeyi başarmakta mıdır? Sanatçıyı Duchamp mitini kıran kişi olarak okumak mümkün müdür? Muzu satın alan çiftin "çağın ikonik nesnesi", "tek boynuzlu at" ifadeleri, bu eserler için de mitik bir söylem evreni kurma girişimleri midir ve neden buna ihtiyaç duyulmaktadır? Çağdaş sanatın mit-kırıcı ve mit-kurucu söylemleri üstlenmesini nasıl yorumlamalıdır?

Anahtar Kelimeler: Duchamp, Catalan, Mit-Kırıcılık, Mit-Kuruculuk

* Felsefe, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
zgokgoz@yahoo.com

Orta Çağ Avrupa'sında Kadının Temsiline Bir Örnek: Cadılık ve Cadı Avları

Başak Karabacak*

Bu çalışma kötü kadın temsillerinden biri olarak ele alınan bir mit temsili olan cadılık kimliğinin ve Orta Çağ Avrupa'sında yaklaşık üç asır süren daha çok kadınlara yönelik cadılık suçlamalarına istinaden kadın cinayetlerinin başlıca nedeni olan cadı avlarının yanı sıra kadınlara dair geliştirilen algıyı Orta Çağ Dünyasına yorumlayıcı bir yöntemle bakılarak somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Mitolojide kadınlar doğurganlık, doğa olayları, adil yargı, özgürlük gibi nötr ya da olumlu bağlamların yanı sıra ilk günah, ayartma, kurnazlık ve cadılık gibi olumsuz temsillere de konu olur. Bunlara ek olarak pek çok mit kadınları cinsel cazibeleri yoluyla insanları baştan çıkararak korkutucu karakterler olarak temsil eder. Bu kötücül karakterlerin ve yakıştırmaların en yaygın olanı da cadı ya da büyücü figürüdür. En genel tanımıyla 'cadı', doğaüstü güçlere sahip olduğuna inanılan ve bu güçleri büyücülük vb. kötü amaçlarla kullanan kadınları betimler. Orta Çağ Avrupa'sına damgasını vuran cadı avları insanlık tarihi boyunca kadınların maruz kaldığı şiddet olaylarından biridir. Bu bağlamda, Kilise, gebeliği ve kadın cinselliğini kara büyü ve cadılıkla ilişkilendirmiş, din adamlarının kadınlarla ilişkiye girmesini ve evlenmesini de yasaklamıştır. Engizisyon mahkemeleri ise pek çoğunun kadın gruplarından oluştuğu heretik halk hareketlerini baskılamak ve ortadan kaldırmak için işkence uygulamalarına ek olarak 'cadı avcılığı' adı altında sıklıkla idam cezasına başvurmuştur. Daha çok kadın temsiline dayanan cadıların varlığı çok eski tarihlere dayansa da yok edilmesi gereken bir kadın figürü düşmanlığı olarak algılanmaları Orta Çağ'ın karanlık dönemiyle beraber hız kazanarak gerçekleşmeye devam etmiştir. Sonuç olarak cadı avcılığı, dayanaksız ve asılsız birçok iddiayı kapsayan ve kadınları itibarsızlaştıran onları cadılaştıran yok edici bir eylem olmuştur. Tarihsel süreçte ortaya çıkmış olan bu tarz olaylar daha çok kadınlara yönelik zarar verme niteliği taşımak ile birlikte Orta Çağ dönemindeki temsili ise aynı zamanda esrarengiz bir mitolojiyi de temsil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cadı Avı, Mit, Orta Çağ, Kadın

* Sosyoloji, Ardahan Üniversitesi
basak.krbck@gmail.com

Antik Çağ'da Büyük Öneme Sahip Tanrıça Hekate'nin Orta Çağ Avrupası'nda Cadılaştırılması

Duygu Alkan Erdoğan*

Antik dönemlerde büyük öneme sahip olan Hekate, zor zamanlarda kişiye rehberlik eden bir tanrıçadır. Olimposlulardan önce var olmuş bir tanrıça olan Hekate, insanlığa yardım eder ve onları korur. Titanlarla olan savaşında Zeus'a yardım etmiştir; bu savaşı Zeus, Hekate sayesinde kazanabilmiştir. Hekate'nin kelime anlamı iradesini hâkim kılan, hedefi vuran, seçim yapandır. Hayatta seçim anı geldiğinde, iradenin yardımıyla doğru kararları verebilmeyi simgeler. Çeşitli mitolojik öykülerde Hekate, karanlıkta kalan kahramanlara elindeki meşalelerle yol gösterir. Meşale, karanlığı aydınlatan ışığın sembolüdür. Hekate'nin bütün kötülükleri uzakta tuttuğuna inanıldığı için antik dönemlerde heykelleri kapıların ve girişlerin önüne konulmuştur. Orfik ilahilerde bütün tanrıların üstünde tutulan Hekate'nin kültü bütün Grek dünyasına yayılmıştır. Roma uygarlığında Trivia ismiyle bilinmektedir. Trivia, Üç Yol anlamına gelir ve ismini yol ayrımlarına, kavşaklara konan Hekate heykellerinden alır. Roma İmparatorluğu döneminde Hekate kültü bütün Akdeniz havzasına ve İmparatorluğun sınırları dahilinde kalan her yere ulaşmıştır. Daha sonraki dönemlerde Hristiyanlığın yayılması ile birlikte eski inançlara ait olan her şey karalanmaya ve yok edilmeye başlanmıştır. Orta Çağ'daki Engizisyon ve cadı avcıları eski dinin bilgisini hatırlayan, uygulayan ve aktaran herkesi sistematik bir biçimde yok etmiştir. Ebeler, şifacılar, kâhinler, tanrıçaya adanmış olanlar, cadı olarak etiketlenmiştir. Mahkûm edilmişlerdir, katledilmişlerdir ve mal varlıklarına kilise tarafından el konulmuştur. Resmi kayıtlara göre Orta Çağ'da dokuz milyon kadın cadı olduğu gerekçesiyle yakılmıştır. Hekate; cadıların, kara büyüün ve ölümün tanrıçası ilan edilerek şeytanlaştırılmıştır. Karanlıkta meşalelerle yol gösterme semboljisi altında zor zamanlarda insanlara yardım eden ve cehaletin karanlığında yol göstermek için eğitim veren bütün kadınlar, bilgelik ateşini koruyan, taşıyan ve aktaran bütün kadınlar, şeytanın hizmetkârları olarak gösterilmiş, antik dönemlerde kadınların rahatça yapabildiği doktorluk, öğretmenlik gibi meslekler kadınların ellerinden alınmıştır. Kadının toplum hayatından soyutlanmasında, eve kapatılmasında, eğitim almasının, düşünmesinin ve sorgulamasının engellenmesinde günümüzde modern toplumlar da karşılaşılan problemlerin sosyolojik kökenleri; antik dönemlerdeki bilge kadın imajının Orta Çağ Avrupası'nda cadı imajı ile değiştirilmesine dek uzanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hekate, Tanrıça, Bilge Kadın, Cadı

* Sosyoloji, Aktiffelsefe Araştırma Grubu
duygualkan13@gmail.com

Slav Mitolojisinde Kadın Figürü

Zefir Ademi*

Toplumların kolektif hafızalarında yer alan unsurlardan biri mitolojidir. Sosyologlar tarafından insan bilincinin gelişim sürecinin ilk evresi olarak görülen bu dönemde tüm doğal ve sosyal olaylar evreni kontrol eden mitolojik tanrılar tarafından yönetilmektedir. Tarihte insanlar dünyayı anlama ve açıklama sürecinde mitolojiyi kullanmışlardır. İlkel toplumların bilinç yapısını oluşturan mitolojik tanrılar bazen bir doğa olayı, bazen bir canlı, bir hayvan, erkek veya kadını temsil eden figürdür. Mitolojiler aynı zamanda kutsallık ve gerçeklikten bahsettikleri için ibretlik hikayeler içerirler ve genelde sözlü olarak nesilden nesile aktarılmışlardır. Bu yönüyle mitler kuşaklar arasında iletişim sağlayan araçlar olarak görülmüştür. Bunların dışında mitler özellikle geleneksel toplumlarda hakikatin tek açıklaması olarak algılanmıştır. Modern toplumlarda ise mitolojiler kültürün bir parçası şeklinde muhafaza edilmiştir. Dolayısıyla mitler geleneksel ve modern toplum tipini etkilediği gibi bireysel ve kolektif düzlemde etkin olmuştur. Mitoloji bilincini anlamak için ilkel insanların ve toplumların dünya algısını, doğaya yaklaşımını ve toplumla ilişkilendirme çabalarını irdelemek gerekir. Bu bağlamda Eski Hintliler, Eski Mısırlılar, Eski İranlılar, Eski Türklerde olduğu gibi genel olarak Slav, özelde ise Balkanlarda yaşayan Sırp, Bulgar ve Makedon halklarının mitolojilerinde yer alan kadın tanrıçalar konu edinilecektir. Mitlerde ve hikayelerde kadın figürünün nasıl işlendiği, alegorik söylemlerden hareketle toplumsal cinsiyet ve kimlikler konuları anlaşılmalı çalışılacaktır. Bu bildiride Slav mitolojisinde sıkça sözcüğü edilen Jiva (*Živa/Siva*), *Lada*, *Vesna*, *Morana*, *Muma Paduri* gibi mitolojik tanrıçalardan bahsedilerek bu figürlerin anlamları ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Slav Mitolojisi, Toplumsal Cinsiyet, Kimlik, Lada, Vesna

* İlahiyat Fakültesi/Felsefe ve Din Bilimleri/ Din Sosyolojisi, Ardahan Üniversitesi
zefirademi@ardahan.edu.tr

Sınırlar ve Mitler: Türkiye- Ermenistan Sınırı

Rezzan Alagöz*

Bu çalışma hem Türkiye hem de Ermenistan'ı sınırlayan, Ermenistan Türkiye sınırını ele almaktadır. Bu çalışmanın temel amacı sınırın her iki tarafında yaşayan insanların Ermenistan-Türkiye sınırlarına bakış açılarını şekillendiren mitleri ortaya çıkarmaktır. Bugün anladığımız şekliyle sınırlar büyük ölçüde Vestfalya Antlaşması ile ortaya çıkan batı merkezli bölge anlayışının yansımasıdır. Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrasında ulusların artması ve sınırların çoğalması ile birlikte, sınırlar hem vatandaşı koruyan hem de dışarıdan gelecek tehlikelere karşı korunan, savunulan ve güçlendirilen, vatanın ve kimliğin birbirine bağlandığı kurucu mitlerden biri olarak kabul edilir. Bu açıdan sınırlar farklı toplumların kimlik ve egemenlik inşasının fiziksel sınırlarını belirlemektedir. Ulusal sınırlar mekânsal sınırlar içinde, kolektif olarak sınırlandırılmış, dünyayı "biz" ve "onlar" olarak bölen belirli bir form haline gelir. Bu yönüyle sınırlar görülemeyen şeyler arasında sürekli bir gizem inşa edilmesine aracılık ederek farklı toplumlar arasında sınıra mittik bir anlam kazandırmaktadır. Sınırlar, genellikle, sadece ulusun içindeki ve dışındakiler için değil, aynı zamanda bu kategorilerin her birinin içindeki farklı insanlar arasında da değişen derecelerde de olsa farklı anlamlara sahip olmaktadır. Siyasi bakış açıları, kişisel değerler, sınıf ve etnik konumların hepsi sınırlara dair imajları, tutumları ve deneyimleri etkilemektedir. Türkiye-Ermenistan sınırının da anlamı hem iki devletin farklı dönemlerde geliştirmiş olduğu ilişkiye ve sınırın tarihi- ne hem de farklı sosyal kategorilerin (etnisite, din, cinsiyet vb.) deneyimlerine göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle çalışma, Ermenistan-Türkiye arasındaki sınırın Sovyetler birliği döneminde ve 1990'lar sonrasında sınır bölgele- rinde nasıl mitleştirildiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sınır, Mit, Ermenistan, Türkiye, İçerme, Dışlama

* Sosyoloji, Adıyaman Üniversitesi
rezzanalagoz@gmail.com

Üst Paleolitik Dönemde Mitolojik Olgular

Merve Gümrükçü Uslu*

Mitolojinin kökenine indiğimiz zaman, en eski mitolojik olguların Üst Paleolitik döneme (50 bin yıl ila 12 bin yıl öncesi) indiğini tahmin etmekteyiz. Soyut düşüncenin tarihinin, ölümlerini eşyaları ile gömen Neandertallere kadar uzandığını bilmekteyiz. Muhtemelen ölüm, yaşam ve belki de yaratıcı gibi metafizik olgularla ilgili kafa yormakta ve hatta birbirleri ile bu konuyu paylaşmaktaydılar. Neandertallerin yazılı mitler bırakamaması, yaşamları ve mitolojik olgular arasındaki bağları kurmamızda bizleri kısıtlamaktadır. Ancak, hem bu farklı insan türünün hem de avcı toplayıcı olan *Homo sapiens*'in yaşamlarında ruhsal bir boyutun varlığını düşünmekte olduğunu ve yaşamlarında bu inanışların büyük etkileri olduğunu bilmekteyiz. Bu çalışmada mitolojik olguların Üst Paleolitik dönemdeki doğuşu ve bu dönem insanları üzerindeki etkisi araştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üst Paleolitik, Mitoloji, Soyut Düşünce

* Antropoloji, Ankara Üniversitesi
mrvumrukcu@gmail.com

Doğanın Erkeğe İronisi: Erkek Egemen Kültüre Dışının Biyolojik Darbesi

Nazlı Akbaş* & Murat Karaoğlan**

Fallus, uygarlık tarihi boyunca egemenliği, servet ve bereketi temsil etmiştir. Görsel figürlerde bir çok kez abartılı erekte erkek genital organı olarak tasvir edilen fallusla birlikte testissiz örnekleri de vardır. Bu örneklerde dikkati çeken diğer bir nokta da boy uzunluğunun kısa olmasıdır. Mitolojide bereket tanrısı olarak geçen Priapus da büyük, erekte fallusuna karşın, kısa boylu, çirkin bir yüz görünümüne sahiptir. Bu özellikler, günümüz modern tıp bilgilerine göre, konjenital adrenal hiperplazi hastalığına sahip bireylerin fenotip özellikleridir. İşin ilginç tarafı ise bu hastalığın aslında erkek olmamasıdır. Konjenital adrenal hiperplaziler, kortizol sentezinden sorumlu genetik defektlere bağlı olarak kortizol sentezindeki defektlerle karkaterize edilen ve böbreküstü bezi yetersizliği ile sonuçlanan bir hastalıktır. 21 hidroksilaz eksikliğine bağlı konjenital adrenal hiperplazide enzim yolağındaki bloğa bağlı olarak dişil cinsiyet hormonu östrojen sentez edilemez ve yolak erkek cinsiyet hormonunu androjenlerin aşırı üretimesine yol açar. Aşırı androjen üretimi karyotip olarak hem erkek hem de dişilerde gerek genital organlarda gerekse de diğer bedensel özelliklerde virilizasyona yani yan erkekleşmeye neden olur. Aşırı kıllanma, yaygın sivilceler ve hiperandrojenizme bağlı kemik olgunlaşmasındaki hızlanmaya bağlı nihai boyun aşırı kısa olması görülür. Kadınlarda klitoris o kadar büyür ki, erkek genitalyası görünümüne dönüşür. Bu dişi bireyler, erkek sınırları büyütülür. Biz, Priapus'un tasvirlerinden yola çıkarak gerçekte bir erkek olmayıp, aşırı büyük diş genitalyası, boyunun aşırı kısa olması, çirkin yüz görünümü, olası sivilceler, hatta bazı figürünlerinde testissiz olması nedeniyle 21 hidroksilaz eksikliğine bağlı Basit Virilizan tip ya da 11 beta hidroksilaz eksikliğine bağlı konjenital adrenal hiperplaziden muzdarip bir kadın olabileceğini varsayıyoruz. Modern biyoloji ve tıp bilgilerine dayanan bu yaklaşımın mitoloji ve geçmiş kültürlerdeki dişilik ve erillige ve onların beden algılarına olan kavrayışları değerlendirmede kırılma yaratacak önemli bir açılım sağlayacağımızı düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Fallus, Priapus, Cinsiyet Hormonnu, Konjenital Adrenal Hiperplazi

* Antropoloji, Gaziantep Üniversitesi

** Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü, Gaziantep Üniversitesi
nazakbas@gmail.com

Ataerki, Kurumsal Din ve Öteki İnançlar: Endor Cadısı ve Jezebel'e Dair Dini Hikayelerin Çözümlemesi

Efe Elmas*

Ataerkinin en güçlü dışavurumlarından biri, otoriter ve dolayısıyla kurumsal bir din ile öteki olarak atfedilen inançların çatışması üzerine şekillenen dinsel mücadeledir. İbrahimi dinlerin ortaya çıkışı ve güçlenip, kurumsal bir nitelik kazanmasıyla birlikte, animistik inançlar, cadılık ve pagan inançlar şeytani, kötü ve günahkar olarak nitelendirilmeye başlanmış ve denetlemeye tabi olmuştur. Yine de insan, antropolojinin ve derinlik psikolojisinin çalışmalarının gösterdiği üzere doğası gereği, büyüye, cadılığa ve ilahi güçlere inanma eğilimi içerisindedir. Kitab-ı Mukaddes'te (1. Samuel 28:3-25) Endor cadısı ve Kral Saul'ın anektodu buna bir örnek teşkil eder. Kral Saul, cadılığı yasaklamış olsa da Tanrı ile iletişime geçemediği için Endor'da yaşayan cadiya danışır ve kendisinden babasının ruhunu büyü ile çağırmasını ister. Kutsal metinde, cadılığın yasak oluşu ve Endor cadısının bunu yapmaya dair korkusu çok açık bir şekilde ifade bulmaktadır. Endor cadısının Kral Saul için peygamber ve Kral olan Samuel'in ruhunu çağırması, teolojik tartışmalara sebebiyet vermiş ve Endor cadısının doğüstü güçleri dini otoriteler tarafından sorgulanmıştır. Endor Cadısı gibi Tanah'ın Krallar Kitabı'nda bahsi geçen Jezebel de öteki bir inancı temsil eden ve dini tartışmalara yol açan bir kadın karakter olarak karşımıza çıkar. Saydalı I. Etbaal'ın kızı ve İsrail Kralı Ahav'ın karısı olan Jezebel, Kenan tanrıları olan Tanrı Baal ve Tanrıça Aşera'ya olan inancı geri getirip, eski Tanrılar için tapınaklar inşa edip, yerel inancı ulusal ölçekte yeniden başlatmıştır. "Yoldan çıkararak kadın" olarak ilan edilen Jezebel, vahşi bir ölümle cezalandırılmıştır. Endor Cadısı ve Jezebel anlatıları, kenan inançlarını temsil etmektedir ve mevcut kurumsallaşan din ile öteki inanç arasındaki mücadelenin bir örneğini ortaya koymaktadırlar. Bu makale kapsamında. Endor Cadısı ve Jezebel'e dair dini anlatılar, hermeneutik bir yaklaşımla yorumlanacak ve hikayelerin içinde taşıdığı alegorik anlatım ve simgeler inanç, cinsiyet ve ırk çatışmalarının kapsamında çözümlenecektir. Cadılığa ve kenan Paganizme ait mitolojik anlatılar da alegorik çözümleme içinde ele alınacak ve kurumsal dinin öteki inanca karşı tutumu çözümlemeler ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Endor Cadısı, Jezebel, Ataerki, Cadılık, Kurumsal Din

* Kadın Çalışmaları, Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans
efeelmas@gmail.com

İslam Kültüründe Kıyamet Mitolojisinin Temel Eskatolojik Mitleri

Fatih Sancılı*

Her inanç grubunun kendine özgü mitleri vardır. İnanç gruplarıyla alakalı mitler ait olduğu kültürün değer yargıları, dinî tecrübeleri, ahlakî değerleri gibi unsurları yansıtır. İnanç gruplarına ait mitlerin araştırılmasına dayanan bilim mitoloji adı verilir. İslâm kültüründe kıyamet mitolojisinin kendine özgü mitleri vardır. Eskatoloji kıyamet olarak da adlandırılan evrenin kozmik bir yok oluşla sonlanması sürecinde nelerin olacağını anlatan dinsel öğretilerin adıdır. Eskatoloji, önceden göstergelerin olduğu, insanlar tarafından beklenen, geri döndürülemez bir sona doğru evren, dünyanın tamamının şiddetli olaylara maruz kalacağı ve yeryüzünün öngörülemez bir yere dönüşeceği hadiselerin anlatıldığı mitleri ele alır. Burada bir inanç esası olarak kabul edilen temel odak nokta evrenin kesin kozmik yok oluşudur. İslâm kültürünün eskatolojik öğretisine göre kâinatın öngörülemez koşullarda büyük şiddette ve şaşırtıcı olaylarla bir anda sonu gelmektedir. Bildiride İslâm kültüründe kıyamet mitolojisinin dünyanın sonuna dair kutsal anlatıları ortaya konulması amaçlanmıştır. İslâm dininin kutsal metinleri üzerinden dünyanın sonuna dair uyarıları derlenerek ve diğer kaynaklardaki nakilleri bir araya getirilerek anlaşılır bir eskatolojik anlatı ortaya konulmaya çalışılmıştır. İlgili kutsal metinler ve rivayetlerin incelenmesinden çıkan sonuca göre İslâm kültüründe kıyamet mitolojisinin temel eskatolojik mitleri Mesih/Mehdî, Deccal, Dabbetü'l-arz, Duhan (siyah duman), İsrâfil ve Sûr'u, Ye'cuc ve Me'cuc'tur. Bu mitler çok eski olmasına rağmen aslında oldukça güncel bir konudur. Bu bağlamda aslında kozmik yok oluş yeniden gündeme taşınmıştır. Bu eskatolojik mitlerin anlatısı kavramsal yaklaşımlar ve derinlemesine (monografik) bir araştırmayla izah edilmeye çalışılmıştır. Bildiriyi anlaşılır kılmak için tahlilî (analitik) yöntem kullanılmıştır. Üç kutsal dinin kaynaklarına göre yeryüzünün tek eskatolojik şehri Kudüs'tür. Kudüs üç kutsal din için oldukça önemlidir. Bu şehir evrenin kozmik yok oluşunda önemli bir rol üstlenmiştir. Konu bütünlüğünü sağlamak için bu şehrin rolü konuya eklenmiştir. Sonuç olarak İslâm kültür mitolojisinin temel eskatolojik mitleriyle insanlığın son buluşuna tanıklık edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mezhepler Tarihi, İslam Kültürü, Kıyamet Mitolojisi, Eskatoloji, Mit

* İlahiyat Fakültesi, Ardahan Üniversitesi
fatih sancili@ardahan.edu.tr

Kitab-ı Mukaddes'te Mitoloji ve Kur'an-ı Kerim

Halit Boz*

Bu çalışma, bütün insanların yaratıcısının onlar için koyduğu din serüveninin kaynağının aslında bir aynı kaynağa bağlı olduğunu vurgulamıştır. Ancak zaman içerisinde çeşitli etkenlerden dolayı aslını kaybederek içerisine modern toplumun efsane, masal, mitos, yalan vb. gibi adlandırdığı mitolojik unsurları barındırdığını tespit etmiştir. "Semavi Kitaplar"ın mesajlarının içine sızan bu unsurlar sebebiyle ilahilik vasfını artık yitirdiğini bu çalışma ile ortaya çıkarmıştır. Yine ehemmiyeti büyük ama çapı küçük bu çalışmada her türlü mitolojik, za'fiyet ve ta'n unsurlardan uzak zaman ve mekanın değişmez gözcüsü ve yargılayıcısı olan Kur'an'ın ta kendisidir, Kendisinden önceki ilahi kitapların içerisindeki mitolojik metaforların ortaya çıkmasında ve bu kavimlere yapılan hitabın aslının tahrif olmasına sebep olmuştur. Bu yüzden Allah devamlı olarak insanlığı inanç konusundaki bu sapmalara karşı uyarılmış ve sonradan meydana gelen ilahi mesajdaki sapmalara yönelik olarak yeni bir hitapta bulunmuştur. Nübüvvet müessesesinin bir gereği olarak da peygamberler göndererek insanların uydurmuş uydurdukları bu yanlış inançları düzeltmiştir. Nitekim Kitab-ı mukaddes kavramın şemsiyesi altında Tevrat ve İncil metinleri yer almaktadır. Bu metinlerin asılları sonradan tahrifata uğradıkları için Kur'an Kerim onlardaki bu sapmaları ve efsanevî olarak değerlendirilecek birtakım bilgileri düzeltmiştir. Kur'an-ı Kerim kitab-ı mukaddesteki bu efsanelerin yerine gerçekte yaşanmış önceki peygamberlerin ve o peygamberlerin gönderildiği toplumdaki olayları ibret nazarıyla zikir etmiştir. Böylelikle irşad metodunda yeni bir yol açmıştır. İndiği toplumda oluşturmuş olduğu sağlıklı bir bilgi metodolojisiyle daha önceki peygamberlerden olan Hz. Musa'nın ümmeti Yahudi ve Hz. İsa'ya inanan hiristiyancıları uyarılmıştır. Son olarak Kur'an, bunların hatalarını açıkça ifade ederek yeni sapmalara karşı Müslümanları da uyarılmıştır. Bu sebeple çalışmalarımızda Kitab-ı Mukaddesteki mitolojik unsurları ele alarak Kur'an'ın bakışıyla bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tevrat, İncil, Mitoloji

* İlahiyat Fakültesi, Ardahan Üniversitesi
halit6869@gmail.com

Kitab-ı Mukaddes'te Yer Alan Yaratılış Mitolojisinin Kur'an ve Sünnet Açısından Değeri

Taha Yılmaz*

Varoluşun bir gereği olarak "yaratılış mitolojisi" tüm semavî dinlerde hâkim bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaratılış mitolojisi ele alınırken tabii olarak varlık içerisinde birinci derece öneme sahip olan ilk insan Âdem ve onun eşi Havva'nın yaratılışı tüm dinlerde çeşitli şekillerde ele alınıp betimlenmiştir. Bu bakımdan Kitab-ı Mukaddes de yaratılış mitolojisini ele almış ve onunla ilgili ayrıntılı bir biçimde açıklama yoluna gitmiştir. Nitekim Kitab-ı Mukaddes içerisinde yer alan Tevrat ve İncil bölümlerinin büyük bir kısmı tekvin/yaratılış konusuna değinerek Âdem ve Havva'nın hangi aşamalardan geçerek yaratıldığını ve varlık içerisinde Tanrı tarafından nasıl bir öneme sahip olduğunu beyan ederler. Bu açıklamalara bilimsel bir metotla yaklaşıldığında daha çok mitolojik bir biçimde olduğu görülebilir. Özellikle de kadın imgesi bağlamında efsanevî, masal ve mitos şeklinde birçok betimlemeye rastlamak mümkündür. Kitab-ı Mukaddese göre Tanrı Adem'i yarattıktan sonra Havva'dan önce Lilit adında bir kadın yaratmıştır. Bu kadın Adem'le birlikte bir aile kurmuş sonrasında ise Şeytana uyarak Adem'den uzaklaşmıştır. Bu olayı gören Tanrı Adem'in yalnızlığını gidermek için Havva adında bir kadın yaratarak onun yalnızlığını gidermiştir. Özetle anlattığımız bu olay Yahudiliğin temel kitabı olan Kitab-ı Mukaddeste yer almaktadır. Yine Hristiyanlık dinin temel kutsal kitabı sayılan İncil'de de buna benzer mitolojik sayılabilecek birtakım temalar bulunmaktadır. Tanrı Ademi yarattıktan sonra ona yasaklı meyveden yedirerek ilk günahı işlemeye sevk eden Havva ve yasaklı meyve metaforu yer almaktadır. Bizde konu olarak Kitab-ı Mukaddesteki yaratılış mitolojisini ve bu yaratılış hakkındaki bilgileri İslam dinin temel nassları olan kitap ve sünnet bağlamında irdelemeye çalışacağız. Böylelikle çalışmamızda bu hususları ele alarak İslam dininin temel metinleri olan Kur'an ve sünnet de geçen bilgiler ile Kitab-ı Mukaddesteki bilgileri karşılaştırarak bilimsel ve sahih bilgiyle yeniden yaratılış teorisini temellendirmeye ve bu konuda var olan bilgileri değerlendirmeye yoluna gideceğiz.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Yaratılış Teorisi, İnsan, Kitab-ı Mukaddes, Kur'an, Sünnet ve Mitoloji

* İlahiyat Fakültesi, Ardahan Üniversitesi
tahayilmaz@ardahan.edu.tr

The Christian Myth & Gender roles: A point of view

Sangeetha Krishnan Nair Sreedevikuttyamma*

In the contemporary world how to understand religion with its historical baggage is a challenging question. Human beings are thrown into a situation to understand God either as transcendent or anthropomorphic. The purpose of this paper is not to talk about a third alternative but, to echo what impact the latter view has had on the present understanding of gender roles and identities with reference to Christianity. The aim is to show that the Christian way of using anthropomorphic and distinctly gender-specific language about God reinforces gender roles and identities. Christian God is male, described as both King and Father- a figure of authority and power who commands and rules the lives of his subjects. Why should we not refer to God as Queen and Mother? As much as the Christian myth has served as a vehicle which has carried people's love of God in the West, people should now express the awareness of God in terms of appropriate for the present day and age. There is no reason for religious outlook to be gendered. This paper argues that the consequences of such a 'historical religion' which looks to past revelation is that the outlook and imagery of a past patriarchal age is brought into present, affecting people at subconscious level. Some religions, like Christianity, makes it look natural that being male should be the norm of humankind, while women are different, secondary and 'the other'. So, it is not only anthropomorphism but male anthropomorphism. Consequently, such religions are irredeemably sexist. This paper concludes that patriarchal ideas can no longer serve as a credible approach to religion in that Christianity, a major religion with maximum followers, has not done enough to change the outlook of its followers regarding gender roles and identities throughout the history and the present day.

Anahtar Kelimeler: Christianity, Myth, Anthropomorphic, Patriarchal, Feminist Theology

* Philosophy, Independent Researcher
sangeethaksnair@yahoo.com

Tolkien Legendarium'unda Kahramanın Trajedisi

Muhammed Alpaslan Tandırcı*

Dil bilimci, şair ve fantastik edebiyatın kurucusu olarak tarihe adını yazdıran J.R.R. Tolkien'in İngiliz mitolojisi yaratma amacıyla çıktığı yolda oluşturduğu kendi Legendarium'unu bir edebi metin silsilesinden fazlası olarak görmek gereklidir. Çünkü onun yarattığı evren bir tarihçi hassasiyetiyle kurgulanmış ve sosyopolitik unsurlarla şekillendirilmiştir. Öte yandan, bir edebi form olarak tragedya metinleri Homerik dünyadan miras aldığı karakterler, olaylar ve mekanlardan hareketle bir anlamda kendi dünyasını oluşturmuştur. Sophokles, Euripides ve Aiskhylos gibi tragedya yazarları Homerik dünyadan ilham alarak kendi kurgularını oluşturup bu kurguları dönemin (M.Ö. 5. yüzyıl) Atina polisinde sahneye koymuşlardır. Tragedya metinlerini Legendarium'unu oluşturan metinlerle birlikte ele alabilmek mümkündür. Çünkü Tolkien'in metinlerinde tragedya metinlerinden doğan trajik unsurlar yer almaktadır. Tolkien Legendarium'unu oluşturan tarihsel kurgu boyunca tüm devirlerde trajik olayların bir tema olarak daima yer aldığı görülmektedir. Bu noktada Tolkien'in Yunan mitolojisi, Antik Yunan medeniyeti ve tragedya oyunlarından ilham aldığını vurgulamak gerekmektedir. Bununla beraber, bahsi geçen metinlerin tümünde trajik hususların politik yansımaları bulunmaktadır. Antik Yunan tragedya yazarları içerisinde Sophokles, Aiskhilos ve Euripides'in metinlerinin kendi içerisinde farklı özellikleri bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında karşılaştırmalı inceleme esnasında ağırlıklı olarak Sophokles'in tragedyaları kullanılacaktır. Çünkü Sophokles'in tragedyaları hem Perikles döneminin dönüşen Atina'sının hem de kadim dünyanın izlerini taşımaktadır. Bilhassa *Antigone*, *Kral Oidipus*, *Oidipus Kolonos'ta* ve *Aias* tragedyaları ile Tolkien Legendarium'unu oluşturan metinler arasında çapraz okuma yapmak olanaklıdır. Bununla beraber, Tolkien'in pek çok anlatısında trajik hususlar bulunsa da en trajik anlatı olarak "*Hurin'in Çocukları*" örnek gösterilebilir. Tüm bunlar doğrultusunda bu çalışmanın amacı Tolkien'in kendi evrenini oluştururken tragedyalardan ilham aldığı noktaları açıklamaya çalışmaktır. Bu amaç kapsamında bu çalışma "Tolkien Legendarium'undaki trajik etkiler nelerdir?" ve "Tolkien Legendarium'undaki trajik hususların politik etkileri nelerdir?" sorularına yanıt aramaktadır. Bu sorular yanıtlanırken karşılaştırmalı metin analizine dayanan nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Bununla beraber, tragedyaların teknik özellikleri yerine 'peripeteia'(baht dönüşü), 'hamartia'(trajik hata), 'tanınma', 'ruhsal arınma'(katarsis) ve 'kehanet' gibi kavramlar üzerinden karakter gelişimlerinin politik yansımalarına odaklanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: J.R.R. Tolkien, Tragedya, Politika

* Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Bursa Uludağ Üniversitesi
m.alpaslantandirci@gmail.com

Themis'in Denge Yasasına Triolojik Yaklaşım: Dike - Eunomia - Eirene

Emine Kef*

Yunan Mitolojisi, yer ile göğün birbirinden ayrılmasıyla canlı formunun vücut bulduğu boşluğun oluşumunu, Gaia'nın Uranüs'ü doğurmasıyla dişil ilkenin eril enerjiye kendinden ayrı varlık kazandırması olarak anlatır. Doğanın mizancında ne gördüyse onu bir arketipin karakterinde alegorik yaklaşımla kurgulayan mitsel anlatıya göre, evrenin denge halindeki düzenini sağlayan dişil ilke, Gaia ile Uranüs'ün ayrıldıktan sonra birlikte meydana getirdikleri boşluğun ruhu olan Themis'tir. Gaia'dan kehanet gücünü alan Themis'in bilgisi, zaman akışının üstünde olduğu için evvel de ahir de malumdur. Yer ile Gök arasındaki tüm hikâyenin bilgisini taşıyan tanrıçanın adil düzende kurduğu denge, Zeus'tan olan kızları Dike, Eunomia ve Eirene adındaki üç tanrıçanın çevrelediği sacayağında yükselir. Toplumsal yaşamda dengeyi gözetecek bu üç tanrıçadan Dike, hukukun temeli olan adaleti simgeler. Themis'i toplumsal yaşamda pasif ilke olarak tanımlayan anlatıya göre, Dike onun yeryüzündeki temsilcisidir. Ancak zamanın ruhu tanrıçanın karakterinde ve görünümünde değişikliğe neden olurken, iyi yasalarla kurulmuş *düzenin* simgesi olan Eunomia ile bereket ve mutluluk sağlayan *barışın* simgesi Eirene bilinçte muğlaklaşmış, ilkelere maddeye indirgenerek üç tanrıça arasındaki bağ unutulmuştur. Toplumsal huzurun ve devletin bekasının kilittaşları olan adalet, ancak onu her yönden kuşatan *iyi* yasalarla arasında hiçbir sızıntısının olmadığı düzende varlık gösterebilir. Yasada tutkuların olmadığı bir zekânın bulunması gerektiğini söyleyen Aristoteles'e atıfla, çalışma, toplumu muhtelif saiklerle kompartımanlara bölen yasaların/kararların/fikirlerin kendi ötekisini yarattığı ve böylesi bir iklimde, adaletin tanımını kendi lügatine indirgeyenlerin toplumda daha görünür olması durumunda, kolektif vicdanın da sözcülüğünü yaptıkları sanrısının kültürü dezenformasyona uğrattığı iddiası taşımaktadır. Doğal düzen içerisinde kurulan kültürel düzenin kaynağına Themis'in ilkeselliğinde Dike, Eirene ve Eunomia'yı koyan mitsel anlatıya yaklaşım arketipleri arasındaki bağı yeniden hatırlamak, unutkanlığın sınırlandığı dili güçlendirecek ve bilinci uyandırıp toplumsal yapıya da holistik paradigmadan bakabilmeyi sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunan Mitolojisi, Themis (Denge), Dike (Adalet), Eirene (Barış), Eunomia (Düzen)

* Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Amasya Üniversitesi
emine.kef@amasya.edu.tr

Politik Mit ve Potansiyeli Üzerine: Siyaset Psikolojisi Açısından Cassirer ve Blumenberg

Ahmed Burak Çağlar*

Sorel için “geleceğe dönük bir aksiyon vaadi”, Tudor için “geçmişe dair meşru-
laştırıcı hikayeler”, Flood için “ideolojik olarak işaretlenmiş anlatılar”, Barthes
için ise iktidarın doğallaştırıcı ideolojik anlatıları olarak soruşturulduğu ha-
liyle, mitlerin politik fonksiyonu açısından değerlendirilişi literatür için pek
yeni sayılmaz; öyle ki, bir görüşe göre bu eğilim Platon’un “soylu yalan”larına
değin götürülebilir. Ancak Cassirer’e bir biçimde dokunmaksızın politik
mitten bahsedebilmek neredeyse imkânsızdır. Cassirer için politik mit, Batı
temsili demokrasilerinin geleneksel siyaset yapma yollarının dışında işlemesi
itibarıyla tehdit edici bir potansiyele sahiptir. Zira logos mahsulü olmayan bu
anlatılar “mitik düşünce”den neşet eder, kolektif arzunun ifadesi olarak dür-
tüşel ve duygusal içeriğe sahip olabilirler ve sağlıklı bir siyasal sürecin işleyi-
şini sekteye uğratma ihtimali taşırlar. Blumenberg ise Cassirer’den öncelikle
mit incelemelerindeki yöntemi itibarıyla farklılaşır: *Mit üzerine çalışma* (work
on myth-Arbeit am Mythos) olarak adlandırdığı bakış, mitin gerçeklik proble-
mine odaklanan mit çalışması(work of myth) yerine, anlatıların idamesine
ve/veya dönüşümüne odaklanan bir merceğe sahiptir. Bu anlamda bir mitin
politik potansiyeli, salt anlatının içeriğiyle sınırlı değildir. Bu çalışma, politik
mitin potansiyeli üzerine yaklaşım biçimleri açısından bu iki görüşün, siyaset
psikolojisi kurucu literatürü olarak adlandırılabilir (bu isimdeki ilk el kiti-
bının Knutson editörlüğünde yayınlandığı 1973 öncesini kapsayan) çalışmalar
yönünden denk geldikleri yerlerin kısaca değerlendirilmesini amaçlamaktadır.
Bu açıdan Cassirer’in bakışı kitle psikolojisi geleneğinden beslenir, bireysel açı-
dan ise Freud’un paradoksal “uygarlığın huzursuzluğu” formülasyonu ile bariz
paralellikler taşır ve politik miti bir regresyon biçimi olarak görür. Bu açıdan
Houghton’ın meşhur genetik vs. çevre (nature vs. nurture) tartışmasına atıfta
bulunan “durumsal ve eğilimsel açıklamalar” ayrımı özelinde değerlendirmek
gerekirse, Cassirerci bir bakışın daha eğilimsel bir yaklaşıma sahip olduğu
söylenbilir. Özellikle Nicholls, Kirke ve Botticci’nin okumalarından faydalana-
rak, Blumenbergci bir bakışın ise -anlatıların çevreyle ve dolayısıyla iktidarla
karmaşık ilişkisine odaklanması bakımından- daha durumsalcı bir yaklaşıma
imkân tanıdığını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Politik Mit, Siyaset Psikolojisi, Cassirer, Blumenberg

* Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Bursa Uludağ Üniversitesi
ahmedburakcaglar@gmail.com

Prometheus Revisited: Deconstruction of Desire in Robert Eggers' *The Lighthouse* (2019)

Onur Karaköse*

Robert Eggers' second feature film *The Lighthouse* (2019) is a psychological thriller depicting the tragic story of Ephraim Winslow and Thomas Wake as lighthouse workers on a remote island in 1890s New England in the northeastern United States. Drawing on the mythological characters of Proteus and Prometheus, *The Lighthouse* centers around a giant phallus erected in the middle of the ocean, at the top of which a hidden treasure drives characters into trials and tribulations of horror, murder, and repressed desire. As this paper aims to deconstruct the film by revealing its premise and ideological structure at work, psychoanalysis serves as an efficient tool to unearth the nature of desires apparent in the original myth itself. In this vein, this paper will first refer to Freudian understanding of the Promethean myth through psychoanalytical lens with sexual implications to the phallus in the acquisition of fire. A modern rendition of the myth introduced by Gaston Bachelard's Prometheus Complex focuses on the child's desire to know as much as and even more than the father, which is, as this paper argues, what propels Ephraim/Prometheus as emblematic of the seeker of knowledge to acquire what is kept hidden from him at the top of the lighthouse by Thomas Wake/Proteus who serves as the figure of authority and keeper of knowledge in the movie. To that end, this paper finally refers to Lacanian psychoanalysis in bringing *the object a* into the discussion of the paradox of desire exemplified through the Lighthouse(mother)-Thomas Wake (Father)- Ephraim Wilson(son) trio in the film which serves as a reenactment of the Oedipal dilemma in Ephraim's tragic pursuit of uncovering forbidden knowledge.

Anahtar Kelimeler: The Promethean Myth, *The Lighthouse* (2019), Freudian Psychoanalysis, Jacques Lacan, Gaston Bachelard, Deconstruction

* Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, Hacettepe Üniversitesi
onurkarakose99@gmail.com

A Mythology of/for the Future: Cyberpunk Mythmaking in Neal Stephenson's Snow Crash

Cem Kılıçarslan*

Science fiction genre is generally considered to be an outcome of the Industrial Revolution, i.e. a literary offshoot of the Enlightenment and rational thinking, and as scientific thinking would eventually find answers to all problems leaving no room for irrationality, all sorts of "irrational thinking," such as mythology, were things of the past. Various scholars, such as Freud, Jung, Levi-Strauss, Campbell and Barthes had already remarked that myths and mythopoetic drives persist in modern life, are more deeply rooted than commonly thought and scientific speculation is not immune from them. As the 20th century progressed, it became apparent that, in overt or covert forms, mythology continue to exist within the genre and in the 1980s, with the emergence of cyberpunk sub-genre, a new form of mythopoesis came into being. Using technology as the source of mythmaking, cyberpunk made use of history, theology, mysticism and irrationality or more correctly, alternative ways of reason and thought, to create worlds and narratives in which individuals dislodge themselves from the limits of "traditional rational thinking." Apparently, cyberpunk reestablished the broken link between the myth and the material, using technology as a tool of mythopoesis. This paper will present a discussion of cyberpunk science fiction as mythopoetic form and argue that actually present science fiction genre offers a transformed notion of mythmaking, which has already been demonstrated for various works such as William Gibson's *Sprawl Trilogy*. This paper will analyze Neal Stephenson's *Snow Crash* (1992) as a cyberpunk work which blends Sumerian mythology and theology with futuristic technologies of virtual reality (Metaverse) and interprets distinct human myths as mental viruses which are manifestations of power transformed from one mind to another, leading to the manipulation of masses and individuals. Fusing technology and biology, cyberpunk functions as the template for a mythology of/for the future.

Anahtar Kelimeler: Science Fiction, Cyberpunk, Mythology, Mythopoesis, Neal Stephenson, Snow Crash

* Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, Hacettepe Üniversitesi
cem@hacettepe.edu.tr

Dağ Keçilerinin Koruyucu İyesi “Kayberen”

Mayramgül Dıykanbay*

Kırgızlar her canlının koruyucu iyesi olduğuna inanırlar. Bu nedenle Kırgız mitolojisinde çok fazla iye vardır. Kırgızların inanışlarına göre koruyucu iyeler; merhametli, (zararsız) ve merhametsiz (zararlı) olmak üzere ikiye ayrılırlar. Merhametli iyeler kimseye zarar vermezken, merhametsiz iyeler ise tüm canlı ve cansız varlıklara kötülük yapabilecekler. Göçebe hayat yaşayan, geçimini hayvancılıkla sağlayan ve avcılığı meslek edinen Kırgızlar için “Tört Tülük” olarak adlandırdıkları evcil hayvanların yanı sıra dağ keçilerinin de önemli yeri vardır. Kırgızlar “Tört Tülük” hayvanın koruyucu iyelerinin olduğuna inandıkları gibi dağ keçilerinin de koruyucusu olduğuna inanır ve onlara zarar vermekten korkar, dolayısıyla kaçınırlar. Kırgızların inanışlarına göre dağ keçilerinin koruyucu iyesi Kayberen, bembeyaz tenli kadın kılığında bir iyedir ve insanoğlunun ulaşamayacağı tepelerde bulunan mağaralarda yaşar. Ayrıca merhametli bir iye olarak kabul görülür. Onun görevi dağ keçilerini yani neslini kötülüklerden korumaktır. Ancak Kayberen merhametli iye olmasına rağmen neslini fazlasıyla tüketen avcılara beddua eder ve kötülük yapar. Kayberen’in bedduasına kalan avcının başına mutlaka bir felaket gelir. Bunun aksine Kayberen bazı avcıların karşısına çıkar dağ keçisinin toynağına doldurulmuş ayran ikram eder ve neslini tüketmemesi için ricada bulunur. Bu çalışmamızda dağ keçilerinin koruyucu iyesi Kayberen ile ilgili inanışlara yer verilir. Ayrıca dağ keçileri ilgili mitolojik unsurların destandaki yerinden bahsedilir ve diğer Türk boylarında rastlanan inanışlarla karşılaştırılması yapılır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızlar, Dağ Keçileri, Kayberen, Koruyucu İyeler, İnanışlar

* Atatürk Üniversitesi
mayramgul@hotmail.com

Kazak Türklerinde Dombıranın ve Dombırada İcra Edilen Ezgilerin Doğuşu İle İlgili Efsaneler

Ayabek Bainiyazov*

Doğa, bozkır insanının dünya görüşünün kaynağıdır. Kazak efsanelerinde de geçen olaylar, bozkır insanının yaşamını, dünya görüşünü yansıtır. Kazak kültüründe yer alan geleneksel müzik aletleri de doğa ile uyum içinde yaşamın sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de dombıradır. Makalede ele alacağımız dombıra, Kazak halkının milli bir çalgısıdır. Dombıra, Kazak Türklerinin Türk-Moğol (ataları Hun) kültüründen miras kalan, kökü derinlere uzanan eski ve geleneksel bir çalgıdır. Dombıra ve dombıra parçalarının meydana gelişi ile ilgili Kazak efsanelerinin kökeninde doğayla iç içe yaşamın izleri, Kazak halkının düşünce ve dünyaya bakış açısı yatmaktadır. Ava çıkan avcının karşılaştığı tesadüfi olaylar yeni düşüncelerin doğmasına, yeni keşiflere neden olmuştur. Örneğin, efsanelerin birinde, avcı dinlenirken *tesadüfen* kulağına hoş gelen sesin bir ağacın dallarına gerili kalmış maral bağırsağından geldiğini keşfetmiştir. Bu da avcıya dombıra tellerinin hayvan bağırsağından yapılabileceği fikrini vermiştir. Orada avcı, bir çalgı yapıp ona çift bağırsağı takmış. Gerçekten de çift bağırsak konuşur gibi ses çıkarmaya başlamış. Bu ses tek avcının değil, dinleyen herkesin hoşuna gitmiş. Böylece dombıra herkes tarafından sevilen bir çalgı haline gelmiştir. Aynı zamanda Kazak Türkleri, duygu ve düşüncelerini dombırada icra edilen ezgilerde (küylerde) anlatmıştır. Bu ezgilerin de bir efsanesi vardır. Makalede, Kazak Türkleri'nin değerli kültür miraslarından ve millî değerlerinden olan dombıranın, dombıra parçalarının ve dombırada icra edilen ezgilerin (küylerin) doğuşu, efsaneler ışığında incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kazak Türkleri, Dombıra ile İlgili Efsaneler, Kazak Ezgileri

* Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, Ardahan Üniversitesi
ayabek67@mail.ru

İrtiş Nehri İsmi ve Ortaya Çıkışıyla İlgili Efsaneler

Moldir Ilgisheva*

İrtiş, uzunluğu 4248 m. olan Kazakistan'ın en uzun nehridir. Nehir, Qara İrtiş olarak Moğolistan'da doğar, Haara-Ulus-Nor Gölü'ne akarak Kazakistan topraklarından (Kobda-(Çin topraklarından geçerek Altay-Zaysan-Semey-Pavlodar-Omsk-Tobol) geçer. Sonunda Sibiry'a'da bulunan Oba nehriyle birleşip Arktik Okyanusu'na dökülür. İrtiş ismi, en az iki bin yıl önce ortaya çıkmış ve büyük nehrin kıyısında yaşayan Ural-Altay ve Türk-Moğol halklarının dil özelliklerine uygun olarak isimlendirilmiştir. E. M. Murzayev'e göre, İrtiş toponimisinin kökeni Moğolca 'İrtsis'ten gelmektedir. Hatta İrtiş toponimisi, Orhun-Yenisey yazıtlarında da (MÖ 4-5. yy) geçer. M. Kaşgarî "Türk Dili Sözlüğü" (11. yy) eserinde nehirden bahsetmiş ve İrtiş isminin, 'rekabet etmeye çalışmak' anlamına gelen 'ertişmek' (Kazakça 'zharıs, zharıspağ') mastarından türetilmiş olduğunu söylemiştir. Efsanelere göre, İrtiş Nehri adının ortaya çıkması, Kıpçakların ortaya çıkmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bir diğer anlatım Nogay hanlığı kuruluşu ile örtüşmektedir. Nogay beyzadesinin karısı nehrin yanına gelen yabancı erkeklere, 'Er, tūs!' (yiğit atından in!) diyerek seslendiğinden dolayı bu nehre 'Ertis' adı verildiği söylenir. Efsanelerin içinde ilginç olanı, Hunlara hizmet eden fakat özgür olmayı isteyen İmi, İmek, Tatar, Bayander, Kıpçak, Lanikaz ve Aclad isimli yedi gencin Türk boylarını oluşturup, İrtiş'in kıyılarına yerleştiğidir. Gördüğümüz gibi 'İrtiş'le ilgili farklı farklı görüşler vardır. Makalede, Kazaklar için hayat kaynağı olan 'İrtiş' nehri toponimisinin ortaya çıkışı 'İrtiş' ile ilgili mitolojik efsaneler ışığında incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: İrtiş, Nehir, Toponim, Efsane, Bilgi

* Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, Atatürk Üniversitesi
molya_88_1@mail.ru

Bayalınov'un Eserlerinde Mitik İnanışların İdeolojik Unsurlara Dönüşümü

Reyhan Karkınlı*

Tarih boyunca mitoloji ve edebiyat, yönetme erkine sahip olanların ideolojik imajlarını yerleştirmek ve sürekli kılmak için kullandıkları iki önemli araç olmuştur. Yöneticiler, mitik inanışları, edebiyat yoluyla kullanarak toplum üzerinde etki sağlamanın yanında, ideolojilerine temel dayanak noktaları olarak görmüşlerdir. Kırgız coğrafyasında Sovyet Dönemi (1917-1991) ise edebiyatın, ideoloji doğrultusunda toplumun şekillendirilmesi amaçlı kullanımının başarılı örneklerinden birisini teşkil etmiştir. Bolşevik ihtilali ile yıkılan Rus Çarlığı'nın ardılı yönetim, Sovyet sosyalist ideolojinin benimsetilmesini temel amaç olarak belirler. Bu bağlamda edebiyatçılar ve sanatçılar sınırları Komünist Parti tarafından belirlenen sosyalist realizm (sosyalist gerçekçilik) metodunu kullanmak suretiyle toplumu dönüştürme mühendisliği ile görevlendirilirler. Bu amaçla edebî eserlerde de mitolojik unsurlar bile olanın değil olması gerekenin anlatılması şeklinde yansıtılır. Çalışmada, bu oluşum ve prensiplerden etkilenen Çağdaş Kırgız Edebiyatı'nın temsilcilerinden olan Kasımalı Bayalınov'un anlatılarında mitik inanışların ideolojik bir araca nasıl dönüştürüldüğünün ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle mitin ve edebiyatın ideolojik unsur olarak edebî eserlerde yer alış biçimleri ele alınmıştır. Akabinde mitoloji ile somut hale gelen Sovyet sosyalist propagandasının Kırgız edebiyatında sosyalist realizm ve romantizm vasıtasıyla nasıl güçlendirildiği povest ve roman türündeki örnekler üzerinden değerlendirilmiştir. İnceleme boyunca mitolojik unsurların edebiyat vasıtasıyla ideolojiye hizmet boyutlu kullanılmasının arka planı ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Sonuçta, Bayalınov'un eserlerinde yer alan mitik inanışların ideolojik bir boyut kazanarak Sovyet ideolojisine katkı sağlamak için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Kırgız Edebiyatı, Kasımalı Bayalınov, Mitoloji, Mitik İnanış, Sovyet İdeolojisi

* Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Atatürk Üniversitesi
reyhankarkinli943@gmail.com

Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Murathan Mungan'ın Kırk Oda Dizisi Hikâyelerinde Oidipus Mitosu

Gizem Kunduracı*

Yunan mitolojisinin trajik kahramanı Oidipus, bir aile trajedisinin önlenmesi yolunda hareket ederken önlemeye çalıştığı trajedinin başkahramanı durumuna gelmiş; hikâyesiyle, baba ve oğul ilişkileri düzleminde kurgusal bir tipe dönüşmüştür. Bireyin talih karşısında çaresiz durumunu ortaya koyan Oidipus mitosu, yazılı ve görsel olmak üzere çeşitli anlatım düzlemlerinde yeniden işlenen arketipik bir karakter ve metinlerarası bir unsur durumundadır. Tragedya türüyle birlikte mitolojiden temsil ve yazın alanına bir tip olarak aktarılmış olan Oidipus, yeniden yazım ve göndergeleştirim gibi metinsel-aşkınlık ilişkileri ekseninde klasik anlatılardan modern edebi metinlere aktarılarak işlenmiştir. Sigmund Freud'un tespit ettiği Oidipus Kompleksi çerçevesinde psikoloji ve psikiyatri alanlarında referans karaktere dönüşmüş; çoksesliliğin ve metinsel-aşkınlık ilişkilerinin temel dayanaklar hâline geldiği portmodernist anlatılarda ise çoğunlukla baba ve oğul izleğiyle örüntülenen anlatının başkahramanıyla özdeş olarak bulunmuştur. Metinsel-aşkınlık yöntemleri ve metinlerarası ilişkiler ekseninde doğrudan anılma yoluyla gönderge durumuna getirilen ya da anıştırılan arketipik bir karakter hâlini alan Oidipus, hikâyesinde yer alan diğer karakterlerin ana-metinlerde örüntüye dâhil edilmesi yoluyla da alt-metin ve gönderge metin düzleminde işlenmektedir. Murathan Mungan'ın 1987-2017 yılları arasında yayımlanmış hikâyelerinden oluşan *Kırk Oda*, *Üç Aynalı Kırk Oda*, *Yedi Kapılı Kırk Oda* ve *Dokuz Anahtarlı Kırk Oda* adlı hikâye kitaplarından meydana gelen, önemli ölçüde mitik öyküler ve masallarla söyleşim ekseninde örülü dizi, Oidipus'un ve Oidipus hikâyesinde bulunan karakterlerin metinlerarası ilişkiler yoluyla ana-metinlerde anımsanması ve örüntülerin yeniden kurgulanmasıyla meydana getirilmiş hikâyeler içermektedir. Söz konusu hikâyelerde Oidipus mitosunun metinlerarası ilişkiler ve metinsel-aşkınlık ilişkilerini meydana getiren yöntemler bakımından incelenmesiyle, hikâyelerde ortaya çıkan metinsel-aşkınlık ilişkilerinin türleri ve ana-metinlerde temsil ettikleri anlam ve ifadelerin tespiti amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Metinlerarası İlişkiler, Metinsel-Aşkınlık, Murathan Mungan, Oidipus

* Karşılaştırmalı Edebiyat, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
gkunduraci@ogu.edu.tr

Virginia Woolf'un Orlando Romanında Cinsiyet Bükücü Motiflerin “Coincidentia Oppositorum” Aracı Olarak Kullanımının Mitolojik, Felsefi ve Tarihi Soy Kütüğü

Leyla Yücel*

V. Woolf'un Orlando romanında cinsiyet değişimi, akışkanlığı ve cinsel kimlik dönüşümü gibi izlekler, kişileşme ilkesinin (*Principium Individuationis*) bir mükemmelleşme yöntemi olarak alınmıştır. Bu bağlamda cinsiyet bükücü motiflerin mitolojik çözümlenmesi için eril-dişil dikotomisi üzerine inşa edilen temel kozmogoni mitlerine dek gidilmesi gerekmektedir. Romanda cinsiyet sorunsallarının, hak ve eşitlik temelli feminist yaklaşımlardan ziyade, J. Butler'in "*Queer Teorisi*"ne daha yakın bir alımlama ile yansıtıldığını görürüz. Karakterlerin cinsellikleri ve cinsiyet performansları sürekli heteroseksüel normativiteyi alt üst edip, dikotomileri yok ederler. Buradaki nihai ereğin, bilinçaltımızda varlığını sürdüren temel kozmogonik ilkeye, başlangıçtaki bütünlüğe ulaşmış, mükemmelleşmiş, karşıtları benliğinde birleştirmiş, kusursuz "kişi"ye, ilksel erdişi tanrıya ulaşmak yolunda bir uğraş olduğu anlatılır. İlk çağ filozoflarından bu yana tartışılan, kozmogoni mitlerinden felsefeye miras kalan "karşıtlıklar/dikotomiler" sorunsalına dair, Cusali Nicholas, çözümü, "*Coincidentia Oppositorum*", çakışan karşıtlar, zıtların birliği ile "*tanrının mükemmel tanımı*" olarak kavramsallaştırmıştır. Woolf da buna paralel olarak, toplumsal kimliğinde kilitli, sınırlı ve bireyleşememiş / kişileşememiş Orlando ile, kadın olduktan sonra kadınlığına "rağmen" kişileşebilme başarısının formülünü verir. Woolf'un eserinde felsefi ve mitolojik unsurlara dayandığı ve tarihsel bağlamına oturttuğu bu izlek, çağdaş 'kadın özcü' feminizmden farklı bir yaklaşıma sahiptir. O, kimlikleşme ile kişileşmeyi, cinsiyetin toplumsallığının ötesine taşıyarak her iki taraftan da öyküleyebilme kudretine sahip olduğunu gösterir. Woolf, romanda kişinin ayrınlığını, hikâyeyi farklı cinsiyetler üzerinden de tıpkısının aynısı anlatarak, "cinsel kimlik" sorunsalını yok eder, yapaylığını gösterir ve ikna eder: "*Same Person...Just a Different Sex*". Orlando'nun dışındaki dünya, çağ, coğrafya hep değişir, hatta Orlando'nun dışı da, bedeni de, cinsiyetine varıncaya kadar değişir. Ama Orlando'nun içindeki öz hep aynıdır, o "kişi" hiç değişmez, ancak "gelişir" ve "tamamlanır". Bu çalışmada, Orlando'daki bu temel izleğin, mitolojik, felsefi ve tarihi katmanları, birbiriyeli ilişkilendirilerek açıklanacak, bir soy kütüğü çıkarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Woolf, Orlando, Gender Bender, Coincidentia Oppositorum, Mitoloji, Felsefe

* Karşılaştırmalı Edebiyat, Dokuz Eylül Üniversitesi
leylayucel@gmail.com

Mitoloji ve Toplumsal Ortak Bilinç: Homeros ve Vergilius'un Aeneas'ı

Deniz Akdeniz* & Nurşah Şengül**

Homeros'un *Ilias* adlı eserinde Tanrıça Aphrodite ile Ankhises'in oğlu, Hektor'un kuzeni olarak geçen Aineias (Lat. Aeneas), Latin şair Vergilius'un bir destanına ismini vererek, eserin ana kahramanı olmuştur. Her iki şairin eserlerinde ortaya koyulan Aeneas karakteri kahramanlık ve yiğitlik anlamında birçok benzerlik taşımasının yanında birbirinden oldukça farklı özellikler de barındırmaktadır. Aeneas'ın *Ilias*'ta kendisine biçilen bir kader nedeniyle tanrılar tarafından ölümden iki kez kurtarılması; Romalı yazarlara, özellikle de Vergilius'a, bu kaderi tamamlama imkânı sunmuştur. *Ilias*'ta Aeneas'ın tanrılar tarafından ölümden kurtarılması ve kendisinin ile soyundan gelenlerin gelecekte kral olacaklarının belirtilmesi Roma'nın kuruluş efsanelerini etkilemiştir. Efsaneye göre Troia Savaşı sonunda, Troialılar ve müttefikleri savaşı kaybetmiş ve şehir talan edilmiştir. Aeneas ile bazı Troialılar atalarından kalan palladium ile birlikte şehirden kaçmışlardır. Maceralı bir yolculuktan sonra İtalya'nın batısına ulaşan Aeneas burada Lavinium'u kurmuştur. *Ilias*'ı taklit eden Vergilius, Homeros'un eserinde kullandığı sıfatları (Anchisiades, magnanimus, heros) oldukça fazla kullanmıştır. Vergilius, Homeros'tan alarak kullandığı bu sıfatların yanında Aeneas'a pater (baba, ata) ve pius (dindar) sıfatlarını da vermiştir. Homeros'un eserlerinde anlam eylemde yatmakta, karakterler eylemleriyle gösterdikleri kişiler olarak verilmektedir. Fakat Vergilius'taki Aeneas karakteri, Theseus ile ilgili Atina mitosları gibi, bir propaganda aracı olmuş ve Augustus'un bulunduğu mevkiye hakkıyla geldiğini ve Roma'nın tarihsel serüveninin tanrılarının iradesiyle şekillendiğini kanıtlamayı hedeflemiştir. Alegorik bir dille yazılmış olan Vergilius'un eserindeki tüm olaylar ve karakterler gibi Aeneas da Roma'nın doğuş efsanesine ve bu devasa imparatorluğun nasıl yükseldiğine dair bir mitos yaratma amacına hizmet etmiştir. Bu çalışmada İ.Ö. 8. yy'a ait olan ve tarihin ilk edebi eseri olarak kabul gören Homeros'un *Ilias* isimli eseri ile P. Vergilius Maro'nun İ.Ö. yak. 29-19 yılları arasında bir tarihte kaleme aldığı Aeneas destanı temel alınmıştır. Her iki destanda yer alan Aeneas karakteri karşılaştırılarak, mitolojik – efsanevi bir karakterin yüzyıllar sonrasında başka bir kültür tarafından seçilmesi ve toplumsal ortak bilinç oluşturulmasındaki etkisi ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aeneas, Homeros, Ilias, Vergilius

* Akdeniz Uygarıları Araştırma Enstitüsü Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları, Akdeniz Üniversitesi

** Turizm Rehberliği Akdeniz Üniversitesi
dnizakdeniz@gmail.com

Mitlerin İmaj Yönetiminde Kullanımı: Herakles-Commodus Etkileşiminin Göstergebilimsel Analizi

Derya Soykut*

İmaj genel hatlarıyla bireylerin diğer bireyler üzerinde bıraktıkları etki olarak ifade edilebileceği için, imaj yönetiminin de bu etkinin tasarımı ve planlanması olduğu söylenebilecektir. Bu doğrultuda imaj yönetimi, bireylerin arzuladıkları rol ve kimliklere bürünmesinin sürdürülebilir hale getirilmesi sürecidir. İmaj yönetimi, liderlik bağlamında değerlendirildiğinde ise, önemli bir gereksinim olarak öne çıkmaktadır. Liderler, her canlı topluluğunda ortaya çıkan ve diğerlerinden güç, cesaret ya da farklı özellikleri bakımından pozitif ayrışan kimselerdir. Lider, kendi tebaası ve çevresinin üstündeki muktedir konumunu sürdürmek için güç sahibi ve cesur olmalıdır. Antik Yunan Mitolojisi kahramanlarından biri olan Herakles, gücün ve cesaretin simgelerindedir. Hiçbir silahın işlemediği Nemea aslanını sadece kollarını kullanarak etkisiz hale getirebilmiştir. Bu mitin devamında Herakles'in aslan başını miğfer olarak kullandığı anlatılmaktadır. Yarı tanrı olan Herakles, bu tasviri ile tarih boyunca gücün ve cesaretin sembollerinden biri olmuştur. Öyle ki, muktedir görünme çabasında olan antik dönem liderleri de bu duruma sıklıkla öykünmüşlerdir. Bunlardan biri olan Roma İmparatorlarından Commodus, halka ve senatoya güç gösterisi yapmak adına Collosseum'da aslan başlı miğferi ile Herakles'in imajını kuşanmıştır. Siyasal iletişimde imaj yönetiminin öneminin de değerlendirileceği bu araştırmada Netflix'te yayınlanan 'Roman Empire' adlı belgesel dizide Commodus'un Herakles'e atf yaparak kendi imajını güçlendirme arzusu, Barthes'ın göstergebilim analizi açısından incelenmeye değer bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mit, İmaj, İmaj Yönetimi, Siyasal İletişim, Liderlik, Netflix

* Halkla İlişkiler ve Tanıtım Gaziantep Üniversitesi
bourdieutez@gmail.com

Diyonizyak ve Apollonik Diyalektiğin Öznesi Olarak Siborg

Orhan Mert*

Antik anlatıların önemini kaybettiği modern dünyada bireyler yeni anlatı ve mitleri çağdaş anlatılarla hemhal ederek dönüştürmekte, günümüzün yeni anlatıları ve bilimkurgu mitlerinin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Araştırmada, bu mitlerin başrolünü oluşturan bir özne olarak *siborg* (sibernetik organizma) ele alınmıştır. Bilimkurgu anlatıda ölüm ve yeniden diriliş, kurban olma ve atıl bedeninin geriye dönmesi gibi kavramlarla inceleyebileceğimiz *siborg*, insana ait duyuşsal (organik) ve tekniğe ait araçsal (mekanik) protezleri aynı anda birbiri içinde kaynaştırmaktadır. Bu noktada *siborg*, Nietzsche'nin *Tragedya'nın Doğuşu*'nda üzerinde durduğu, Diyonisos ve Apollon anlatıları arasındaki kaos ve düzen dialektiğinin iki kutbunu da taşımaktadır ve iki kutbun da sınırlarını yok etmektedir. Antik mitolojik anlatılarda (Diyonisos ve Orfeus anlatılarında görüldüğü gibi) karşılaşılan *parçalanma-yeniden doğma* mefhumlarından referansla, Robocop(1987), Ghost in The Shell (1995) ve Blade Runner (1982) filmleri, Hem Freudian-Lacanian türden bir benliğin parçalanması, hem de fizyolojik bir parçalanma durumundan ileri gelen bir varoluş trajedisini merkeze almaktadır. Orpheus, Diyonisos'un aşkın ve ilkel organik yapısını, babası olan Apollon sayesinde rasyonel bir noktaya çekerek derin bir anlam kazandırmış, Diyonisos ayinlerini nispeten dengelemiştir. Bu denge aynı zamanda siborgun, Diyonizyak ve Apollonik her iki unsuru da beraberinde kendi topografyasında bulundurması üzerinden, Orpheus mitiyle özdeş bir merkezde buluşturulmaktadır. Siborg mekanik protezleriyle ölümlü ve atıl durumda olan organik bedenini dengeleyerek, eksiklerini kapatmaktadır. Bir bilimkurgu fenomeni olan siborg, bu araştırmada onun hibrit yapısını merkeze alarak, Diyonisos ve Apollon mitleri üzerinden değerlendirilmesini esas almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siborg, Apollon, Diyonisos, Bilimkurgu, Mitoloji

* Resim Ana Sanat Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
orhmert@gmail.com

Türk Tarih Dizilerinde Yükselen Osmanlı Miti ve Kadın İmgesi

Derya Nacaroğlu*

Son dönem geleneksel Türk televizyonculuğunda dizi anlatı türünde, özellikle Osmanlı tarihinin sıklıkla konu edinildiği görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş evresinden yükselme ve çöküş dönemlerine değin pek çok farklı öyküyü, farklı karakterler ve olay örgüleri içinde kurmaca bir anlatı olarak izleyici ile buluşturan bu prodüksiyonların tarihin gerçeklik algısı ve inşası üzerindeki etkileri bir yana, içerik olarak "Osmanlı" kavramını tanımlar ve tarif ederken aynı zamanda onu mitleştirdiği öngörülmektedir. Bu öngöründen hareketle, "Osmanlı" kavramının yeniden inşa edilen mitik doğası ve yükselen Osmanlı mitinin izleyiciye neyi, nasıl söylediği ve toplumsal etkileşimlere bırakabileceği izdüşümlerinin neler olabileceği çalışmanın temel sorusunu oluşturmaktadır. Ayrıca bu mite eşlik eden ve hatta Osmanlı kavramının mitleşmesinde ayrıcalıklı bir özne olarak varlığı düşünülen kadın imgesine de bakılarak, Osmanlı Devleti'nde özellikle yönetici sınıf ve erke yakın olan kadın imgesinin bu dizilerde nasıl oluşturulduğu ve sunulduğuna da bakılmıştır. Bu amaçla çalışmada yapısalci yaklaşımlar çerçevesinde, gösterebilimsel analiz ve söylem analizi ile elde edilen bulgular, özellikle "mitik kodlar" bağlamında değerlendirilerek niteliksel bir sonuç ve yorum geliştirilmeye çalışılmıştır. Kuramsal çerçevede Roland Barthes ve gösterebilimsel analiz ve özellikle mit yaratma süreçleri üzerinde durularak, sosyal, etik ve siyasal değerler sistemi içinde kültürel bakımdan, mitin anlamları çözmek için kurduğu inşaya, "Osmanlı" kavramı çerçevesinde bakılmıştır. Çalışma evreni içinden örneklem olarak seçilen diziler ise; Kuruluş Osman ve Diriliş Ertuğrul olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Mit, Dizi, Tarih, Kadın

* Radyo, Televizyon ve Sinema, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
derya.nacaroglu@hbv.edu.tr

Ukrayna'nın İşgali ve Direnişinin Mitselleşen Unsurları

Gülcan Seçkin*

Bu çalışmada Ukrayna'nın Rusya'nın işgaline direnişinin simgeleri haline gelen, yer yer mitselleşen yerel, ulusal kültüre, tarihe ait renkler, çiçekler (ayçiçekleri, kırmızı kalynalar), ürünler, şarkılar, söylemler ve insanlar konu edilecektir. Ukrayna'nın dünyaya yanımızda durum çağrıları pek çok ülkede bu simgeler, kültürel unsurlar üzerinden yayılır ve yoğun karşılık bulurken, "Ukraynalı gibi cesur ol" söylemleri şehirlerin meydanlarında ulusal bayrağının renkleriyle yer almış, onbinlerce insan meydanları doldurarak Ukrayna şarkıları ve sembolleriyle destek vermiştir. Ukrayna'yı ve direnişini, temsil eden grafik tasarımlar, çalışmalar yayılmış, dünya sanatçıları Ukrayna kültürüne ait özelliklerle bütünleşen eserler üretmiştir. İşgalin ilk günlerinden başlayarak, Ukrayna devlet başkanı tarihi başkent Kiev sokaklarından sık sık dünyaya seslenmiş, haki renkler içinde, ülkelerin parlamentolarına bağlanarak direnişi ve destek çağrılarını sürdürürken, eski komedyenin bir kahramana dönüşümü olarak da sembolleştirilmiştir. Savaşın ilerleyen haftalarında ordu ve savaşa katılanlar giderek sembol haline gelmiş/getirilmiştir. Kendi gündelik yaşamlarından kopan, gençlerin, çeşitli mesleklerden ünlü, ünsüz insanların savaşa katılma hikayeleri, sığınaklarda çocukların eğitimlerini sürdüren, ulusal şarkılarını söyleyen, müzik yapan, seferberlik içinde bir duruş sergileyen halkın geleneksel ve yeni medyadan akan görüntüleri, mobil medyadan savaşın dehşetini ve direnişlerini anlatan gündelik paylaşımları Ukrayna, Ukraynalılık kimliğini ayrıcalıklı bir sembol haline getirmiştir. Cephede savaşın simgesi haline dönüşen eski, yeni lirik şarkıları söyleyen askerlerin ve yanlarında götürdükleri enstrümanlarını çalan, şarkı ve danslarının videolarını paylaşan, bir bölümü savaş bilgisi olmayan, sanatçı, zanaatçı, şair, şarkıcı, sporcu, vd. gibi pek çok meslekten orduya katılan askerlerin yayılan, paylaşılan görüntüleri ile sivilken asker olmak zorunda kalan Ukraynalının insani duruşu ve direnişinin efsanevi özelliklere bürünüşü izlenmiştir. Kentlerin, köylerin sakinlerinin işgali engelleme, orduya destek verme çabaları birleşmiş bir tek vücut Ukraynalıyı anlatmıştır. Füzelerle yıkılan şehirlerde savaşın ve işgalcilerin kötülüğünün simgesi haline dönüşen ortasından bölünmüş, yanmış, eşyaların sarktığı binalar adeta kişileştirilmiştir. Üzerine şarkılar yazılan silahlar (özellikle, Bayraktar droneleri) koruyucu mitsel bir karaktere büründürülmüştür. Bu çalışmada Ukrayna'nın işgali ve direnişinin simgeleri, sözlensel boyutlarının kuruluşu, sunulduğu ve işlevleri bağlamları içinde çözümlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ukrayna, Savaş, İşgal, Ukrayna Kültürü, Ukrayna Tarihi, Mitsel Söylemler, Ulusal Semboller

* Radyo, Televizyon ve Sinema, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi
gulcan.seckin@hbv.edu.tr

Büyüsü Bozulmamış Bir Dünya Olarak Televizyon Haberi

Revsan Şen*

Ortaya çıktığı tarihten günümüze değin çok sayıda izleyici tarafından takip edilen televizyon, bünyesinde haber gibi çeşitli içerik biçimlerini barındırmaktadır. Başlangıçta bazı araştırmacılar tarafından sıklıkla modern bir öykü olarak nitelendirilmiş olan haber, başka bazı araştırmacılara göre ise film, şiir veya öykü gibi diğer kurgusal türlerden gerçekliği yansıttığı iddiasıyla ayrılmakta ve içeriğinde önemli mitler barındırabilme gücünü gerçeklikle olan bu ilişkisinden almaktadır. Bu araştırmacılara göre, televizyon haberlerinde sıklıkla yer alan bazı önemli mitsel unsurların başında, bağlamından koparılıp doğaüstü güçlere dönüşmüş olan sosyal ve ekonomik faktörler ve bunların yanı sıra haber içeriğinde yer alan kişilerin kahramanlaştırılmaları veya düşmanlaştırılmaları gelmektedir. Televizyon haberini mitleştiren unsurlar yalnızca bunlarla sınırlı değildir. Bunların yanı sıra McLuhan tarafından elektronik çağın belirleyici aracı olarak tanımlanan televizyonun kendine özgü bazı teknik özellikleri de, ona mitolojik bir güç kazandırmaktadır. Bu teknik özelliklerin başında televizyon haberlerinde en eski haberleşme yöntemlerinden biri olan sözlü ve görsel kültürün kullanılması gelmektedir. Buna göre, mitsel anlatıların sözlü kültüre yani konuşma diline dayalı olması ve genellikle yüz yüze gerçekleşmesi, televizyonun sunduğu sözlü ve görsel özelliklerle örtüşmektedir. Yeni gelişen ve dünya nüfusunun yarıya yakını, Türkiye nüfusunun ise yarısından fazlası tarafından kullanılan sosyal medya platformları ve bu platformlarda yoğun biçimde yer alan anlık haber akışlarına rağmen televizyon haberlerinin izlenmeye devam edildiği görülmektedir. Ülkemizdeki televizyon kanallarının temmuz-2022 reyting sonuçlarına bakıldığında Total Grup tarafından izlenen ilk on televizyon içeriği içerisinde her gün en az iki ana haber bülteni bulunmaktadır. Bu sıralamalar içerisinde genellikle ikinci sırada yer alan FOX Tv'yi, altıncı sırada Show Tv, sekizinci sırada da Kanal D Ana Haber bülteni takip etmektedir. Bu araştırma, gelişen farklı teknolojilere ve içerik biçimlerine rağmen televizyon haberinin izlenme oranlarının ve nedenlerinin onun mitsel özellikleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Buradan hareketle, internet haber siteleri evreni içerisinde www.cnnturk.com örneklemini oluşturmuş ve haber sitesi 2022-temmuz ayı boyunca kanal reytinglerinin takip edilmesi amacıyla doküman ve içerik analizine tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik, Televizyon, Haber, McLuhan, Postman, Yeni Medya, Küresel Köy

* Medya ve İletişim Uygulama ve Araştırma Merkezi Gaziantep Üniversitesi
sen.revsan@gmail.com

Ardahan Bölgesine Ait Masalların İlettiği Değerler Bağlamında İncelenmesi

Fırat Yardımcıel*

Değişen ve gelişen teknolojik ve bilimsel gelişmeler ışığında her geçen gün mekanikleşme hayatımızın her alanında yer almaktadır. Bu süreçte insan yaşamı için önem taşıyan değerler, eğitim sürecine dâhil edilmelidir. Sosyal bir varlık olan bireyi toplum içinde değerli kılan ve insanların bir arada yaşamasına olanak tanıyan, sahip olduğu ahlâki kodlar ve etik değerlerdir. Bu hususta etik değerler insan kalabilmemizi sağlayan becerilerin başında gelmektedir. Toplumsal hafızayı oluşturan folklor ürünlerinin de değer aktarımında kullanılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda mitolojinin parçası olan masallardan faydalanılması hem toplumsal hafızanın korunmasında hem de değerler eğitimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. 'Değerler Eğitimi'ne ilişkin 2003 yılı itibarıyla program odaklı çalışmalara başlayan Milli Eğitim Bakanlığı, 2017 yılında değerler eğitiminin tüm eğitim öğretim sürecinin bir parçası olarak uygulamaya, 2018 yılında ise Türkçe Dersi Öğretim Programında 'Değerlerimiz' teması adı altında değerler konusuna bünyesinde yer vermeye başladı. Araştırmada Ardahan bölgesinde anlatılan masallarda yer alan değerlerin tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde araştırmanın hem toplumsal hafızanın korunması hem de sahip olunan etik ve ahlaki kodların geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca incelenen masallar da değer zenginliği bakımından bir sınıflamaya tabi tutulacaktır. Bu bağlamda elde edilen sınıflamanın, temel eğitim düzeyine uygun olan ders kitaplarında metin seçimine kaynaklık yapacağı da düşünülmektedir. Temel eğitim dönemine ilişkin kaynakların hazırlanmasında yetkili kurumlara detaylı bilgi sunması bakımından kaynaklık yapacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmanın amacı, Ardahan-Çıldır-Göle Masalları kitabında yer alan metinlerde bulunan kök değerlere ilişkin kavramların varlığını tespit etmek ve kök değerleri karşılaştırmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak için doküman analizi modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ardahan-Çıldır-Göle Masalları kitabında yer alan metinler oluşturmaktadır. Verilerin incelenmesinde kavramsal içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çalışmada yer alan değerlere ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Etik Değerler, Masal, İnceleme

* Çocuk Gelişimi, Ardahan Üniversitesi
firatyardimciel@ardahan.edu.tr

İran ve Hint Mitolojilerinde ortak inanışlar ve İmgeler

Ayda Kargar*

İnsanoğlu, geçmiş ile gelecek arasında sürdürdüğü yaşam mücadelesini hem bir kazanım olarak hem de bir serüven olarak hafızasında canlı tutmak istemiştir. Bu canlılığın korunmasında ve sonraki nesillere aktarılmasında bir takım farklı yöntemlerin kullanıldığı bilinmektedir. Efsaneler, hikâyeler, masallar, öyküler ve destanlar bu yöntemlerden olarak kabul edilmektedir. Mitolojiler de söz konusu kazanım ve tecrübelerin aktarıldığı ve çeşitli disiplinler tarafından işlendiği önemli bir bilim sahasıdır. Zira mitolojiler, içinde doğup geliştiği toplumların millî ve manevî değerlerinden önemli izler taşımaktadır. Hatta bu yönüyle mitlerin bir kutsiyetinin olduğu da düşünülmektedir. Nitekim Mircae Eliade'ye göre de mit kutsal bir öyküyü anlatır ve gerçekten olup bitmiş, tam anlamıyla ortaya çıkmış olan şeyden söz eder. Bu bağlamda tekraren belirtilmelidir ki, her milletin kendine has mitleri bulunmaktadır. İran ve Hint mitleri de bunlardan iki önemli isim olarak zikredilmek durumundadır. Bu iki toplum belli bir döneme kadar ortak bir geçmişe sahip olan, mitleri de örtüşen iki büyük uygarlıktır. Mezkûr iki toplumun da mitlerinde -diğer toplumlar olduğu gibi- kahramanlar, tanrıçalar ve tanrılar bulunmaktadır. Bu husus, esasen toplumda kadın ve erkeğe verilen değeri ve konumu da gösteren bir ayna vazifesi ifa etmektedir. Mitsel anlatıların ortaya koyduğu verilere göre, belli dönemlerde kadınların konumlarının değişiklik gösterdiği; söz gelimi kadının toplumsal konumu ya da değeri, yerine göre bazen bir tanrıça seviyesine çıkartılırken bazen de bir cadı kadar aşağılanmıştır. Bu makale de bu doğrultuda İran ve Hint toplumlarının mitolojilerinde kadının konumunu, değerini neden ve sonuçları bakımından incelemeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İran, Hint, Mitoloji, İnanış, İmgeler

* Felsefe ve Din (Din Psikolojisi), Ankara Üniversitesi
ayda.karegar@yahoo.com

Çocuk ve Gençlik Yazınında Ortaya Çıkan Süper Mitler

Hikmet Asutay*

Edebiyatın kendisi de mitolojidir bir bakıma. Hayal dünyası aracılığıyla mitler oluşturulur. Çocuk ve gençlik yazını da bu anlamda hayal gücünü ve mitleri yoğun olarak kullanan yazın türlerindedir. Yetişkin yazınından farkı ise mitlerin çocuğa göre uyarlanmış olmasıdır. Elbette her fantastik unsur birer mit değildir fakat mitleştirilen figürler söz konusudur. Bu çalışmada ele alınan süper kahramanların arketipleri antik mitolojideki “Herkules, Achilleus” tarzı güçlü olağanüstü tiplerdir. Mitlerin birer fantastik unsur olarak çocuk ve gençlik yazınında önemli işlevi ve görevi vardır. Hayal gücü bağlamında yazın tarihi sürecinde Romantizm dönemi Avrupa’da en verimli ve de ilklerin yaşandığı ve keşfedildiği dönem olmuştur denebilir. Jules Verne ile Fransa’da bilim kurgu, E.T.A. Hoffmann ve de Grimm Kardeşlerin Masal derlemeleri ile Almanya’da fantastik yazın, Mary Shelley ile İngiltere’de fantastik edebiyatın ilk ve öncül eserleri ortaya çıkmıştır. Tüm bunların uyarlanarak çocuk ve gençlik yazınına mal edildiği ve de çocuğa görelilik kavramına uygun olarak uyarlandığı gözlemlenmektedir. Yirminci yüzyılda özellikle Amerika’da pop yazını ürünleri arasında çizgi öykü olarak kurgulanan pek çok eser edebiyata ve de beyazperdeye uyarlanmıştır. Sayısız popüler ürünlerden en ünlüleri hiç şüphesiz “Süpermen, Batman, Spiderman, Hulk vd.” gibi süper kahramanlar ya da fantastik kahramanlar olarak anılan çizgi öykülerden mitleştirilen ve sanayi haline gelen süper mitlerdir. Birçoğu yetişkinlere yönelik olarak ortaya çıkan bu ürünler zamanla çocuk ve gençlere göre uyarlanmış ve çocuk –gençlik edebiyatının da en çok okunan eserleri arasına girmiştir. Bu çalışmada günümüz modern mitlerin çocuk ve gençlik yazınına uyarlanmış öyküsüne değinilerek çocuk ve gençlik yazınbiliminin verileri ile irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Amerikalı yazar J. Michael Straczynski’nin dilimize “Süperman – Yeni Dünya 2” (Türkçe’den çeviren Anıl Bilge, YKY Yayınları 2016) olarak aktarılan eseri yazın tarihsel çerçevede gençlik yazınbilimi verileri ışığında eserden hareketle eleştirel yaklaşımla ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı, Mitoloji, Mit, Alman Yazını, Süper Kahramanlar

* Almanca Öğretmenliği, Trakya Üniversitesi
hikmetasutay@yahoo.de

Kazak Kültürü, Mitolojisi ve Çağdaş Resim Sanatında Şanırak Motifi

Aigerim Yıldız*

Kazak kültürü konar-göçer yaşam tarzına dayanan bir geleneklere sahiptir. Orta-Asya göçebe yaşamını aklına getirdiğimizde “yurt” dediğimiz geleneksel Orta-Asya göçebe çadırı aklımıza gelmektedir. Yurt çadırı, Orta-Asya Türk-Moğol göçebe halklarının özel ve yaşam tarzlarıyla uyum konusunda mükemmel bir mimari yapıttır. Bu yapıtın kalbi, şanıraaktır. Çalışmada üzerinde durulacak olan Kazak kültürü, mitolojisi ve çağdaş resim sanatında Şanırak motifinin varlığı oldukça geniştir. Şanırak motifi, Kazak geleneksel kültüründe, dünya görüşünde ve yaşam tarzında çok önemli, hem maddi hem manevi bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak Orta Asya Türk-Moğol göçebe halklarının, kullandıkları seyyar keçe yurt evlerinin yapısal sisteminin ana parçalarından biri olup çadır evinin kubbesindeki birleşim çemberidir. Şanırak ile ilgili inanışlar, onu doğurganlık, bereket, aile, aile birliği ve sürekliliği, atalar, ruhlar, güneş ile ilgili ilişkilendirildiğini göstermektedir. İncelediğimiz çağdaş (1990-2000-2010-lu yılları) Kazak resim sanatı eserlerin (1000 eser üzerinde) içinde Şanırak motifi yaklaşık 40 adet eserde rastlanmıştır. Ajibekov, Begalin, Akanayev, Muratbayev, Mekebayev, Taynov, Gvozdov, Akanayev, Akanayeva, Rozakov, Jumanov, Jakıpbek, Smagulova, Kamıtkanov, Katsyuba, Rıstan, Kalmahanov adlı Kazak ressamı tarafından Şanırak motifi kullanılmıştır. Şanırak motifi, Kazak Türkleri için, yukarıda görüldüğü gibi, kültürel, maddi manevi değer ve mitolojik sembol olarak en önemli motiflerden biridir. Çağdaş Kazak sanatçılar da eserlerinde bunu yansıtmaktalar. Şanırak'ın, aileyi, birliği, huzuru, kutu, bereketi, mutluluğu simgeleyen bir motif olarak birçok eserde farklı açılardan işlenmiş olup ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şanırak, Kazak Mitolojisi, Türk Mitolojisi, Yurt Çadırı, Çadır, Kazak Resim Sanatı, Çağdaş Resim

* Sanat ve Tasarım Sy, Akdeniz Üniversitesi
aigerim_yildiz@hotmail.com

Vahşi Dürtülerle Mitin ve Dionysos'un Bedene Dönüşü

Özlem Gürpınar*

20. yüzyılın ikinci yarısında başlı başına bir tür olarak gelişen Performans sanatı, sanatçıların bedenleriyle ifade ettikleri sonsuz sayıdaki değişken araç ve fikirleri ile gerçekleştirdikleri eylemlerin bütünüdür. Performansta bedene yönelik uygulanan durumlardan biri olan şiddetin ifadesi farklı kültür ve inançlara göre değişkenlik gösterir. Sanatçı bedenine veya başka bedenlere uyguladığı vahşi, acı hissettiren ve şiddet içeren eylemleriyle zihnin ve bedenin en uç noktalarına ulaşarak görünenin ötesindeki mitsel anlamlara yolculuk yapar. İç dünyayla, doğayla, varlıkla bir olup kendinden geçerek esriklik bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuk Nietzsche'nin Dionysos'unu çağırıştırır. Nietzsche'nin, sanat ile hayat arasında ele aldığı en etkileyici konulardan biri Apollonik ve Dionysostik ayrımıdır. Apollonik anlayış; düzeni, aklı, güzelliği temsil ederken Dionysostik anlayış; coşkuyu, anarşik tavrı, aşırılığı, acıyı ve görünenin arkasındaki karmaşıklığı temsil eder. Sanatta Dionizyak eylemleriyle ilişkilendirilebileceğimiz sanatçılar da bir Dionysos gibi bedenleri vahşi dürtülerle harekete geçirerek mitsel olayları bedensel olarak deneyimler. Performans sanatı, Merleau-Ponty'nin ifade ettiği gibi *insan bedeninin ancak yaşayarak kavranabileceği* gerçeği üzerine kuruludur. Bu kavrama noktasını artıran bedensel acı ve şiddetle birlikte sanatçılar toplumun dinsel ritüellerini, mitlerini, mitolojik sembollerini yani; kültürdeki kodlanmış imgeleri kendi içerisinde ele alarak tekrardan yeni bir eylem olarak izleyiciyi sunar. Sanatçı bu eylemleriyle geçmiş ve o an'a dair zamanın enerjisini ve ruhunu kullanarak görünenin arkasındaki kendi bedeninde tasavvur eder. Bedensel olarak iletişim kurması aynı zamanda bireysel ve kolektif bir hesaplaşmadır. Bu araştırmada; Dionysosçu anlayış bağlamında ilişkilendirilebilecek olan sanatçıların vahşi eylemlerle mitolojik ve mitsel olayların bedendeki yansımalarının nasıl ve ne şekilde olduğu örnekler üzerinden analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Performans Sanatı, Mit, Dionysos

* Güzel Sanatlar Fakültesi, Ardahan Üniversitesi
ozlemgurpinar@ardahan.edu.tr

Mural Sanatı ve Mitolojik Karşılaşmalar

Ayşegül Türk*

Sokaklar, duvarlar kent içinde sanatsal ileti alanı olarak farklı anlam katmanları yaratan potansiyele sahiptirler. Kamusal alan içinde duvarlar o kentin nabzının attığı yer olarak canlı bir organizmadır. O halde duvarlar kentli birey için; kendini özgürce temsil ettiği, gösterdiği ve sergilediği bir performans alanıdır. Geleneksel anlamda sanatla karşılaşılacak mekanlar galeri ve müzeler oluşu görüşünü de tamamen alt üst eden duvarlar ve resimler hem kentli birey hem de sokak sanatçısı için sanat yoluyla kendini ifade edebileceği bir mecra haline gelir. Bu noktada sokak bir ifade alanı olarak ortak paylaşım alanı olarak toplumsal olanın ya da kamusal alanın kendisini temsil eder. Mural sanatı bu anlamda özgür ve yaratıcı alan olarak günümüz sanatçıları için her zaman cazip olmuştur. Öte yandan da duvarlarda resimlerle-murallarla karşılaşan izleyici de istem dışı etkileşime girerek; sanatsal alana iradesi dışında katılmak zorunda bırakılır. Bunun sonucunda izleyen farklı anlatım dilleri ve tekniklerinde deneyimleyebileceği örneklerle karşılaşır. Mitolojik öğelerde bunlardan biridir. Mitolojik konu ve kahramanların mural sanatı olarak uygulayan sanatçılar arasında Bordeaux şehrinde yaşayan Louis Boidron ve Edouard Egea isimli iki Fransız sokak sanatçısından oluşan "Monkey Bird", bulunur. "Monkey Bird" İspanya'daki Burgos Katedrali'nin 800. yıldönümünü anmak için duvarlarına devasa mitolojik sembol ve motiflerle kaplı stencil tekniği ile murallar gerçekleştirmiştir. Tekrar eden maymun, kuş ve yaratık figürleri ile dolu olan mural çalışmaları anıtsal ve sembolik anlamlarla yüklüdür. Bu bildiriye öncelikle "Monkey Bird" ve diğer mural sanatçıların mitolojik kökenlere referans verdiği örnekler incelenerek görsel ve anlamsal çözümlenmeleri yapılacaktır. Aynı zamanda izleyicinin konumu, ilettikleri mesaj ve güncel olanla ilişkileri açığa çıkartılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mural Sanatı, Mitoloji, Stencil Tekniği

* Görsel Sanatlar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
gulturkgulturk@gmail.com

Narkissos Mit'in Resim Sanatındaki İfade Biçimleri

Ramazan Belge*

Gerçeği kanıtlanamayan bir düşünce biçimiyle var olan mitlerin taşıdığı anlam ve evrensel mesajlar, sanat tarihinde sanatçının çalışmalarında işlenen sıra dışı bir temadır. Ayrıca bireysel ve toplumsal ilişkilerini ahlaki ve estetik bakımından anlamlandırmada insanüstü biçimiyle anlatılan hikâyelerdir. Bu anlatılardan birisi de Narkissos'tur. Yunan mitolojik karakteri olan Narkissos, bir delikanlının sudaki yansımına âşık olup sonunda suya düşerek yok olur ve nergis çiçeğine dönüşür. Görsel sanatlar alanında betimlenen Narkissos miti, özseverlik, metamorfoz gibi anlamlı yapısı ve içerdiği mesajlarla öne çıkmaktadır. Bu araştırmada, mitolojik hikayelerden Narkissos mitini ele alan sanatçıların çalışmaları üzerinde doküman incelemesi ve literatür taraması yöntemiyle incelenmiştir. Tespit edilen eserlere ilişkin yapılan analizde, Klasik, Modern ve Çağdaş Sanat dönemlerinde; Caravaccio, Nikolas Poussin, Salvardo Dali, Picasso, Yayoi Kusama ve Olaf Nicolai gibi sanatçıların çalışmalarında, Narkissos'un sembolik değerlerin ve içerdiği mesajları, plastik dil olarak nasıl ifade ettiği üzerine bir inceleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Narsisizm, Yansıma, Klasik Sanat, Modern Sanat, Çağdaş Sanat

* Resim, Atatürk Üniversitesi
rmznb1g023@gmail.com

Mitolojinin Sanal Gerçeklikte Yeniden Canlandırılmasında Öğrenme ve İnsan Deneyimine İlişkin Akademik Çalışma Sonuçlarının Karşılaştırılması

Özlem Vargün*

Bu makalenin amacı, sanal gerçeklik teknolojilerini kullanarak mitolojinin canlandırılmasına yönelik akademik çalışmaları bir araya getirerek örneklerin araştırma sonuçlarını, başarı kriterlerini, kullanıcı görüş ve deneyimlerini karşılaştırmak ve öğrenme çıktılarını tespit etmektir. Mitolojinin sanal gerçeklikle canlandırılarak verilmesi kültürel miras kapsamında müzelerde kültürel miras eğitiminde uygulanan bir yöntemdir. Mitolojinin yaşatılması için sanat ve edebiyatta tekrar etmesi gerekir ilkesinden hareketle bu sefer bu görevi sanal gerçeklik teknolojileri üstlenmiştir. Sanal gerçeklik teknolojileriyle yeniden kurgulanan mitolojik karakter ve hikayelerin eğitim ve öğrenme amaçlı kullanılması yeni bir gelişme olarak kabul edilip edilemeyeceği tartışmaya açılmaktadır. Bu kaygılardan yola çıkılarak karşılaştırmalar bir araya getirilmiştir. Örneklem literatür taramada “sanal gerçeklik”, “mitoloji” ve “eğitim” anahtar kelimelerini karşılayan 7 akademik makaleye ulaşılarak belirlenmiştir. Araştırmada yöntem olarak içerik analizi kullanılmış, kodlanarak kavramlara ayrılmış ve temalara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre sanal gerçeklik teknolojilerinin sadece donanımsal değil yazılımsal geliştirilmesi gerektiği, mitoloji öğrenmede oyunlaştırmanın sadece eğlence değil öğrenmede etkin rol oynadığı, mitolojik anlatımların sesli olması gerektiği, görsellerin gerçekliğe yaklaştırılmasıyla inandırıcılığın artabileceği, sanal gerçeklikte daldırma sonrası kullanıcının dijital varlığının algılanabilmesi inandırıcılığı dolayısıyla canlandırarak öğrenmeye katkı sağlayacağı, mitolojinin sanal gerçeklik teknolojileriyle anlatımlarının yaygınlaştırıldığı takdirde mitoloji hakkında yeniden düşünmeyi sağlaması ve yaratıcılığı arttıracığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak mitolojinin sanal gerçeklikle yeniden canlandırılması sürdürülebilirliği sağlama, öğrenme ve başarıya katkı sağlayama, yaratıcılığın artırılmasına katkı sağlama açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Sanal Gerçeklik, VR-AR, Kullanıcı Deneyimi, Kültürel Miras

* İletişim Fakültesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
ozlem.vargun@yeniuyuzyl.edu.tr

Nexus of Mythology, Art and Architecture: Reading the sacred settlements in Sanliurfa

Ozge Ogut*

Mythology, as one of the aspects that makes a community or society's culture-rich, has both similar and dissimilar features on lifestyle, religion, and beliefs that are dependent on local context due to some peculiar factors such as climate and existing materials. On the other hand, art is always a part of human life -even though it may not be meant to be an artistic activity at that time-since the beginning of human life from palaeolithic cave paintings to nowadays contemporary art. This paper aims to investigate the sacred architecture in the Mesopotamia region, with a specific focus on Sanliurfa, and tries to understand the inter-connectedness between art and mythology during different religious periods starting from paganism. Sanliurfa is a city in the southeast part of Turkey, which was a major commercial, cultural, and religious center in Mesopotamia. Due to its proximity to the fertile lands in Mesopotamia and its location on trade routes, many civilizations have developed here. Different mythologic remainings from several civilizations, including archaeological site findings, found in sacred architectural places that are located in Sanliurfa will be presented and compared with similar reliefs and objects from other regions in Mesopotamia as well as all over the world that people believed the similar religion.

Anahtar Kelimeler: Architectural Mythology, Sacred Architecture, History Of Religions, Şanlıurfa

* Architecture, Built Environment and Construction Engineering Politecnico Di Milano
ozge.ogut@polimi.it

Architecture Exhibiting the Life of the Amazons “Samsun Amazon Village Museum”

Olcaç Çetiner Özdemir*

Many of the legends originating from Anatolia reflect the events that have taken place. Thus, they have reality and historical qualifications. The fact that the traces of the legends are found in the works of historians and geographers as well as in epics proves this. Amazons are the most obvious example of this fact. In the 1990s, archaeologists found female skeletons in warrior tombs in the Scythian region. Archaeological Studies conducted in recent years contain real information about the myths of the Amazon, which are thought to be fiction, about the legendary Amazons, in other words, the nomadic women of the steppe. Amazon women, who have interesting information about the place they live, their fighting styles, their fertility and even their clothes, are seen as one of the most important symbols of women who stand out with their success and intelligence. It is written that the Amazons first settled in northern Turkey, the city of Themiskyra in the Black Sea, then they lived near İzmir, Selçuk and the Greek Empire. It is stated that Themiskyra village, where the Amazons lived, is the Terme district in Samsun. The amazons mentioned in the Hittite tablets, one of the oldest civilizations of Anatolia, are accepted as one of the historical and cultural values of Samsun and its region. In Samsun, there is an artificial Amazon village where the statues and belongings of Amazon women are exhibited. In the village, the sculptures, reliefs, sections from their daily lives and belongings of the amazons that are a matriarchal society are exhibited. In the study, information about the lives of Amazon women will be shared, and the architecture of the “Amazon Village Museum” in Samsun, where their living spaces are revived, will be conveyed in terms of materials and construction techniques.

Anahtar Kelimeler: Amazons, Architecture, Anatolia

* Mimarlık, İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi
cetinerozdemir@yahoo.com

Mustafa Ayaz Resimlerinde Alegorik Haz Nesnesi Olarak “Kadın Figürü”

Semra Çevik*

Resim bize algıladığımız dünyadan imgeler sunar. Algı imgeleri ve imgele-
rin kendi görünme biçimleri birbirinden ayrı değerlendirilemezler. Bir imge
hem kendi birincil anlamında hem de yan anlam dediğimiz ikincil ya da alt
anlamı ile görünür ve anlamlandırılır. Alegori dediğimiz bu eylemi; herhan-
gi bir duygu, düşünce veya kavramı başka bir şey yardımıyla sembolize edip
gösterme sanatı, semboller yoluyla anlatma olarak tanımlayabiliriz. Sanatçı;
semboller aracılığıyla hayata ilişkin bireysel deneyim veya özlem birikimlerini
eserinde dışa vurur ve özne-nesne ilişkisi çok katmanlı bir görsel metin orta-
ya koyar. Ayaz’ın kendi portresini kattığı ve alegori diyebileceğimiz bu sembol
imgeler her iki anlamı aynı anda vurgulamaktadır: Seyirci/izleyici ve sanatçı
üretme hazzı. Çalışmada amacımız, alegori kavramı çerçevesinde Mustafa Ayaz
resimlerinin toplumsal hikâyeler ile kurmuş olduğu köprü, toplum rolleri ve
sanatçının kendisi ile eseri arasında kurduğu bakma ve bakılma hazzının ale-
gorik arka planını bulma girişimidir. Bu çerçevede; Tabloda resmedilen kadın
bedeni, bakış, iktidar, haz ve mekân imgeleri seyircinin bakma hazzını nasıl
yaşatmaktadır? Bu çok katmanlı görsel metinlerin altında yatan incelikli mesaj
nedir? Resmin konusu algının dışında orada olan ve işaret edilebilen nesne-
ler değilse, resimde sanatçının dolayısıyla görünür kılınan sanatçının kendisi
olabilir mi? sorularına cevap aranmaktadır. Bu makalede; alegorik anlatımın
aktarılması anlamında “Mustafa Ayaz” resimlerindeki öğeleri gerçek hayat-
tan temsil edilen haz nesnelere olarak yorumlayabileceğimiz hayat kadınları
ve kendi imgesi; Hjelmslev’in anlatım-içerik düzlemi ön planda olmak üzere
Chomsky’nin derin yapı çözümlemesi yöntemiyle incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alegori, Haz, İktidar, İmge, Mustafa Ayaz

* Ardahan Üniversitesi

Pandora Mythos'uyla Ortaya Çıkan Kadın Kimliği

Nalan Buruldağ*

Mitolojik olarak kadının yaratılış efsanesi olan Pandora *mythosu*'nu ilk olarak Hesiodos, *Theogonia* ile *İşler ve Günler* adlı eserlerinde ele alır. *Theogonia*'da daha yüzeysel anlatılan *mythos*, *İşler ve Günler* eserinde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. *Theogonia*, Pandora'nın yaratılmasıyla sona erer. *İşler ve Günler*'de ise; Pandora yaratıldıktan sonra Hermes tarafından Epimetheus'a gönderilir. Her iki eserde de Homeros destanlarındaki anaerkil düzenden farklı olarak kadının konumunun değiştiği ve ataerkil düzenin hâkim olduğu görülmektedir. Pandora'nın yaratılması erkeklerin kadınlara karşı tutumu değişmiştir. Mitolojik olarak ilk kadının yaratılması, kadınlara karşı yeni bakış açısını tasvir etmek için kullanılan bir metafor olarak kabul edilebilir. Hesiodos, evrendeki kadın soyunun atası olarak gördüğü Pandora'yı yaratılış *mythosu*'nda pek çok tanrıdan alınan çeşitli özelliklerle donatmıştır. Adı geçen iki eser incelendiğinde, Pandora *mythosu*'nun Prometheus *mythos*'uyla bağlantılı olduğu görülmektedir. Zeus, insanlar için o zamana kadar var olmayan güzel bir belanın (καλὸν κακόν), yani kadının yapılmasını emretmiştir. Onun yaratılması tıpkı Prometheus'un et parçaları için yaptığı hazırlığı hatırlatır. Hesiodos, her iki eserinde de kadın kimliğine karşı olumsuz bir tavır sergiler. Hesiodos'tan etkilenen Semonides de kadın düşmanlığına dair ilk *mythos* olan Pandora *mythosu*'ndan yola çıkarak kadın soyunu hayvanlara dayandırmıştır. Bu kadın düşmanlığı Klasik Çağ'da da devam etmiş ve dönemin Yunan edebi eserlerine yansımıştır. Antik edebi kaynaklar ve modern literatür taraması ışığında, Pandora *Mythos*'unun yorumlandığı bu çalışma, mitolojik olarak, yaratılan ilk kadın düşüncesine ve kimliğine farklı bir bakış açısıyla açıklık getirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hesiodos, Pandora, Kadın, Zeus, Prometheus, Epimetheus

* Yunan Dili ve Edebiyatı, Ankara Üniversitesi
nalanerguun@gmail.com

Kadın Mitoslarında Antikçağ'dan Modern'e Uzanan Yolculuk: Homeros'un Tutsak Kadını "Briseis" in Ovidius ve Pat Barker'da Alımlanması

Ayşe Yakut* & Rukiye Öztürk**

Briseis, Antikçağ'da kendine yer edinmiş kadın kahramanlardan biridir. Bir evlat, kardeş, eş olmanın ötesinde, ailesinden koparılmış, yurdundan kanla alınmış bir tutsaktır, erkek kahramanların ödülüdür, yiğitlerin arasını açan kavganın nedenidir. Yazın dünyasında ilkin, Homeros'un dizelerinde hikâyesini öğreniriz: Akhilleus, Lyrnessos'u yıktığında, Briseis'in babası, anası, üç erkek kardeşi ve kocası öldürülmüştür. Bu yağmalama sonucunda Akhilleus'un kendine "savaş ganimeti" olarak aldığı Briseis, Akhilleus'un barakasında yaşamaktadır. Ancak, Apollon'un öfkesini yatıştırmak ve orduya yaydığı salgını önlemek için Agamemnon tarafından Apollon rahibinin kızının geri verilmesi üzerine, Briseis'in hayatı alt üst olmuştur. Çünkü Agamemnon, Khryseis'in karşılığında Akhilleus'un ganimeti olan Briseis'i istemiştir. Böylece Briseis, Agamemnon'un ganimeti olmuştur. Homeros'un *İlyada*'da Troya Savaşı'nın tutsak kadınları arasında adını andığı Briseis, ozanın duygularına birincil ağızdan yer verdiği tek tutsak kadındır. Homeros'un Patroklos'un ölüm sahnesinde Briseis'e yüklediği bu rol, erkek kahramanların duygularına değer vermediği Briseis'in duygularına ozanın dikkat çekmek istediğini düşündürmektedir; bu düşünce Kahramanlık Çağı mitoslarındaki erkek hegemonyasına kıyasla etkileyici bir vurgudur. Homeros'un bu kadın kahramanının öznel sesi ise Homeros'tan yüzyıllar sonra yaşamış, Roma'nın aşk ozanı Ovidius olmuştur. Ovidius'un mitolojik kadın kahramanların ağzından yazılmış aşk mektuplarını içeren *Heroides* adlı eserinde yer alan mektuplardan biri de (3. mektup) Briseis'in Akhilleus'a yazdığı, kendisini Agamemnon'un elinden almasını istediği duygu yüklü mektuptur. Savaş hikâyesinden aşk hikâyesine geçiş izlenimi uyandıran bu şiir, Briseis'e kendi hikâyesini anlatma fırsatı vererek, bu kadın karakterindeki dönüşümün önemli bir basamağı olmuştur. Yunan'dan Roma'ya uzanan "Briseis", modern edebiyatta da kendine yer edinmiştir. İngiliz yazar Pat Barker, Homeros'un *İlyada*'sından hareketle yarattığı ve Briseis'in trajedisine odaklandığı *Kızların Suskunluğu* adlı romanında, başta Briseis olmak üzere savaş tutsağı kadınların gözünden Troya Savaşı'nın değerlendirmesini sunmaktadır. Böylece, karşımızda "Briseis" üzerinden kadın kimliği bağlamında Antikçağ'dan günümüze uzanan çok basamaklı bir alımlanma örneği bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Briseis, Tutsak Kadınlar, Homeros, Ovidius, Pat Barker

* Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Ankara Üniversitesi

** Latin Dili ve Edebiyatı Ankara Üniversitesi
asonmez@ankara.edu.tr

Myth as a Textbook of Life

Marina Agienko* & Burak Şahin**

The authors of this study view myth as a part of a symbolic paradigm based on an understanding of myth as a sacred text that has lost its original symbolism. The authors' task is to show that myth was not just a parable or a compelling story but it was a real life textbook for ancient men. With the help of etymological analysis of a name, as well as discursive analysis of mythological texts, this study is an attempt to restore the mythological "value landmarks" that helped ancient people understand the laws of the earthly world. The authors rely on the statement of Russian folklore researcher Vladimir Propp, that myths were written down when they had lost their sacred meaning, having been separated from the rite. He claims that in the ancient society myths were the strictest secret and were told only to the initiated. In formulating a possible "cognitive landmark" of myths, the authors assume the fact of the deep belief of ancient people in the events set out in a myth. For example, Greek traveller and geographer Pausanias (the 2nd century AD) asserted that while travelling he saw the piece of "not earthy" clay "smelling very like the skin of a man". The importance of mythological information for ancient men is confirmed by the lexical composition of the Proto-Nostratic language (15000-12000 BCE), indicating that the lexicon of hunters and gatherers had no terms of agriculture or animal husbandry, but had terms of magic and spells.

Anahtar Kelimeler: Myth, Religion, Sacred, Language

* Rus Dili ve Edebiyatı Ardahan Üniversitesi

** Sosyoloji Ardahan Üniversitesi
buraksahin1933@hotmail.com

Astronomideki Yunan ile Roma Mitolojisinin İzleri ve Alcyoneus (Alkyoneus) Galaksisi

Handan Bilici Altunkayalier* & Sait Çil**

Astronomi, gök cisimlerinin evrimlerini, kökenlerini, fiziksel ve kimyasal özellikleri açıklamaya çalışan, onları gözlemleyen ve geçmiş medeniyet kadar eski olan bir bilim dalıdır. İlk doğa bilimlerinden biri olan astronomi, günümüzden geçmişe doğru incelendiğinde 4000 yıllık bir tarihe sahiptir. Bu bilim alanındaki erken dönem çalışmaların temeli dünyanın düzenini anlamak üzerine kurulmuş içeriği basit çalışmalardır. Bir doğa bilimi olan astronomi Mezopotamya, Mısır ve Yunan uygarlıkları tarafından kullanılıp geliştirilmiştir. Yunan uygarlığındaki astronomi, genellikle matematiğin bir alt dalı olarak görüldüğü için bu alandaki çalışmalar da bu yönde ilerlemiş, buna bağlı olarak, gezegenlerin hareketlerinin matematiksel işlemlerle ölçülmesi bu dönemde başlayan bir uygulama olmuştur. Yunan uygarlığının astronomi bilimi üzerindeki izleri ise sadece bunlarla sınırlı kalmamıştır. Mitolojik ve dini unsurlar, astronomiyle ilgilenen hemen her uygarlıkta olduğu gibi Yunan ve Roma uygarlıklarının astronomi anlayışına da sirayet etmiştir. Nitekim günümüzde bile kullandığımız birçok gezegen, yıldız, uydu ve galaksi ismi bu mitolojilerin içerisinden özenle seçilmiştir. Mitoloji ve astronomi arasındaki bilgi alışverişi her zaman uyumlu bir görünüm çizmiştir. Örneğin Avcı Takımyıldızına ismini veren kahraman Orion, mitolojide de bir avcıdır. Mars'ın uydularına baktığımız zaman, tanrı Mars'ın çocukları Fobos ve Deimos'un isimleri verilmiştir. Antik dönemlerden sonra keşfedilen gezegen, uydu, yıldız ve galaksilere keşfeden kişilerin isimleri ya da bilimsel kodlar verildiği görülürken, mitolojiye dayanan geleneksel sistemin devam ettirildiği birçok örnek de bulunmaktadır. Bu durumun son örneği Hollanda'da bulunan Leiden Gözlemevi'ndeki gökbilimci Martijn Oei öncülüğündeki bir grup araştırmacının çalışmasında görülmüştür. Araştırmacılar, bilinen en büyük galaksiyi bulduklarını söylemiştir. Hala büyümekte olan galaksiye Yunan mitolojisinde bir dev (Giant) olarak bilinen Alcyoneus'un (Alkyoneus) adı verilmiştir. Alcyoneus, mitolojideki hikayesi en karışık isimlerden birisidir. Bu çalışmada, Alcyoneus'un hikayesinin karışıklığı antik edebi kaynaklar, vazo ve kabartma taşlar gibi arkeolojik eserler ile ikonografi çalışmaları aracılığıyla açığa çıkarılmaya çalışılacak olup keşfedilen yeni galaksiye neden isminin verildiğinin sebepleri önceki örnekler göz önünde bulundurularak irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Astronomi, Yunan Mitolojisi, Roma Mitolojisi, Galaksi, Alcyoneus, Alkyoneus

* Sanat Tarihi, Bartın Üniversitesi

** Tarih, Bartın Üniversitesi
handanbilici@hotmail.com

Athena'nın Mitolojik Doğumu Üzerine Bir Değerlendirme

Ertan Küçükefe*

Bilindiği gibi mitoslar, çoğu zaman gerçek üstü ve akıl dışı olayları anlatırlar. Athena'nın annesiz doğumu da bunlardan biridir. Hesiodos'un aktardığına göre (Theogonia 925 vd.), Tanrıça, annesi Metis yerine babası Zeus'un kafasından doğar. Bu olay, Athena'nın babası tarafından dünyaya getirilişinin mitolojik öyküsüdür. İşte bu noktada durup düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü nasıl olur da bir baba, bir annenin doğal ve biyolojik işlevinin tersine çocuk doğurabilir. Gerçekte böyle bir şey olamayacağına göre, o halde Athena'nın doğumuyla ilgili mitosun neler anlatmak istemiş olabileceğinin araştırılması gerekmektedir. Aslında daha ilk bakışta, yeryüzü merkezli tanrı- tanrıçaların tersine gökyüzü merkezli erkek tanrıların baskın olduğu anlaşılan ataerkil Greek Dini, Athena'nın doğumu hakkında fikir vermektedir. Bu açıdan anlatılan öykünün taşıdığı simbolizmi yorumlamak, anaerkillikle bağlantılı eski geleneğin, baş tanrı Zeus ve kızı Athena ile birlikte geçirdiği değişim sürecine ışık tutacaktır. Prehistorik Dönem'den itibaren ağırlığını hissettiren *anaerkil* düşünce, kadını doğuruculuğundan dolayı verimliliğin sembolü olarak görmüş, her şeyin hakimi olarak *Ana*'yı algılayıp, kadını *"Tabiat Ana"*, *"Toprak Ana"* dolayısıyla *"Ana Tanrıça"* olarak kabullenmiştir. Böylece Ana Tanrıça'nın üstünlüğüne dayanan inanç sistemi gelenekselleşerek binlerce yıl devam edip gitmiştir. Fakat zamanla toplumların değişen inanç ve düşünce yapısına paralel olarak erkek tanrıların baskın olduğu ortaya çıkmış ve erkek kadından, tanrı tanrıçadan üstün duruma gelmiştir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında en belirgin örnek Klasik mitolojideki tanrılar tanrısı Zeus'un, Greek panteonundaki konumudur. Dolayısıyla Zeus, kadın merkezli *"Toprak Ana"* düşüncesinin, binlerce yıl süren egemen güç durumundan çıkarak erkeğin güçlendiği, dolayısıyla yerini erkek tanrıların iktidarına bırakan, bir başka deyişle *"Toprak Ana"* dan *"Güneş Baba"* ya uzanan *ataerkillik* sürecinin başlangıcının simgesidir, tıpkı yine Athena'yla bağlantılı olarak *"Ana Katili"* Orestes'in yargılanıp suçsuz bulunduğu mitosla birlikte. Ancak, böyle bir yargıya varabilmek için, daha Athena'nın doğumuyla birlikte şekillenerek, karakterinde ve işlevlerinde yoğunlaşan ataerkil inanç sisteminin kısaca, anaerkil düşünceden nasıl evrimleştiğini, mitolojik verilerin yanı sıra dinler tarihi, sosyoloji, etnoloji ve antropoloji gibi bilim dallarının da yardımıyla incelemek gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Athena, Tanrıça, Klasik Mitoloji, Anaerkillik

* Klasik Arkeoloji, Kafkas Üniversitesi
ertankucukefe@gmail.com

Eumenides Tragedyasında Apolloncu Devrim: Babalık Hakkının Tesisi ve Anneliğin İtibar Kaybı

Betül Özel Çiçek*

Bu çalışmada antik toplumlarda kadınların hukuki ve sosyal güç ile mevki kaybının bir göstergesi olarak babalık hakkının tesisi ele alınacak, bu hak tesisinin nasıl inşa edildiğine dair izlerin tragedyalarda görülebileceği ifade edilerek bu iddianın güçlü bir örneği olduğu düşünülen Aeschylus'un Oresteia üçlü tragedyasının son oyunu Eumenides incelenecektir. Eumenides oyununda annesini öldüren Orestes'ten öç alınmaması, eski ve işlevsiz olarak nitelendirilen analık hakkından vazgeçilmesini; nizami ve hukuki babalık hakkına geçişi sembolize eder. Bu eylem sadece kadınların güç ve itibar kaybını göstermekle kalmaz; kadınlığa atfedilen her özelliğin de değer yitiminin kabul edildiğini gösterir. Bu değer yitimi ile annelik ve kadınlık, fiziksele hapsedilmiş hayvanı taraf olarak görülür. Bu yüzden Erinys'ler hukukilikten ve kanunlardan uzak, kanlı öçlerin peşindedir. Eril özellikler ve babalık hakkı ise insanlığı yüceltecek doğru yoldur. Bu sebeple, oyunda Orestes'in koruyucusu ve savunucusu eril güneş tanrısı Apollon, Orestes'in bir nevi avukatlığını üstlenir. Apollon anneliği yeren ve babalığı yücelten sözleriyle babalığın annelikten üstünlüğünü anlatırken bir yandan da erkekliğin de kadınlıktan üstün olduğunu ifade eder. Apollon'un bu tutumu Apollon'u ve onun takipçisi erkekleri, hiçbir ilişkileri kalmayacak şekilde kadınlardan uzaklaştırır. Kadınlardan ve onların sembolize ettiği tüm değerlerden uzaklaşan Apollon'un üstün olduğunu öne sürdüğü babalık, oyunda ona yardım eden Athena örneğinde olduğu gibi annesiz ve ruhanidir. Bu aşamadan sonra iyi, güçlü, kuvvetli olan her kavram ve oluşun erkek ile, bunların karşısında ve aşağısında olduğu düşünülen her kavramın da kadın ile özdeşleştirildiği görülür. Oyunda babalık hakkının tesisinin ve annelik hakkının, kadınların mevkilerinin erkeklere devrinin kaçınılmaz ve gerekli bir süreç olduğu ima edilmiş, Erinys'lerin ikna edilmesi ile Athena'nın sözleri ile kadınların da bu yeni düzenden yana olduğu izlenimi verilmiştir. Bununla birlikte, Erinys'lerin öfkesinin psikolojik manipülasyonla ve yeniden isimlendirilmeleri ile dindirilmesi, Apollon ve Athena gibi iki güçlü tanrının doğrudan Orestes lehine savunma yaparak jüriyi etkileme çabaları, bu güç ve hak aktarımının ifade edildiği kadar dolaylı ve acısız olmadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eumenides, Apollon, Athena, Babalık Hakkı, Oresteia, Aeschylus

* Felsefe ve Din Bilimleri / Dinler Tarihi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
betulozel@gmail.com

Anaerkil Yapıdan Ataerkil Topluma Dönüşümde Yazı'nın Rolü

Övün Selim Martin*

İlk üretilen aletten, Homo Sapiens'in tarih sahnesine çıktığı güne kadar çok sayıda farklı Homo türünü; yaşadığı coğrafya, alet teknolojisi, beslenme alışkanlıkları gibi başlıklardan biliyoruz ancak Homo Sapiens'e kadar cinsiyetlerin rolüne dair bilgimiz yok denecek kadar azdır. Kadın, erkek, aşk, sevgi, cinsellik gibi bireysel roller de milyonlarca yıl süresince bilinmez durumdadır. Homo Sapiens'in Asya ve Avrupa'ya yayılması ile birlikte, bugün Ana Tanrıça (Venüs) adı verdiğimiz heykelcikler ortaya çıkıyor. Büyük ihtimalle, "kadının doğurabilmesinin" bir mucize olarak görülmesi, Üst Paleolitik dönemden Kalkolitik Çağ'a kadar Ana Tanrıça heykelciklerinin baskın rolünün devam etmesini sağlıyor. Ritüel ve inançlardaki baskın kadın figürünün toplumu da yansıttığı düşünülürse, bahsi geçen zaman dilimlerinde Anaerkil bir toplum yapısının olduğunu söylemek yerinde olur. Kalkolitik Çağ'da ortaya çıkan Erkek Tanrı heykellerinin toplum yapısını nasıl değiştirdiğini, ya da tersinden düşünersek, değişen toplumun inanç sitemine nasıl yansıdığını bilemesek de, değişimin sonuçlarını tam olarak bir sonraki çağda, Mezopotamya'da yazının icadı ile birlikte yazılı metinlerde görebiliyoruz. Tunç Çağı'nda Mezopotamya'daki insanların, Ataerkil bir yapıya yavaş yavaş dönüşümü, yazılı metinler aracılığıyla nasıl hızlandırmaya çalıştığını anlayabiliyoruz. Arkeolojik verilerden erkeklerin baskın olmaya başladıklarını görsek de belki de milyon yıldan fazla süren Anaerkil yapı kolay değişmiyor-değişemiyor. Bu değişimin hızlanması için en etkili yol olarak yazı kullanılıyor. Yeraltı Ülkesinin Tanrıçası Ereşkigal'in Nergal'e eş olup iktidarını ona bırakması gibi, mitlerdeki güçlü kadın karakterler, yerini yavaş yavaş erkeklerle bırakmaya başlıyor. İnanna - Gılgamış ya da İnanna - Tammuz/Dumuzi mitlerindeki gibi, aşk ve cinsellik, sadece kadın karakterlerde, artık hafifmeşreplik olarak tanımlanmaya başlanıyor ve böyle kadınlara kimsenin güvenmemesi gerektiğini öğütleyen öyküler çeşitlenerek artıyor. Bunlarla birlikte Uruinimgina Reformları gibi çıkan yeni yasalar; kadınların egemenliğini kırabilmek için erkeklerle şiddet kullanma ve bunu sergileme izni veriyor. İşte, özellikle mitler, dini metinler ve yasalar gibi bu yazılı metinler aracılığıyla toplumun değişen yapısını - hiçbir şüpheye yer olmadan -ilk ağızdan öğrenmeye, yazı ile birlikte Tunç Çağı'nda başlıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Anaerkil, Ataerkil, Cinsiyet, Kalkolitik Çağ, Tunç Çağı, Yazı, Mezopotamya, Mitoloji, Sümer

* Arkeoloji, Dokuz Eylül Üniversitesi
selim.martin@deu.edu.tr

Anadolu Köy Seyirlik Oyunlarında Görülen Yağmur Gelin Ritüelinin Mitolojik Bir Unsur Olarak Bir Tiyatro Oyununda Kullanılması

Cenk Türkkani*

Bu sunumda Anadolu’da günümüzde unutulmuş bir ritüel unsuru olan Yağmur Gelin’in var oluş gerekçelerine bakılarak yeni bir mitsel hikaye yazılmasının tiyatro formunda uygulanmasına bir örnek teşkil etmesi incelenecektir. Yağmur Gelin, Anadolu’da unutulmuş bir mitin kahramanıdır. Bir kukla olarak köy seyirlik oyunlarımızda yer alan Yağmur Gelin; baharın gelişini, yağmuru, bolluğu ve bereketi sembolize eder. Özellikle kurak geçen aylarda bir tarla küreği kukla haline dönüştürülür. Bu kuklayla birlikte köyün çocukları kapı kapı gezer, maniler okur, şarkılar söyler. Gezilen evlerden çocuklara hediyeler dağıtılırken evin sahibi Yağmur Gelin’in üzerinden bir tas su döker. Yağmur Gelin, ilgili tiyatro çalışmamız olan “Tümülüs”te yan hikâye olarak, bir tarla küreğinin ağzına geçirilmiş bir yazmayla kukla formunda canlandırılmıştır. Tümülüs’teki kurgusal hikâyesi ise şöyledir: Yağmur Gelin, Anadolu’da istediğinde yağmurun yağmasını sağlayan, gücünü Kibele’den alan bir kadındır. Kralın aslan besicisi olan kocası Suyura’ya ise kalpten bağlıdır. Suyura, Yağmur Gelin’i bir kadınla aldatır ve kralın ceylanlarından birini bu kadına verir. Yağmur Gelin, Kibele’nin yönlendirmesiyle Suyura’yı krala şikâyet etmeye karar verir. Ancak oğul Rami, Suyura’yı uyarır. Bu uyarı neticesinde Suyura, Yağmur Gelin’i kral yolunda yakalar, bir çuvalın içine koyar ve aslanların önüne atar. Yağmur Gelin’in ölümüyle birlikte Anadolu’da büyük bir kuraklık yaşanır. Sonuç olarak bu sunumda Yağmur Gelin ritüelinin bir tiyatro oyununda kullanılarak bir mitin kurmaca yoluyla yeniden canlandırılmasının gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Köy Seyirlik Oyunları, Tiyatro, Mitoloji, Yağmur Gelin

* Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Meb
cenk_turkkani@hotmail.com

Ekofeminizmin Mitolojik Temelleri: Ana/Doğa/Bereket Tanrıçaları İle Kurulan Bağ

Dicle Özcan Elçi*

Ekofeminizm, Feminist Hareketler tarihinde 1970’li yılların başına tekabül eden bir zaman diliminde, III. Dalga Feminizmin kapsamı dahilinde açığa çıkmıştır. 1974’te feminist aktivist Françoise d’Eaubonne tarafından yazılan “Feminizm ya da Ölüm” adlı kitapta, Doğa/Dünya’nın sömürülmesi ile “kadın”ın sömürülmesi arasında bağ kurulurken; eril, ataerkil ve kapitalist kalkınmacı anlayışın bu sömürünün “mimarı” olduğuna dikkat çekilmektedir. Burada son kertede çare, Doğa ile özdeş biçimde sömürülen kadın kimliği ve bedeninin öncülüğünde, Ekofeminist bir dünya görüşü ile reçete edilmektedir. Ekofeminizmin literatürde -tıpkı bir bütün olarak Feminizmde olduğu gibi- kültürel, sosyal, Marksist ve radikal ekofeminist anlayış şeklinde farklı kavramsallaştırmaları mevcuttur. Ancak bu çalışmanın konusu, bu farklılaşmadan bağımsız olarak Ekofeminizmin temel argümanları ile Mitolojik Söylem’deki Ana Tanrıça, Doğa/Yeryüzü Tanrıçası ve Bereket Tanrıçası imgeleri ile kurulan bağlardır. Bir başka deyişle, Ekofeminizmin kadını doğa ile özdeşleştirme girişiminde Antik söylemlerde yer alan Tanrıça imgelerine verdiği referanslardır. Nitekim, kadının doğa ile özdeşleştirilmesinin en kadim görünüşlerinden biri olarak karşımıza çıkan mitolojik tasvirler, Ekofeminizm için de güçlü dayanaklar olabilmektedir. Böylece bu çalışmanın amacı, günümüzün en önemli Kadın Hareketleri’nden biri olarak karşımıza çıkan Ekofeminizmin, mitolojik anlatılardaki Ana Tanrıça, Doğa/Yeryüzü Tanrıçası ve Bereket Tanrıçası gibi dişil/kadınsı imgelerle bağını saptamak; Ekofeminizmin kavramsallaşma aşamasında mitolojik öğelerle kurduğu ilişkiyi anlamlandırmaktır. Bunu yaparken kullanılan metodolojik araçlar, ilgili alanda yapılan literatür taraması ve bunlardan açığa çıkan kavramsal ilişkilendirme ve analizlerdir.

Anahtar Kelimeler: Ekofeminizm, Mitoloji, Ana Tanrıça, Doğa Tanrıçası, Bereket Tanrıçası

* Sosyal Hizmet, Şırnak Üniversitesi
dicleozcan88@gmail.com

www.ardahan.edu.tr

Ardahan University Campus of Yenisey, Çamlıçatak, Ardahan